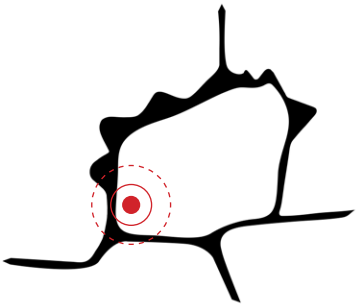
Westerkade

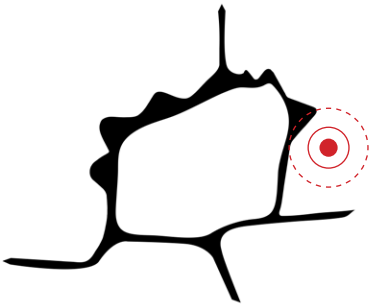
Verharding van gevel tot Wester Stadsgracht

Het gras met bomen van de Westerplantage is doorgezet, het is koeler, regenwater kan infiltreren, de drijvende tuin, goed voor de biodiversiteit.

Nieuwekade

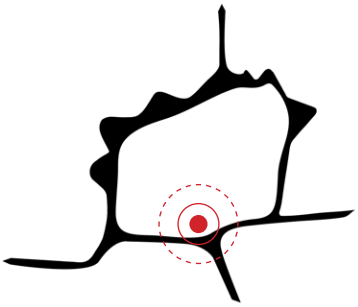
Verharding van gevel tot Ooster Stadsgracht

Beplantingstrook met haag, geeft koelte, regenwater kan infiltreren, verbetert de kwaliteit van de leefomgeving, goed voor de biodiversiteit.

Beursplein

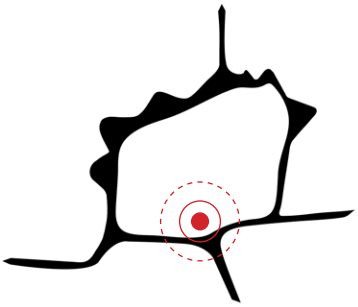
Verharding van gevel tot Zuider Stadsgracht

Een grasveld maakt het tot een aangename verblijfsplek, brengt koelte, regenwater kan infiltreren, en versterkt de stadswal voor de biodiversiteit.

Willemskade

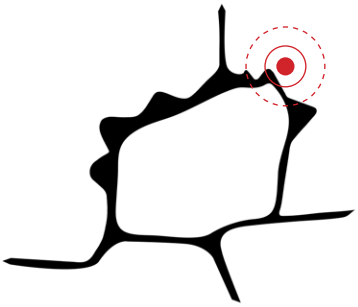
Verharding van gevel tot Zuider-stadsgracht

Gras met bomen als voortzetting van het groen op et Beursplein, brengt koelte, regenwater kan infiltreren, en maakt het tot een aangename verblijfsplek en verbreedt de stadswal voor de biodiversiteit.

Dak parkeergarage Hoeksterend

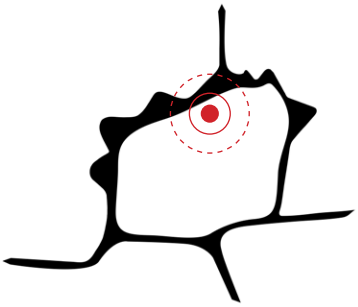
Geheel verhard bastion

De daktuin koelt, houd regenwater vast, maakt het een aangename verblijfsplek en vergroot de biodiversiteit.

Groeneweg gevel

Lange kale gevel

Klimplanten houden regenwater vast, koelen de lucht, dempen het verkeersgeluid, verbeteren de kwaliteit van de leefomgeving.

voorbeeldige situaties binnen en tegen de oude stadswal

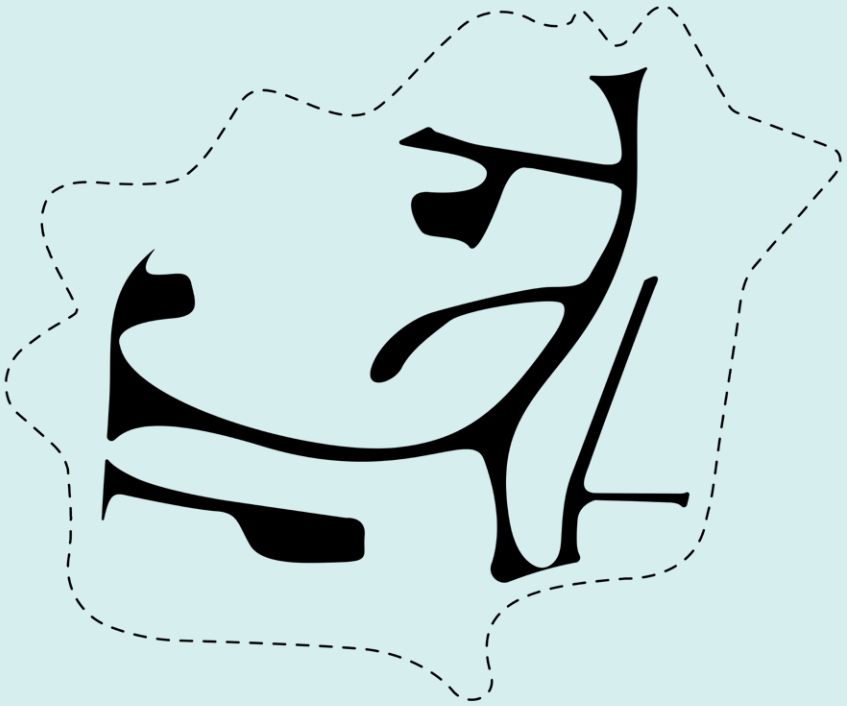
Middenberm bij Hoeksterpad heeft kruidenrijke vegetatie, dit koelt, vangt fijnstof, versterkt de stadswal voor de biodiversiteit en dempt het verkeersgeluid.

Bestaande plantingstrook met haag aan de Noorderweg geeft koelte, regenwater kan infiltreren, verbetert de kwaliteit van de leefomgeving.

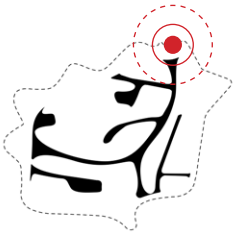
2. (Gedempte) grachten en de vroegere markten

De Voorstreek transformeert naar een woongebied met meer beplanting op en rond het water. De Keizersgracht wordt door de bomen een koelere verblijfsruimte en een goede verbinding voor mens en dier. Het Ruiterskwartier houdt met grote heesters en plantvakken water vast en biedt meer beschutting aan vogels en insecten.

Voorstreek

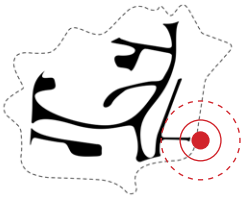
Transformatieopgave van winkelstraat
naar autoluwe woonomgeving

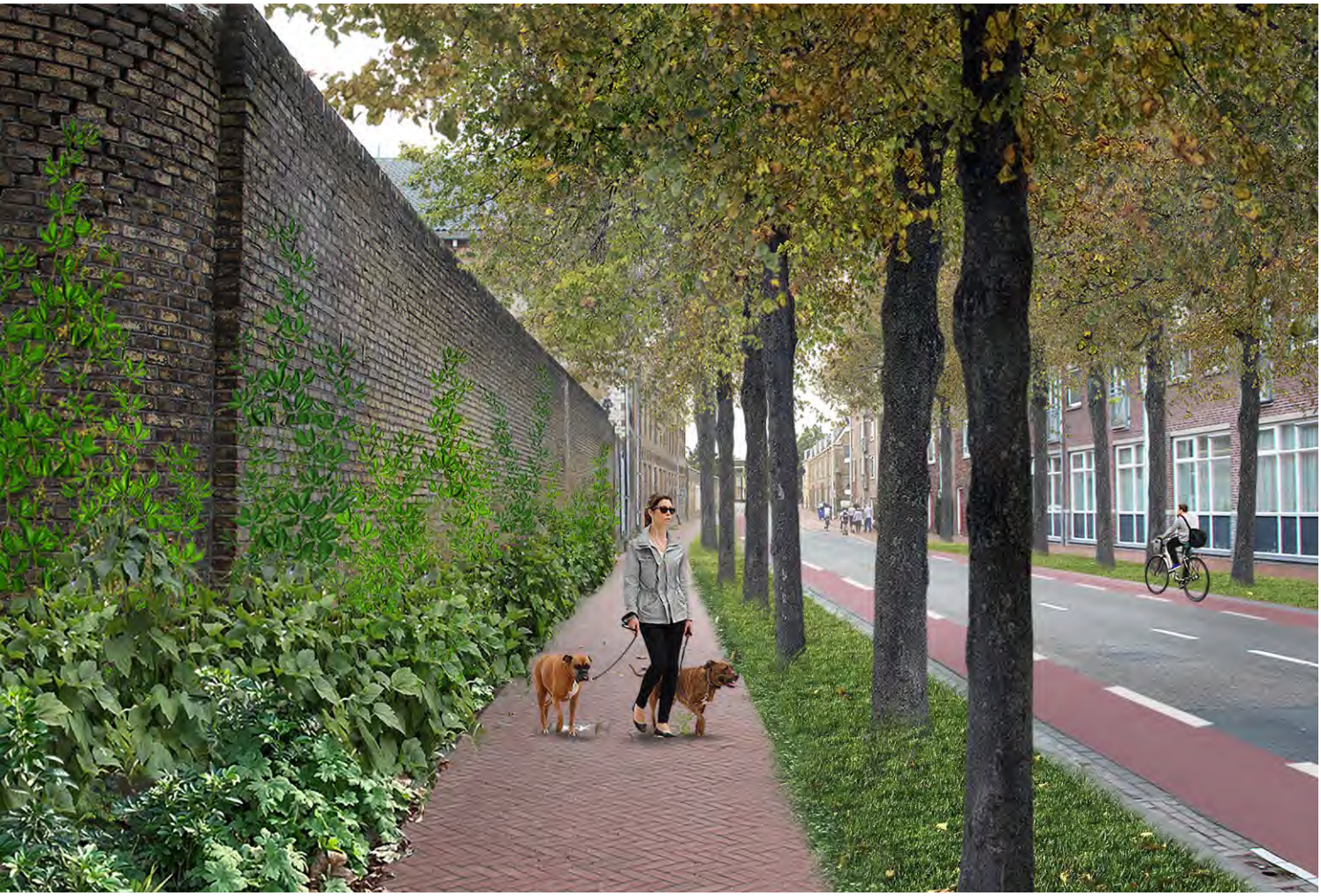
Drijvende tuinen en beplanting onder de bomen zorgen voor vergroting van de biodiversiteit, zelfs op de versteende kademuren.

Keizersgracht

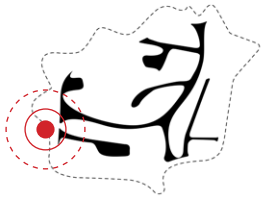
Verharding van gevel tot gevel

Minder verharding en meer beplanting en klimplanten tegen de muur koelt en is een verbinding voor dieren en planten, , fiets vraagt aanpassing van de weggebruiker.

Ruiterskwartier

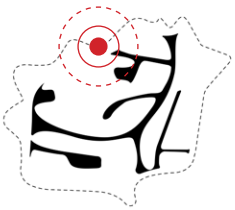
Verharding van gevel tot gevel

Minder verharding en meer beplanting brengt koelte, regenwater kan infiltreren, maakt het een aangename verblijfsplek en werkt verbindend voor de biodiversiteit

Nieuweburen

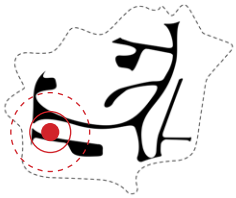
Verharding van gevel tot gevel, enkele boom tussen de parkeervakken

Minder verharding en meer beplanting , regenwater kan infiltreren, de straat is autoluw.

Wolve/Haniasteeg

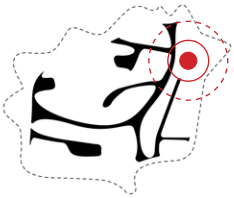
Veel verharding en sluikparkeren

Minder verharding en meer beplanting gaat sluikparkeren tegen.

Bonifatiusplein

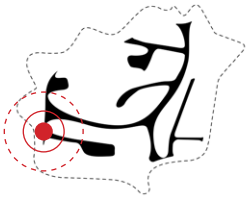
Verharding van gevel tot gevel

Minder verharding en meer beplanting maakt dit warme plein koeler.

Mata Hariplein

Historisch plantsoen, verharding van gevel tot gevel

Het historisch plantsoen is terug, het koelt, regenwater kan infiltreren, werkt verbindend voor de biodiversiteit en maakt het een aangename verblijfsplek, het ligt vrij hoog dus mooi zicht op wal en Groot Schavernek

voorbeeldige situatie op vroegere markt

Voorstel variant 2 voor vergroening van het Waagplein.

(Gedempte) grachten en de vroegere markten

3. Binnenstadswijken en straatjes

De Sint Jacobsstraat is een mooi voorbeeld hoe inwoners en ondernemers kunnen bijdragen aan meer groen in de binnenstad. Door de daken in de binnenstad te vergroenen wordt meer water langer vastgehouden en breidt het leefgebied van soorten als insecten, vleermuizen en vogels uit. De Nieuwe Oosterstraat is een mooi, bestaand voorbeeld van hoe beplanting het straatbeeld in een smalle straat verbetert.

St. Jacobsstraat

Verharding van gevel tot gevel

Klimplanten en planten in potten geven sfeer en zijn nuttig voor insecten.

Zaailand

Verharding van hoge gevel tot hoge gevel

Beplanting weliswaar in de marges maar geeft direct een andere sfeer.

voorbeeldige situaties in binnen-stadswijken en straatjes

Planten rond trapje

Laag haagje aan de voet van de muur

Klimplanten, muurvegetatie en overhangende planten in de Nieuwe Oosterstraat

voorbeeldig fijnmazig

Grote boom op privétuin

Geveltuin met klimplanten

Klimplant met minimale plantruimte

Smalle voortuinen met planten in potten

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	2

From: "5.1.2e" <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Sent: 5/28/2026 11:56:51 AM +00:00
To: "5.1.2e" <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Cc: "5.1.2e" <5.1.2e@leeuwarden.nl>, "5.1.2e" <5.1.2e@leeuwarden.nl>, "5.1.2e" <5.1.2e@leeuwarden.nl>, "5.1.2e" <5.1.2e@leeuwarden.nl>, "5.1.2e" <5.1.2e@leeuwarden.nl>, "5.1.2e" <5.1.2e@leeuwarden.nl>, "5.1.2e" <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Subject: Kaart t.b.v. kapvergunning bomen Nieuwestad

Goedemiddag 5.1.2e,

Hierbij de kaart ten behoeve van de kapvergunning bomen Nieuwestad.
Ik heb de kaart afgestemd met 5.1.2e.

Mei freonlike groetnis / Met vriendelijke groet,

5.1.2e | Ontwerper buitenruimte
Sector Inrichting en Beheer Buitenruimte
E 5.1.2e@leeuwarden.nl
T 5.1.2e

Gemeente Leeuwarden
Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000, 8900 JA LEEUWARDEN
T 14 058 | www.leeuwarden.nl | Twitter | Facebook

Werkdagen ma-di-wo-do

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1

Gemeente Leeuwarden
Dienst Fysiek Domein
Sector Inrichting en Beheer Buitenruimte
Team Stedenbouw

Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
Tel. 14058

Project :
Herinrichting Nieuwestad

Onderdeel :
Kaart t.b.v. kapvergunning bomen Nieuwestad

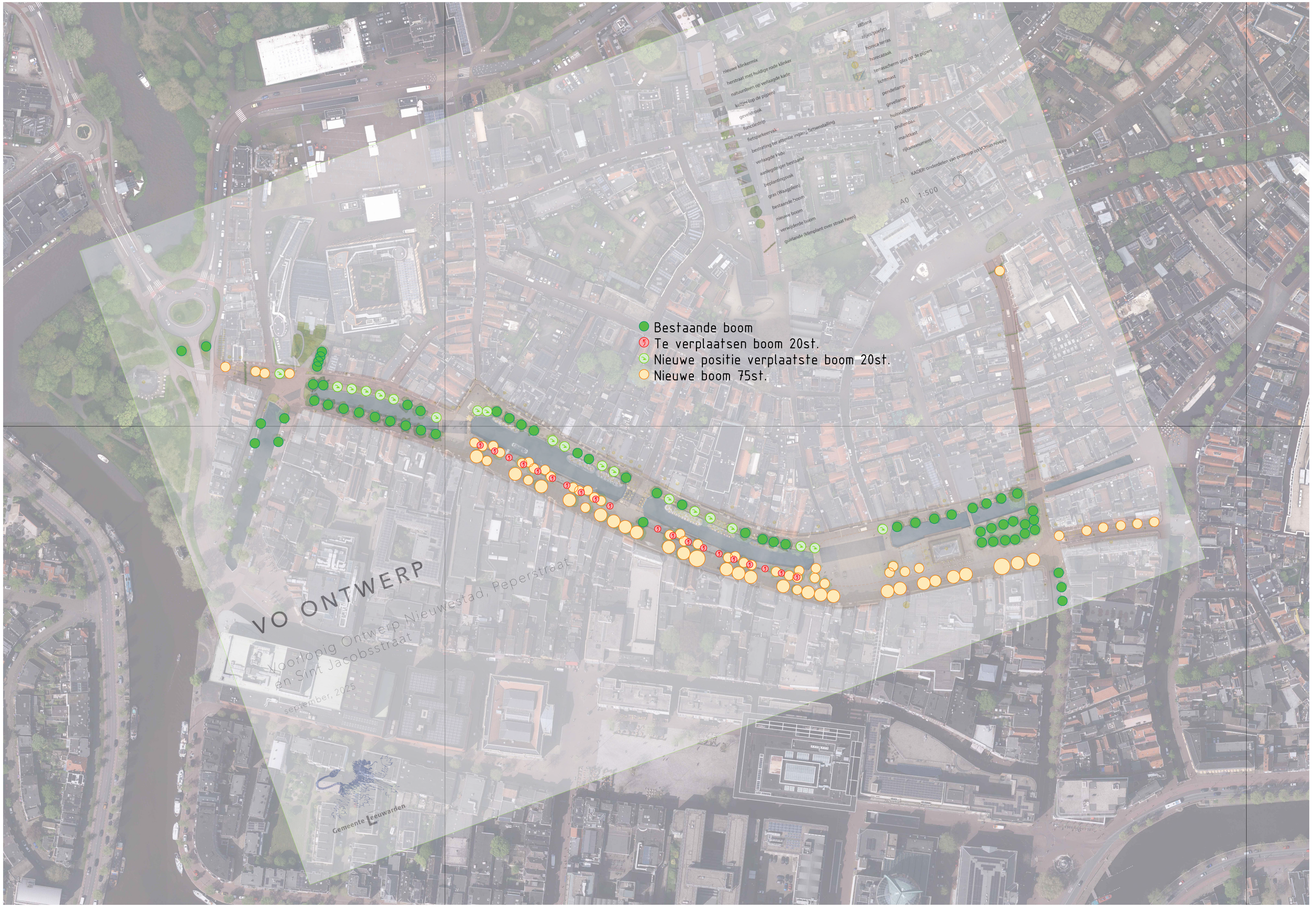
Papierformaat :	Schaal :	Getekend door :	Ontwerpfase :	Blad :	Van :	Datum :
A1 - 594x841	1 : 1000	KS.ZA	Definitief ontwerp	1	1	28-05-2026

C:\Users\kruiu\OfficeACCDocs\Gemeente Leeuwarden\GL Bestanden - BBS\Projecten\Fiets\Stedenbouw\04_Binnenstad\10_GTL\Herinrichting Nieuwestad\Herinrichting Nieuwestad.dwg

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1

nieuwe klinkermix
herstraat met huidige rode klinker
natuursteen op verlaagde kade
kolfjes (op de pijpen)
gevelstrook
functiestrip
fietsparkeervak
bestrating met attentie ingang fietsenstalling
verlaagde kade
aanlegsteiger bestaand
beplantingsvak
gras (Waaglein)
bestaande boom
nieuwe boom
verwijderde boom
guirlande (klimplant over straat heen)
zitbank
zitjes/poefjes
horeca terras
horecazaak
terrasscherm glas op 3e pijpen
lichtmast
pendellamp
gevellamp
huisvuilcontainer
prullenbak
marktkast
rijksmonument
KADER: onderdelen van ontwerp op hOmin niveau
A0 1:500
Bestaande boom
Te verplaatsen boom 20st.
Nieuwe positie verplaatste boom 20st.
Nieuwe boom 75st.
VO ONTWERP
Voorlopig Ontwerp Nieuwestad, Peperstraat en Sint Jacobsstraat
september, 2025
Gemeente Leeuwarden

From: "5.1.2e" <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Sent: 11/26/2025 1:36:16 PM +00:00
To: "5.1.2e" <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Cc: "5.1.2e" <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Subject: Nader vleermuisonderzoek Nieuwestad

Beste 5.1.2e,
Hierbij het definitieve rapport van het vleermuisonderzoek op de Nieuwestad. Deze is 3 jaar geldig.
Goed nieuws, de conclusie is als volgt:
Er zijn bij de bomen geen verblijfplaatsen of essentiële vliegroutes van vleermuizen in het plangebied vastgesteld. Er hoeft géén vergunning voor flora en fauna-activiteit aangevraagd te worden bij de provincie Fryslân.
Voor de werkzaamheden geldt wel het volgende (dit zijn voorwaarden die **altijd** van toepassing zijn):

- De start van de werkzaamheden dient buiten het broedseizoen plaats te vinden (ca. half maart – half juli). Dit komt omdat broedgevallen beschermd zijn. Afwijking van deze regels mag enkel wanneer er gericht onderzoek wordt gedaan naar broedende vogels.
- De zorgplicht is altijd van toepassing. Dit betekent dat negatieve effecten op alle planten en dieren altijd zoveel mogelijk wordt voorkomen. Voorbeelden hiervan zijn: in één richting werken, zodat dieren de andere kant op kunnen vluchten en om in de avonduren de verlichting te beperken om nachtdieren niet te veel te verstoren.

Mocht je nog vragen hebben, hoor ik het graag.
Mei freonlike groetnis, met vriendelijke groet,

5.1.2e | beleidsadviseur duurzaamheid en biodiversiteit
Sector Duurzame Omgevingskwaliteit | Team Advies en Ontwikkeling

E 5.1.2e@leeuwarden.nl
T 5.1.2e / 5.1.2e

Gemeente Leeuwarden
Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000, 8900 JA LEEUWARDEN
T 14 058 | www.leeuwarden.nl | Twitter | Facebook

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1

Rapportage

behorende bij het project

Nader vleermuisonderzoek Nieuwestad te Leeuwarden

November 2025

Ecobureau Merula
Voor ecologisch (tuin)advies!

Verantwoording

Titel	Nader vleermuisonderzoek Nieuwestad te Leeuwarden
Datum uitgave	25 november 2025
Aantal pagina's incl. bijlagen:	14
Opdrachtgever	Gemeente Leeuwarden T.a.v. 5.1.2e Postbus 21000 8900 JA Leeuwarden
Foto omslag	Zicht op een stukje van de Nieuwestad met de onderzochte bomen aan weerszijden van de gracht. Copyright: 5.1.2e
Eindverantwoordelijke	5.1.2e
Auteur	5.1.2e
Rapportnummer	2025-013
Status	Eindrapportage
Paraaf	5.1.2e

Colofon

Ecobureau Merula
5.1.2e
5.1.2e
5.1.2e
www.ecobureau-merula.nl
KvK: 57918961

Gelieve als volgt te citeren:

5.1.2e *Nader vleermuisonderzoek Nieuwestad te Leeuwarden*, rapportnummer 2025-013, Leeuwarden, november 2025

Inhoudsopgave

1. Inleiding 3

1.1 Kader ecologisch onderzoek 3

1.3 Beschrijving onderzoeksgebied 4

1.4 Disclaimer 6

2. Onderzoeksmethoden 7

2.1 Vleermuizen 7

2.2 Overige waarnemingen 7

3. Resultaten 8

3.1 Vleermuizen 8

3.1.1 Verblijfplaatsen 8

3.1.2 Vliegroutes 10

3.1.3 Foerageergebied 10

3.2 Overige waarnemingen 10

3.2.1 Steenmarter 10

4. Conclusie en consequenties 11

4.1 Conclusie onderzoek 11

4.2 Consequenties 11

Bijlage I; Bronvermelding

1. Inleiding

[redacted] van Gemeente Leeuwarden heeft aan Ecobureau Merula opdracht verleend om nader onderzoek te doen naar aanwezigheid van verblijfplaatsen en vliegroutes van vleermuizen in de Nieuwestad te Leeuwarden in verband met beoogde herinrichting. Middels meerdere inventarisatieronden heeft dit onderzoek plaatsgevonden. In de voorliggende rapportage worden de gevolgde methodiek, resultaten en conclusies van dit onderzoek weergegeven.

1.1 Kader ecologisch onderzoek

Aanleiding tot het nader onderzoek vormt de voorgenomen herinrichting van de Nieuwestad en meerdere zijstraten, waarbij tevens bomen zullen worden verwijderd.

Figuur 1: De Nieuwestad met bomen en de zijstraten aan de noordkant Kleine Kerkstraat, Bagijnesteeg, Herenwaltje en Sint Jacobsstraat vormen gezamenlijk het plangebied voor dit onderzoek. (Bron: Gemeente Leeuwarden, 2025)

De buitendienst van de gemeente Leeuwarden heeft een inspectie uitgevoerd naar het voorkomen van holtes, scheuren etc. in de bomen die potentieel door vleermuizen gebruikt kunnen worden als verblijfplaats. De gemeente leverde voor de uitvoering van het onderzoek een kaart aan met daarop de bomen die potentieel geschikte holtes bevatten.

De opdrachtgever stelt als doel voor het onderzoek: ‘Vaststellen of vleermuizen gebruik maken van de bomen als verblijfplaats en/of vliegroute. Ook willen wij weten welke rol de aan te pakken straten als vliegroutes spelen (Nieuwstad, Peperstraat en St Jakobsstraat).’

De doelstelling is vast te stellen of er binnen het plangebied:

- Verblijfplaatsen aanwezig zijn van vleermuizen en zo ja, wat voor verblijfplaatsen en van welke soorten;
- Vliegroutes aanwezig zijn van vleermuizen en zo ja, welke richting op en van welke soorten.

Figuur 2: De rode vierkantjes staan voor bomen zonder holten, de gele rondjes staan voor bomen met holten. (Bron: Gemeente Leeuwarden, 2025)

Behalve naar nesten en verblijfplaatsen wordt ook bekeken in hoeverre het plangebied deel uitmaakt van het functioneel leefgebied van de beschermde soorten. Vervolgens wordt bepaald of de voorgenomen kapwerkzaamheden een overtreding op de Omgevingswet tot gevolg hebben. Indien de aanwezigheid van beschermde soorten wordt vastgesteld en effecten van de werkzaamheden niet kunnen worden uitgesloten, dan kan er overgegaan worden op het aanvragen van een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit bij bevoegd gezag (Provincie Fryslân) met bijbehorende compensatie en mitigatie.

1.3 Beschrijving onderzoeksgebied

Het plangebied is gelegen in het hart van het centrum van de stad Leeuwarden, in de provincie Fryslân. Het plangebied omvat de Nieuwestad welke met een slinger van west naar oost loopt, met aan de noordkant vier zijstraten die ook mee onderzocht zijn, namelijk de Kleine Kerkstraat, Bagijnesteeg, Herenwaltje en Sint Jacobsstraat.

Omliggende bebouwing is in gebruik als winkels en woningen en deze zijn kort en strak op elkaar gebouwd, met nauwelijks ruimte voor tuinen. Sommige panden zijn al gebouwd in de 16^{e} eeuw. Kenmerkend is dat ze hoog en smal zijn en doorgaans een pannendak hebben.

In de omgeving liggen meerdere grote parken, zoals (gemeten vanaf de Waag) de Prinsentuin (410 meter naar het noordwesten), Vosseparkje (610 meter naar het westen) en Rengerspark (720 meter naar het noorden). Ook zijn er groene oases in de binnenstad in de vorm van grotere hofjes zoals Anna van Hannoverlaantje (210 meter naar het noorden), tuin Waddenacademie (175 meter naar het zuidwesten) en hofje boven Droevendal (410 meter naar het noordoosten). De gracht van de Nieuwestad komt aan alle zijden van de binnenstad uit op open, doorgaand vaarwater. Aan de noordkant gaat het water over in de Dokkumer Ee, aan de westkant in de Zwette en aan de zuidoostkant in de Potmarge.

De onderzochte bomen betreffen lindebomen en zijn op borsthoogte tussen de tien en dertig centimeter is diameter. Gemeente Leeuwarden heeft van tevoren een holte check gedaan, maar in dit onderzoek zijn alle bomen meegenomen, om ook de functie vliegroute te onderzoeken.

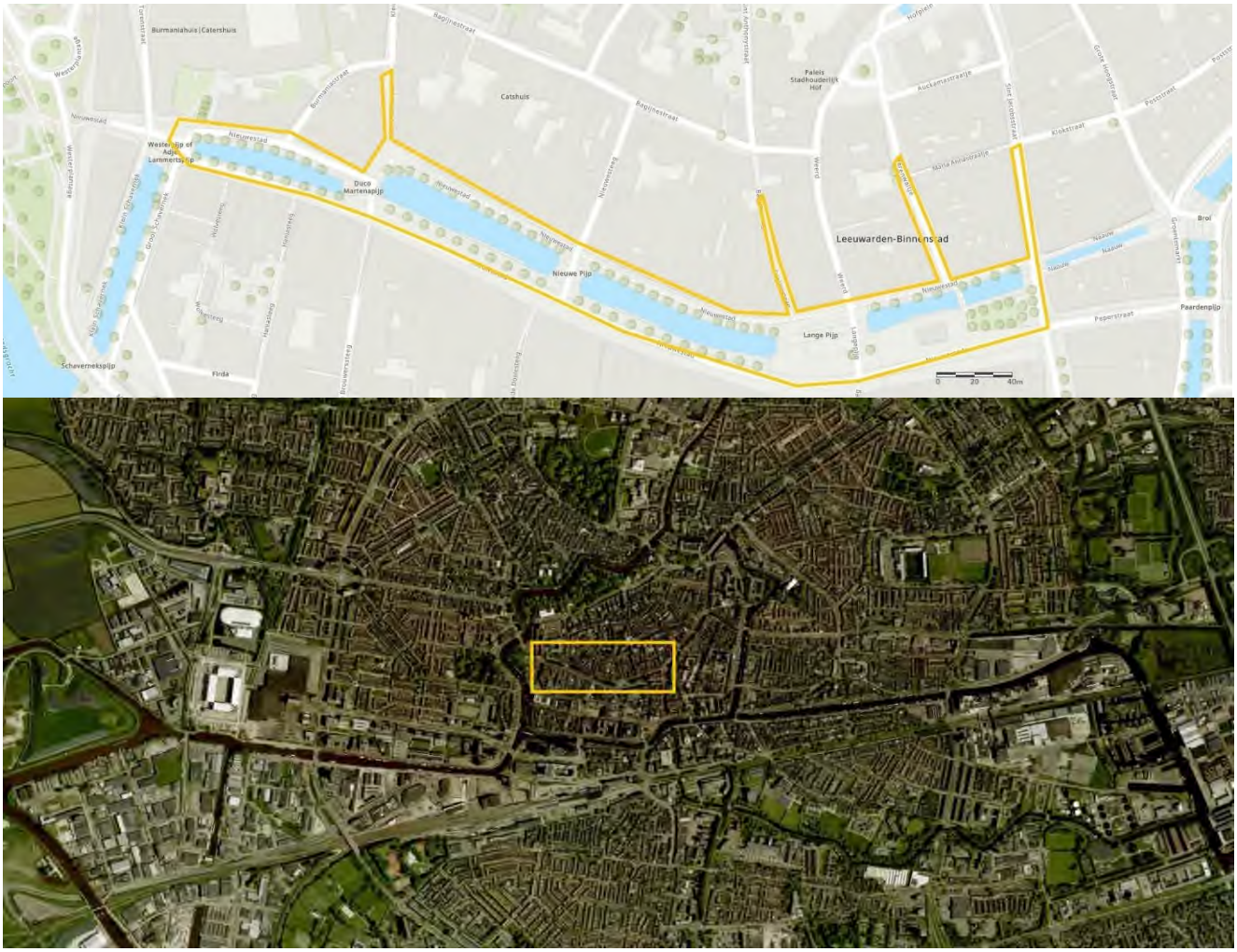
Figuren 3-6 tonen het plangebied. Zie figuur 7 voor de ligging van het plangebied in een schematische en een satellietkaart.

Figuren 3 en 4: Links, het meest westelijke deel van de Nieuwestad, dat 's nachts wat donkerder was. Rechts, de ingang naar de Kleine Kerkstraat.

Figuren 5 en 6: Links, zicht op de Nieuwestad bij nacht. Rechts, aanwezige winkels en terrassen geven ook in de avond nog best veel licht.

Figuur 7: Een schematische weergave van de locatie van het plangebied (geheel boven, geel omkaderd) en de ligging ten opzichte van de omgeving. De kaarten zijn georiënteerd op het noorden. (Bron kaart: ArcGIS Online, 2025).

1.4 Disclaimer

Ecobureau Merula is kandidaat-lid bij Netwerk Groene Bureaus (NGB) en heeft de intentie om volledig lid te worden. Om dit doel te bereiken houdt Ecobureau Merula zich aan de gedragscodes van NGB. Daarnaast wordt onderzoek uitgevoerd volgens geldende standaarden zoals soortprotocollen en kennisdocumenten. Rapportages worden opgesteld met behulp van de definitielijst (2020) van NGB.

Ecobureau Merula adviseert slechts over de situatie zoals beschreven in relatie tot wetgeving en aanwezigheid beschermde soorten. Het betreffen de resultaten van onafhankelijk onderzoek welke zo nauwkeurig mogelijk is uitgevoerd. Aan dit rapport kunnen geen rechten worden ontleend.

2. Onderzoeksmethoden

2.1 Vleermuizen

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd conform de richtlijnen uit de meest recente versie van het Vleermuisprotocol (versie 2025). Het vleermuisonderzoek heeft plaatsgevonden door middel van vier bezoekronden. Hiervan zijn twee ronden uitgevoerd in de periode van 15 mei tot en met 15 juli 2025 in de kraamtijd van vleermuizen. Deze ronden zijn uitgevoerd om kraamkolonies en zomerverblijfplaatsen in kaart te brengen. Ook zijn er twee ronden uitgevoerd in de periode tussen 15 augustus en 30 september 2025. De ronden zijn uitgevoerd om de aan- of afwezigheid van paarverblijfplaatsen vast te stellen. Tegelijkertijd met het onderzoek naar verblijfplaatsen zijn ook de functies vliegroute en leefgebied onderzocht.

Het onderzoek is gericht geweest op de soorten die gebruik kunnen maken van de bomen in de binnenstad, namelijk gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis. Het onderzoek was flexibel opgesteld zodat als er een onverwachte soort gebruik bleek te maken van het gebied, de onderzoeksinspanning hierop kon worden aangepast. Dat had kunnen gebeuren door de duur van de ronden te verlengen of eventueel een extra ronde uit te voeren.

Met behulp van specialistische apparatuur, waaronder batdetectors (Pettersson D240x en Anabat Walkabout) is de aanwezigheid van vleermuizen binnen het plangebied in beeld gebracht. De batdetector vertaalt het voor mensen onhoorbare ultrasone geluid van vleermuizen naar hoorbare geluiden. Op basis van ritme en klank van de geluiden zijn de verschillende vleermuissoorten onderscheiden. Aanvullend is een warmtebeeldcamera (FLIR Scion OTM266) gebruikt, waarmee aantallen dieren kunnen worden ingeschat en zichtbaar wordt waar de vleermuizen precies vliegen.

Tabel 1: Details inventarisatieronden vleermuizen Nieuwestad, Leeuwarden.

Type bezoekronde	Datum	Duur	Zon op of onder	Personen	Weersomstandigheden
Kraam 1	26-05-2025	03:20-05:25	05:22	2	10 °C, ZW 2, droog
Kraam 2	16-06-2025	22:05-00:10	22:06	2	13 °C, ZW 1, droog
Paar 1	02-09-2025	22:00-00:00	20:24	1	17 °C, ZO 2, droog
Paar 2	22-09-2025	21:00-23:00	19:35	2	13 °C, N 2, droog

Gedurende de bezoeken is het plangebied twee uur lang onderzocht op verblijfplaatsen van vleermuizen. Alle bezoekronden zouden plaatsvinden met twee personen, omdat het plangebied niet door één persoon overzien kan worden. Ter uitzondering heeft de ronde op 2 september wel plaatsgevonden met één persoon. In tabel 3 zijn de details van alle ronden weergegeven.

2.2 Overige waarnemingen

Gedurende het onderzoek wordt opgelet of er overige (beschermde) soorten binnen of in de directe omgeving van het plangebied worden aangetroffen. Wanneer dat van toepassing is, worden deze apart beschreven.

3. Resultaten

De resultaten van het nader onderzoek naar vleermuizen aan de Nieuwestad te Leeuwarden worden hieronder beschreven.

3.1 Vleermuizen

In figuur 8 zijn de aangetroffen verblijfplaatsen van alle onderzoeksmomenten bijeengebracht. Het aantal vleermuizen dat gebruik maakt van het plangebied is hieronder tekstueel uitgelegd.

3.1.1 Verblijfplaatsen

Er zijn enkele verblijfplaatsen of indicaties van verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis aangetroffen, allen buiten het plangebied.

Kraamverblijfplaatsen

Er zijn geen kraamverblijfplaatsen vastgesteld binnen of buiten het plangebied.

Zomerverblijfplaatsen

Gedurende het vleermuisonderzoek in het voorjaar van 2025 zijn er drie zomerterritoria van gewone dwergvleermuis vastgesteld.

Zowel tijdens de ronde van 26 mei als tijdens de ronde van 16 juni zijn er baltsende gewone dwergvleermuizen gehoord in de Nieuwestad. Op de locaties bij het Naauw en bij Burmaniahuis ging het om één dier. Daarnaast is op 16 juni waargenomen dat er achter de voorgevel van het oude Tivolitheater minimaal drie maar mogelijk vier tot vijf gewone dwergvleermuizen uitvlogen en in oostelijke richting langs de Nieuwestad wegvlogen.

Paarverblijfplaatsen

Gedurende het vleermuisonderzoek in het najaar van 2025 zijn er drie paarterritoria van gewone dwergvleermuis vastgesteld. De locaties komen gedeeltelijk overeen met de locaties van de zomerverblijfplaatsen.

Gedurende de middernachtelijke ronde op 2 september 2025 is er uitsluitend aan de westkant van de Nieuwestad en buiten het plangebied een territoriaal roepende vleermuis gehoord. Dit dier baltste aan de voor- en zijgevel van een woning en heeft daar vermoedelijk een verblijfplaats. Tijdens de avondronde van 22 september werden op alle drie de locaties baltsende gewone dwergvleermuizen gehoord.

Gewone dwergvleermuizen baltsen vaak in vlucht en niet vanuit een verblijfplaats. Het is daarom niet bekend waar zich precies de verblijfplaats bevindt, maar in de kaart is het symbool geplaatst op de plek waar de balts het meest duidelijk gehoord werd.

Figuur 8: Verblijfplaatsen en activiteit van vleermuizen binnen en in de directe omgeving van het plangebied.

3.1.2 Vliegroutes

Er is één vliegroute van gewone dwergvleermuis vastgesteld binnen het plangebied, zie de symbolen op de kaart in figuur 8.

Het gaat om een route die uitsluitend in het voorjaarsonderzoek is vastgesteld en waar slechts in lage aantallen (maximaal vijf dieren) gebruik van wordt gemaakt. Om die reden wordt er vanuit gegaan dat er geen sprake is van een essentiële vliegroute.

3.1.3 Foerageergebied

Er is geen essentieel foerageergebied vastgesteld binnen het plangebied. Tijdens het onderzoek zijn er vijf vleermuissoorten waargenomen, namelijk gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, watervleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis.

De gewone dwergvleermuis is zowel in het voor- als najaar bij alle ronden waargenomen. Bij alle ronden ging het om lage aantallen, één tot drie dieren. De dieren werden veelal foeragerend gehoord, al werd er ook gebaltst en vaak vlogen ze op dezelfde plek. Zie ook onder de kopjes zomer- en paarverblijfplaatsen.

De laatvlieger en rosse vleermuis zijn beide slechts eenmaal overvliegend gehoord en daarom niet opgenomen op de kaart. De laatvlieger is waargenomen op 16 juni 2025 en de rosse vleermuis op 2 september.

De watervleermuis is tijdens de twee ronden in september waargenomen en het ging om één of twee foeragerende individuen aan de westkant net buiten het plangebied. De dieren zijn niet in de gracht binnen het plangebied waargenomen.

De ruige dwergvleermuis is ook op slechts één avond waargenomen, namelijk op 22 september, maar wel op twee locaties. Het ene dier was actief aan het foerageren aan de meest westelijke kant van de Nieuwestad en het andere dieren was aan het foerageren in de steeg het Herenwaltje. Het is vaak zo dat ruige dwergvleermuis pas later in de nacht actief wordt met baltsen en eerst vooral foeragerend wordt waargenomen. Het is dus mogelijk dat de beide foerageerlocaties ook paarterritoria zijn, maar dat de dieren nog niet actief waren in de periode waarin het onderzoek plaatsvond. Mocht dat het geval zijn geweest, dan nog wordt er geen verblijfplaats verwacht binnen het plangebied, aangezien beide dieren echt boven bebouwing aan het foerageren waren.

3.2 Overige waarnemingen

Gedurende het onderzoek is er één overige soort vastgesteld binnen het plangebied.

3.2.1 Steenmarter

Tijdens de ronde van 26 mei 2025 werd er een steenmarter waargenomen op de brug bij de Waag. Deze marterachtige komt tegenwoordig algemeen voor in de Leeuwarder binnenstad, waar ze beschutting vinden in oude gebouwen. Voedsel haalt de marter zowel op de grond uit menselijk afval of door op ratten te jagen, als op de daken, waar ze jagen op slapende vogels. Dit dier was vermoedelijk dan ook op jacht.

Deze soort is vrijgesteld bij ruimtelijke ingrepen.

4. Conclusie en consequenties

Men is voornemens om een gebied rondom de Nieuwestad in de Leeuwarder binnenstad opnieuw in te richten waarbij er mogelijk bomen gekapt zullen worden. Uit een door de Gemeente Leeuwarden uitgevoerde controle is gebleken dat er holten aanwezig zijn is de bomen langs de stadsgracht waardoor onderzoek naar vliegroutes en verblijfplaatsen van vleermuizen noodzakelijk blijkt. In het zomerhalfjaar van 2025 is door Ecobureau Merula nader onderzoek uitgevoerd naar deze beschermde soortgroep. Hieronder volgen de conclusie en aanbevelingen van dit onderzoek.

4.1 Conclusie onderzoek

In het plangebied is nader onderzoek uitgevoerd naar verblijfplaatsen en vliegroutes van vleermuizen.

Vleermuizen

Tijdens het nader onderzoek zijn binnen het plangebied geen verblijfplaatsen van vleermuizen vastgesteld.

Buiten het plangebied zijn wel territoria vastgesteld:

- Drie zomerterritoria van gewone dwergvleermuis;
- Drie paarterritoria van gewone dwergvleermuis.

De precieze locaties van de verblijfplaatsen zijn onbekend, maar deze zitten in de gebouwen en niet in de bomen.

Tevens is één niet-essentiële vliegroute vastgesteld. Deze is als niet-essentieel beschouwd doordat deze niet het hele seizoen in gebruik was en de aantallen erg laag zijn (maximaal vijf dieren).

Alle voorstaande verblijfplaatsen en vliegroutes van vleermuizen zijn beschermd conform de Omgevingswet.

Overige waargenomen soorten

Tijdens het nader onderzoek is eenmaal een steenmarter gezien. Dit dier gebruikt de stadse omgeving als foerageergebied.

4.2 Consequenties

Bij de bomen in het plangebied zijn geen vaste rust- en verblijfplaatsen of essentiële vliegroutes vastgesteld. Negatieve effecten op verblijfplaatsen of vliegroute zijn daardoor uitgesloten.

Uit het onderzoek blijkt dat het niet noodzakelijk is om in het kader van de Omgevingswet een vergunning flora en fauna activiteit aan te vragen bij de provincie Fryslân.

Twee voorwaarden zijn vanuit de Wet natuurbescherming altijd van toepassing:

- De start van werkzaamheden dient buiten het broedseizoen van vogels plaats te vinden om verstoring van broedvogels en het broedsucces te voorkomen. Het broedseizoen loopt bij benadering vanaf half maart tot half juli. Alleen op basis van gericht onderzoek naar broedende vogels, mag van deze voorwaarde worden afgeweken.

- Men dient zich te houden aan de **zorgplicht**. Dit houdt in dat negatieve effecten op **alle** aanwezige flora en fauna zoveel als mogelijk dient te worden beperkt. Dit kan bijvoorbeeld worden bereikt door van de ene naar de andere kant te werken, zodat dieren de gelegenheid krijgen te vluchten, of door verlichting in de avonduren te beperken om verstoring van vleermuizen en andere nachtdieren te voorkomen.

Dit advies is drie jaar geldig.

Bijlage I; Gebruikte literatuur

Er is gebruik gemaakt van de volgende bronnen:

- Dietz, C., Von Helversen, O., & D. Nill. Vleermuizen, alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika. Tirion Natuur, Baarn, 2011.
- Kapteyn, K., 1995, *Vleermuizen in het landschap, over hun ecologie, gedrag en verspreiding*, Schuyt & Co Uitgevers en Importeurs B.V., Haarlem

Kaartmateriaal:

- ArcGIS Online, http://www.arcgis.com/home

Als er geen bronvermelding bij een foto vermeld staat, is deze gemaakt door de auteur.

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	2, 4

Copini
BRILLEN
CONTACTLENZEN
49

Premium Reseller
Amac

POL

From: <vergunningen@leefomgeving.leeuwarden.nl>
Sent: 6/2/2026 7:21:08 AM +00:00
To: "5.1.2e" <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Cc:
Subject: Ontvangstbevestiging aanvraag omgevingsvergunning (OV-2026-037736)

Beste heer/mevrouw,

Wij hebben uw aanvraag ontvangen voor een omgevingsvergunning. Het gaat om het kappen van bomen aan Nieuwestad in Leeuwarden.

Belangrijke gegevens van de aanvraag:
Datum ontvangst: 02-06-2026
Zaaknummer: OV-2026-037736
Verzoeknummer: 2026060200091
Deelactiviteit(en): Boom kappen of houtopstand vellen
Juridisch kader: Omgevingswet

U hoort zo snel mogelijk wat de beslistermijn en procedure is
Ook beoordelen wij of de gemeente Leeuwarden op uw aanvraag mag beslissen.

Extra gegevens voegt u toe in het Omgevingsloket
Dit doet u onder hetzelfde verzoeknummer.

Aan de behandeling van de aanvraag zijn kosten verbonden
Hiervoor ontvangt u apart een rekening. De kosten hangen af van de bouwsom en/of milieubelastende activiteiten.

Let op: u kunt niet reageren op deze mail
Een reactie op dit e-emailbericht komt niet aan en wordt niet gelezen. Hieronder staat hoe u contact met ons kunt opnemen.

Neem contact op als u nog vragen heeft
U kunt mailen naar vergunningen@leeuwarden.nl. Of u belt met 14058. We zijn bereikbaar op werkdagen van 8:30 uur tot 17:00 uur, op donderdag tot 19:30 uur. Wilt u uw zaaknummer noemen?

Met vriendelijke groet,
5.1.2e
Gemeente Leeuwarden

Onder deze email staat geen handtekening. Meer informatie vindt u op www.leeuwarden.nl/digitalepost.

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1

From: <vergunningen@leefomgeving.leeuwarden.nl>
Sent: 6/2/2026 1:04:55 PM +00:00
To: "5.1.2e" <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Cc:
Subject: Procedurebevestiging aanvraag omgevingsvergunning (OV-2026-037736)

Beste heer/mevrouw,

Wij hebben uw aanvraag ontvangen voor een omgevingsvergunning. Het gaat om het kappen van bomen op het adres aan Nieuwestad in Leeuwarden.
Wij sturen u extra informatie over uw aanvraag.

Belangrijke gegevens van de aanvraag:
Datum ontvangst: 02-06-2026
Zaaknummer: OV-2026-037736
Verzoeknummer: 2026060200091
Deelactiviteit(en): Boom kappen of houtopstand vellen
Juridisch kader: Omgevingswet

Voor de aanvraag gelden indieningsvereisten
Binnenkort beoordelen wij of uw aanvraag compleet is.

De reguliere procedure geldt voor deze aanvraag
De beslistermijn is 8 weken. Wij nemen uiterlijk 28-07-2026 een beslissing.
Wij mogen de beslistermijn met 6 weken verlengen.
met 6 weken verlengen.

U kunt bezwaar maken als u het niet eens bent met ons besluit
Dit kan pas wanneer wij een besluit hebben genomen. Nemen wij niet binnen de beslistermijn een besluit? Dan kunt u ons een boete opleggen of in beroep gaan.
Via onze website leest u hoe dit werkt: Bezwaarschrift indienen - Gemeente Leeuwarden

Let op: u kunt niet reageren op deze mail
Een reactie op dit e-emailbericht komt niet aan en wordt niet gelezen. Hieronder staat hoe u contact met ons kunt opnemen.

Neem contact op als u nog vragen heeft
U kunt mailen naar vergunningen@leeuwarden.nl. Of u belt met 14058. We zijn bereikbaar op werkdagen van 8:30 uur tot 17:00 uur. Wilt u uw zaaknummer noemen?

Met vriendelijke groet,
5.1.2e
Gemeente Leeuwarden

Onder deze email staat geen handtekening. Meer informatie vindt u op www.leeuwarden.nl/digitalepost.

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1

Uitvoeringsprogramma Binnenstad Leeuwarden 2023-2030

NOVEMBER 2023, VERSIE 1

Gemeente Leeuwarden

Binnenstad 2030: springlevend en groen

De binnenstad is de historische kern van Leeuwarden. Al eeuwen is dit een plek vol leven, waar Leeuwarders en Friezen wonen en komen om handel te drijven, te winkelen en vertier te zoeken.

Dit gebied verandert steeds, en heeft dat door de eeuwen heen altijd gedaan. Aan het begin van het nieuwe millennium moest bijvoorbeeld de Achmeatoren nog worden gebouwd.

Het Wilhelminaplein gold toen nog als het 'lelijkste plein van Nederland': er was hier nog geen Fries Museum, er waren geen terrasjes. In de Blokhuispoort zaten nog gedetineerden. Leeuwarden als Culturele Hoofdstad lag ver in de toekomst.

De meeste Leeuwarders zullen het er mee eens zijn dat het stadshart in 2023 een stuk mooier, levendiger en welvarender is dan in 2000.

Maar stil zitten kan niet. Het is niet vanzelfsprekend dat de binnenstad in 2030 net zo bruist als nu. Daarom investeren we, zodat de binnenstad ook in 2030 de huiskamer van Leeuwarden en Fryslân blijft.

Hein de Haan
Coördinerend wethouder programma Binnenstad

Dit willen we

De binnenstad wordt nog meer een ideale plek om te wonen, elkaar te ontmoeten en te ondernemen. Daarvoor zijn keuzes nodig, die versterken wat de binnenstad uniek maakt. Dat zijn de monumentale omgeving, het water, onze meertalige Friese identiteit en de menselijke maat van Leeuwarden: alle voorzieningen van een grote stad liggen op een steenworp afstand van het buitengebied.

Daarbij past in de eerste plaats meer groen. Steen en asfalt overheersen nu vaak en dat leidt in de zomer tot hittestress. Een groene omgeving is prettig om in te verblijven en elkaar te ontmoeten. Het zorgt in een warmer klimaat ook voor verkoeling.

De mooie grachten en singels komen in de toekomst beter tot hun recht. Nu al komen recreanten al graag over het water naar de binnenstad. Nieuwe verbindingen, zoals de Oostelijke Vaarroute met een beweegbare Prins Hendrikbrug, brengen de binnenstad veel dichterbij het hart van het Friese watersportgebied. Met kunstwerken en architectonische hoogstandjes trekt het water nog meer dan nu. Lagere en groenere kades geven daarnaast meer beleving.

Het aantal mensen dat in de binnenstad woont, groeit al jaren, maar er is plaats voor meer inwoners. Vooral in leegstaande ruimtes boven winkels, maar bijvoorbeeld ook door de herbestemming van kantoorpanden kunnen er nog veel nieuwe woningen bij komen. Studenten zorgen nu al voor veel levendigheid. Voor gezinnen en senioren wordt het in de binnenstad straks ook fijner wonen.

De behoefte aan ruimte om elkaar te ontmoeten wordt daarmee groter. Dit heeft daarom, samen met vergroening, de prioriteit in de binnenstad. Het doel is daarom

een schone en voor iedereen toegankelijke binnenstad, met meer plek om te spelen en te bewegen, bijvoorbeeld met mooie wandel- en hardlooproutes.

De ruimte in de binnenstad is schaars, en dat vraagt keuzes. De fietser en de voetganger staan daarom op één. De inrichting van straten wordt her en der op die behoefte aangepast. De binnenstad blijft bereikbaar, maar auto's worden vaker geweerd.

Dat geeft kansen om de binnenstad nóg gevarieerder te maken. Voor ondernemers komt er meer advies en ondersteuning. Dat helpt hen om onderscheidend en vernieuwend te blijven. Meer cultuur en kunst in de openbare ruimte geven het stadshart een sterker eigen smoel.

Elk deel van de binnenstad heeft een eigen karakter. In het ene deel komen mensen graag winkelen, aan een andere straat komen ze om naar concerten te gaan of uit te gaan. In hele delen van de binnenstad is het weer fijn wonen. Door die ontwikkeling te stimuleren die het best past, wordt dit eigen karakter van elk deel van de binnenstad versterkt.

Het Ruiterskwartier, met de Harmonie en Neushoorn, wordt onderdeel van een cultuurmijl die tot de Blokhuispoort reikt. Kunst en cultuur zijn hier ook vaker buiten te beleven.

Het centrale winkelgebied wordt nog meer dé plek om te winkelen en te recreëren. De noordwestelijke binnenstad wordt aantrekkelijker om te wonen: het wordt er groener en er komen meer (speel)voorzieningen. De oostelijke binnenstad, van Bonifatiuskerk tot de Blokhuispoort, wordt een woongebied met ruimte voor ondersteunende functies. Zoals winkels en horeca.

Het stationsgebied wordt tenslotte nog meer de groene entree van de stad, die over het water de binnenstad verbindt met de toekomstige wijken Spoordok en Middelsee.

Volop kansen

De binnenstad heeft een mooie toekomst voor zich. Er zijn volop kansen. In het Spoordok wonen straks duizenden mensen vlakbij het stadshart. Niet alleen Spoordok, maar ook de toekomstige bewoners van Middelsee hebben een goede verbinding met het centrum nodig. En de Lelylijn kan veel nieuwe bezoekers naar Leeuwarden brengen.

Die kansen moeten we pakken, en daarbij tegelijk de kwaliteit van onze monumentale binnenstad behouden en versterken. Over veel deelplannen hebben de gemeenteraad, bewoners en belanghebbenden al hun mening gegeven. Denk bijvoorbeeld aan de herinrichting van het Waagplein. Een betere binnenstad komt alle inwoners ten goede, want de binnenstad is van en voor iedereen in onze gemeente en daarbuiten.

Zo wordt de binnenstad van Leeuwarden nóg meer de plek waar je in Fryslân wilt zijn.

Inhoud

1. Inleiding **6**

1.1. Opdracht 6

1.2. Doel en afbakening 6

1.3. Wat ging er aan vooraf? 6

2. Hoe blijft de binnenstad vitaal? **9**

3. Uitvoeringsprogramma: programmalijnen, deelgebieden en projecten **18**

3.1. Inleiding: wensen en projecten met prioriteit 18

3.2. Programmalijnen 19

3.3. Accenten: Wat willen we in de verschillende deelgebieden? 24

3.4. Prioritering en fasering 30

4. Programmabegroting **32**

4.1. Begroting programmaorganisatie en onderzoek 32

4.2. Indicatie begroting projecten uitvoeringsprogramma 32

4.3. Dekking 33

Bijlagen **34**

1. Inleiding

1.1. Opdracht

Uit het Coalitieakkoord 2022 - 2026
"Nu investeren in de toekomst, vergroenen, verbinden, verwaarden"

Uitvoeringsprogramma Binnenstad

Werken aan een aantrekkelijke en toegankelijke binnenstad

Onze binnenstad is een plek waar mensen uit stad, dorpen en regio met plezier wonen, werken, ondernemen, winkelen en recreëren. We zetten in op een aantrekkelijke en vitale binnenstad. Met goede voorzieningen en een mix van functies. We behouden de historisch-ruimtelijke kwaliteit omdat dit belangrijk is voor een aantrekkelijke binnenstad. Bovendien ontwikkelen we de binnenstad verder als een aangenaam gebied om te verblijven met ruimte voor cultuur, evenementen en festivals. Een plek voor ontmoetingen, zowel zakelijk als privé, waar nieuwe ideeën kunnen ontstaan. We vergroenen de stad door het toevoegen van bomen. Ook gaan we aan de slag met het klimaatadaptief maken van de binnenstad. Binnensteden zorgen voor werkgelegenheid en zijn belangrijk voor het vestigingsklimaat van de stad. Daarom stimuleren we ondernemerschap. We hebben hierbij oog voor een goede verdeling van functies tussen retail en horeca. De komende periode gaan we deze plannen verder uitwerken in een uitvoeringsprogramma.

Een aantrekkelijke binnenstad is een autoluwe binnenstad. Een deel van de binnenstad is al autoluw. Dit willen we uitbreiden. Hierbij maken we gebruik van de ervaringen die we hebben opgedaan op de Eewal. Het autoluw maken combineren we direct met vergroening van de binnenstad. Hierbij houden we oog voor blijvende toegankelijkheid voor alle doelgroepen.

1.2. Doel en afbakening

Met de eerder opgestelde Agenda Binnenstad en dit uitvoeringsprogramma wordt niet een geheel nieuwe visie voor de binnenstad voorgesteld. Er liggen al veel beleidsdocumenten en gemeentelijke visies op allerlei deelterreinen. Voor het beschrijven van de stip op de horizon en dit programma is daar uit geput.

Het uitvoeringsprogramma geeft een concreet investeringsplan voor de korte, middellange en lange termijn waarmee de aantrekkelijkheid van de Leeuwarder binnenstad voor bezoekers, bewoners en ondernemers van de binnenstad wordt versterkt. Bij de verderop beschreven programmalijnen en projecten ligt de nadruk op investeringen in de openbare ruimte. Maar de investeringen in deze agenda kunnen niet los worden gezien van gemeentelijke kaderstelling, vergunningverlening en handhaving. Ook zet dit programma de lijnen uit waarlangs de binnenstad zich – ook in een verdere toekomst – zou moeten ontwikkelen. In de verdere toekomst wordt de binnenstad geconfronteerd met trends die om een antwoord vragen en die mogelijk weer nieuwe investeringen vergen. Het programma is ook aanleiding om regelmatig de stand van zaken te monitoren.

1.3. Wat ging er aan vooraf?

Een motie van eind 2020 vormt de basis voorde Agenda Binnenstad. Die is in 2021 opgesteld en eind 2021/begin 2022 bestuurlijk besproken door het college van b. en w. en de gemeenteraad.
Die Agenda moet gezien worden als een ambitiedocument.

Bij het opstellen van die Agenda is gekeken naar actuele trends en ontwikkelingen en zijn reeds voorgenomen projecten in de binnenstad in beeld gebracht. Daarnaast is gebruik gemaakt van relevant beleid, reeds voorgenomen projecten en maatregelen en breed opgehaalde informatie bij een grote en diverse groep van belanghebbenden uit de binnenstad. Ook kon 'het publiek' suggesties en ideeën aandragen.
Dat heeft in de Agenda geleid tot een drietal voorgestelde ambities.

Het (toenmalige) college van b. en w. heeft zich uitgesproken om te gaan voor het hoogste ambitieniveau, niveau C.

Maatregelen en acties uit de Agenda Binnenstad:
De belangrijkste concrete maatregelen op het ambitieniveau C kunnen worden samengevat als:

- Gehele binnenstad autoluw (met ontheffingen en parkeervergunningen voor bewoners en bedrijven) in de volgende collegeperiode.
- Uitvoeren maatregelen klimaatadaptatie binnenstad.
- De Prinsentuin en de verbinding met de binnenstad optimaliseren.
- Herinrichting Ruiterskwartier en Waagplein.
- Verbinding met Spoordok.
- Inzet op top-events en topkunst.

Zie de bijlage voor diverse relevante achtergrondinformatie zoals die voor Agenda Binnenstad is uitgezocht. Het betreft trends, huidige kwaliteiten en sterktes, ruimtelijke plannen en onderscheidendheid.

In de toekomst is de binnenstad:

- Dé plek voor wonen, werken en ondernemen
- Een plek met reuring en beleving
- Sterk klimaatadaptief
- Duurzaam en groen
- Optimaal verbonden met water

Ambitieniveau A:
Basis op orde 'PLUS'

Bij dit ambitieniveau ligt de nadruk op het versnellen en intensiveren van maatregelen en acties die al in gang zijn gezet: voer de zaken uit die in de planning staan en versnel en intensiveer op korte termijn acties waar dat mogelijk is. Aan dit ambitieniveau kan op korte termijn worden gewerkt (2022); er is relatief weinig extra geld en organisatie voor nodig.

Ambitieniveau B:
Maximaal benutten van aanwezige sterktes

Hier maakt de binnenstad zoveel mogelijk gebruik van de aanwezige 'rijkdom'. Bij dit ambitieniveau worden als het ware de 'sterke benen' van de binnenstad maximaal benut. Meer dan in ambitieniveau A gaat het om een sterke focus op groen en water/verbinding met de regio, duurzaamheid/circulair, en beleving en 'reuring' door veelzijdigheid en diversiteit. Het gaat om structureel, meer en beter investeren op de eigen identiteit als binnenstad van Leeuwarden. Aan dit ambitieniveau kan ook al relatief snel worden gewerkt, maar vraagt wel om meer investeringen, juist ook in organisatiekracht.

Ambitieniveau C:
Groei en onderscheidendheid

Bij deze ambitie wordt gefocust op onderscheidendheid: de binnenstad moet niet alleen 'goed' zijn, maar zich op haar sterke punten ook duidelijk onderscheiden. De stad wil in alle sterke thema's excelleren en uniek zijn. Leeuwarden heeft in dit scenario één van de aantrekkelijkste binnensteden om te wonen, te werken en te ondernemen van het land. Dit ambitieniveau vraagt meer investeringen en organisatie.

2. Hoe blijft de binnenstad vitaal?

In dit hoofdstuk gaat het om onze ambitie: waar willen we naar toe met de binnenstad? Wat is de functie van de binnenstad, waarom is een vitale en aantrekkelijke binnenstad belangrijk? En hoe komen we op dat punt?

Wat is het mooie van Leeuwarden?

Wat maakt de binnenstad van Leeuwarden bijzonder? In de eerste plaats is dat natuurlijk het historische decor, dat zich in de loop van de eeuwen heeft gevormd tot wat het nu is.

Daar horen iconen bij als de Oldehove en de Waag, maar ook vele andere monumentale panden. Nieuwe beeldbepalende gebouwen als het Fries Museum en de Achmeatoren, voegen zich in dit oude stadsbeeld.

De vele grachten en kanalen in en rond de binnenstad zijn typisch Nederlands én typisch Fries. Met een bootje is de binnenstad uit alle windrichtingen te bereiken. De passantenhaven in de Prinsentuin is van een unieke schoonheid. Het water is bepalend voor de uitstraling van Leeuwarden als hoofdstad van dé waterprovincie, Fryslân.

Leeuwarden lijkt qua formaat gemaakt voor de fiets. Vanaf de binnenstad, met alle voorzieningen die bij een grote stad horen, fiets je binnen een kwartier de weilanden in, naar de Groene Ster of naar het Leeuwarder Bos. Die scherpe grens tussen stad en platteland zie je verder bijna nergens in Nederland. In Leeuwarden is ruimtelijke kwaliteit behouden die elders verloren is gegaan.

Als hoofdstad van Fryslân is Leeuwarden ook de 'hoofdstad' van het Fries. Maar het heeft met het Liwwadders ook zijn eigen stadstaal. Voor de Leeuwarders is het vanzelfsprekend dat hier drie 'eigen' talen worden gesproken. Maar bezoekers vinden deze meertaligheid juist bijzonder. Het onderscheidt Leeuwarden voor hen van andere historische steden in Nederland.

Een prettig verblijf

De binnenstad staat er nu goed voor. In de afgelopen decennia is er veel geïnvesteerd in beeldbepalende gebouwen en kunst, in extra parkeergarages en in een mooie openbare ruimte. Dat heeft zijn vruchten afgeworpen. Sinds Culturele Hoofdstad is de binnenstad meer dan ooit 'de huiskamer van Fryslân' en een toeristische bestemming.

Dat is niet vanzelfsprekend. De samenleving verandert immers voortdurend. De binnenstad moet daarbij aansluiten. Veel aankopen gebeuren nu online. De consument die wél 'fysiek' winkelt, is daarom kritischer. Leeuwarden moet blijven verrassen. Als een plek waar je elkaar ontmoet, ontspant in een groene omgeving of je laat lokken door de variatie aan winkels, cultuur en horeca.

Beleving

Beleving is dus steeds belangrijker, maar die beleving verleidt ook om te winkelen. Gevestigde ketens en lokale winkels blijven belangrijk als de ruggengraat van het winkelgebied. Om bezoekers te trekken, moet de binnenstad zich blijven onderscheiden met een uniek, vernieuwend aanbod.

De binnenstad is gemaakt voor de menselijke maat, dus maken we ruimte. Fietser en voetganger komen op één te staan, de auto komt op het tweede plan. Dat geeft ook weer ruimte voor een aantrekkelijke, groenere omgeving.

De openbare ruimte moet ook schoon en heel zijn. Het onderhoud verdient aandacht. Om de binnenstad voor iedereen toegankelijk te houden, ook voor mensen met een beperking, wordt er meer gedaan tegen verrommeling en voor een schone openbare ruimte.

Een economisch sterke, compacte binnenstad

Ondernemers zijn de kurk waarop de economie van de binnenstad drijft. Naast de sfeer zijn winkels en de horeca de belangrijkste trekkers voor een bezoekje aan de binnenstad. Toeristen komen in de eerste plaats voor de musea, cultuur en de beleving, maar bezoeken daarbij ook graag bijzondere winkels.

Zo profiteren ondernemers en de culturele sector van elkaar en dragen ze samen bij aan een gezonde binnenstad. Daarom willen grote werkgevers, zoals de overheid, de financiële sector en de wetenschap, graag in de binnenstad blijven. Bijna een vijfde van alle banen in de gemeente Leeuwarden bevindt zich hier, in het stadshart. Daarmee telt de binnenstad als banenmotor ook op Friese schaal flink mee.

Bijzondere winkels

Hoe meer er in de binnenstad te beleven is, hoe beter het is voor de bedrijvigheid. Ook toeristen dragen daaraan bij: hun bestedingen houden veel winkels in stand waar ook Leeuwarders graag winkelen. Meer bedrijvigheid trekt weer ondernemers aan die in de binnenstad willen investeren. Daarom is het belangrijk om een verrassend aanbod en vernieuwende winkelconcepten te stimuleren.

Bewoners en bezoekers zijn op dit moment erg te spreken over wat Leeuwarden te bieden heeft. De mix tussen landelijke ketens en sterke, onderscheidende lokale ondernemers is goed. Bezoekers waarderen de ontspannen sfeer, de historie en de bijzondere winkeltjes. Bewoners zijn trots op de historische binnenstad, en het feit dat het er compact, beloopbaar en overzichtelijk is: het aanbod en de allure van een stad, maar met de knusheid van een dorp.

Schoon en heel

Dat betekent niet dat de binnenstad 'klaar' is. De uitstraling en het straatbeeld kunnen hier en daar beter. Straten kunnen schoner, het opruimen van (zwerf-) afval heeft meer aandacht nodig. Lukraak geparkeerde fietsen zijn soms een hindernis voor wie slecht ter been is. Een extra overdekte fietsenstalling is een mogelijk antwoord hierop, maar ook extra handhaving kan helpen.

De winkelleegstand over de hele binnenstad is beheersbaar. Maar waar meerdere winkels naast elkaar leegstaan, geeft dat een trieste aanblik. Het doel is natuurlijk om nieuwe ondernemers in die panden te vestigen; maar door leegstaande vitrines en lelijke gevels met tijdelijke maatregelen op te frissen blijft de binnenstad ook rondom de 'rotte kiezen' mooi en sfeervol.

Plekken waar het winkelbestand onder druk staat, zoals de Voorstreek, Nieuweburen en de Tuinen, veranderen langzaam maar zeker naar een gebied met meerdere functies: steeds vaker worden oude winkels omgebouwd om ze geschikt te maken om in te wonen. Die nieuwe bewoners kunnen de bestaande middenstand weer versterken, waardoor een typisch stads woon-winkelgebied ontstaat.

Advies voor ondernemers

Ondernemers vormen de ruggengraat van de economie in de binnenstad. Zij zijn geholpen met een vast aanspreekpunt waar ze hulp en advies kunnen krijgen bij hun bedrijf. Bijvoorbeeld bij het ontwikkelen van nieuwe, verrassende winkelconcepten, het duurzaam (circulair) ondernemen, of voor hulp bij het starten van een eigen winkel. De ondersteuning die de gemeente nu al biedt, wordt uitgebreid.

Als het aanbod van winkels goed bij elkaar aansluit, kunnen ze het profiel van een winkelstraat versterken. Dat geldt in het bijzonder voor kleinere winkelstraten, zoals de Kleine Kerkstraat, de Sint Jacobsstraat en de Oosterstraten. Door ondernemers te helpen bij het kiezen van een geschikte locatie, kunnen ze profiteren van de collega's in hun directe omgeving.

Meer ruimte voor groen

De groene long van de binnenstad is nu de Prinsentuin. Leeuwarders van alle leeftijden en duizenden 'bootjemensen' vinden het een heerlijk gebied om te ontspannen en te recreëren. Zeker in de zomer, wanneer de bomen, het water en het groen verkoeling geven.

Een groene omgeving helpt om ons aan te passen aan het opwarmende klimaat. Niet alleen gaat het om hittestress tegen, maar het maakt de binnenstad ook nog prettiger en gezonder om te verblijven. Tijdens het evenement Bosk, toen meer dan duizend bomen door de stad 'wandelden', bleek dat de temperatuur tussen de bomen meerdere graden lager lag dan op plekken zonder groen. Zo biedt een ingreep die nodig is, ook een kans om het verblijf in de binnenstad nog aangenamer te maken dan nu. Daarom komt er veel meer groen in de binnenstad. Om te beginnen met het Waagplein, waar al nieuwe bomen en gras zijn gekomen. Daarna is de omgeving van de Campus Fryslân aan de beurt, zodat ook daar een groene, prettige verblijfsruimte ontstaat.

In de komende jaren krijgen grote delen van de binnenstad een andere inrichting. Zo krijgen bijvoorbeeld de Nieuwestad en het Ruiterskwartier een nieuw, veel groener aanzien. Door de hele binnenstad heen komen meer bomen: van de Eewal, tot de Lange Marktstraat, en van de Willemskade en de Oosterkade tot het Bonifatiusplein.

Meer mens, minder auto

De binnenstad is compact; het is een relatief klein gebied waar veel mensen samenkomen. Dat legt druk op de beperkte ruimte die er is.

De keuze voor een binnenstad waar de kwaliteit van het verblijf voorop staat, heeft daarom gevolgen voor andere activiteiten. Het betekent onder meer dat de voetganger en de fietser vóór de automobilist gaat.

Straten waar de auto nu nog vrij baan heeft, worden ingericht als verblijfsgebied. Dat betekent ook dat er parkeerplekken op straatniveau verdwijnen. De bestaande parkeergarages zijn een goed alternatief.

Onder meer de Sint Jacobsstraat, het Gouverneursplein, de Eewal en de Wortelhaven worden opnieuw ingericht. Ook op het Bonifatiusplein en het Doeleplein komt veel meer ruimte voor wonen, spelen en groen.

Ruimte voor water

Grachten en singels horen bij Leeuwarden als de Oldehove. Ze geven de stad sfeer en uitstraling. Steeds meer mensen, van waterrecreanten en andere toeristen tot onze eigen bewoners, weten de weg ook langs het water naar de binnenstad te vinden.

Heel populair zijn de pramen en de sloepen waarmee je de binnenstad op een heel andere manier leert kennen dan te voet. De Prinsentuin is de mooiste aanlegplek voor plezierbootjes in Nederland. De binnenstad is ook te water veel beter bereikbaar geworden. Leeuwarders maken daardoor steeds vaker een tochtje met de sloep naar de binnenstad, om bijvoorbeeld even bij een terras aan te steken. Juist die terrassen hebben zich – sinds corona – nogal eens verplaatst naar een boot op het water; met name aan de Nieuwestad.

Groene kades

De gezelligheid en levendigheid op het water maken de binnenstad aantrekkelijk. In de komende jaren willen we de band met het water aanhalen en het karakter van Leeuwarden als waterstad onderstrepen.

Dat kan door steigers aan te leggen. Kades worden waar dat kan groener en lager. Zo wordt het voor opvarenden makkelijker om aan wal te komen. Het zorgt ook voor extra groen waar het prettig toeven is.

In het verleden was het water nog nadrukkelijker aanwezig in de stad. In de Eewal en de Tweebaksmarkt lag bijvoorbeeld een gracht, terwijl waterpoorten in de stadsmuur de stadsgrachten beschermden voor een aanval van buiten.

Die historie kan weer tot leven worden gewekt met een kunstwerk of een bouwwerk dat herinnert aan een vroegere waterpoort. Ook een blauwe vestingroute, een wandelroute langs de plek waar vroeger de vestingen van de stad lagen, herinnert aan de rijke geschiedenis van Leeuwarden.

De Oostelijke vaarroute

De oostelijke vaarroute, vanaf de Greons via het Nieuwe Kanaal, langs de Emmakade naar de binnenstad, is een oude wens. Om doorgaand bootverkeer langs die route mogelijk te maken, moet onder meer de Prins Hendrikbrug beweegbaar worden.

De aanleg kost wel een flink bedrag en heeft ook gevolgen voor het andere verkeer van en naar de binnenstad en het station. Voordat hier definitieve besluiten over worden genomen is inzicht in de impact op en de bijdrage aan een vitale binnenstad van belang.

Fijn wonen in de binnenstad

Al jaren neemt het aantal bewoners van de binnenstad weer toe. Ooit leefden en werkten 17.000 mensen in wat nu de binnenstad. Rond de eeuwwisseling woonden er nog ongeveer 4.000 mensen, nu is dat aantal alweer gegroeid naar meer dan 6.000.

De sfeer, de historische omgeving en zoveel voorzieningen binnen handbereik, maken het wonen in de binnenstad ook bijzonder aantrekkelijk. Dat het aantal bewoners groeit, is goed: het stadshart wordt er levendiger van en de economische basis van de detailhandel, de horeca en de culturele sector wordt sterker. Want wie in de binnenstad woont, gaat sneller uit eten of naar een voorstelling, en doet zijn dagelijkse boodschappen natuurlijk ook in de buurt.

In de binnenstad zijn in de afgelopen jaren veel panden succesvol getransformeerd om ze geschikt te maken voor studentenwoningen. In het voormalige Aegon-gebouw bij het station wonen nu vele studenten. Boven veel winkelpanden zijn veel leegstaande verdiepingen omgetoverd tot appartementen.

Jongeren, vaak studenten, zijn nu de grootste bevolkingsgroep in de binnenstad. Zij maken Leeuwarden tot een gezellige studentenstad.

Ook voor gezinnen en senioren
Maar de binnenstad heeft voor meer bevolkingsgroepen veel te bieden: van gezinnen, tot singles en tweeverdieners, tot senioren. Deze groepen binden zich vaak voor langere tijd aan één woonplek. In de komende jaren willen we wonen in de binnenstad daarom voor bredere groepen aantrekkelijk maken. Dat maakt de binnenstad diverser en gevarieerder.

Om dat te bereiken, kunnen we eigenaren stimuleren om panden te transformeren om ze geschikt te maken voor andere, vernieuwende woonvormen. Denk bijvoorbeeld aan seniorenwoningen, of juist hofjes met een gezamenlijke binnentuin, die uitermate geschikt zijn voor gezinnen.

Behouden én veranderen
De kwaliteit en de historische waarde van de vele monumentale gebouwen staat natuurlijk voorop. Een goed en duurzaam onderhoud van deze panden heeft aandacht nodig, net als de verduurzaming van (monumentale) woningen.

Om nieuwe bewoners voor de binnenstad te laten kiezen, zul je dus aan de ene kant gedurfde keuzes moeten maken, zoals het herbestemmen van gebouwen om ze geschikt te maken voor bewoning door groepen die nu ondervertegenwoordigd zijn.

Daarbij moet je ook tegemoet komen aan de woonwensen van die nieuwe groepen bewoners. In veel straten in de binnenstad kun je winkelen en uitgaan, terwijl er ook mensen wonen. In sommige gebieden is het beter die functies duidelijker te scheiden, zodat ze aantrekkelijker worden om in te wonen.

Meer spelen, minder zwerfvuil

Kinderen hebben plek nodig om te spelen en te bewegen. Nieuwe speelplekken in de binnenstad komen daarom snel. In de toekomst kan bij nieuwbouw of inbreiding al bij de eerste plannen rekening worden gehouden met nieuwe speelplekken. Met extra maatregelen tegen verrommeling – zwerfvuil, graffiti, verkeerd gestalde fietsen – houden we de binnenstad toegankelijk en aantrekkelijk voor senioren en mensen met een beperking.

In de noordwestelijke binnenstad (het gebied rond de Grote Kerkstraat, de Bagijnestraat en de Eewal) wonen nu al veel mensen. Dit blijft een gebied dat vooral voor wonen is bestemd. Maar ook het Amelandskwartier (rond de Bonifatiuskerk) en de oostelijke binnenstad (rondom de Tweebaksmarkt en de Oosterstraten) zijn aantrekkelijk voor nieuwe bewoners. Het ligt voor de hand om in deze gebieden het accent op bewoning te leggen. Daarbij blijft er ruimte voor detailhandel en (dag-)horeca, zolang die de woonfunctie niet teveel verstoort.

Cultuur, evenementen en meertaligheid: het DNA van Leeuwarden en Fryslân

Wat is Leeuwarden zonder zijn musea, zijn kunst, zijn podia en zijn festivals? Samen vormen de culturele instellingen het DNA van Leeuwarden, en geven ze uiting aan alles wat Fryslân bijzonder maakt.

Podia en musea

De culturele instellingen in de binnenstad zijn geconcentreerd langs de as Wilhelminaplein-Ruiterskwartier (Fries Museum en Slieker, Pathé, Harmonie en Neushoorn) en in de noordwestelijke binnenstad, dicht tegen de Prinsentuin (Keramiekmuseum Princessehof, Tresoar en het Historisch Centrum Leeuwarden).

Die laatste instellingen hebben baat bij een betere verbinding tussen de Prinsentuin en de binnenstad.

Het Harmoniekwartier kan uitgroeien tot het zwaartepunt van een unieke cultuurmijl, met de kans om evenementen in de open lucht te organiseren.

De Friese Cultuurmijl

Samen met Neushoorn en de horeca van het Ruiterskwartier, heeft de Harmonie de wens om het Harmoniekwartier te transformeren. Het wordt een ontmoetingsplek waar Leeuwarders ook overdag terecht kunnen voor kunst, cultuur en ontspanning. Langs de Westerkade is ruimte voor een terras, en het Ruiterskwartier vormt een verbinding tussen Neushoorn, Harmonie en Pathé met de vele cafés.

De Harmonie en Neushoorn willen hun programmering meer op elkaar aan laten sluiten. Beide instellingen hebben samen vijf zalen. Met het Ruiterskwartier als ruimte om ook in de openlucht concerten en voorstellingen te organiseren, ontstaat hier – samen met het Fries Museum en zelfs de Blokhuispoort – een Friese Cultuurmijl. Leeuwarden is immers niet voor niks cultuurstad van het Noorden. Samen met pandeigenaren kunnen bestaande horecapanden worden opgewaardeerd en daarmee dit gebied nog meer uitstraling geven.

Met de herinrichting worden het Ruiterskwartier en het Mata Hariplein veel groener, onder meer met geveltuinen. In de zomermaanden komen er extra grote terrassen. Met groenere kademuren wordt de Westerkade een fijne plek om te vertoeven.

De ideeën passen goed bij de ideeën van de gemeente voor dit gebied. Ook onder bewoners is hier draagvlak voor. Langs het Ruiterskwartier loopt nu nog één buslijn. Hier gaat straks op reservering een kleine Vlinderbus rijden. Dat geeft ruimte om het Harmoniekwartier als verblijfsgebied in te richten.

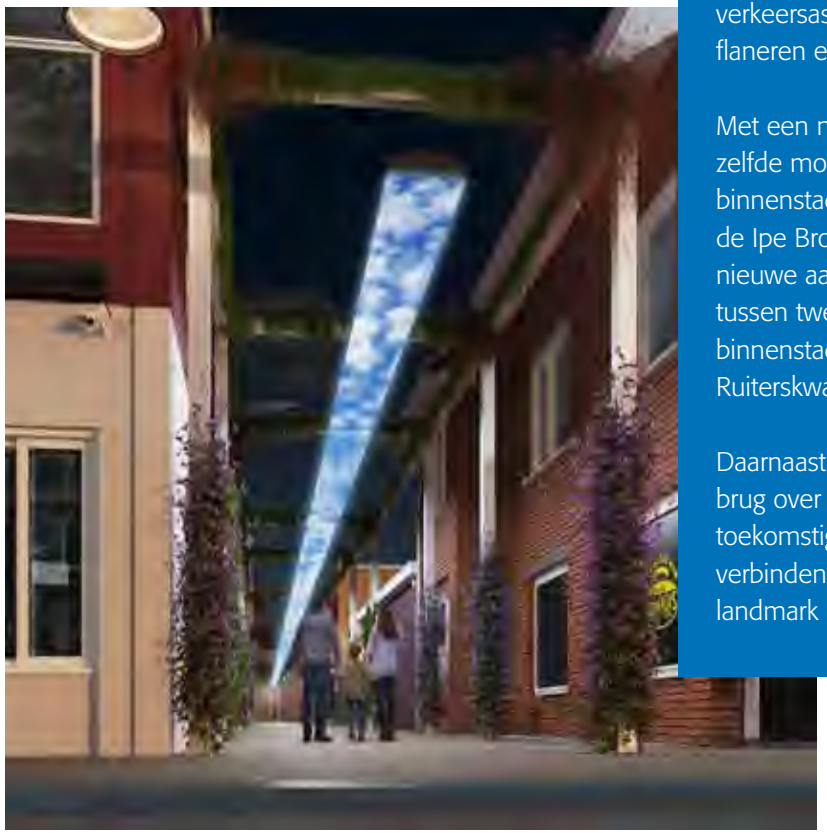
De Harmonie is bijna dertig jaar in gebruik. De directie wil de schouwburg graag verbouwen: zo kan het gebouw energiezuinig worden gemaakt en kan de inrichting up to date worden gebracht en klaar voor een economisch gezonde culturele toekomst.

Evenementen
De vele evenementen trekken veel bezoekers. Sommigen, zoals het Straatfestival en het Bevrijdingsfestival, richten zich op een breed publiek. Anderen, zoals Into the Grave, Explore the North en Luna, trekken juist een specifieke doelgroep. Samen zorgen ze voor een bruisende binnenstad, die voor iedereen verrassend blijft.

Het grote succes van Leeuwarden-Fryslân 2018 heeft al verlenging gekregen met de eerste editie van triënnale Arcadia, met Bosk als hoogtepunt.

Trije talen
Als hoofdstad van de enige tweetalige provincie is Leeuwarden ook de hoofdstad van het Fries. Maar het heeft ook een eigen voertaal. Die drie talen, het Nederlands, Fries en het Liwwadders, geven Leeuwarden een uniek karakter. Maar ook Leeuwarders met een andere culturele achtergrond geven hun eigen kleur aan de samenleving. Nergens anders in Nederland is meertaligheid zo verweven met een stad.

Die culturele diversiteit maakt Leeuwarden trots, maar ook open en vernieuwend. Dat herkennen niet alleen Leeuwarders en Friezen, maar ook bezoekers van buiten. Die eigenheid moeten we koesteren en versterken, bijvoorbeeld door de talen van Leeuwarden (samen met het Engels) zichtbaarder te maken in het straatbeeld. Dat kan met kunst (denk aan de grote meertalige borden van het project Sichtberens van Leeuwarden-Fryslân 2018), of het invoeren van meertalige straatnaamborden.

Artist impression Ipe Brouwersteeg door BWH/Durk Pieter Noordenbos

Een nieuw kunstwerk

Love, de fontein van Jaume Plensa bij het station, is een icoon dat Leeuwarden met de rest van de Friese Elfsteden verbindt. Het bewijst ook hoe één kunstwerk zijn hele omgeving kan transformeren. Het hele stationsgebied is veranderd van een drukke verkeersas in een prachtig gebied om te flaneren en te verpozen.

Met een nieuw iconisch kunstwerk is het zelfde mogelijk in een ander deel van de binnenstad. Een geschikte plek daarvoor is de Ipe Brouwerssteeg. Daarmee komt er een nieuwe aantrekkelijke voetgangersverbinding tussen twee belangrijke delen van de binnenstad: de Nieuwestad en het Ruiterskwartier.

Daarnaast kan een nieuwe beeldbepalende brug over de Zuider Stadsgracht het toekomstige Spoordok met de binnenstad verbinden. Zo krijgt Leeuwarden er nog een landmark bij.

3. Uitvoeringsprogramma: programmalijnen, deelgebieden en projecten

In dit hoofdstuk worden de te onderscheiden programmalijnen beschreven, deelgebieden uiteengezet en onderliggende projecten benoemd die aangeven hoe het programma Binnenstad zijn ambities wil waarmaken. De basis hiervoor zijn de Agenda Binnenstad, de daarin uitgesproken hoogste ambitie (C), en de doelstellingen van het coalitieakkoord.

3.1. Inleiding: wensen en projecten met prioriteit

Hoofdstuk 2 geeft het einddoel aan waar het programma Binnenstad naartoe werkt. Het is daarmee de maatstaf die we hanteren om projecten te prioriteren en te faseren. Zo valt aan te geven in hoeverre en in welke mate projecten bijdragen aan de doelen voor het streefbeeld op de lange termijn voor de binnenstad. Tegelijkertijd staan we niet op nul en zijn er al de nodige lopende én geprioriteerde projecten en wensen. Dit zijn:

Een aantal leidende, richtinggevende projecten:
- Autoluw: herinrichting en uitbreiding van het bestaande autoluwe gebied (Eewal).
- Volhoudbaar: vergroeningsopgave

Geprioriteerde projecten zijn:
- Prinsentuin. Separaat project. Raakvlak met gewenste aantrekkelijke verbindingen/corridors met binnenstad.
- Ruiterskwartier (incl. Prins Hendrikstraat, Ipe Brouwersteeg en verbinding Spoordok). Primair vraagstuk daar is het laten vervallen van de laatste buslijn en het zoeken naar een goed alternatief.
- Nieuwestad. Vanwege de hoge onderhoudskosten om de bestrating, de Chinese keien, verzekerbaar te houden, is vervanging een duurzamer oplossing. Deze vervangingsopgave is aanleiding tot een integrale herinrichting waarin de doelen en wensen van dit uitvoeringsprogramma worden verwerkt.
- Vergroening/herinrichting Zuidzijde Campus Fryslân/Beursgebouw. Hiermee komen we eerder afspraken tussen de gemeente en de RUG na.

Aanverwante beleidswensen:
- Voorzieningen om te spelen en bewegen (nu zijn die er in de binnenstad helemaal niet).
- Fiets op één/Fietsparkeren. Er ligt een ambtelijk advies om de problematiek van de rommelige aanblik die de vele fietsen met zich mee brengen aan te pakken (extra voorzieningen en meer handhaving).
- Duurzame stadsdistributie; Zero Emissie Zones.
- Wonen in de binnenstad. Er ligt een ambtelijk advies om het wonen in de binnenstad te bevorderen en daarmee onbenut (woon)potentieel te verzilveren. Dit levert zo een bijdrage aan de woonopgave van de gemeente.
- Circulaire binnenstad.
- Kunst in de binnenstad.
- Uiteraard moet elke onderhoudsklus aan wegen en riolering worden aangegrepen om de bredere doelstellingen en ambities te verwezenlijken.

Daarnaast hebben twee koepel-en belangenorganisaties hun (geprioriteerde) wensen aan ons kenbaar gemaakt:
- Stichting binnenstadsmanagement.
- Wijkpanel binnenstad.

In dit uitvoeringsprogramma zijn hun ideeën betrokken. Hun inbreng komt voor een zeer belangrijk deel overeen met onze richtinggevende en geprioriteerde projecten en beleidswensen. Daarnaast zijn er andere wensen die na afweging ook zijn opgenomen in het uitvoeringsprogramma. Enkele voorbeelden (zonder compleet te zijn) hiervan zijn:

- Vergroening Doeleplein met een speel- en beweegplek. Verbinding met Prinsentuin.
- Mobiel groen op de grote pleinen.
- Containertuintjes: tegengaan verrommeling.
- Verwijderen zwerffietsen en voorzieningen voor fietsparkeren.
- Compactere binnenstad, bevorderen van wonen buiten kerngebied.
- Bekende projecten, maar prioriteit: Follow-up en herinrichting autoluw, Ruiterskwartier, Nieuwestad, sport- en spelfaciliteiten.
- Bevorderen van eigen sfeer in deelgebieden als Oude Markten, Oosterstraten, (deel) Voorsteek en Sint Jacobsstraat. Zorg voor een aparte uitstraling en vindbaarheid.
- Herinrichting Museumhaven.
- Ruim terrasbeleid.
- Handhaving.

3.2. Programmalijnen

Al deze input leidt tot een Programma Binnenstad met de volgende voorgestelde programmalijnen (met een eerste aanzet van onderliggende projecten, thema's, beleid e.d.):
Programmalijn 1 Van place to buy naar place to be
Programmalijn 2 Economisch vitaal
Programmalijn 3 Bijzondere projecten
Programmalijn 4 (coördinatie met) Ondersteunend beleid

3.2.1. Programmalijn 1 - Van place to buy naar place to be

Deze programmalijn omvat een aantal ingrepen in de openbare ruimte waarmee de verblijfskwaliteit sterk kan worden verhoogd. Het gaat om bestaande en nieuwe autoluwe gebieden en om de vergroening en herinrichting van een aantal 'versteende' winkel- en uitgaansstraten waar de verkeersfunctie nu sterk de inrichting bepaalt.

Programmalijn 1a Autoluw

Autoluwe inrichting Eewal/Wortelhaven, incl. camera inzet
Dit gebied is autoluw gemaakt, maar nog niet heringericht en vergroend. Er is een bestaande afspraak en toezegging om dit gebied te herinrichten. Binnen het programma binnenstad wordt dit met prioriteit aangepakt.

Autoluwe inrichting Gouverneursplein en St.Jacobstraat
Dit gebied is autoluw gemaakt, maar is nog niet heringericht en vergroend Het aan te passen terrasbeleid wordt bij deze herinrichting meegenomen.

Uitbreiding autoluw
De Druifstreek, Tweebaksmarkt, Turfmarkt, Korfmakersstraat en Tuinen zuidzijde (noordzijde is al autoluw) zijn een logisch geheel als toekomstige autoluwe zone. Ook de Ossekop en Over de Kelders (de westzijde van de gracht, de Kelders, is al autovrij) zouden hieraan toegevoegd kunnen worden, zodat deze autoluwe zone een logisch samenhangend gebied wordt. Daarmee is 'automatisch' ook de Weaze westzijde autoluw (de oostzijde is al verboden voor autoverkeer).

Op termijn kan er ook aandacht komen voor de transformatie van enkele vervallen en lelijke achterkanten van panden. En in combi met optimalisatie beleving en inrichting Ayttasteeg als aantrekkelijke schakel in dit gebiedsdeel. Daarnaast kan gedacht worden aan de (gebieden rondom) Voorstreek, Nieuweburen en Westerkade.

Programmalijn 1b Vergroening/klimaatadaptatie

Vergroening algemeen
Dit betreft een regulier vergroeningsprogramma voor de hele gemeente. Hier betreft het specifiek de binnenstad, met vervanging en nieuw groen. Het gaat om locaties waar geen concrete projecten spelen (genoemd onder 1a, 1c en 3). Vergroening is gemeentebreed maar deels belegd en gefinancierd met reguliere middelen, en vergt zeker voor de binnenstad een extra financiële impuls.

Vergroening is ook een belangrijke doelstelling binnen de projecten genoemd onder de programmalijnen 1a en 1c en mogelijk ook bij projecten in programmalijn 3.

Vergroening Doeleplein
Dit plein functioneert nu als een parkeerpleintje en heeft nauwelijks ruimtelijke kwaliteit. Gezien de doelstellingen om straten autoluw te maken, de nabijheid van meerdere parkeergarages en de uitgesproken wens tot vergroening van belangenpartijen is het voorstel om dit plein te transformeren in een groene oase met voorzieningen voor spelen en bewegen. Ook ligt er de kans is om een directe verbinding te realiseren met de openbare tuin van het naastgelegen Keramiekmuseum Princessehof. Zie ook programmalijn 3, als schakel van een groter speel- en beweegcircuit. Tevens is er een concrete kans om een groene verbinding met de Prinsentuin te leggen. Deze bestuurlijke wens past ook binnen de voorgenomen vergroeningsopgave voor de Groeneweg.

Ondersteuning initiatieven geveltuinen en mobiel groen
Dit betreft al lopende bewonersinitiatieven en een vervolg hieraan draagt zeer bij aan een groene aanblik en groen imago. Verdere ondersteuning is passend en gewenst, zodat hier massa gecreëerd kan worden.
Voor wat betreft het mobiel groen gaat het om het ondersteunen van, of het initiëren van mobiel groen op plekken waar vast groen vanwege beperkte groeiruimte niet of zeer lastig te realiseren is. Dat kan op diverse plekken/straatjes in de binnenstad, maar bijvoorbeeld ook op het Zaailand en/of Oldehoofsterkerkhof in het geval dat hier meer ruimte voor komt.

Programmalijn 1c Herinrichtingen

Herinrichting Nieuwestad
De concrete aanleiding om de Nieuwestad aan te pakken is de noodzakelijke vervanging van een belangrijk deel van de bestrating, de Chinese keien. De bestrating heeft niet meer de stroefheid die de wet minimaal vereist en dat heeft gevolgen voor de verzekerbaarheid. Vervanging is daarom cruciaal.

De Nieuwestad is een zeer belangrijke straat waar vergroening en de aanpak van enkele locaties vanwege het gevaar voor wateroverlast, van belang is. Vanwege de verbinding met overige gebiedsdelen van de binnenstad is ook de Peperstraat bij de herinrichting inbegrepen. Met de vergroening van het Waagplein (SEI project 2022) is een eerste aanzet tot een nieuw uiterlijk voor dit hart van de stad gemaakt.

Het aan te passen terrasbeleid wordt bij deze herinrichting meegenomen.
Ook de overlast van verkeerd geparkeerde fietsen vraagt om een aanpak. Concreet komen er extra fietsparkeervakken en een derde gratis overdekte fietsstalling. Hiervoor moet een leegstaand vastgoedobject gezocht worden dat zich leent voor transformatie. Bij Parkeergarages BV is hiervoor een doel en budget opgenomen.

Herinrichting Ruiterskwartier
Dit project is als highlight benoemd in de Agenda Binnenstad en heeft hoge prioriteit. De herinrichting van het Ruiterskwartier is een grote wens van het wijkpanel, het binnenstadsmanagement, de gezamenlijke horeca en de culturele instellingen. De verblijfskwaliteit van dit gebied kan sterk verbeteren, zeker wanneer zware bussen niet meer langs deze route rijden. Dit maakt dit ook een zeer geschikte plek voor de gemeentelijke vergroeningsopgave. Het aan te passen terrasbeleid wordt bij deze herinrichting meegenomen.

De aanpak van het Ruiterskwartier past uitstekend bij recente investeringen in kwaliteit en aanbod van bijvoorbeeld Pathé en ook bij de voorgenomen verbouwing van de Harmonie.

Een verbouwing van de Harmonie, die de verbinding met de buitenruimte versterkt, maakt ook deel uit van dit project. Ook is er een sterke relatie met het in de kunstproject Ipe Brouwerssteeg en daarmee met de Nieuwestad.

Herinrichting omgeving RUG Campus Fryslân
Deze herinrichting betreft in elk geval de vergroening van de zuidzijde van het pand. Daarover zijn al langer lopende afspraken en toezeggingen tussen gemeente en RUG, maar deze zijn tot nu toe om diverse redenen nooit gerealiseerd. Ook het versterken van de relatie tussen het omliggende gebied en het water is hier een opgave. Behalve de zuidzijde zijn ook de andere drie zijden van het pand interessant om aan te pakken. Dit is deels vanwege de kans tot vergroening en een verminderde verstening en deels vanwege overige vastgoedontwikkelingen (het Rabobankgebouw aan de westzijde is in beeld voor transformatie naar hotel door hotelketen Westcord).

3.2.2. Programmalijn 2 - Economisch vitaal

Deze programmalijn benoemd betreft 'regulier' economisch beleid waarbij bestaande en nieuwe bedrijven worden ondersteund, gefaciliteerd en geacquireerd.

Dit onderdeel zou ook kunnen vallen onder programmalijn 4. De reden waarom dit toch separaat is benoemd is de belangrijke economische motivatie die ten grondslag ligt aan de motie binnenstad. Ook de ambitie van het programma binnenstad; en de extra impuls die hieraan gegeven moet worden, zijn voor een belangrijk deel van economische aard.

Het programma binnenstad draait immers niet alléén om het transformeren van de binnenstad naar een aantrekkelijke verblijfsruimte (een place to be), maar dat het nadrukkelijk een plek is en blijft voor ondernemers en detaillisten waar klanten hun producten kopen (een place to buy).

Daarnaast ligt het accounthouderschap voor bedrijven en Stichting Binnenstadsmanagement bij team Economische Zaken, dat een belangrijke stakeholder is voor dit bredere programma binnenstad.

Extra inzet voor economische dienstverlening
- Het structureel toevoegen van belevingswaarde die past bij de binnenstad (o.a. door middel van kunst en cultuur)
- Stimuleren van innovatieve (concepten) bij ondernemers.
- Stimuleringsimpuls voor toekomstbestendig ondernemerschap (bijvoorbeeld circulaire initiatieven)
- Stimuleringsimpuls voor startende ondernemers, experimentele concepten en 'lerende organisaties'.
- Visuele maatregelen voor leegstaande panden en lelijke gevels om de belevingswaarde voor bezoekers te verhogen.
- Versterking van 'identiteit' en 'profilering' van de verschillende gebiedsdelen in samenwerking met ondernemers in de binnenstad (Voorbeeld Kleine Kerkstraat)
- Zorgen voor een extra impuls op een openbare ruimte die 'schoon, heel en veilig' is
- 'Instagrammable' locaties en selfiespots (denk aan bijzondere 3D- street art)
- Impuls voor meer 'Iepen húskes', ofwel gratis toiletten bij ondernemers (ook: hogenood.nl)
- Inzet op de realisatie van een extra overdekte fietsstalling
- Stimuleren van wonen boven winkels

3.2.3. Programmalijn 3 - Bijzondere projecten

Deze programmalijn betreft bijzondere projecten die in principe niet binnen één van de andere programmalijnen zijn opgenomen of projecten die extra aandacht verdienen. Voor deze projecten bestaan al ideeën, of ze worden intern of extern ontwikkeld.
Speel- en beweegcircuit

Afgezien van de fonteinen op het Wilhelminaplein en het Oldehoofsterkerkhof bij warm zomerweer is er geen enkele speel- of beweegvoorziening in de binnenstad. Voor het gezond opgroeien, het gezond ouder worden en voor een gezonde leefstijl is dit van groot belang. Voor bewoners, maar ook voor gebruikers van de binnenstad is dit dan ook een groot gemis.

Het voorstel is dan ook om te komen tot een ('passend en zichtbaar' bewegwijzerd) circuit voor spelen en bewegen door de hele binnenstad heen. De route kan gebruikt worden als (hard)looproute of voor andere vormen van sport. Op diverse locaties moeten voorzieningen of spelaanleidingen komen waar verschillende doelgroepen meerdere sporten of beweegprogramma's kunnen beoefenen. Allereerst vereist dit een onderzoek naar de mogelijke routering en voorzieningen. Locaties kunnen behalve voor speel- en beweegvoorzieningen ook met groen worden aangekleed om zo ook aan de doelstellingen hiervoor bij te dragen. Het project Doeleplein uit programmalijn 1b is ook annex met dit project. En afhankelijk van de routering zijn mogelijk ook andere projecten uit de programmalijnen 1a, 1c en 3 relevant.

Groenblauwe 'vestingroute' rondom de binnenstad
Zoals het coalitieakkoord en onze omgevingsvisie aangeven is ons water goud waard. Wel kan er nog meer waarde uit worden gecreëerd. Het water kan nergens zo beleefd worden als bij onze stadsgrachten. Menig historische stad heeft aantrekkelijke vesting(– wandel-)routes die voor toeristen, recreanten en bewoners zeer aantrekkelijk zijn en ook benut worden. Rond de binnenstad ligt er dan ook een uitgelezen kans om het water beter te benutten. Op sommige plekken is die beleving er al, denk aan de wandelpaden in de Prinsentuin en de voorzieningen rond de Blokhuispoort. Maar langs de Oosterkade, de Nieuwekade, de Westerkade en het Hoeksterend ontbreekt die beleving doordat er parkeerstroken langs het water zijn aangelegd. Bij parkeergarage Hoeksterend is er een kans om deze ietwat anonieme en onbeduidende entree van het stadscentrum meer uitstraling te geven.

Ook de verbinding van de Binnenstad met het Vliet en de Potmarge bieden kansen. Het idee uit Agenda Binnenstad om iets te doen met de ooit prachtige, maar al lang afgebroken water- en stadspoorten, kan een kansrijk, interessant en potentieel spraakmakend onderdeel zijn van dit project. Eerst is onderzoek en advies nodig naar welke belemmeringen de route kent en over wat deze route vereist aan maatregelen, voorzieningen en wellicht herinrichtingen.

Kunstproject Ipe Brouwerssteeg
Het kunstproject Ipe Brouwerssteeg is een bijzonder, modern, digitaal en potentieel spraakmakend concept. Het is een pilotproject dat inmiddels met SEI-gelden is opgestart. De pilot loopt nog en betreft slechts een deel van de steeg. Ook als concept voor de gehele steeg is dit kansrijk. Hiermee kunnen de belangrijke en te herinrichten Nieuwestad en Ruiterskwartier (zie projecten programmalijn 1c), aantrekkelijk verbonden worden.

Beweegbare Prins Hendrikbrug en oostelijke vaarroute
Dit vraagstuk, als uitvoering van een eerder aangenomen motie, wordt behandeld en afgewogen in de op te stellen beleidskaders mobiliteit en water.
Als project in dit uitvoeringsprogramma is het nu al in twee fasen opgenomen. De precieze vaarwegclassificatie wordt nog onderzocht, net als de relatie met de sloepenroutes aan de zuidkant van de stad. De aanpak van de Prins Hendrikbrug zorgt daarnaast voor een betere ruimtelijke kwaliteit en beleving van het water van bij deze belangrijke entree van de binnenstads.

Fiets-voetgangersbrug Museumhaven
In de toekomst is er behoefte aan een verbinding voor langzaam verkeer van het Cultureel kwartier en de westzijde van de binnenstad via Spoordok (en de daar te realiseren passerelle over het spoor) met de wijk Middelsee en het buitengebied (via het aan te leggen spooraquaduct onder het Van Harinxmakanaal). Concreet gaat het over een brug over de museumhaven. Behalve als schakel in een grotere route en verkeersontsluiting op stadse schaal, is het ook een lokaal interessante verbinding om de museumhaven en de daarin gelegen museumschepen van een aantrekkelijk rondje te voorzien.

3.2.4. Programmalijn 4 - Ondersteunend beleid

Deze programmalijn raakt diverse beleidsterreinen die hun weerslag en effect hebben op de binnenstad. Het programma binnenstad coördineert en zoekt afstemming met andere relevante ontwikkelingen.

Die coördinatie en afstemming zijn vooral gericht op de concrete projecten uit programmalijn 1 die in het uitvoeringsprogramma binnenstad worden opgenomen (en worden vastgesteld). Wensen of voornemens uit diverse beleidsterreinen of thema's moeten meegenomen en afgewogen worden bij de concrete projecten uit programmalijn 1.

De ingrepen en maatregelen in de eerder genoemde projecten worden afgestemd en zo nodig opgenomen in de volgende thema's en projecten:

- Vanuit deelprojecten leveren van input voor het te realiseren terrasbeleid.
- Project Prinsentuin en de kansen/relaties die dat biedt met projecten uit het uitvoeringsprogramma. Het project vergroening Doeleplein uit programmalijn 1b is in ieder geval relevant.
- Vraagstuk rondom de verzwaring van elektriciteitsnetten en de uitbreiding van transformatoren.
- Uitbreiding van het aantal ondergrondse containers. Dit speelt soms binnen projecten van dit programma, maar ook daarbuiten.
- Doelstelling om binnen Arcadia een nieuw iconisch kunstwerk te realiseren (zoals de fontein van Plensa). Locatie, vorm en uiting zijn nog onbekend, maar de binnenstad is een kansrijk en interessant zoekgebied met veel potentieel voor een geschikte locatie .
- Openbare toiletvoorzieningen. Dit is een node gemiste voorziening door bezoekers van de binnenstad. Meer voorzieningen kunnen bijdragen aan een positief imago. Bij projecten uit de verschillende programmalijnen worden de kansen om een openbaar toilet te plaatsen mee afgewogen In ieder geval komt een nieuwe generatie plaskruis in het uitgaansgebied (Ruiterskwartier).
- Stimuleringsprogramma voor wonen in de binnenstad: herinrichtingen en voorzieningen binnen het programma moeten inspelen op de ontwikkelingen die het stimuleringsprogramma in gang zet. Het is mogelijk ook kansrijk om vastgoedtransformaties in samenhang met herinrichtingsopgaven onderdeel te laten uitmaken van een gebiedsgerichte aanpak en zodoende in aanmerking te laten komen voor subsidieprogramma's.
- Discussie over gebruik en functies van het Wilhelminaplein.
- Onderhoudsprogramma's aan wegen en/of riolering kunnen ook aanleiding zijn voor een grootschaliger aanpak.
- Projecten en maatregelen die voortvloeien uit onderzoek en besluitvorming naar Zero Emissie Zones.
- Potentiële herinrichtingsmaatregelen (met vergroening en ander beleidsdoelen) die voortkomen uit de energietransitie,zoals het gasloos maken van bepaalde delen van de binnenstad.

3.2.5. Communicatie

Geen programmalijn, maar wel cruciaal is de communicatie. Enerzijds gaat het om de centrale boodschap en ambitie. Dus het narratief, story-telling. Daarnaast vraagt de veelheid aan dingen die er in de binnenstad gebeuren om een gecoördineerde aanpak met nieuwsbrieven, -berichten, social media inzet, afstemming met 'Wij werken aan', e.d..

De doelgroep is naast de binnenstadsbewoner en -ondernemer ook de bezoeker (shopper, recreant, toerist). Die moeten uiteindelijk verleid worden om vaker de binnenstad te bezoeken, reuring in de binnenstad te brengen en te zorgen voor economische spin-off.

3.3. Accenten: Wat willen we in de verschillende deelgebieden?

Elk deel van de binnenstad heeft zijn eigen karakter, en zijn eigen specifieke kenmerken. Door sterke punten te stimuleren en focus aan te brengen, versterk je het eigen karakter van elke buurt van de binnenstad. Door die afwisseling wordt ook de binnenstad als geheel weer gevarieerder en verrassender. Hier volgt een overzicht van de zes deelgebieden die samen de binnenstad vormen. Details over alle projecten in elk deelgebied vindt u in bijlage 2.

Noordwest/Prinsentuin

Het Noordwesten van de binnenstad is het gebied met de hoogste dichtheid aan monumenten: de Oldehove, de Grote Kerk, het Stadhouderlijk Hof, het Stadhuis en het Sint Anthonygasthuis, om er maar een paar te noemen. Ze liggen vlak bij de Prinsentuin, de populaire groene long van de binnenstad.

De historische straten en pleinen zijn populair als woongebied. De drukte en levendigheid van de Nieuwestad en 's zomers de Prinsentuin staan in groot contrast met de statige rust van de Grote Kerkstraat en het Jacobijnerkerkhof. De historische waarde van de monumenten maakt dit gebied bijzonder.

Bezoekers komen voor de winkeltjes van de Sint Jacobsstraat en de Kleine Kerkstraat, of voor de terrasjes rondom het Stadhuis en de Eewal. Er zijn ook beeldbepalende musea: de Princessehof en het Natuurmuseum, en langs de Prinsentuin vind je Tresoar en het Historisch Centrum Leeuwarden. Toeristen die op ontdekkingstocht gaan, zijn verrast door de kronkelende straatjes en de hofjes.

Ook in de toekomst blijft dit in de eerste plaats een gebied om in te wonen. Met de herinrichting en het autoluw maken van de Eewal, het Gouverneursplein, de Grote Hoogstraat en de Sint Jacobsstraat wordt de kwaliteit van leven hier nog hoger.

Een pure woonwijk wordt het zeker niet. Scholen, winkels en horeca horen erbij, maar houden rekening met de bewoners. Evenementen bij de Oldehove zorgen voor vertier en gezelligheid. Het Oldehoofsterkerkhof is daar ideaal voor, maar op de vele dagen dat het hier rustig is, kan het plein – misschien met verplaatsbaar groen– gezelliger worden ingericht.

Juist deze omgeving is aantrekkelijk voor senioren en gezinnen. Daarom komen er speelvoorzieningen en meer groen. Bij basisschool de Oldenije is al een schooltuin aangelegd. Het Doeleplein wordt groen ingericht. Zo ontstaat een groene verbinding met de Prinsentuin.

Het Centrale Winkelgebied

Dit gebied omvat de Nieuwestad, het Naauw, de Peperstraat en Over de Kelders, de Wirdumerdijk, de oostelijke helft van het Ruiterskwartier en het Wilhelminaplein. De naam zegt het al: dit is het compacte, makkelijk te belopen stuk van binnenstad waar de meeste grote winkels zich bevinden. Hier, op het Wilhelminaplein is ook de wekelijkse warenmarkt.

Het aanbod aan winkels in het kernwinkelgebied is groot, en daarom trekt dit gebied ook veruit de meeste bezoekers. Dit komt zeker ook door het Fries Museum, een van de grootste culturele trekpleisters van Fryslân.

De horeca wordt ook steeds belangrijker: aan het Wilhelminaplein en aan de Nieuwestad zijn in de afgelopen jaren meer cafés en restaurants bij gekomen, die vaak ook overdag veel klanten trekken. Ook het aantal hotels is gegroeid.

Wie hier woont, doet dat meestal boven een winkelpand. Vaak, vooral rond de Nieuwestad, gaat het om studentenwoningen. Rondom het Wilhelminaplein en de Wirdumerdijk zijn in de afgelopen jaren ook nieuwe, luxe appartementen gebouwd.

Ondernemers op de eerste plaats

In de toekomst blijft dit het gebied dat het meeste publiek trekt. Het blijft daarom belangrijk de ondernemers hier goede kansen te bieden. Door meer oog te hebben voor extra groen en voor een schoon straatbeeld, kan de uitstraling op meerdere plekken nog beter. Dat kan ook met nieuwe blikvangers, zoals opvallende kunst of een 'selfiespot'.

Een straat die meer aandacht verdient, is de Peperstraat. Hier is nu veel leegstand, maar het is en blijft een belangrijke verbinding. Met aandacht voor het straatbeeld en wandelroutes die bezoekers langs de Peperstraat naar de oostelijke binnenstad (richting Tweebaksmarkt, Blokhuispoort en Voorstreek) leidt, kan de Peperstraat weer opbloeien.

De verbinding tussen Ruiterskwartier en Nieuwestad kan verder worden verbeterd met een opknapbeurt voor de Ipe Brouwerssteeg, met ruimte voor een opvallend kunstwerk.

Door ondernemers de ruimte te geven om te experimenteren met nieuwe winkelconcepten, kan het kernwinkelgebied zich blijven vernieuwen. Omdat het winkelgebied in de binnenstad als geheel compacter wordt, kunnen ondernemers uit andere delen van de stad zich hier vaak goed vestigen.

Ook voor nieuwe bewoners is hier genoeg plek: wonen boven winkels blijven we stimuleren.

Het Harmoniekwartier

Dit is het centrale uitgaansgebied van Leeuwarden. Het grootste culturele aanbod vind je hier, met Harmonie, Neushoorn en de Pathébioscoop, met Fries Museum en filmhuis Slieker op een steenworp afstand. Zeker in het weekend, maar ook tijdens voorstellingen door de week, is het hier levendig en druk.

Het Harmoniekwartier heeft dus al veel aantrekkingskracht. Maar er ligt een kans om de uitstraling van dit gebied ingrijpend te verbeteren. Niet het minst door de ambitie van de culturele instellingen zelf.

Hoewel het Ruiterskwartier allang gesloten is voor doorgaand autoverkeer, is hier nog relatief veel verkeer, bijvoorbeeld voor bevoorrading. Op één lijn na is het busverkeer verplaatst naar de Westersingel. Door alle grote bussen te verplaatsen en het Ruiterskwartier autovrij te maken, komt hier veel meer ruimte om te verblijven. Mochten bootjes in de toekomst langs de Prins Hendrikbrug kunnen varen, trekt het vaarverkeer langs de Willemskade veel bekijks.

Kunstwerken en andere landmarks brengen verbindingen aan die er nu niet zijn, of geven een knipoog naar de Leeuwarder geschiedenis. Zo was de waterpoort op het einde van het Groot Schavernek vroeger een markante toegang tot de stad. Op de plek waar nu het sanitair gebouw van de passantenhaven staat, kan een nieuw gebouw of kunstwerk hieraan herinneren.

In de afgelopen jaren zijn de Haniasteeg (en verderop ook de Lombardsteeg, met het walviskunstwerk Passage de la Baleine) fors opgeknapt. Daardoor zijn ze voor voetgangers uitgegroeid tot volwaardige verbindingen tussen Ruiterskwartier en Nieuwestad. Een beeldbepalend kunstwerk aan de Ipe Brouwerssteeg kan ook een plek worden die bekijks trekt. Zo ontstaat een nieuwe looproute van en naar de Nieuwestad.

Een brug naar Spoordok

Een opvallende fietsbrug van de Westerkade naar de Snekerkade brengt het Spoordok veel dichter bij de binnenstad. Omdat ook in het Spoordok ruimte komt voor groen, water, horeca en cultuur, ontstaat een logische verbinding tussen de moderne nieuwe stadswijk en de historische binnenstad.

Door de komst van een spooraquaduct onder het Van Harinxmakanaal komt er een nieuwe fietsverbinding naar de woonwijk Middelsee en de Zuidlanden. De brug bij het Harmoniekwartier maakt ook deel uit van die toekomstige verkeersas.

Oosterstraten, Blokhuispoort en Tweebaksmarkt

Dit deel van de stad is vanouds de plek van waaruit Fryslân wordt bestuurd. Vanaf de late middeleeuwen werd in de Kanselarij aan de Turfmarkt recht gesproken en diende het Blokhuis aan de zuidoostkant om de stad te beschermen, maar ook om gevangenen vast te zetten.

Naast een bestuurscentrum is de Tweebaksmarkt ook de plek voor cafés, restaurants en een hotel. In de afgelopen jaren zijn hier veel meer mensen komen wonen. Bijvoorbeeld in de voormalige panden van het Fries Museum, maar vooral in de nieuwe appartementen rond de Gedempte Keizersgracht en Rinsumastraat. Die ontwikkeling zet de komende jaren door: in het voormalige telecomgebouw aan de Droevendal komen bijvoorbeeld studentenwoningen.

De bestaande horeca en winkels sluiten op dit moment prima aan bij die woonfunctie. Om het gebied nog aantrekkelijker te maken – bijvoorbeeld voor terrassen – is het de bedoeling om de Korfmakersstraat, Turfmarkt, de Tuinen, Tweebaksmarkt en Druifstreek autoluw te maken.

In de monumentale Blokhuispoort wordt niemand meer opgesloten, maar het is nog wel een eigen, ommuurde wereld. De bibliotheek is belangrijk voor de stad, en daarnaast zijn er nieuwe bedrijven en horeca.

De Nieuweweg en de as vanaf de Poortbrug tot de Oosterkade is een drukke verkeersader, met veel busverkeer. Verder is dit gebied relatief rustig. De knusse Oosterstraten zijn een levendig winkelgebied, met veel voedingszaken en winkels met aandacht voor duurzaamheid.

Groene geveltuinen onderstrepen dit imago, maar deze 'bee-street' kan nog verder uitgroeien tot een groene oase. De kruising met de Tweebaksmarkt is voor voetgangers nu vaak een barrière. Na het autoluw maken van deze straat ontstaat hier een plein waar voetgangers zich welkom voelen. Ook aan de oostkant van de Oosterstraat, bij de Oosterkade, kan de looproute en de uitstraling beter.

Ook de Tweebaksmarkt wordt groener. Dat geldt ook voor kademuren bij de Oosterkade en de Blokhuispoort, net als de binnenpleinen van de oude gevangenis. Daarbij is het belangrijk om aandacht te hebben voor de monumentale kwaliteit van de gebouwen. Een extra aanlegsteiger bij de Blokhuispoort trekt meer waterrecreanten naar dit bijzondere complex.

Een bijzonder deelgebied is de Weaze, waar de raamprostitutie zich concentreert. Deze gracht geeft nu een verrommelde aanblik, met veel dichtgespijkerde panden. De toekomst van dit gebied, en van de raamprostitutie hier, is altijd afhankelijk van politieke keuzes die met de tijd veranderen. Andere steden, zoals Amsterdam en Utrecht, kiezen bijvoorbeeld steeds meer voor het verplaatsen van prostitutie uit de binnenstad.

Amelandskwartier/Noordoost

Dit gebied tussen de Voorstreek, de Tuinen en de Ooster Stadsgracht verandert de afgelopen jaren langzaam van een winkelgebied naar een binnenstedelijke woonwijk. Er is nog steeds ruimte voor winkels en horeca. Aan de Tuinen en de vlakbij gelegen Nieuweburen zijn winkels inmiddels in de minderheid. Aan de Voorstreek en in het Amelandskwartier zijn foodwinkels uit alle windstreken te vinden, naast andere speciaalzaken.

Het hele gebied is behoorlijk 'versteend' en verdient een upgrade. Door veel meer groen in dit gebied te brengen, en daarnaast gericht nieuwe woningen te bouwen, ontstaat hier een wijk waar het bijvoorbeeld ook voor gezinnen fijn wonen is.

Die ambitie is er ook, want het Amelandskwartier heeft veel potentie. Er is volop water. De reusachtige Bonifatiuskerk domineert het Amelandskwartier en er zijn andere blikvangers, zoals de monumentale Centraal Apotheek en de oude kazerne op de Amelandsdwinger.

Bonifatiusplein

Centraal in de plannen voor dit gebied zijn het Bonifatiusplein en de Amelandsstraat. Dit stuk is nu in gebruik als parkeerterrein en oogt kaal en verrommeld. Tegenover het middenschip van de Bonifatiuskerk ligt een aantal foodwinkels, maar er zijn ook loodsen en andere opslagruimtes.

Aan de westkant van het plein worden hier woningen van een hoge architectonische kwaliteit gebouwd. Door de parkeerplaatsen te laten vervallen (de parkeergarage Hoeksterend ligt vlakbij) wordt het hier veel groener. Zo ontstaat een mooie plek waar omwonenden kunnen verblijven.

De ambitie om de zuidkant van de Amelandsstraat een ander aanzien te geven, is voor een groot deel afhankelijk van de eigenaren. Er is wel veel draagvlak voor een gezamenlijke aanpak.

Ook aan de noordkant van het Bonifatiusplein, richting het Hoeksterpad, komen meer bomen en groen. In dit gebied liggen ook veel stille plekjes, vaak aan de achterkant van huizenrijen. Zij kunnen worden omgevormd tot hofjes die gezamenlijke tuin voor meerdere omwonenden kunnen dienen.

Wonen, met winkels

Zoals gezegd veranderen de Voorstreek en de Tuinen langzaam maar zeker van winkelstraat naar een buurt waar ook steeds meer op de begane grond wordt gewoond. Deze ontwikkeling is er een van lange adem. Om de kwaliteit van het straatbeeld te verbeteren, krijgen eigenaren een stimulans om monumentale gevels op te knappen.

Ook de openbare ruimte aan Voorstreek en Tuinen verdient aandacht. Met verbeterd bestaand groen, meer nieuw groen – bijvoorbeeld door hier en daar geveltuinen aan te leggen- en een betere belichting, kunnen deze grachten sfeervoller worden.

Stationsgebied

Dit gebied, waar vroeger de Veemarkt en zijn vele kroegen beeldbepalend waren, is het meest grootsteedse deel van de binnenstad. De Achmea- en Avérotorens, en de voormalige panden van de Friesland Bank en Aegon bepalen hier het beeld.

Maar er zijn ook belangrijke monumenten: het stationsgebouw, de villa's van de Sophialaan en natuurlijk het Beursgebouw, dat nu in gebruik is als Campus Fryslân van de Universiteit Groningen. Wetenschappelijk onderwijs en onderzoek hebben hier in Leeuwarden voet aan de grond gekregen.

Studenten hebben een prettige plek nodig om te verblijven. Die komt vlak naast de Campus Fryslân aan het water: hier komen bomen en groen. Daarmee wordt dit gebied ook uitnodigend voor hotelgasten: er zijn namelijk vergevorderde plannen om het voormalige complex van de Friesland Bank om te bouwen tot een hotel.

Het Stationsplein, de Sophialaan en de Lange Markstraat zijn voor Leeuwarden-Fryslân 2018 omgetoverd tot een mooie, groene stadsentree, met een hoofdrol voor Jaume Plensa's fontein Love. Hoewel de Stationsweg en de Zuidersingel een belangrijke verkeersas blijft, is de barrière voor voetgangers en fietsers van en naar het station minder groot.

Kantoorgebied met meer bewoners

Ondanks het feit dat dit nog steeds in de eerste plaats een kantoorgebied is, is er hier veel veranderd. In het oude kantoor van Aegon wonen nu veel studenten, en rondom het station zijn er veel restaurants bij gekomen.

In het oude gebouw van Friesland Bank Assurantiën zijn luxe appartementen gekomen, net als in Amicitia, ooit 'het lelijkste pand van Leeuwarden', dat nu een rank, wit appartementengebouw is van toparchitect Jo Coenen.

De vele investeringen in het Stationsgebied hebben hun vruchten afgeworpen. De toekomst van dit gebied wordt in belangrijke mate bepaald door de ontwikkeling van het Spoordok, en de ambities voor de overige Spoorzone. Met name bij de Verlaatsbrug en de Snekerkade ontstaat een mooie doorgaande route voor voetgangers en fietsers naar het Spoordok en Middelsee.

Doordat het spoor van en naar Groningen in de toekomst mogelijk verdiept wordt aangelegd, kan dit in de verre toekomst een belangrijke barrière tussen de binnenstad en het zuiden van Leeuwarden wegnemen, onder meer bij het Zuiderplein en de Schrans.

3.4. Prioritering en fasering

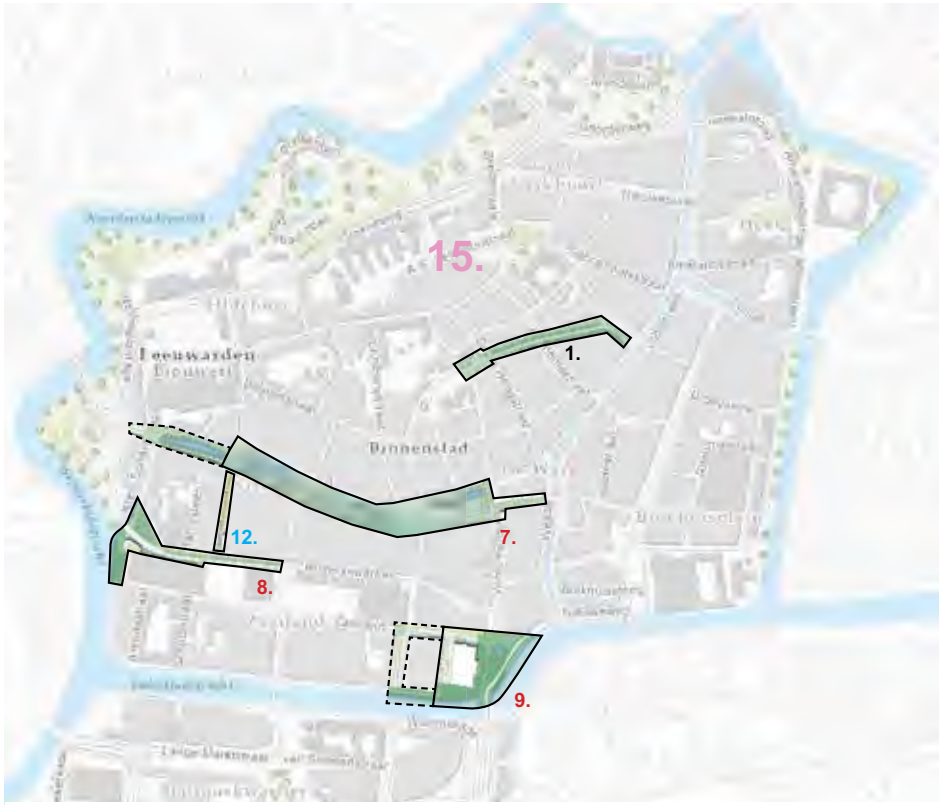
Zoals uit de vorige paragrafen blijkt zijn er binnen de programmalijnen veel projecten die bijdragen aan de doelstellingen. De vraag is nu hoe te komen tot een haalbaar, acceptabel, realistisch en tegelijk ambitieus uitvoeringsprogramma waarmee passend invulling wordt gegeven aan de inzet van het college voor ambitieniveau C.
Op basis waarvan prioriteren we en tot welke fasering en dus voorstel voor deze collegeperiode leidt dit?
Criteria zijn:

- Het project past binnen, en draagt bij aan het uiteindelijke streefbeeld voor de binnenstad
- Toezeggingen, afspraken en voorgenomen beleid
- Het project draagt bij aan de coalitiedoelstellingen: verbinden, verwaarden en vergroenen.
- Noodzakelijk, vanuit het oogpunt van bijvoorbeeld veiligheid, vastgesteld beleid, en/of regelgeving
- Samenhang/mate van integraliteit
- Mate van verwachte bijdrage aan de programmadoelstellingen
- Inschatting van de kosten versus verwachte baten
- Draagvlak
- Financiële haalbaarheid
- "Winkel open tijdens de verbouwing": we kunnen niet overal tegelijk bezig zijn

Dat leidt tot een prioritering en fasering van de opgenomen projecten in paragraaf 3.3 naar:

Korte termijn	2023 - 2024
Middellange termijn	2025 - 2026
Lange termijn	2026 – 2030 (volgende collegeperiode)

Korte Termijn 2023-2024

Autoluw

1. Eewal, Wortelhaven en Gouveneursplein

Herinrichting

7. Nieuwestad en Peperstraat
8. Ruiterskwartier / Harmoniekwartier
9. Omgeving RUG Campus Fryslan

Special

12. Kunstproject Ipe Brouwerssteeg

Economie

15. Economische ondersteuning en -stimulering

Middellange termijn 2025-2026

Autoluw

2. Sint Jacobsstraat

Vergroening

4. Algemeen (niet locatie gebonden)
5. Geveltuinen en mobiel groen (niet locatie gebonden)
6. Doeleplein

Special

10. Speel- en beweegcircuit (niet locatie gebonden)
11. Groenblauwe 'vestingsroute'
14. Fase 1 Oostelijke vaarroute: PH brug

Lange termijn 2026-2030

Autoluw

3.1. Druifstreek, Tweebaksmarkt, Turfmarkt, Korfmakersstraat & Tuinen
3.2. Voorstreek/Nieuweburen
3.3. Willemskade

Special

13. Fiets-voetgangersbrug museumhaven
14. Fase 2 Oostelijke vaarroute: maatregelen overige bruggen en vaarprofiel

4. Programmabegroting

De programmabegroting bestaat uit 2 delen:
1. Programmakosten voor organisatie en onderzoek
2. Kosten voor concrete projecten voorgesteld in het uitvoeringsprogramma, H.4

4.1. Begroting programmaorganisatie en onderzoek

Voor het programma is budget beschikbaar uit de coalitiebegroting voor de reguliere organisatorische programmakosten en voor het opzetten en opstarten van onderzoek en aanjagen van projecten, activiteiten en/of ontwikkelingen.

Kosten

De vaste jaarlijkse kosten voor het programma zijn:

Programmamanager	€ 110.000
Projectassistent	€ 15.000
Control	€ 10.000
Communicatie en representatie	€ 15.000
Overige uren en onderzoek	€ 50.000
Totaal	**€ 200.000**

Dekking

In de begroting is incidenteel en in totaal €750.000 voor deze collegeperiode beschikbaar:

2023	€ 200.000
2024	€ 200.000
2025	€ 200.000
2026	€ 150.000 (n.b. 2026 is geen volledig collegejaar)

4.2. Indicatie begroting projecten uitvoeringsprogramma

Kosten projecten op korte termijn 2023 - 2024

1. Autoluwe inrichting Eewal/Wortelhaven/Gouverneursplein incl.camerahandhaving	€ 750.000
7. Herinrichting Nieuwestad (incl. Peperstraat en 50% project 12, Ipe Brouwerssteeg)	€ 6.750.000
8a. Herinrichting Ruiterskwartier (incl.50% project 12, Ipe Brouwerssteeg	€ 3.500.000
8b. Verbouwing Harmonie: optie 2 (entree, horeca, logistiek) (excl. groot onderhoud, dekking GBO). Optie 1 (entree, horeca €3mln)	€ 4.250.000
9. Herinrichting omgeving RUG Campus Fryslân zuidzijde	€ 400.000
15. Extra inzet voor instrumentarium economische dienstverlening	€ 500.000
Totaal korte termijn	**€ 16.150.000**

Kosten projecten op middellange termijn 2025 - 2026

2. Autoluwe inrichting St.Jacobstraat	€ 1.100.000
4. Vergroening algemeen en mobiel groen	€ 300.000
6. Vergroening Doeleplein	€ 350.000
10. Speel- en beweegcircuit	€ 500.000
11. Groenblauwe vestingroute rondom de binnenstad	€ 500.000
14. Fase 1 Oostelijke vaarroute beweegbare: PH-brug	€ 5.000.000
Totaal middellange termijn	**€ 7.750.000**
Totaal deze collegeperiode	**€ 23.900.000**

Kosten projecten op lange termijn 2026 - 2030

3. Uitbreiding autoluwe gebieden	€ 3.000.000
13. Fiets-voetgangersbrug Museumhaven	€ 3.000.000
14. Fase 2 Oostelijke vaarroute maatregel overige bruggen en vaarprofiel	€ 5.000.000
Totaal lange termijn	**€11.000.000**

N.b.: De vermelde kosten zijn bedragen op basis van zgn. expert judgement en zeer globale ramingen. Er is dus sprake van 'het op geld zetten' van projecten en niet van calculaties. De diversiteit en veelheid aan projecten vereist per project een (lang) traject van interactief planontwerp met tekenen en rekenen voordat precieze kosten bepaald kunnen worden.

4.3. Dekking

Voor de verschillende projecten zijn, indicatief, de volgende middelen beschikbaar/ nodig voor de projecten zoals vermeld voor de korte en middellange termijn (de projecten voor deze collegeperiode dus):

Korte termijn

Vergroening	€ 1.250.000
Klimaatadaptatie en biodiversiteit	€ 100.000
Fiets op 1	€ 50.000
Gekapitaliseerd onderhoud (voor project Nieuwestad)	€ 1.000.000
Opbrengst (hergebruik) Chinese keien *	€ PM
Bijdrage RUG aan vergroening terrein rondom	€ 50.000
Voorbereidingsfonds/-krediet, 2* €500.000	€ 1.000.000
Fonds 1 (klimaat, energie, biodiversiteit)	€ 3.400.000
Fonds 2 (maatsch.vernieuwing, preventie, sport, cultuur)	€ 4.615.000
Fonds 3 (strat.ontw.&innovatie, st.vernieuwing, mobiliteit	€ 4.685.000
Subsidies *	€ PM
Totaal	**€ 16.150.000**

Middellange termijn (zeer indicatief/voorlopig)

Vergroening	€ 550.000
Klimaatadaptatie en biodiversiteit	€ PM
Onderhoudsgelden	€ 100.000
Begroting Spelen en bewegen	€ 150.000
Fonds 1 (klimaat, energie, biodiversiteit)	€ 550.000
Fonds 2 (maatsch.vernieuwing, preventie, sport, cultuur)	€ 450.000
Fonds 3 (strat.ontw.&innovatie, st.vernieuwing, mobiliteit	€ 5.950.000
Subsidies	€ PM
Totaal	**€ 7.750.000**

* Aanvullende dekking
Het genoemde bedrag is een 'berekend' bedrag en mogelijke inspannings-verplichting rekening houdend met de overige vermelde indicatieve dekkingsbronnen.

Subsidies, nationaal en Europees
Inmiddels zijn verkenningen gestart. Op voorhand kunnen daar nog geen harde bedragen aan gekoppeld worden. Maar kansen liggen er mogelijk op het vlak van economische impulsregeling van centrumgebieden, klimaatadaptatie (ook Europees) en duurzame mobiliteit (ZE-zones).

Bijlage 1: Economische en maatschappelijke betekenis binnenstad

Economische vitaliteit en maatschappelijke betekenis gaan hand in hand

De Leeuwarder binnenstad heeft een grote economische en maatschappelijke betekenis. De binnenstad als geheel is te beschouwen als een grote werklocatie van de stad, zo niet de grootste. Bijna 20% van de banen in Leeuwarden is gevestigd in de binnenstad (zie het kader hiernaast). De detailhandelssector is een belangrijke werkgever, maar werk komt ook voort uit andere functies, zoals horeca, onderwijs, zakelijke diensten en bestuur. Behalve belangrijk voor de economie, is de binnenstad ook een plek van grote maatschappelijke betekenis. De binnenstad heeft een publiek karakter en is als gevolg van de concentratie van verschillende functies de plek voor diverse vormen van interactie en (maatschappelijke) activiteiten, variërend van festivals tot onder andere demonstraties en sportevenementen. De Leeuwarder binnenstad heeft bovendien een rol voor de hele Friese regio in de vorm van voorzieningen en activiteiten die er plaats vinden.

Economische vitaliteit

Vanwege de economische en maatschappelijke betekenis is een vitale binnenstad van belang. Dat betekent dat er verschillende functies in de binnenstad moeten zijn en dat die functies behouden moeten worden of versterkt. Bij veel functies - met name winkels, horeca en diensten – gaat het juist om economische vitaliteit: bedrijven moeten voldoende bezoekers, klanten en afnemers hebben om economisch gezond te zijn en bij te dragen aan de vitaliteit van de binnenstad.

Multifunctioneel verblijfsgebied

Er zijn meerdere functies – wonen, werken, winkelen, uitgaan - en juist in de binnenstad is er wisselwerking tussen die functies. Functies versterken elkaar. Zo levert de aanwezigheid van onderwijs en zakelijke diensten bezoekers op voor de horeca en winkels. En andersom, de aanwezigheid van winkels en horeca maakt

Cijfers april 2020	Banen (15 uur of meer)	Aandeel binnenstad in totaal
Groot- en detailhandel	1.037	17%
Vervoer en opslag	452	35%
Logies-, maaltijd- en drankverstrekking	848	56%
Informatie en communicatie	305	17%
Financiële instellingen	2.969	63%
Advisering, onderzoek, specialistische zakelijke diensten	572	16%
Verhuur, overige zakelijke diensten	1.160	35%
Openbaar bestuur, overheid, sociale verzekeringen	3.101	41%
Cultuur, sport en recreatie	368	26%
Overige	912	3%
Totaal	**11.724**	**19%**
Bron: provinciaal werkgelegenheidsregister		

Groen en klimaat

De functie van verblijfsgebied wordt steeds belangrijker. De binnenstad wordt steeds meer een plek van ontmoeting en vrijetijdsbeleving. Vergroening speelt daarbij een belangrijke rol. Groene verblijfsplekken, groene pleinen en vergroening van gevels en straten zijn daarbij centrale elementen. Vergroening is ook een actueel thema in verband met klimaatadaptatie (wateroverlast en hittestress).

een locatie van onderwijs en zakelijke diensten aantrekkelijk voor vestiging in de binnenstad. Kunst en cultuur trekken bezoekers, juist ook van buiten de regio, die voor extra omzet in winkels en horeca zorgen. En andersom zullen liefhebbers van kunst en cultuur en een omgeving met veel historisch karakter eerder naar een stad gaan, als ze weten dat het daar ook goed is om op een terras te zitten of een bijzondere winkel te bezoeken. Het is dus van groot belang dat er aandacht is voor de binnenstad als multifunctioneel verblijfsgebied. De functies versterken elkaar, maar er kan ook een spanning zijn tussen functies, zoals tussen gebieden of straten waar gewoond wordt en uitgaansgelegenheden zijn (zeker als die tot laat open zijn).

Doelgroepen

De crux voor het versterken van de vitaliteit van een binnenstad ligt in het aantrekken (en behouden) van vier kerngroepen: ondernemers, investeerders, bezoekers en bewoners. Dat zijn de groepen die de economische vitaliteit en de multifunctionaliteit van de binnenstad borgen. Daarvoor is een aantrekkelijke binnenstad nodig.

- Voor ondernemers betekent dat in de eerste plaats voldoende bezoekers die voor omzet zorgen en vestigingsvoorwaarden die het ondernemen aantrekkelijk maken.
- Voor investeerders is het van belang dat er voldoende bedrijvigheid in de binnenstad is zodat verhuur tegen rendabele prijzen mogelijk is.
- Voor bezoekers, zowel de eigen bezoekers als die van buiten de stad, gaat het om aantrekkelijke beleving en aangenaam verblijf in een binnenstad, die veilig is en goed bereikbaar.
- Voor bewoners gaat het om aantrekkelijke woningen en woonomgeving in het licht van alles dat wonen in de binnenstad met zich meebrengt.

Bezoekers vormen een doelgroep die weer uit verschillende (deel)doelgroepen bestaat, zoals winkelend publiek (waaronder funshoppers), horecabezoekers, toeristen, werknemers enz. In het kader van de Inclusie Agenda van Leeuwarden is er aandacht vereist voor de toegankelijkheid van de binnenstad voor bezoekers die minder mobiel zijn of op andere wijze bij een bezoek een beperking ondervinden.

Doelgroepen en (primaire) belangen:

- Ondernemers: bezoekers en bestedingen.
- Investeerders: rendement vastgoed.
- Bezoekers:goede toegankelijkheid, aantrekkelijk verblijf en een goed aanbod van winkels, horeca en voorzieningen.
- Bewoners:aantrekkelijk, binnenstedelijk wonen.

Bij bezoekers en bewoners moet ook rekening worden gehouden met de diverse leeftijdsgroepen. Een leeftijdsgroep die specifiek vermeldenswaard is, zijn jongeren. Jongeren en in het bijzonder studenten maken op hun eigen wijze gebruik van de binnenstad, met name waar het gaat om uitgaan en bijvoorbeeld het gebruik van de Prinsentuin. Die doelgroep geeft ‘reuring’ en is belangrijk voor de binnenstad, maar diezelfde reuring kan wel op gespannen voet staan metandere doelgroepen (zie kader).

Economische vitaliteit, multifunctionaliteit en doelgroepen vormen de bouwstenen voor een visie op de binnenstad.

Extra maatregelen tegen drukte in Prinsentuin in Leeuwarden

Deel dit artikel

Bijlage 1A Huidige kwaliteiten en sterktes

Er is veel moois te vertellen over de Leeuwarder binnenstad.

Aantrekkelijk

Leeuwarden heeft een aantrekkelijke, veelzijdige en levendige binnenstad. Kenmerkend zijn het historische karakter met de stadsgrachten en de 'oude straatjes' waar bezoekers in rond kunnen dwalen. En er zijn bijzondere historische plekken en gebouwen zoals de Blokhuispoort, het Stadhouderlijk Hof, de Waag, Princessehof, de Grote of Jacobijnerkerk, en de Oldehove toren. Er zijn straten en pleinen met een bijzondere uitstraling zoals de Eewal, de Tweebaksmarkt en het Zaailand. Met de Prinsentuin is er een aan elkaar gelegen groen verblijfsgebied en groene passantenhaven voor de watersport. De aantrekkelijkheid komt ook doordat het een compacte binnenstad is: vanaf het middelpunt is de hele binnenstad binnen een straal van minder dan 1.000 meter te belopen. Het aanbod van parkeercapaciteit – een belangrijk thema in binnensteden - is in Leeuwarden goed 'op orde' en verhoudt zich goed tot de (verwachte) vraag, ook de komende jaren. De parkeertarieven zijn redelijk in vergelijking met andere, vergelijkbare steden en vormen geen drempel voor bezoekers. De Leeuwarder binnenstad is verbonden met de Friese regio en is daarmee de 'perfecte uitvalsbasis' voor een stedentripje of een korte vakantie in Friesland. De binnenstad geeft de bezoeker stedelijkheid én toegang tot landschappelijke waarden en Friese toeristische highlights.

Toegankelijkheid

Bij alle maatregelen, acties en projecten die in deze agenda worden genoemd is toegankelijkheid een belangrijk criterium, dat altijd aandacht vraagt. De mobiliteit in de binnenstad is primair die van fietsers en voetgangers. De toegankelijkheid voor bezoekers met een beperking moet geborgd worden. Leeuwarden heeft een actieve Werkgroep Toegankelijkheid die daarin een belangrijke rol speelt. Leeuwarden heeft bovendien een Inclusie Agenda die mede leidend is voor de maatregelen.

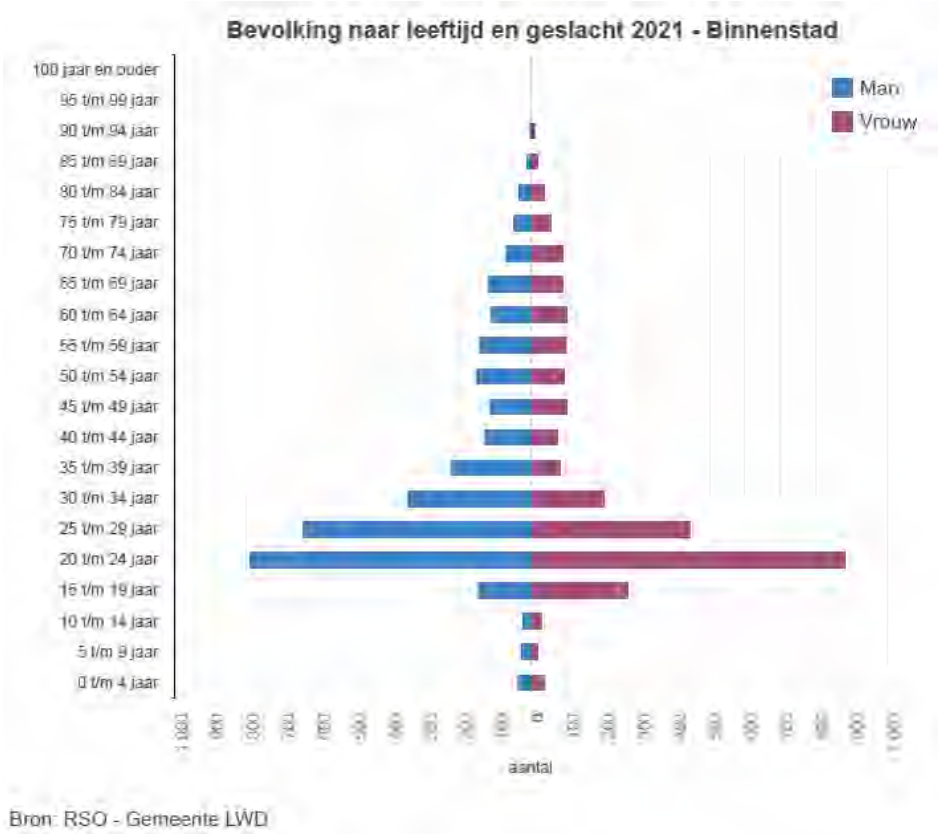
Veelzijdig

De binnenstad is veelzijdig omdat er een breed en gevarieerd winkelaanbod is van landelijke ketens tot aan lokale speciaalzaken. Er is een ruim horeca-aanbod met (zonnige) terrassen. De binnenstad kent bovendien ook andere functies zoals onderwijs, bestuur, zakelijke diensten, en openbare voorzieningen. Onderwijs betreft de hele breedte van onderwijs met locaties in de binnenstad: van de basisschool Olde Nije en het Stedelijk Gymnasium, tot aan NHL Stenden Hogeschool, de mbo's Friese Poort, Friesland College en Nordwin (in de Kanselarij) en de RUG/ Campus Fryslân (in de Beurs). Er zijn ook wetenschappelijke instituten in de binnenstad gevestigd zoals de Fryske Akademy en de Waddenacademie. De functie bestuur betreft het stadhuis, het gemeentekantoor en het provinciehuis. Zakelijke diensten betreffen de grote verzekeraars en andere zakelijke dienstverleners aan de Willemskade en de Lange Marktstraat. Openbare voorzieningen zijn onder meer het tegen de binnenstad gelegen station, musea (het Fries museum, Natuurmuseum, de Princessehof, OBE en HCL), de bibliotheek (in de Blokhuispoort) en Stadsschouwburg De Harmonie en Neushoorn. De kunst in de openbare ruimte draagt ook bij aan de veelzijdigheid (zoals bijvoorbeeld graffitikunst op gevels/ muren, de 'walvis' (Passage de la Baleine van Giny Vos) in de Oude Lombardsteeg en de beeldengroep 'Love' van Jaume Plensa bij het station.

Levendig

De binnenstad is levendig. Bezoekers van de binnenstad komen uit de gemeente Leeuwarden maar ook van elders. De binnenstad wordt door bezoekers "vrij goed" gewaardeerd, met een relatief hoge waardering voor de kwaliteit van de winkels

en het aantal winkels.[1] Op vrijdag is er de weekmarkt. De levendigheid komt ook doordat in de binnenstad wordt gewoond. Binnenstadsbewoners wonen deels in oude straten en hofjes en deels in appartementencomplexen. En er is – vaak boven winkels - woonruimte voor studenten. De binnenstad kent een jonge bevolking (zie het kader 'bevolking naar leeftijd en geslacht 2021- Binnenstad').

Bron: RSO - Gemeente LWD

De binnenstad was in 2018 mede het toneel van LF2018 – Leeuwarden Fryslân Culturele Hoofdstad van Europa. Zo trokken de reuzen van Royal de Luxe door de binnenstad (400.000 bezoekers) en waren er grote tentoonstellingen in het Fries museum (350.000 bezoekers). Recent is een street art project uitgevoerd: op de Voorstreek is door een aantal kunstenaars de straat beschilderd.

Investeringen

Mede door investeringen rond LF2018 is de Leeuwarder binnenstad op veel locaties goed op orde wat betreft 'schoon/heel/veilig'. In de openbare ruimte is daarmee een stevige kwaliteitsslag gedaan. Bijvoorbeeld rond het station is de entree van de stad aantrekkelijker gemaakt, en is één van de zogenoemde 11Fountains beelden geplaatst. De investeringen in de Blokhuispoort (bibliotheek, horeca) en de Beurs (RUG/Campus Fryslân) hebben bijgedragen aan een aantrekkelijke uitstraling. LF2018 heeft ook private investeringen uitgelokt in met name horeca en hotelvoorzieningen.[2] Ook is er – al in 2013 - geïnvesteerd in het Zaailand en het nieuwe Fries museum.

1 *Bron: Koopstromenonderzoek 2017*

2 *BBO (2019), ECONOMISCHE IMPACT 2018. Notitie 27 februari 2019. Leeuwarden.*

LF 2018 economische opbrengsten

Schatting tijdelijke economische effecten LF2018

Type effect	Schatting impact (euro)	Schatting (arbeidsjaren)
Bestedingen extra bezoekers en toeristen	125-200 miljoen	1.000-1.500
Extra omzet culturele/ creatieve sector	35 miljoen	700
Uitgelokte investeringen	20-25 miljoen	200-250
Afgeleide bestedingseffecten	40-50 miljoen	600-850
Totaal	**220-310 miljoen**	**2.500-3.300**

(*Bron: BBO)*

Desondanks zijn er nog deelgebieden en straten die aandachtspunten kennen, ook in termen van 'schoon/heel/veilig'. Om een aantal voorbeelden te noemen:

- niet overal zijn historische gevels gerestaureerd of goed in beeld;
- in sommige straten is sprake van teveel op de stoep geparkeerde fietsen en/of deelscooters, of afval;
- de binnenstad kent nog een prostitutiegebied – de Weaze – waarvoor het voor de niet doelgerichte bezoeker minder prettig vertoeven is;
- de shared space ruimtes roepen soms nog vragen op bij gebruikers;
- het Ruiterskwartier richting Harmonie vraagt om aanpassing van de inrichting;
- de Prinsentuin is soms overbelast met een veelheid van functies: wonen, recreatie en jachthaven.

Verzorgingsgebied

Door de ligging van Leeuwarden kent Leeuwarden een groot verzorgingsgebied. In Friesland is het de enige stad met een zeer compleet aanbod, in combinatie met een levendige en historische binnenstad.[3] De dichtstbijzijnde stad die dat ook heeft, is Groningen op bijna een uur rijden of 35 minuten 'treinen'. Alle dorpen en steden rondom Leeuwarden in combinatie met de reuring in de binnenstad maken het voor veel ondernemers aantrekkelijk om zich in Leeuwarden te vestigen. En daarmee maakt het weer voor veel inwoners, omwonenden en bezoekers een interessante stad. De relatie (binnen)stad-regio is tweeledig: enerzijds komen mensen uit de regio naar de binnenstad, anderzijds lopen er ook veel 'lijnen' (bestuurlijk, toerisme en recreatie, voedsel, natuur) de andere kant op.

De binnenstad van Leeuwarden heeft vele kwaliteiten en sterktes. De uitgangspositie van de Leeuwarder binnenstad is in die zin goed - er is zeker geen sprake van 'groot achterstallig onderhoud'. Er zijn echter ook ontwikkelingen die op de binnenstad afkomen (zie hoofdstuk 2), die om aanpassing, verandering en actie vragen.

Prognoses economie

(Bron: CPB (Centraal Planbureau), Juniraming 2021

3 *Leeuwarden wordt wel de 'huiskamer van Fryslân' genoemd.*

Bijlage 1B Trends binnenstad

Er zijn trends die op de binnenstad afkomen, die om een antwoord vragen

Corona

Net als alle andere binnensteden heeft de Leeuwarder binnenstad een zware periode doorgemaakt vanwege de Covid-19 pandemie, die de binnensteden toen relatief zwaar trof[4]. Binnensteden stonden in het algemeen al onder druk door de toename van internetverkopen, leegstand, afname van bezoekers e.d. De coronacrisis heeft die trends nog eens op scherp gesteld en versneld. De uiteindelijke economische neergang als gevolg van de coronacrisis is in Nederland echter relatief beperkt, en inmiddels wijzen prognoses op een goed herstel van de economie.[5] Ook bezoekersaantallen in binnensteden groeien weer richting het niveau van voor de pandemie.

Tegelijkertijd bevinden we ons alweer in een post-coronatijd, waarin achterliggende trends rond retail en leegstand nog steeds opgaan. Over het algemeen wordt verondersteld dat de coronacrisis, doordat veel meer aankopen online werden gedaan, een impuls heeft gegeven aan de al veel langer aanwezige trend van verdere toename van internetverkopen. Dat betekent dat de noodzaak om als binnenstad een goed antwoord te hebben op die ontwikkelingen alleen nog maar urgenter is geworden.

Ook online (thuis)werken heeft door corona een impuls gekregen. Dat beperkt de werkgelegenheid in binnensteden met name bij kantoorbanen (zakelijke diensten).[6]

Voor binnensteden is dat relevant omdat banen in de binnenstad ook leiden tot bezoeken van werknemers en omzet voor detailhandel en horeca.

Beleving

In de afgelopen decennia is de trend van de beleveniseconomie opgekomen en gegroeid. Grondleggers van wat de beleveniseconomie wordt genoemd zijn Pine en Gillmore, die de groei van beleving als onderscheidend vermogen van merken beschreven (zie het kader hiernaast). Beleving komt steeds meer terug in de groeiende aandacht voor de verblijfskwaliteit van binnensteden. Van place to buy naar place to be. Het gaat dan ook om een positieve beleving van licht, geluid en geur. Een autoluwe binnenstad, 'groen' in de binnenstad, en duurzaamheid (duurzaam transport, duurzame energie) zijn belangrijke voorwaarden voor een prettig verblijfsklimaat. Ook kunst en culturele uitingen in de openbare ruimte dragen bij aan beleving. Ook erfgoed, zowel in de vorm van gebouwen en plekken als immaterieel erfgoed, spelen een belangrijke rol in de beleving; het biedt bezoekers een authentieke ervaring.

4 *Zie de informatieve reeks in de Leeuwarder Courant over winkeliers in de Leeuwarder binnenstad.*
5 *Zie de bijlagen.*
6 *Zie de bijlagen.*

Steeds vaker is de totaalbeleving, van thuis op de bank (online oriëntatie) tot het bezoek aan de stad, bepalend voor de klantwaardering. Niet alleen het feitelijke bezoek aan een winkel of restaurant. De vraag verschuift naar een combinatie van fysiek en online. Een stad kan tegenwoordig niet zonder 'Instagrammable' locaties, evenementen en aanbod. De toenemende rol van beleving in binnensteden zien we ook terug in evenementen en bijvoorbeeld ook in de groeiende blurring van functies: de espresso die je in steeds meer winkels krijgt tijdens het passen van je kleding, de huisgemaakte producten die horecaondernemers verkopen, het café/ kantoor etc.

Trends retail en horeca

De aantrekkelijkheid van de Leeuwarder binnenstad kan niet los worden gezien van ontwikkelingen in de retail (winkels). Het faillissement van V&D heeft laten zien dat ook de Leeuwarder binnenstad te maken kan krijgen met vertrek van vestigingen van (grote) ketens op zogenoemde A1-locaties en dus met leegstand.[7] Een ander voorbeeld is het overdekte winkelcentrum Zaailand. Momenteel ligt de leegstand in Leeuwarden iets boven het landelijk gemiddelde. Het percentage is daarmee niet direct zorgelijk, maar het risico van leegstand op A1 locatie vraagt wel om blijvende aandacht.

Veelal wordt gewezen op de noodzaak om juist in randgebieden – de aanloopstraten buiten de A1-locatie - te zorgen voor transformatie of functieverandering daar waar in kernwinkelgebieden de leegstand meestal nog meevalt. In de randgebieden wordt dan gekeken naar een combinatie van horeca, cultuur, diensten, ambachten, onderwijs, wonen en werken. In de praktijk wordt geconstateerd dat de (vastgoed)markt die functieverandering vaak wel oppakt. De indruk is dat dat ook in Leeuwarden zo is.[8]

Visuele waarneming leegstand per straat (kernwinkelstraten)

	26-aug-19	26-nov-19	*17-nov-20*	1-mrt-2021
Kernwinkelgebied totaal	**50**	**41**	**53**	**57**
Berlikumermarkt	0	0	0	0
Groentemarkt	0	0	0	1
Kelders	5	4	4	4
Kleine Kerkstraat	0	0	1	1
Lombardplein	1	1	0	0
Naauw	0	0	1	2
Nieuwe Oosterstraat	2	0	1	2
Nieuwestad	6	7	7	6
Oude Doelesteeg	0	0	1	1
Oude Oosterstraat	1	0	1	0
Over De Kelders	0	0	0	0
Peperstraat	2	2	2	2
Prins Hendrikstraat	0	0	1	1
Ruiterskwartier	3	2	3	3
Sint Jacobsstraat	0	0	0	0
Tuinen	2	2	2	3
Voorstreek	9	10	12	13
Wilhelminaplein	0	0	0	0
Wirdumerdijk	3	3	6	6
Zaailand	16	10	11	12

Bron: Rapportage, Statistiek en Onderzoek, gemeente Leeuwarden

Een andere trend is dat met name de retailfunctie minder ruimte in beslag gaat nemen. Centrumgebieden kunnen daardoor sowieso kleiner en compacter worden met meer menging met (andere) functies. Ook op pandniveau is meer en meer menging van functies (horeca, retail, dienstverlening en wonen).

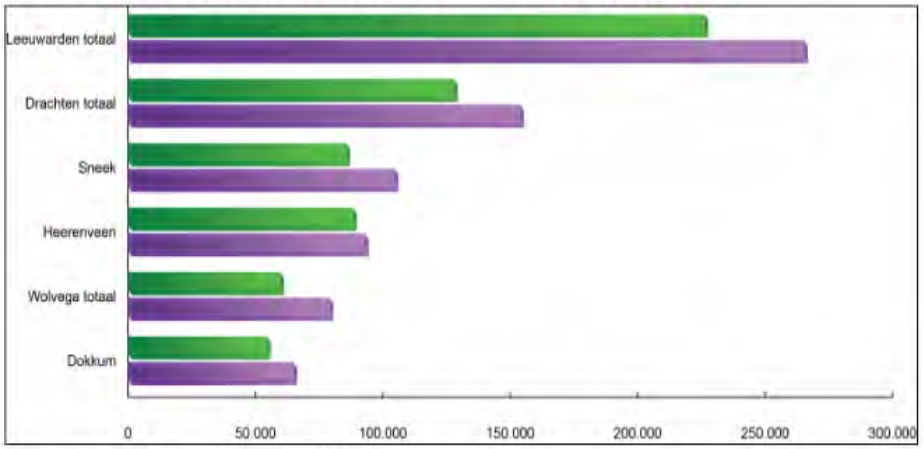
7 *Een A-locatie voor detailhandel is een winkelgebied dat aantrekkelijk is voor bedrijven om zich te vestigen omdat er veel winkelend publiek komt. Een A1-locatie bevindt zich in het centrum van een winkelgebied, terwijl een A2-of B1 locatie zich meer aan de rand in de omliggende straten bevindt. Een A1-locatie moet het vooral hebben van de aanwezigheid van (de massa van) veel passerend winkelend publiek.*

8 *Bron: Focusgroepen.*

Ook in de horeca speelt beleving een steeds belangrijkere rol. Gasten hebben steeds meer behoefte aan een persoonlijke benadering waarbij ze een unieke ervaring willen hebben en een 'waardevolle herinnering' aan het bezoek willen overhouden. De horeca moet met haar producten en service inspelen op die trends. De horeca speelt ook een belangrijke rol in het aanbod voor toeristische bezoekers. Daarbij geldt dat de trend is dat toeristische bezoekers steeds meer (hoge) kwaliteit vragen. Voor horeca zijn toeristische bezoekers van belang.[9]

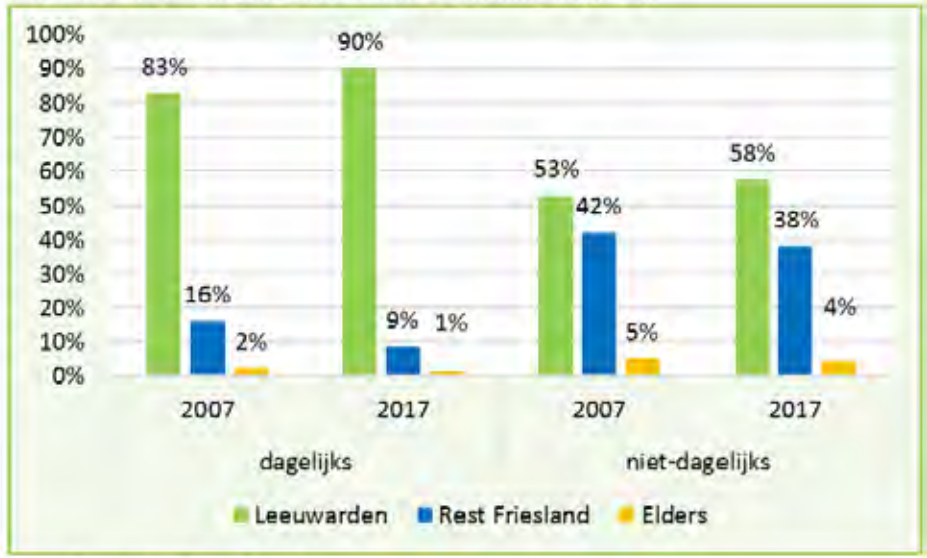
Op het gebied van winkelen is er in dit verband ook de "Friese Retailaanpak". De provincie beoogt daarmee om 71 geselecteerde winkelgebieden in Fryslân toekomstbestendig(er) te maken en tevens aantrekkelijker voor bezoekers. Hierbij wordt specifiek ingezet op versterking en professionalisering van het ondernemerschap, gezamenlijke profilering en verbeteringen in de inrichting van de openbare ruimte die de uitstraling en de beleving ten goede komen.

Detailhandelsaanbod in m² wvo in de grootste kernen van Fryslân

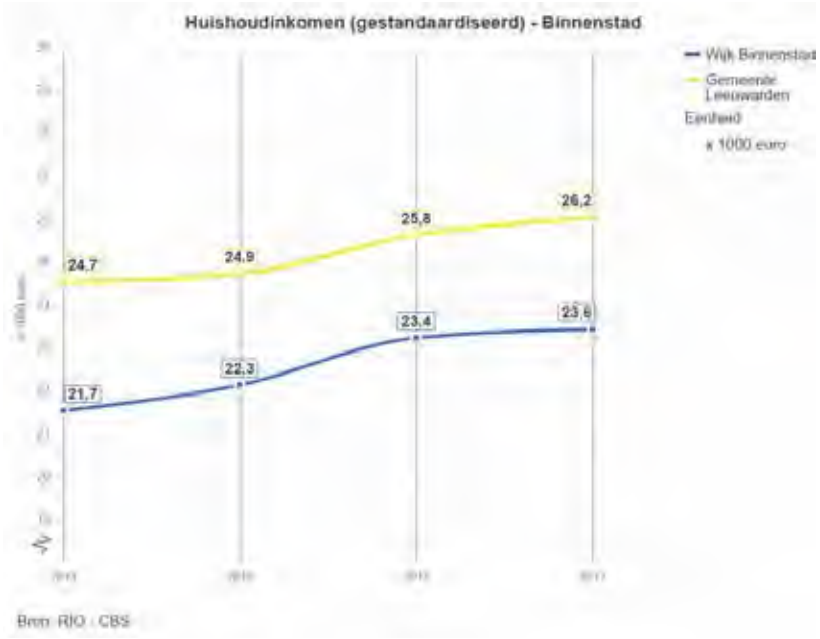
Bron: Locatus Online 2017 maart 2017

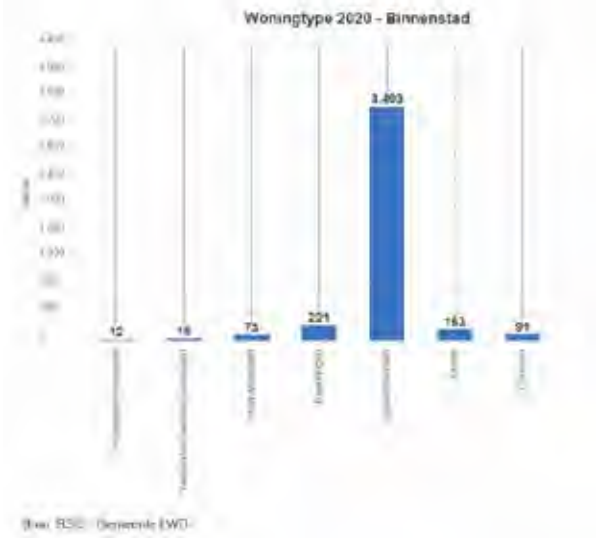
Herkomst bestedingen binnenstad Leeuwarden (in %)

Bron: Broekhuis Rijs Advisering

9 *Bijna zeventig procent van de horecaondernemers geeft aan dat toerisme belangrijk is voor hun zaak (bron: www.khn.nl/kennis/trendspecial-horeca-de-huiskamer-van-het-toerisme - mei 2021)*

Andere steden

De positie van de Leeuwarder binnenstad kan niet los worden gezien van wat er in andere steden gebeurt. In Friesland is er een zekere gelaagdheid met binnensteden in kleine en middelgrote plaatsen met een bij het ruimtelijk niveau passend lokaal of regionaal winkelaanbod. Leeuwarden heeft als grootste stad een duidelijke (boven-)regionale functie (zie kader hiernaast). Over het algemeen kan worden gesteld dat er daardoor een hoge mate van complementariteit is tussen de Friese plaatsen, die elk hun eigen verzorgingsgebied en niveau van winkelaanbod hebben.

De regionale en bovenregionale functie van Leeuwarden blijkt ook uit bestedingscijfers. Van de niet-dagelijkse bestedingen in de binnenstad kwam 58% uit Leeuwarden, 38% uit de regio en 4% van buiten de regio (zie het kader " herkomst bestedingen Leeuwarden").[10] Leeuwarden zal juist ook zichtbaar moeten zijn en blijven voor de bezoeker van buiten de Friese regio. Op dat vlak concurreert Leeuwarden met andere steden, zeker die in het noorden van het land. Alle grotere steden doen investeringen in hun binnensteden (denk aan het Forum in Groningen, en het Broerenkwartier in Zwolle). De kunst is om ten opzichte van andere steden onderscheidend te zijn en op te vallen als een stad waar je terecht kan voor bijzondere winkels, een bijzondere sfeer en een bijzondere beleving.

Voor de binnenstad betekent dat dat de agenda niet los kan worden gezien van trends die in het algemeen in binnensteden spelen. De gevolgen van de coronacrisis zullen voelbaar zijn, maar er is nog veel onzekerheid over de lange-termijngevolgen. Retailtrends en de trend naar meer beleving (van place-to-buy naar place-to-buy-and-be) zijn belangrijk voor de toekomst van de binnenstad.

10 Bron: Koopstromenonderzoek 2017.

Bijlage 1C Ruimtelijke plannen en economisch draagvlak

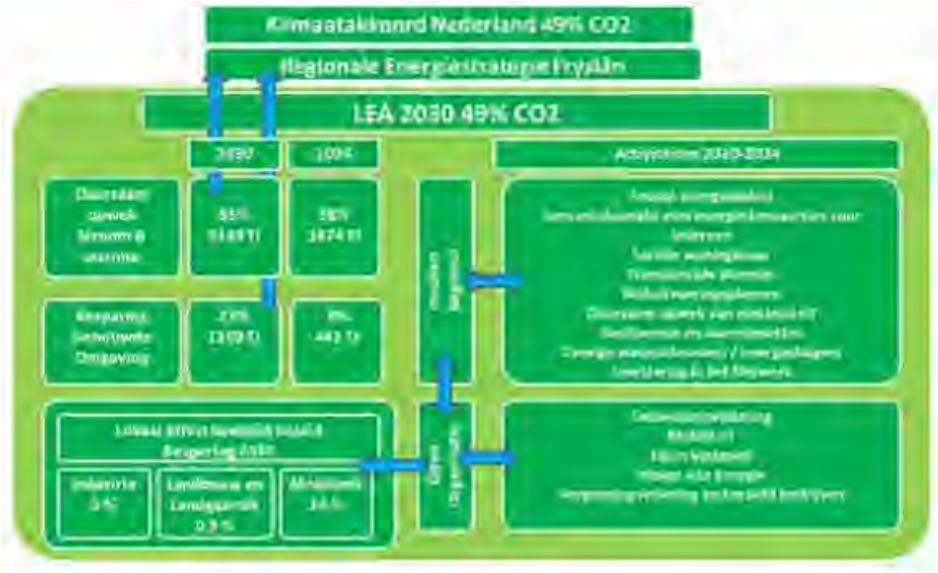
Veranderingen in de ruimtelijke omgeving hebben invloed op de binnenstad

De binnenstad kan niet los worden gezien van ontwikkelingen die de binnenstad niet zelf direct aangaan. De binnenstad ontwikkelt zich in een omgeving die verandert. Zowel op nationaal niveau als regionaal en lokaal niveau zijn er (beleids-) plannen en ruimtelijke projecten die van invloed zijn op de binnenstad. Vaak liggen achter die plannen en projecten algemene trends die de toekomst mede bepalen, zoals demografische trends of bijvoorbeeld klimaatverandering.

Beleidsplannen en ruimtelijke projecten hebben invloed op de binnenstad omdat ze het draagvlak van de binnenstad mede bepalen. Draagvlak kan worden opgevat als de grootte van het verzorgingsgebied (in relatie tot de bereikbaarheid), de omvang van de bevolking, en het inkomen in een stad of regio.[11]

Duurzaamheid en klimaat: nationale en gemeentelijke doelen en beleid

Op nationaal niveau zijn er doelen vastgesteld in het nationale Klimaatakkoord. Rijk en decentrale overheden streven gezamenlijk de doelstelling na om te komen tot 49% CO2–reductie van broeikasgassen in 2030 (ten opzichte van 1990); in 2050 moet de uitstoot met 95% afgenomen zijn.[12]

11 *Draagvlak (en ook reikwijdte) zijn termen uit de economische geografie, en komen voort uit de zogenoemde centrale-plaatsentheorie van Christaller. Volgens de theorie is er een verband tussen de grootte van een centrale plaats en de grootte van het verzorgingsgebied, de bevolking en het inkomen in dit gebied. Hoe groter de centrale plaats, hoe groter de verscheidenheid aan functies en hoe groter ook het verzorgingsgebied van die plaats.*

12 *Klimaatakkoord, Den Haag, 28 juni 2019.*

Voor duurzame energie is de nieuwe Leeuwarder Energieagenda opgesteld. In die agenda staat de doelstelling voor Leeuwarden dat in 2024 38% van de eigen energie duurzaam wordt opgewekt, waarvan 23% duurzame stroom (zon en wind) en 15% duurzame warmte en dat 9% energie wordt bespaard.[13] De doelstellingen haken aan op de Regionale Energie Strategie (RES). De gemeente wordt vaak gezien als een voorloper in de energietransitie in Fryslân.

Ook op het thema circulaire economie zijn er nationale doelstellingen. De Nederlandse regering streeft er naar dat Nederland volledig circulair is in 2050. De transitieagenda circulaire economie moet worden uitgevoerd om te komen tot een circulair Nederland in 2050.[14] De gemeente Leeuwarden ziet zichzelf op het gebied van circulair (samen met de provincie Fryslân) als een proeftuin en experimenteer-ruimte. De gemeente trekt daarin samen op met bijvoorbeeld de vereniging Circulair Friesland. De gemeente Leeuwarden wordt vaak gezien als één van de koplopers in Fryslân wat betreft circulair beleid.

Nederland dient zich tijdig aan te passen aan de (versnelde) klimaatverandering zodat de schade beperkt wordt. Op nationaal niveau is het doel om in 2050 Nederland klimaatbestendig en waterrobuust ingericht te hebben. Gemeentelijke maatregelen op dit terrein zijn onder meer een uitvloeisel van het nationale Deltaprogramma en interbestuurlijk programma "Samen aan de slag voor het klimaat". [15] De gemeente Leeuwarden wil al in 2035 een klimaatadaptieve gemeente zijn. Het gaat om het tegengaan van negatieve effecten en het voorkómen van schade:

- Schade door wateroverlast in natte omstandigheden zoveel mogelijk voorkomen.
- Watertekort en hittestress door droge en hete weersomstandigheden zo lang mogelijk voorkomen.
- Het bewustzijn van de burger vergroten.

Juist in de binnenstad kunnen – als gevolg van het versteende karakter – relatief sterke klimaatproblemen optreden, zoals hittestress (zie het kader hiernaast).

De strategie van de gemeente Leeuwarden is om duurzaamheidsmaatregelen samen te laten gaan met investeringen in de circulaire economie en daarmee de lokale economie en werkgelegenheid te versterken. De gemeente werkt daarbij met een campus-aanpak waarbij investeringen in kennis, innovatie en netwerken centraal staan. De gemeente richt zich met de campus-aanpak – de stad als campus - onder meer op water, agrofood, duurzame energie en media en innovatie.

Noord-Nederland: focus op innovatie en ruimtelijke plannen

Op noordelijk niveau zijn er plannen gericht op duurzaamheid en innovatie. De Research- en Innovatie Strategie voor Noord-Nederland (RIS3) gaat over de transities op het gebied van energie, circulaire economie, zorg en digitalisering. Het doel van RIS3 is om de kansen die transities bieden, te vertalen naar nieuwe ontwikkelkansen en slimme specialisaties.[16] Op die manier wordt bijgedragen aan smart specialisation – één van de innovatiestrategieën van de EU. De kracht van Noord-Nederland is volgens RIS3 dat veel bedrijven, kennisinstellingen en overheden elkaar al kennen en er korte lijnen zijn. De noordelijke strategie is ook gericht op internationalisering.

13 Gemeente Leeuwarden, 'Leeuwarder Energieagenda 2021-2024; Daadkracht en Dialoog'.
14 Zie: www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/circulaire-economie/nederland-circulair-in-2050.
15 Zie: https://ruimtelijkeadaptatie.nl.
16 Research- en Innovatie Strategie voor Slimme Specialisatie (RIS3) voor Noord-Nederland. Programmaperiode 2021-2027. concept april 2020, p. 21-22.

Op noordelijk niveau wordt ook gewerkt aan een gezamenlijke Omgevingsvisie. Noordelijke thema's in die visie zijn: (1) Duurzaam economisch groeipotentieel, (2) Ruimte voor Klimaatadaptatie, (3) Energietransitie, (4) Sterke, gezonde, en bereikbare steden en regio's en (5) Toekomstbestendig landelijk gebied.

In een breder verband en op de langere termijn is er het Deltaplan Noord-Nederland dat een rol speelt bij het (investerings)programma dat een nieuw kabinet gaat ontwikkelen. Het Deltaplan is een integraal plan voor bereikbaarheid, wonen en werken in het noorden. In het Deltaplan gaat het om meer woningen – 220.000 woningen in Friesland, Groningen, Drenthe en Flevoland - en meer inwoners voor Noord-Nederland, die een economische impuls moeten geven. Het plan voor een snelle spoorverbinding – de Lelylijn – is er onderdeel van.

Ruimtelijke plannen

In Leeuwarden zijn er belangrijke ruimtelijke plannen voor de komende jaren. Zo wordt er gewerkt aan de ontwikkeling van het gebied rond het nieuwe Cambuurstadion en aan de uitbreiding van De Centrale. Relevant voor de binnenstad daarbij is hoe die gebieden, die een ander profiel hebben, verbonden kunnen worden met de binnenstad.[17] Ook is de gemeente bezig met plannen voor stedelijke vernieuwing. De gemeente is verder bezig met het opstellen van de gemeentelijke Omgevingsvisie. Daarin worden ook ambities voor de binnenstad meegenomen:

"De binnenstad biedt een mix van bijzondere detailhandel, diensten, horeca, leisure, cultuur, cultureel erfgoed, wonen en vermaak. Een aantrekkelijke mix voor de Leeuwarders, maar zeker ook voor alle Friezen en voor het groeiende aantal toeristen van elders. We zetten in op een binnenstad die ook internationaal bekend is en bezocht wordt. Op een binnenstad met ruimte voor initiatieven en ondernemerschap. Op een binnenstad met duurzame distributie van goederen die goed bereikbaar is, maar zoveel mogelijk in de volgorde 'voet, fiets, OV, auto'. En op een binnenstad die steeds meer mogelijkheden biedt voor aantrekkelijke woonvormen en een binnenstad die vergroent".[18]

Er is een ontwikkelkader voor het Amelandskwartier vastgesteld. In het Amelandskwartier is sprake van verstopte monumenten en "sleets geraakte" ruimtelijke kwaliteit. Het binnengebied is erg versteend. Dit gebied moet volgens het ontwikkelkader worden voorzien van een kwaliteitsimpuls. De gemeente heeft zelf weinig eigendom in dit gebied. De kwaliteitsimpuls moet daarom worden bewerkstelligd door initiatieven van bewoners/ondernemers/ontwikkelaars. Er zijn concrete initiatieven om wooneenheden te realiseren rondom het Bonifatiusplein. Dit is een mooie kans om het plein zelf ook aan te pakken. Er zijn plannen om het Bonifatiusplein te vergroenen en de aanwezige parkeergelegenheid af te waarderen. Door daarbij de relatie Sint-Bonifatius kerk te leggen kan kwalitatieve meerwaarde worden gecreëerd.

Een grootschalig en recent plan betreft de Spoorzone. De ontwikkeling van de Spoorzone hangt samen met het Deltaplan Noord-Nederland en het uitgangspunt dat Leeuwarden net als Groningen eind- en beginstation is van de Lelylijn. In het gebied zijn de plannen onder meer gericht op ondergrondse kruisingen spoor-water, verdieping van het spoor Leeuwarden-Groningen, en de ontwikkeling van station Werpsterhoek. Daarmee wordt de bereikbaarheid versterkt en ontstaan er kansen voor verbetering van de kwaliteit van de omgeving, onder meer door de verbinding met water en groen. Wonen is onderdeel van de Spoorzone.

17 *Zie Bovenregionale verzorgingsfuncties Visie profilering Leeuwarder binnenstad, de Centrale en WTC-ontwikkeling (sep 2018).*

18 *Leeuwarden in 2028. De aftrap voor een Leeuwarder Omgevingsvisie (augustus 2019).*

Spoorzone

2020-2035
1. Mobiliteitshub Werpsterhoeke
2. Stadsuitbreiding Middelsee (750 woningen)
3. Vervanging spoorbrug HRMK

2020-2040
4. Transformatie Spoordok
5. Innovatiecampus NDC (Mica)
6. Verdieping spoor Leeuwarden-Groningen
7. Bereikbaarheid bedrijventerreinen Merodestraat

2035-2050
8. Kansen transformatie de Zwette

Het Spoordok-gebied, vlakbij de binnenstad gelegen, geeft ruimte aan duurzame, groene en innovatieve woningen. Het Spoordok wordt complementair aan de binnenstad. Een plek waar "de stad als Campus" een gezicht en een plek moet krijgen. Een plek die een alternatief kan vormen voor de Prinsentuin als groen verblijfsgebied. Om Spoordok goed te laten functioneren en één geheel met de binnenstad te laten zijn, zijn kwalitatief hoogwaardige (en groene) verbindingen tussen binnenstad en Spoordok noodzakelijk. Deze gebieden zijn momenteel volop in ontwikkeling en bieden kansen voor nieuwe vormen van stedelijkheid voor Leeuwarden. Ze voegen een nieuw verhaal toe aan de bestaande binnenstad. Binnen de Spoorzone is ook de recente ontwikkeling van de Media Innovatie Campus (Mica) van start gegaan. De campus moet een broedplaats worden voor studenten van diverse media- en creatieve opleidingen van het mbo en hbo.

Samengevat: er komt veel op de stad af en dus ook op de binnenstad. Alle ruimtelijke (beleids)plannen hebben te maken met duurzaamheid, innovatie, meer groen, en het vergroten van de aantrekkingskracht van de stad. En vooral ook met meer wonen en een betere verbinding met de regio en met de Randstad. Alle beleidsplannen en ruimtelijke projecten hebben een positieve invloed op het aantal inwoners, de economische slagkracht en dus de welvaart en de bereikbaarheid van de stad.

Al die toekomstige ontwikkelingen dragen bij aan een groter draagvlak en dus economische vitaliteit van de binnenstad. Voorwaarde is dat de binnenstad het toenemende draagvlak kan bedienen met voldoende aanbod van winkels, horeca en andere voorzieningen, met voldoende kwaliteit. Ook zal de binnenstad aangehaakt moeten zijn op (wensen van) nieuwe bewoners en moeten nieuwe woongebieden goed bereikbaar zijn voor een binnenstadsbezoek.

Het gaat primair om faciliteiten voor ontmoeting en uitwisseling die de kern vormen van de hedendaagse stad en een belangrijke opgave voor ruimtelijk beleid zijn. De sterkste steden zijn de meest veelzijdige steden: veelzijdig qua economische structuur maar vooral ook qua aanbod van voorzieningen voor interactie, voor ontmoeting en uitwisseling. Het hele palet van 'interactiemilieus' -van festivalterrein en musea tot campussen en congrescentra geeft de stad kleur. De kwaliteit van deze milieus in de brede zin is van betekenis voor de economische betekenis van steden: het bepaalt hun aantrekkelijkheid als vestigingsmilieu en reisbestemming. Om de goede positie van de historische binnenstad als belangrijk interactiemilieu te behouden en te versterken richten we ons op het handhaven en intensiveren van de huidige compactheid.

Bijlage 1D Onderscheidendheid en focus

Een (binnen)stad moet zich onderscheiden op haar identiteit

Lonely Planet:
"Welcome to Leeuwarden:

An unexpected combination of style, gritty back alleys, cafe-lined canals and urban renewal, Friesland's capital is well worth a visit. Its superb trinity of museums and inventive cultural projects left over from a fabulous year as European Capital of Culture in 2018 are fascinating to explore. A continuous flow of cyclists ride happily along the broad paths that flank the city's canals, whose tunnels are atmospherically illuminated purple at night. Stick around and sample some of the northern hospitality, easily found in Leeuwarden's many bars and cafes throbbing with fun-loving Liwwadders (as people from Leeuwarden are officially known)."

Leeuwarden heeft zich met LF2018 'op de kaart gezet'. De stad heeft zich gepresenteerd als een stad waar iets te beleven valt. De sfeer en uitstraling van de binnenstad was voor bezoekers van buiten de regio vaak een positieve verrassing. Leeuwarden heeft zich onderscheiden met LF2018. (Zie het kader Lonely Planet).

Onderscheidendheid is van belang. In het aantrekken van bezoekers – zowel van dichtbij als van buiten de regio – is onderscheidendheid in relatie tot de trend van meer beleving en de stad als ontmoetings- en verblijfruimte steeds van groot belang. 'Iets unieks hebben' wat het bezoeken van een stad waard is, is een belangrijk element in motieven van bezoekers. De behoefte aan het unieke hangt samen met het verschuiven van het bezoekdoel van kopen naar beleven en ontmoeten (naast kopen). Beleven en ontmoeten worden aantrekkelijker als de stad daartoe uitnodigt. Bijvoorbeeld door de kwaliteit van de inrichting van de stad

Leeuwarden streefbeelden in gemeentelijke beleidsdocumenten (voorbeelden):

- Leeuwarden place to be and buy
- De meest gastvrije city- en regiotrip van Nederland
- De huiskamer van Friesland
- Prachtige historische, binnenstad
- Top-evenementenstad
- (European) Capital of Water Technology
- Vitale kwaliteitsplek voor ontmoeting, verblijf, beleving en vermaak
- Leeuwarden plek (broedplaatsen) voor jonge makers

Spoordok: wat maakt aanbod Leeuwarden onderscheidend?

- Inbreiding–hoogstedelijk, duurzaam
- Kwaliteit behouden en bieden –evenwicht groen-wonen-werken-ontspannen
- Gezondheid –schone lucht –ruimte –platteland dichtbij
- Stad en dorpen
- Stad als campus; regio als proeftuin
- Ongedeelde stad

(verblijfskwaliteit met meer groen, ontmoetingsplaatsen, bankjes), het aanbod aan functies (retail en daarnaast juist ook cultuur, horeca en leisure) en ook in de marketing (meer gericht op beleving).

Een onderscheidende kwaliteit betreft ook de aantrekkelijkheid van de binnenstad voor wonen. Het gaat dan om onderscheidenheid in de kwaliteit van woningen – bijvoorbeeld oude historische panden of hofjes - en het wonen in een binnenstedelijke omgeving met de reuring en binnenstadsvoorzieningen die daarbij horen.

Onderscheidendheid moet bij voorkeur worden gebaseerd op wat een stad ook daadwerkelijk te bieden heeft. In marketingtermen: de merkbelofte moet overeenkomen met de klantervaring. Of, met andere woorden: de merkbelofte moet je kunnen waarmaken. Dat betekent dat de onderscheidendheid dicht bij het werkelijke aanbod en het werkelijke karakter van de stad moet staan. Het moet als het ware uitgaan van de identiteit of het DNA van de stad? De legacy van LF2018 is een kans: als grote en kleine evenementen en ander activiteitenaanbod goed aansluit bij de identiteit van de (binnen)stad, is dat een sterke propositie op het terrein van versterken van beleving. Daarmee kan de binnenstad opvallen en zich onderscheiden. Maar wat is het DNA van de Leeuwarder binnenstad?

Identiteit en 'DNA'

Leeuwarden heeft zich de laatste jaren vaak beroepen op een beeldmerk of thema dat de stad kenmerkte. In marketing en in beleidsdocumenten zijn veel streefbeelden van wat Leeuwarden zou (moeten) zijn langs gekomen (zie kader hiernaast). In eerdere onderzoeken zijn ook sterke punten van Leeuwarden benoemd (zie kader 'sterke punten van de binnenstad'). Het Koopstroomonderzoek (uit 2017) geeft een feitelijk beeld van de binnenstad van Leeuwarden:

"Een aantrekkelijk winkelcentrum met een onderscheidend karakter en een volledig dagelijks en niet-dagelijks aanbod (afgestemd op de regionale positie in het Noorden van het land). Horeca, leisure, dienstverlening en mixfuncties (blurring concepten) versterken de positie van het centrum en dienen volledig te worden ondersteund."

Sterke punten van de binnenstad (uit Stad&Co (2020)/BBO (2017)

- Compacte binnenstad met compleet aanbod
- Lokaal ondernemerschap (uniek aanbod)
- Karakteristieke historie (ruim 600 monumenten)
- Claim als Cultuurhoofdstad (stadsbreed uitrollen)
- Iepen mienskip (betrokken en gastvrij)
- Sterke centrumfunctie door geïsoleerde ligging
- Historische gebouwen binnenstad
- Een compacte binnenstad waarbinnen je alles kan doen en bezoeken en alles op loopafstand is. Goede en leuke winkels met breed, divers aanbod
- Evenementen voor iedereen (niet alleen 'high culture' maar ook bloemetjesmarkt). Diversiteit van festivals
- Interessante architectuur, zoals Fries museum
- De 'menselijke maat': de stad heeft een aantrekkelijke 'niet te grote en niet te kleine schaal'.

In het kader van het opstellen van de Binnenstadsagenda 2021-2028 is met veel personen gesproken die betrokken zijn bij de binnenstad. Uit die gesprekken kwamen onder meer de volgende beelden naar voren.

- De compactheid van de stad waarin alles beloopbaar is, is een sterk (unique) selling point en moet behouden blijven.
- Wees onderscheidend/uniek: laat ook in de binnenstad iets zien van innovatie, iets nieuws.
- Leeuwarden kan zich goed profileren als een stad waar lokaal op cultureel gebied altijd iets te vinden is.

- Dat je in de binnenstad alle soorten onderwijs hebt, is een sterk punt dat je moet laten zien. Het vergroot het beeld van levendigheid en reuring; dat is je identiteit.
- Identiteit heeft te maken met historie, water, groen en wellicht ook circulair. Maar ook juist met
- dingen voor elkaar krijgen en organiseren op basis van mienskip.
- Verbinding stad-platteland: uniek dat het platteland direct 'om de hoek' is met groen en water.

Wat betrokkenen van de binnenstad vinden:

- Bereikbaarheid vanuit station is nu 'top'. Mooie entree naar de binnenstad.
- De stad is echt mooier geworden en mede door LF2018 is er weer een zekere mate van trots.
- Leeuwarden is echt een prachtige stad.
- Toeristen geven aan: "we wisten niet dat het zo mooi was".
- Hier krijgen we dingen voor elkaar door samen te werken – dat is mienskip
- De binnenstad is de laatste jaren verbeterd
- De binnenstad van Leeuwarden heeft karakter en is een mooi podium.
- De stad wordt steeds leuker.
- Uniek is dat het platteland direct om de hoek is met veel groen en water.
- Leeuwarden = reuring op een relaxte schaal
- Leeuwarden heeft ook nu al een compleet en divers aanbod voor beleving.
- De A1 locatie van Leeuwarden is nu goed en heeft een goede sfeer en uitstraling. Het aanbod is gedifferentieerd en dat werkt goed.

In de gesprekken is ook aangegeven dat nadrukkelijk moet worden gekeken naar daadwerkelijke onderscheidendheid. "Het hebben van een historische binnenstad is niet genoeg. Daar zijn er meer van." Als er al een 'rode lijn' te ontwaren is wat betreft uniciteit, dan heeft die ten eerste te maken met de groene en waterrijke omgeving. Friesland wordt gekenschetst als een groene en waterrijke regio en juist de verbinding tussen de regio en Leeuwarden op die thema's geeft de stad iets onderscheidends. De gemeente Leeuwarden is actief op het gebied van klimaatadaptatie en vergroening. Vergroening van de binnenstad kan enorm versterkend zijn voor de functie van beleving en ontmoeting.

De gemeente Leeuwarden heeft krachtige ambities op het gebied van duurzaamheid en circulariteit en wordt op die gebieden vaak gezien als een koploper. Groen en duurzaam zijn thema's waarop de Leeuwarder binnenstad zich kan profileren en onderscheiden. De duurzame en circulaire ambities zouden juist ook zichtbaar moeten zijn in de binnenstad. De binnenstad is immers in zekere zin 'het uithangbord' van de stad. Duurzaamheid en 'circulair' zijn thema's die in het verlengde liggen van groen en water.

Verder kan worden gesteld dat levendigheid en reuring als kenmerken van de stad worden gezien, maar dan wel op een passende kleine schaal die aansluit op het DNA van Leeuwarden. De levendigheid komt deels uit grootse evenementen, maar juist ook (en vooral) uit de veelzijdigheid en diversiteit van de binnenstad. Diversiteit en onderscheidendheid is er op het gebied van cultuur ook t.a.v. meertaligheid. Binnen de grenzen van de binnenstad is als het ware een breed en divers aanbod te vinden en de diversiteit is als een deel van het DNA te beschouwen.

De kracht zit verder vooral in het organiserend vermogen 'van onderop' wat ook is te beschouwen als een deel van het DNA. Leeuwarden en Friesland kennen een relatief kleine schaal met korte verbindingen die flexibel en hecht samenwerken mogelijk maken. Het vertrouwen dat partijen in elkaar hebben, is een belangrijke eigenschap die samenwerking versterkt.[19] Het gaat ook om gemeenschapszin

19 Friesland wordt wel gezien als een 'high trust society'. Een high trust society kent een hoge mate van vertrouwen in (interpersonele) relaties waardoor interacties minder gebaseerd hoeven te zijn op (extern opgelegde) contractueel vastgelegde, hiërarchische regels, en meer op een zeker mate van (morele) consensus.

(mienskip) die zich uit in het ervaren van gedeelde belangen en het gevoel dat samen optrekken noodzakelijk is.

De binnenstad zou gestoeld moeten worden op de kernelementen van de identiteit of het DNA. Het zijn als het ware de 'sterke benen' waar de binnenstad op staat. Het behoud van die kracht is belangrijk. Dat de stad sterktes heeft, geeft ook aanleiding om vooral uit te gaan van die sterktes: 'doe waar je goed in bent'. Acties, projecten en programma's kunnen als het ware afgemeten worden aan de mate waarin ze in lijn zijn met dat DNA, dan wel of ze bijdragen aan het versterken van die identiteit.

Identiteit en 'DNA'

- Groen en water/verbinding met regio
- Duurzaam/circulair
- Beleving/reuring door veelzijdigheid en diversiteit
- Organisatiekracht van onderop (mienskip)

Bijlage 2 Projectenoverzicht

Autoluw

1. Eewal, Wortelhaven en Gouveneursplein
2. Sint Jacobsstraat
3.1. Druifstreek, Tweebaksmarkt, Turfmarkt, Korfmakersstraat & Tuinen
3.2. Voorstreek/Nieuweburen
3.3. Willemskade

Vergroening

4. Algemeen (niet locatie gebonden)
5. Geveltuinen en mobiel groen (niet locatie gebonden)
6. Doeleplein

Herinrichting

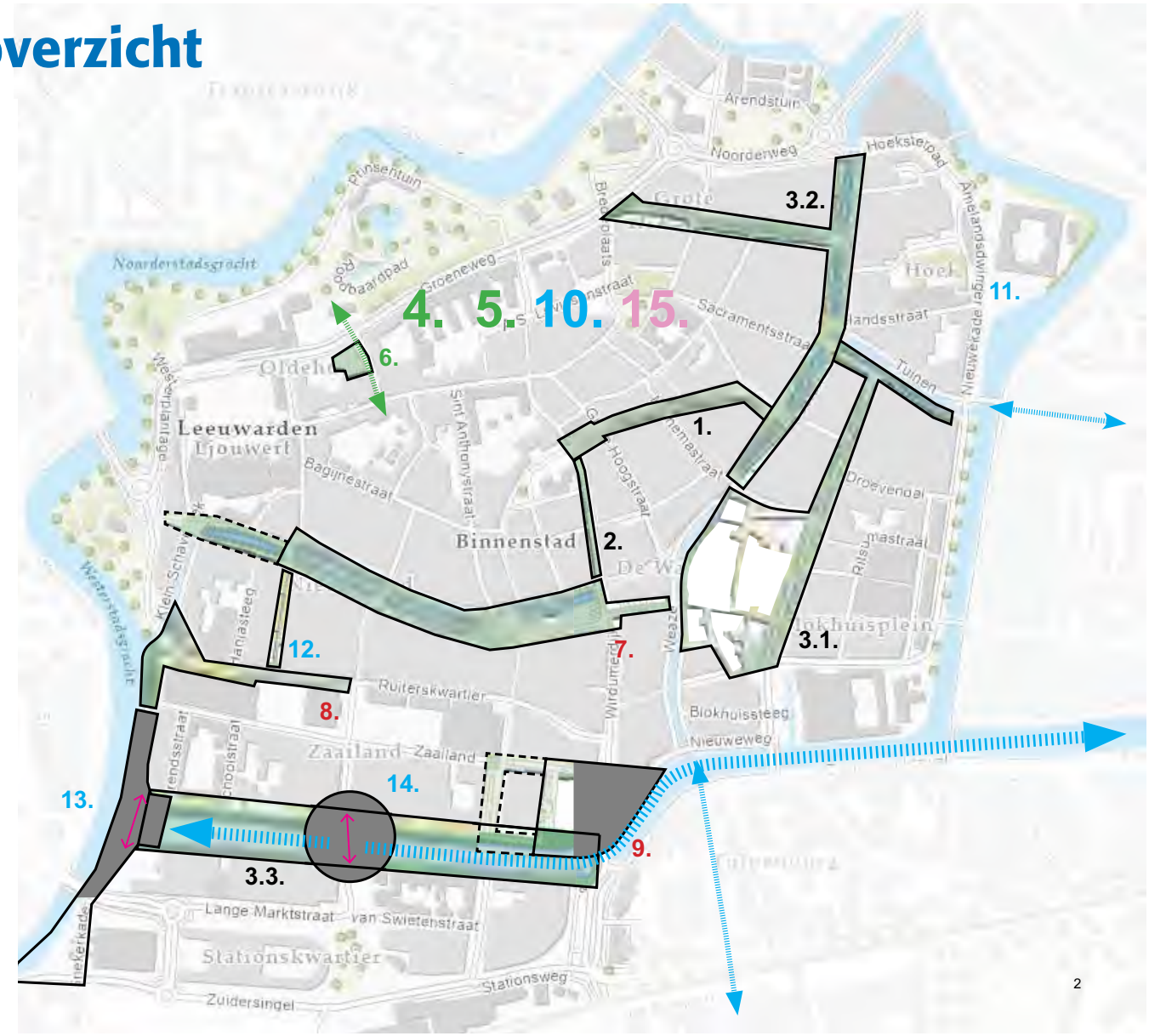
7. Nieuwestad en Peperstraat
8. Ruiterskwartier / Harmoniekwartier
9. Omgeving RUG Campus Fryslan

Special

10. Speel- en beweegcircuit (niet locatie gebonden)
11. Groenblauwe 'vestingsroute'
12. Kunstproject Ipe Brouwerssteeg
13. Fiets-voetgangersbrug museumhaven
14. Beweegbare PH-brug en maatregelen oostelijke vaarroute

Economie

15. Economische ondersteuning en -stimulering

Korte termijn 2023-2024

Autoluw

1. Eewal, Wortelhaven en Gouveneursplein

Herinrichting

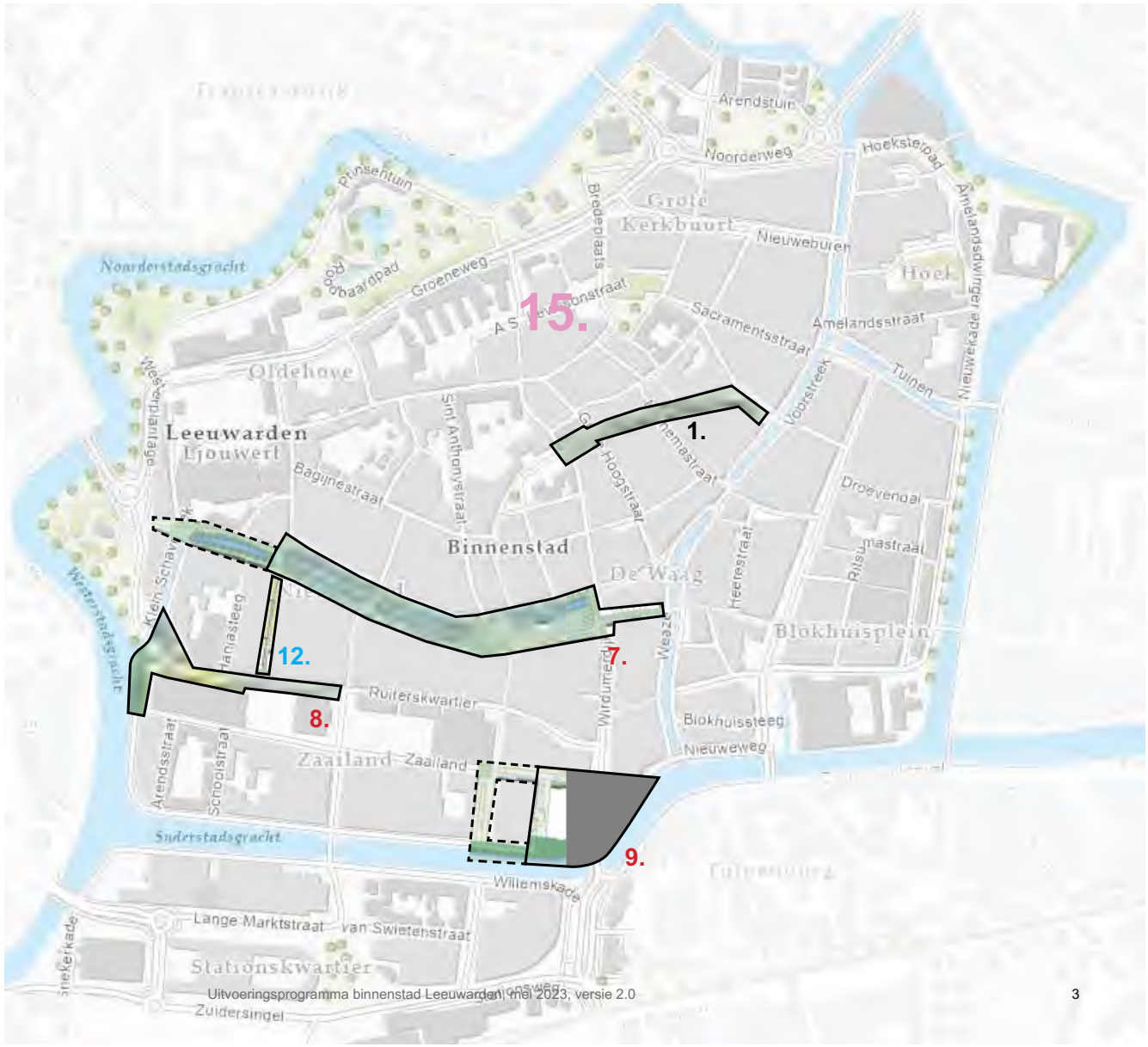
7. Nieuwestad en Peperstraat
8. Ruiterskwartier / Harmoniekwartier
9. Omgeving RUG Campus Fryslan

Special

12. Kunstproject Ipe Brouwerssteeg

Economie

15. Economische ondersteuning en -stimulering

Middellange termijn 2025-2026

Autoluw

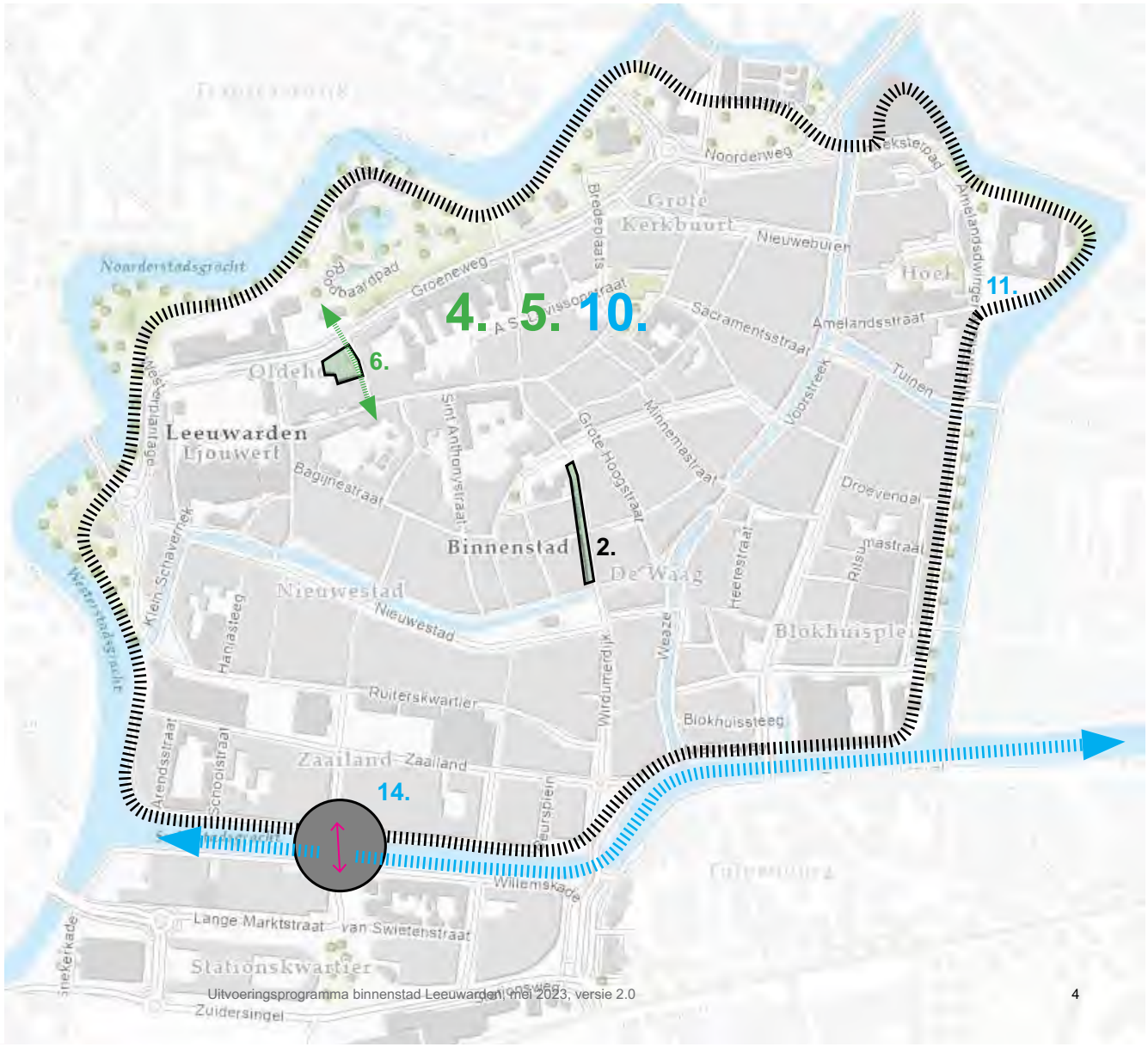
2. Sint Jacobsstraat

Vergroening

4. Algemeen (niet locatie gebonden)
5. Geveltuinen en mobiel groen (niet locatie gebonden)
6. Doeleplein

Special

10. Speel- en beweegcircuit (niet locatie gebonden)
11. Groenblauwe ‘vestingsroute’
14. Fase 1 Oostelijke vaarroute: PH brug

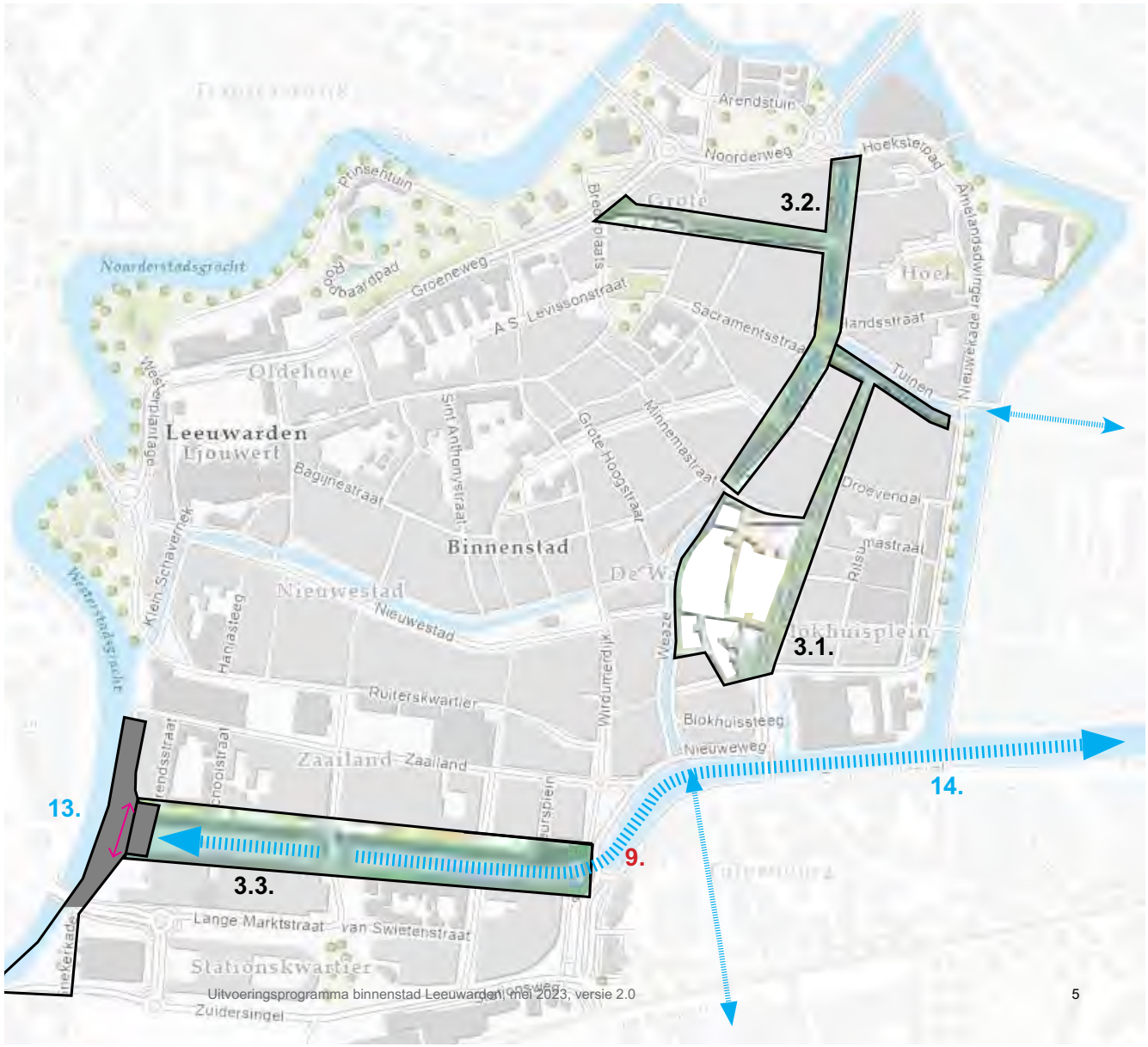
Lange termijn 2026-2030

Autoluw

3.1. Druifstreek, Tweebaksmarkt, Turfmarkt, Korfmakersstraat & Tuinen
3.2. Voorstreek/Nieuweburen
3.3. Willemskade

Special

13. Fiets-voetgangersbrug museumhaven
14. Fase 2 Oostelijke vaarroute: maatregelen overige bruggen en vaarprofiel

1. Eewal, Wortelhaven en Gouveneursplein

Autoluw bestaand: herinrichting en vergroening

Oppervlakte (4.500m²)
- Groen / water : 0m²
- Verharding : 4.500m²

Prioriteit: hoog

Ambitieniveau: C (hoog)

Korte termijn: 2023-2024

Opgave:
- Vergroening/gedeeltelijke herinrichting (P-plaatsen)
- Markeren entrees
- Camerahandhaving
- Klimaatadaptatie
- Verblijfskwaliteit
- Zichtbaar maken waterhistorie
- Informatie historische panden
- Inpassen terrassen(beleid)
- voorzieningen spelen en bewegen

Groene routes met zon, schaduw en zitgelegenheid (boven)
Autoluw gebied (onder)

2. Sint Jacobsstraat

Autoluw bestaand: herinrichting en vergroening

Oppervlakte (5.300m²)
- Groen / water : 0m²
- Verharding : 5.300m²

Prioriteit: hoog

Ambitieniveau: C (hoog)

Middellange termijn: 2025-2026

Opgave:

- Camerahandhaving (al onderdeel van project 1)
- Vergroening
- Markeren entrees
- Herinrichting/ aanpassen profiel
- Inpassing terrassen(beleid)
- Klimaatadaptatie
- Verblijfskwaliteit
- Informatie historische panden
- Groene route naar prinsentuin

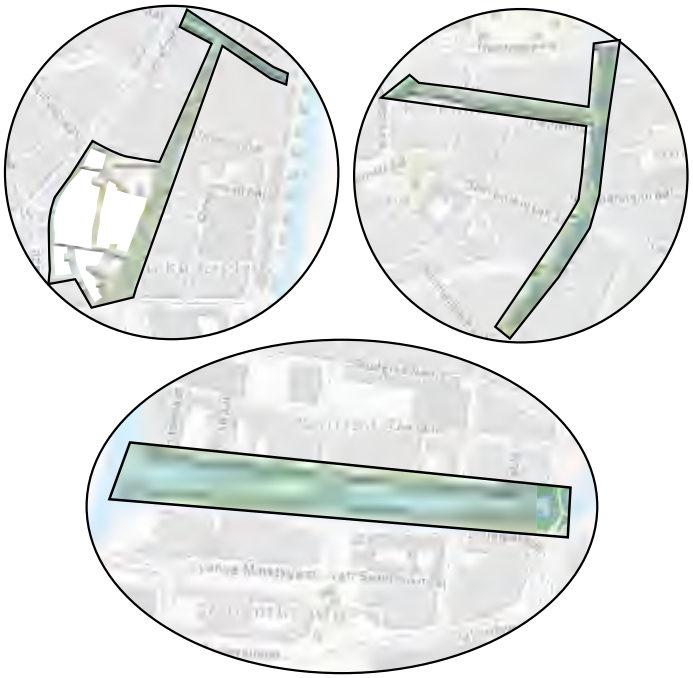
Voldoende ruimte voor zowel doorlopen als verblijven

Water op straat

3.1 Druifstreek, Tweebaksmarkt, Turfmarkt, Korfmakersstraat & Tuinen
3.2 Voorstreek/Nieuweburen
3.3 Willemskade
Autoluw uitbreiding

Oppervlakte n.t.b.
- Groen / water : n.t.b.
- Verharding : n.t.b.

Prioriteit: gemiddeld

Ambitieniveau: C (hoog)

Lange termijn: 2023-2030

Opgave:
- Bebording
- Markeren entrees
- Camerahandhaving
- Parkeeralternatieven
- Vergroening
- Herinrichting/aanpassen profiel(en)
- Relatie met project Vlietzone (n.t.b.)
- Mogelijk maatregelen ivm energietransitie (o.a. K&L en trafokasten)
- Wonen, mogelijk functiewijzigingen en/of wonen boven winkels
- Klimaatadaptatie
- Verblijfskwaliteit
- Relatie versterken met Oosterstraten (beestreet - groene poort)

Autoluw: minder verharding en meer beplanting

Water op straat

4. Algemeen (niet locatie gebonden)
Vergroening

Oppervlakte (n.v.t.)
- Groen / water : n.v.t.
- Verharding : n.v.t.

Prioriteit: gemiddeld (extra groen) en hoog (vervanging ziek)

Ambitieniveau: C (hoog)

Middellange termijn: 2025-2026

Opgave:
- Vervangen of groeiplaats verbeteren
- Toevoegen bomen
- Klimaatadaptatie
- Verblijfskwaliteit
- Aandacht voor groenblijvende bomen in de winter

Locaties:
- De Voorstreek (conditie slecht) vervangen op korte termijn
- De Willemskade (conditie slecht), vervangen op korte termijn
- De Nieuwestad noordzijde (conditie onvoldoende tot slecht)
- De Nieuwestad zuidzijde, nader onderzoek + vergroenen
- De Prinsentuin en bolwerken blijft qua bomen aandachtspunt

overzicht conditie bomen
*slechte conditie = vervangen (**rood**) en matige conditie = vervangen of verbeteren (**geel**)*

5. Geveltuinen en mobiel groen (niet locatie gebonden)

Vergroening

Oppervlakte (n.v.t.)
- Groen / water : n.v.t.
- Verharding : n.v.t.

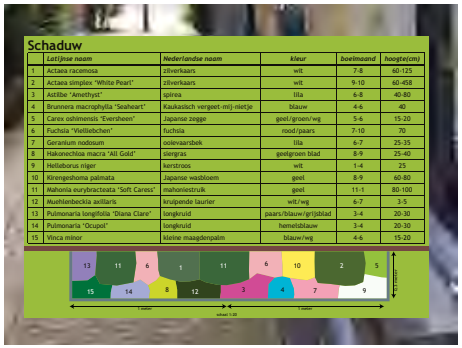
Prioriteit: gemiddeld, zeer gewenst

Ambitieniveau: C (hoog)

Middellange termijn: 2025-2026

Opgave:

- Ondersteunen bewonersinitiatieven/werkgroep groen
- Klimaatadaptatie
- Verblijfskwaliteit
- Voorbeeld: vergroening Kruisstraat (NPO-programma “12 straten groener”)
- De kleurrijke bloembakken aan bruggen en op pijpen behouden

	Latijnse naam	Nederlandse naam	kleur	bloeimaand	hoogte(cm)
1	Actaea racemosa	zilverkaars	wit	7-8	60-125
2	Actaea simplex 'White Pearl'	zilverkaars	wit	9-10	60-458
3	Astilbe 'Amethyst'	spirea	lila	6-8	40-80
4	Brunnera macrophylla 'Seaheart'	Kaukasisch vergeet-mij-nietje	blauw	4-6	40
5	Carex oshimensis 'Evercheen'	Japanse zegge	geel/groen/wg	5-6	15-20
6	Fuchsia 'Vielliebchen'	fuchsia	rood/paars	7-10	70
7	Geranium nodosum	ooievaarsbek	lila	6-7	25-35
8	Hakonechloa macra 'All Gold'	siergras	geelgroen blad	8-9	25-40
9	Helleborus niger	kerstroos	wit	1-4	25
10	Kirengeshoma palmata	Japanse wasbloem	geel	8-9	60-80
11	Mahonia eurybracteata 'Soft Caress'	mahoniestruik	geel	11-1	80-100
12	Ruehlenbeckia axillaris	kruipende laurier	wit/wg	6-7	3-5
13	Pulmonaria longifolia 'Diana Clare'	longkruid	paars/blauw/grijsblad	3-4	20-30
14	Pulmonaria 'Ocupol'	longkruid	hemelsblauw	3-4	20-30
15	Vinca minor	kleine maagdenpalm	blauw/wg	4-6	15-20

6. Doeleplein
Vergroening

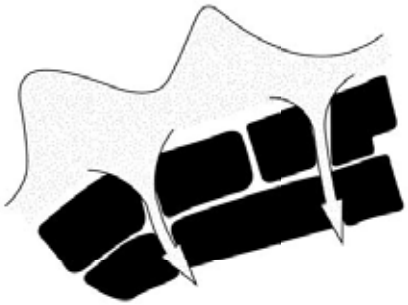
Oppervlakte (1.500m²)
- Groen / water : 150m²
- Verharding : 1350m²

Prioriteit: gemiddeld/hoog

Ambitieniveau: C (hoog)

Middellange termijn: 2025-2026

Opgave:
- Vergroening
- Parkeeralternatieven
- Voorzieningen spelen en bewegen
- Versterken relatie Prinsentuin
- Versterken relatie met tuin van museum Princessehof
- Klimaatadaptatie
- Verblijfskwaliteit
- Geen gereguleerde hondenuitlaatplek
- Relatie geboortehuis Escher

Prinsentuin verbinden met de binnenstad
Referentie/inspiratiebeeld stadsparkje

7. Nieuwestad en Peperstraat

Herinrichting

Oppervlakte (18.400m²)
- Groen / water : 3.700m²
- Verharding : 14.700m²

Prioriteit: hoog

Ambitieniveau: C (hoog)

Korte termijn: 2023-2024

Opgave:

- Vervangen chinese keien
- Vergroening
- Fietsparkeren
- Maatregelen klimaatadaptatie (RWA riool aansluiting Heerenwaltje en Weerd)
- Voorzieningen spelen&bewegen
- Openbare toiletvoorziening
- Mogelijk maatregelen ivm energietransitie (o.a. K&L en trafokasten)
- Wonen boven winkels
- Potentie voor bijzonder kunstobject
- Water gerelateerde voorziening voor minder validen
- Verblijfskwaliteit
- Inpassing terrasbeleid (incl. aandacht voor terrasboten)
- Informatie historische panden
- Relatie met kunstproject Ipe Brouwerssteeg (project 12)
- Mogelijke aanpassingen vastgoed (panden)

8. Ruiterskwartier / Harmoniekwartier

Herinrichting

Oppervlakte (6.900m²)
- Groen / water : 0m²
- Verharding : 6.900m²

Prioriteit: gemiddeld/hoog

Ambitieniveau: C (hoog)

Korte termijn: 2023-2024

Opgave:

- Vergroening
- Zitgelegenheden
- Wijziging routering stadsbus lijn 6
- Versterken relatie met het water en met (toekomstig) Spoordok
- Fietsparkeren
- Eventuele maatregelen klimaatadaptatie
- Openbare toiletvoorziening
- Voorzieningen spelen&bewegen
- Relatie met verbouwing Harmonie
- Relatie met kunstproject Ipe Brouwerssteeg (project 12)
- Mogelijk maatregelen ivm energietransitie (o.a. K&L en trafokasten)
- Potentie voor bijzonder kunstobject (stads/waterpoort, project 11)
- Water gerelateerde voorziening voor minder validen
- Verblijfskwaliteit
- Verbouwing Harmonie
- Mogelijke aanpassingen vastgoed (panden)
- Havenvoorzieningen en steigers.

Water op straat

9. Omgeving RUG Campus Fryslan

Herinrichting

Oppervlakte (11.500m²)
- Groen / water : 0m²
- Verharding : 11.500m²

Prioriteit: hoog (zuid-waterzijde), rest gemiddeld/hoog

Ambitieniveau: C (hoog)

Korte termijn: 2023-2024

Opgave:

- Toekomstbeeld inrichting gebied rondom de Campus
- Vergroening
- Zitgelegenheden
- Optie: voorziening voor spelen&bewegen
- Fietsparkeren
- Versterken relatie met het water (o.a. aanlegplaatsen/steigers Nieuweweg)
- Mogelijk maatregelen ivm energietransitie (o.a. K&L en trafokasten)
- Verlichting
- Toekomstige functiewijziging Rabobank naar (deels) hotel
- Klimaatadaptatie
- Verblijfskwaliteit
- Versterken campus gevoel in buitenruimte
- Wel/niet inpassen standplaats kraam
- Onderdeel van mogelijk toekomstig autoluwe Willemskade

Groene routes met zon, schaduw en zitgelegenheid

10. Speel- en beweegcircuit (niet locatie gebonden)

Special

Oppervlakte (n.v.t.)
- Groen / water : n.v.t.
- Verharding : n.v.t.

Prioriteit: gemiddeld, zeer gewenst

Ambitieniveau: C (hoog)

Middellange termijn: 2025-2026

Opgave:

- Routes (mogelijk gemarkeerd)
- Diversiteit aan speel- en beweegvoorzieningen op n.t.b. locaties (zie projecten 1-9)
- Klimaatadaptatie
- Verblijfskwaliteit
- Koppeling met de miniatuurpoppetjes
- Combi's zoeken zoals spelen & groen, spelen & kunst, spelen & water

Beelden uit verkenning 2e jaars studenten Van Hall Larenstein

11. Groenblauwe ‘vestingsroute’

Special

Lengte 3200m

Prioriteit: gemiddeld, zeer bijzondere toevoeging. Fasering mogelijk met bv placemaking op 1 markant punt.

Ambitieniveau: C (hoog)

Middellange termijn: 2025-2026

Opgave:

- ‘Herstel’ historische beleving vml. stads- en waterpoorten
- Inzichtelijk maken belemmeringen op de route
- Versterken relatie met het water
- Verbetering verbinding met Potmarge
- Relatie met project Vlietzone (n.t.b.)
- Klimaatadaptatie
- Verblijfskwaliteit
- Ook (toeristische) aandacht voor hoogste punt van L’w (terp)

Herbeleven Leeuwarder stadspoorten

12. Kunstproject Ipe Brouwerssteeg

Special

Oppervlakte (350m²)
- Groen / water : 0m²
- Verharding : 350m²

Prioriteit: gemiddeld/hoog

Ambitieniveau: C (hoog)

Korte termijn: 2023-2024

Opgave:

- Bijzondere dynamische kunstuiting
- Aantrekkelijke en bijzondere verbinding uitgaansgebied met winkelgebied viceversa
- Verlichting
- Onderhoud straatwerk
- Klimaatadaptatie
- Verblijfskwaliteit
- Informatie historische panden

13. Fiets-voetgangersbrug museumhaven

Specials

Prioriteit: gemiddeld

Ambitieniveau: hoog

Lange termijn: 2026-2030

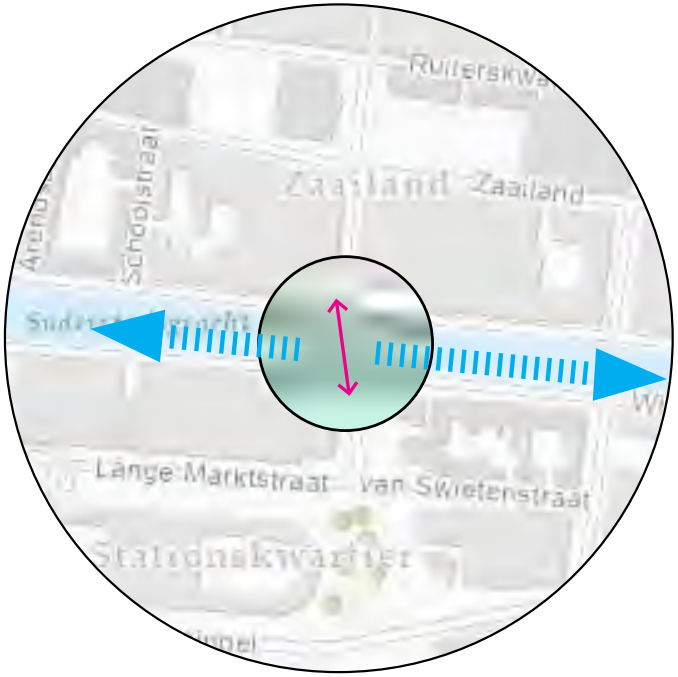
Opgave:

- Ontbrekende schakel in verbinding westzijde binnenstad met Spoordok en L'w zuidwest
- Aantrekkelijke en verkorte langzaam verkeerroutes
- Nog meer en beter ontsluiten van de historische museumhaven met museumschepen
- Vergroening
- Beleefbaar(der) maken van de grachten
- Relatie met project 14
- Aandachtspunt = brughoogte ivm verhoogde boezempeilen

Referentie/inspiratiebeeld brug

14. Beweegbare brug en maatregelen oostelijke vaarroute

Special

Prioriteit: gemiddeld

Ambitieniveau: hoog

Middellange termijn (2025-2026)
'PH brug'

Lange termijn (2026-2030)
'maatregelen overige bruggen en vaarprofiel'

Opgave:

- Toeristische meerwaarde
- Borging bereikbaarheid over de weg irt brugopeningen
- Baggeren Nieuwe kanaal (deels actueel)
- (Ingrijpende) aanpassingen aan 1e kanaalsbrug
- Relatie met spoorbrug ivm spoorse ambities
- Regime brugbediening
- Beschermd stadsgezicht
- Relevanties uit beleidskader water en mobiliteitsvisie
- Aantakking Potmarge op Zuiderstadsgracht (op sloepenroute doorvaarthoogte brengen)
- Aandachtspunt schade door golfslag
- Aandachtspunt = brughoogtes ivm verhoogde boezempeilen
- Versterken relatie met het water via aanlegplaatsen en steigers
- Relatie met projecten 9, 11 en 13

15. Economie

Economische ondersteuning en -stimulering

Prioriteit: hoog

Ambitieniveau: C (hoog)

Korte termijn: 2023-2024

Opgave:

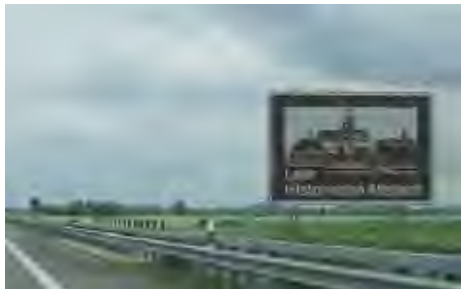
- Structurele belevingswaarde toevoegen passend bij de binnenstad (o.a. kunst en cultuur)
- Stimuleren innovatieve (concept) ontwikkelingen ondernemers.
- Stimuleringsimpuls, toekomstbestendig ondernemerschap (bijv. circulaire initiatieven)
- Stimuleringsimpuls startende ondernemers, experimentele concepten, 'lerende organisaties'.
- Visuele maatregelen leegstaande panden en lelijke gevels in verband met belevingswaarde bezoekers.
- Versterking van 'identiteit' en 'profilering' gebiedsdelen in samenwerking met ondernemers binnenstad (Voorbeeld Kleine Kerkstraat)
- Zorgen voor een extra impuls op een 'schoon, heel en veilige' openbare ruimte
- Instagrammable voorzieningen (denk aan bijzondere 3D- street art)
- Impuls 'lepen húske', ofwel vrije toilet bij ondernemers (ook: hogenood.nl)
- Inzet op realisatie extra overdekte fietsstalling
- Stimuleren wonen boven winkels
- Toeristische bebording historische binnenstad op rijksweg/invalswegen
- Programmering van evenementen, door zowel de gemeente als ondernemers/ evenementen organisatoren, passend bij het profiel van Leeuwarden.
- Stimuleren van Blockbusters voor de binnenstad.
- Ondersteuning door Visit Leeuwarden in uitingen om de binnenstad te profileren.

Schoon, heel en veilig (boven)

Street art Mata Hari (boven)
Bedrukte folie leegstaand pand (onder)

Bronvermelding

- Bewerkte foto-impressies en kaarten deelgebieden door RO Visuals, visuals voor ruimtelijke ontwikkelingen
- Kaarten met projectoverzichten en planningen, en projectsheets in de Bijlage door My Backyard, landschapsarchitectuur
- Beeld in bijlage 1 (a, b, c, d) uit Agenda Binnenstad en delen van hoofdstuk 1 door BBO, buro voor beleidsonderzoek en Vosjan centrummanagement

Gemeente Leeuwarden

Projectplan herinrichting Nieuwestad Leeuwarden

Inhoud

Projectplan herinrichting Nieuwestad Leeuwarden 1
1. Probleem/aanleiding 2
2. Omgevingsvisie Leeuwarden, verbinden | verwaarden | vergroenen 4
3. Programma Volhoudbaar 6
4. Samenhang met andere beleidskaders en verordeningen 8
5. Financieel 9
6. Fysieke begrenzing projectgebied 11
7. Doel 13
8. Ambitieniveau 15
9. Bepalen scope 16
9.1. Thema: gebruikers 16
9.2. Thema: ontwerp en inrichting 19
9.3. Thema: Beheer en civiele techniek 23
9.4. Thema: cultuurhistorie en erfgoed 27
9.5. Overige onderwerpen 29
10. Fasering en Planning 32
10.1. Fasering 32
10.2. Op te leveren tussenproducten 32
10.3. Tijdsplanning 33
11. Organisatie 34
12. Communicatie en participatie 36
13. Risico's 37
14. Afstemming 39
Bijlage: verslagen interne startbijeenkomsten 40

22 januari 2024
Versie: Definitief

Datum vaststelling: 22 januari 2024 (in OG overleg Homme de Jong)

1. Probleem/aanleiding

De voorgenomen herinrichting van de Nieuwestad is een prioriteit project binnen het programma binnenstad. Vanuit het programma investeren we in de binnenstad zodat de binnenstad de vertrouwde huiskamer van Leeuwarden en Fryslân blijft. Een betere binnenstad komt alle inwoners ten goede, want de binnenstad is van en voor iedereen in onze gemeente.

De primaire aanleiding voor de herinrichting zijn de grijze Chinese keien op de Nieuwestad. Deze zijn te glad en leidt tot ongelukken. Er zijn geen maatregelen meer mogelijk om de gladheid te verminderen, waardoor vervanging noodzakelijk is.

Als we het sec vanuit dit oogpunt beschouwen kunnen we de grijze gladde stenen vervangen door een grijze steensoort die niet snel glad wordt en is de scope van het project beperkt. Er zijn echter veel onderwerpen, wensen en ambities die bij de herinrichting meegenomen zouden kunnen worden. Als we het versimpelen zijn er theoretisch twee uitersten:

I. We houden het zo simpel mogelijk en vervangen de grijze stenen door niet gladde stenen. Verder blijft alles hetzelfde.
II. We maken een totale herinrichting van de hele Nieuwestad (van gevel tot gevel en van begin tot eind) waarbij we alle thema's en onderwerpen opnieuw afwegen en tot een goed afgewogen ontwerp komen.

De aanleiding is een unieke en uitgelezen kans om de doelen die het college zich heeft gesteld in haar coalitieakkoord en meer specifiek met het uitvoeringsprogramma binnenstad, te verwezenlijken. In het concept uitvoeringsprogramma is aangegeven dat er behoefte is aan een bredere blik omdat de gemeente ambities heeft. In het uitvoeringsprogramma is de opgave breder gedefinieerd en zijn de volgende vraagstukken benoemd:

Opgave:

- Vervangen chinese keien
- Vergroening
- Fietsparkeren
- Maatregelen klimaatadaptatie (RWA nood aansluiting Heerenwallje en Weerd)
- Voorzieningen spelen&bewegen
- Openbare toiletvoorziening
- Mogelijk maatregelen ivm energietransitie (o.a. K&L en trafokasten)
- Wonen boven winkels
- Potentie voor bijzonder kunstobject
- Water gerelateerde voorziening voor minder validen
- Verblijfskwaliteit
- Inpassing terrasbeleid (incl. aandacht voor terrasboten)
- Informatie historische panden
- Relatie met kunstproject Ipe Brouwerssteeg (project 12)
- Mogelijke aanpassingen vastgoed (panden)

We willen dus duidelijk meer dan alleen het vervangen van de grijze stenen, maar een volledig nieuwe inrichting is een brug te ver en hiervoor zijn ook geen financiële middelen. Uitgangspunt is dat we ergens tussen beide uitersten uitkomen qua scope, waarbij de financiële kaders een belangrijke randvoorwaarde zijn.

Van alle opgaves uit het uitvoeringsprogramma is het probleem en doel nog niet even duidelijk benoemd en smart gemaakt en in welke mate deze onderdeel uitmaken van de scope van het project. Daarnaast zijn er nog mogelijke onderwerpen die hierboven niet benoemd zijn. Door middel

van twee interne werksessies (startbijeenkomsten) hebben we dit beter in beeld gebracht en de uitkomsten hiervan zijn in dit projectplan verder uitgewerkt. De verslagen van deze bijeenkomsten zijn als bijlage bij dit projectplan gevoegd.

We realiseren ons dat de Nieuwestad de bekendste straat in de gemeente is en de belangrijkste straat in het kernwinkelgebied in het stadshart; de huiskamer van iedere Leeuwarder en wijde omstreken. Alles wat we hier doen ligt onder een vergrootglas en kan op een mening van veel mensen rekenen. Daarnaast en bovenal raken we de belangen van de vele ondernemers aan de Nieuwestad en de hele (binnen)stad. We zullen daarom een zorgvuldig proces moeten optuigen waarin participatie een prominente plek moet krijgen. Die participatie kan ook benut worden voor het bepalen van de scope.

2. Omgevingsvisie Leeuwarden, verbinden | verwaarden | vergroenen

Wat is de betekenis van de herinrichting van de Nieuwestad binnen het vastgestelde kader van de Omgevingsvisie Leeuwarden? Wat is het leidende principe en hoe verhoudt zich dat tot de andere principes? In de omgevingsvisie zijn voor de binnenstad alle principes op 1 gezet.

Afbeelding: fragment uit de omgevingsvisie (blz. 30)

Dit wil niet zeggen dat specifiek voor de Nieuwestad er geen nadere keuzes gemaakt kunnen worden in de prioritering. Bij de 'trechtering' van de scope kunnen nadere prioriteiten worden gelegd en moet duidelijk worden welke problemen we precies moeten en kunnen oplossen. In de interne werksessies hebben we het leidende principe en thema's, problemen en kansen verder uitgewerkt.

Hieruit is naar voren komen dat Verbinden het leidende principe is. want de Nieuwestad is van iedereen en verbindt alle belangen. Vergroenen en verwaarden zijn niettemin ook heel belangrijk en sterk ondersteunend aan het leidende principe.

Verbinden

De Nieuwestad is de huiskamer van Leeuwarden en vanuit hier verbindt het de hele stad. De primaire functie is een winkelgebied, voor zowel eigen inwoners als bezoekers en toeristen van buiten. Deze laatste groep wordt steeds belangrijker en de binnenstad is een belangrijke reden om in Leeuwarden te gaan wonen of Leeuwarden te bezoeken. We willen de verblijfskwaliteit vergroten. De voetganger staat volgens het STOMP principe voorop en de fiets op 1 zijn leidende principes bij de herinrichting.

Verwaarden

Een fijne huiskamer levert meerwaarde op voor alle doelgroepen.

Vergroenen

Vergroenen draagt nadrukkelijk bij aan het vergroten van de verblijfskwaliteit en daarmee aan het thema verbinden. Er liggen nadrukkelijk kansen voor verdere vergroening van de Nieuwestad, in navolg op het pas gerealiseerde parkje bij de Waag. De herinrichting moet een bijdrage leveren aan het verbeteren van de leefbaarheid, verblijfskwaliteit, hittestress, biodiversiteit en klimaatadaptatie. Circulariteit is een belangrijk uitgangspunt bij vergroenen.

Slim

Streven om te zoeken naar multifunctioneel ruimtegebruik om alle ruimtewensen een plek te geven.

Samen

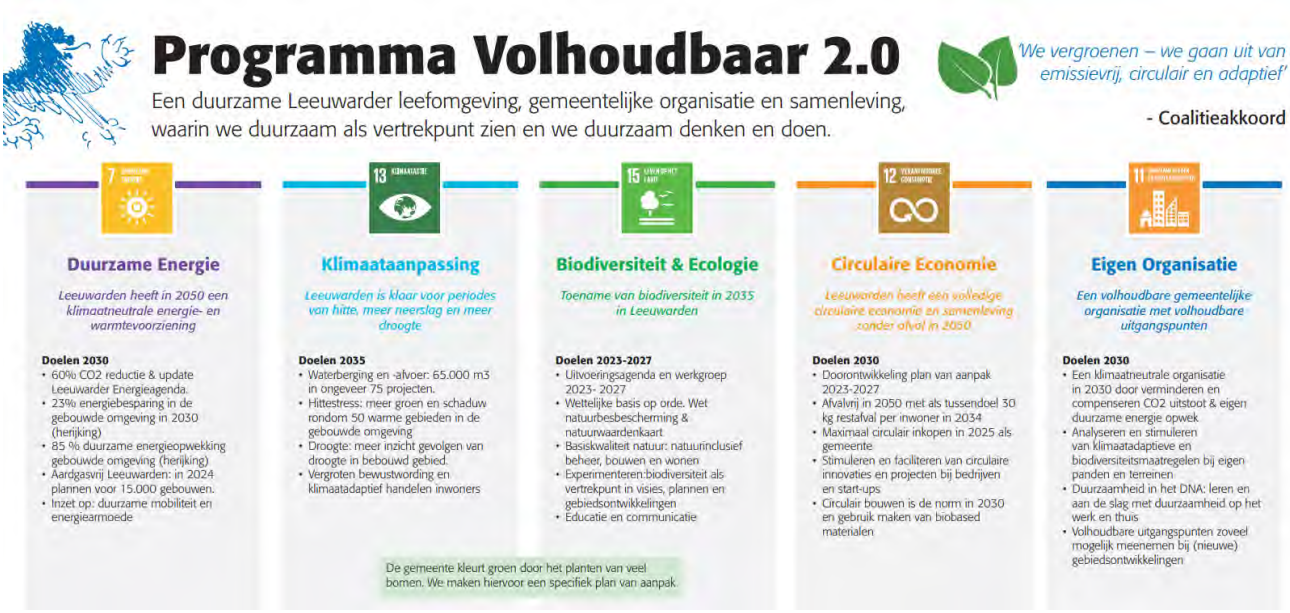
De herinrichting zal met een grote groep stakeholders vormgegeven moeten worden. Het is een plek waar iedere Leeuwarder wat van vindt.

In onderstaande tabel uit het verslag van de eerste werksessie zijn de drie hoofdprincipes verder uitgewerkt (zie ook bijlage 1).

Vergroenen verbinden en verwaarden		
Vergroenen	**Verbinden**	**Verwaarden**
Laanuitstraling is vriendelijk en nodigt uit om te blijven	Omdat de Nieuwestad van iedereen is, is verbinden(d) ook het meest cruciale leidende principe.	Vergroenen is de ideale combinatie met verbinden en verwaarden
Herstellen van de oorspronkelijke orde van grootte van de bomen	aan elkaar maken, hier komen dingen samen.	Verwaarden zorgt voor levendigheid en betrokkenheid
Verhardingsoppervlakte waar mogelijk reduceren	Monumenten, water en openbare ruimte komen samen.	Nieuwstad is een cultuur historische schat die gekoesterd moet worden
Logistiek/bevoorrading centraliseren (	De Nieuwestad verbindt nooit de hele binnenstad samen.	Verlaagd terras
Biodiversiteit; de stad heeft hogere biodiversiteit dan platteland.	Verbinden is ook keuzes maken.	Rijk aanbod van Retail, leisure en horeca
Groen betekent ruimtelijke kwaliteit en is fijner. Terrassen horeca; microklimaat	Verbinden; verleden-heden-toekomst	Mooiste winkelstraat van Friesland
Klimaatadaptatie is dé opgave om de binnenstad leefbaar te houden	Water: waterverbinding, afvoer/doorstroming, verkoeling, beleving, historie	Ideale plek voor combineren van functies; bewegen, vergroenen en ontmoeten
Vanuit historisch perspectief vergroenen niet/minder logisch	De meest bruisende plek in de binnenstad vraagt om nog een plek om tot rust te komen zoals Waagplein	Nieuwe winkelconcepten
Hittestress vraagt om vergroening	Zoveel publieke en privebelangen die moet je verbinden	Startups Peperstraat hogescholen
Verbeteren verblijfskwaliteit door vergroenen	Inclusieve samenleving gaat om verbinden en de Nieuwestad is de ultimieme plek daarvoor	Regie: V&D sleutel
Voorbeeldfunctie overheid in transities (goed voorbeeld doet volgen)	vervinden is Mienskip. Samen voor iedereen (mens en dier)	Groen aanzicht in de grachtsmuren
Vergroenen is de paraplu voor de andere leidende ontwikkelprincipes		Kade inrichting vergroening (bij het water)
Groene gevels		Verwaarden is verblijfskwaliteit vergroten. Bv Waagplein
		Passende elementen bij de binnenstad die versterken

3. Programma Volhoudbaar

Binnen het programma Volhoudbaar 2.0 zijn de ambities van Leeuwarden op het gebied van duurzame energie, klimaataanpassing, biodiversiteit & ecologie, circulaire economie en eigen organisatie vertaald. We streven naar een duurzame Leeuwarder leefomgeving, eigen organisatie en samenleving, waarin we duurzaam als vertrekpunt zien we duurzaam denken en doen. Deze ambities zullen uitgangspunt zijn bij de herinrichting van de Nieuwestad. Op vrijwel alle thema's liggen (koppel)kansen en zullen we dit binnen het kader van het programma Volhoudbaar verder uit willen werken.

Afbeelding Programma Volhoudbaar 2.0

- Duurzame energie

Er volgt een verdiepingssessie voor de ondergrond om duidelijk te krijgen welke kansen de herinrichting biedt voor het energievraagstuk. Geeft de herinrichting ook aanleiding geeft voor een herinrichting onder de grond? Is er de kans en noodzaak om ruimte te reserveren voor een warmtenetwerk. Hoe ver moet het elektriciteitsnetwerk worden verzwaard? Etc.

Een herinrichting onder de grond geeft potentieel ruimte voor meer bomen (en ondergrondse groeiplaatsen) op de Nieuwestad. Maar bovenal biedt het kansen voor een toekomstgerichte robuuste invulling voor met name het energievraagstuk; warmte en elektriciteit.

- Klimaataanpassing

Er zal een verdiepingssessie georganiseerd worden om goed in beeld te brengen hoe je een toekomstbestendige Nieuwestad aanlegt. In het bijzonder de doelen voor waterberging- en afvoer, hittestress en droogte vragen een concretere vertaling naar de Nieuwestad.

- Biodiversiteit en ecologie

Voor biodiversiteit en ecologie moet de potentiële kansen verder worden uitgewerkt en hoe deze kansen binnen (of buiten) het budget gerealiseerd kunnen worden. Het gaat hier o.a. om de kansen rondom de grachten en het verbinden van groen en blauw, een netwerk voor mens en dier.

- Circulaire economie

Specifieke aandacht vraagt het hergebruik van de vrijkomende Chinese stenen. Deze zijn hoogstwaarschijnlijk als bestrating niet her te gebruiken en er zal daarom een andere bestemming voor gevonden moeten worden. Deze opgave wordt als deelproject binnen het project verder opgepakt.

Voor de overige stenen en materialen is het uitgangspunt deze zoveel mogelijk her te gebruiken.

4. Samenhang met andere beleidskaders en verordeningen

Per beleidskader of verordening zal nader geïnventariseerd worden wat de betekenis is voor (het ontwerp van) de herinrichting Nieuwestad.

Dit zijn de relevante beleidskaders voor de herinrichting:

- Retail (2022)
- Economische ontwikkeling (2023)
- Spelen en bewegen (2020)
- Horecabeleid, incl. verordening (2017)
- Percentageverordening kunst in de openbare ruimte (2014)
- Regeling verkoopstandplaatsen (2018)
- Instellingsbesluit locaties markten (2022)
- Biodiversiteit (2023 concept)
- Wonen in stad (in ontwikkeling)
- Water (in ontwikkeling)
- Mobiliteit (in ontwikkeling)
- Ontwikkelkader Prinsentuin (in ontwikkeling)
- Uitvoeringsprogramma vergroening (in ontwikkeling)

5. Financieel

Naast de inhoudelijke (leidende) principes is het financiële kader een belangrijke randvoorwaarden voor het project. Er is € 500.000,- voorbereidingskrediet en een totale reservering van € 6.750.000,- aangevraagd. Het voorbereidingskrediet zal naar verwachting in november 2023 door B&W worden geaccordeerd.

Voor de realisatie is er, de volgende dekking voorzien:

- *Gekapitaliseerd groot onderhoud* *€ 1.000.000*
- *Vergroeningsgelden (intern beslag op jaarlijks structurele gelden)* *€ 750.000*
- *Klimaatadaptatiegelden/biodiversiteit* *€ 50.000*
- *Gelden fiets op 1* *€ 50.000*

- Gelden fondsen € 4.400.000
- Voorbereidingskrediet € 500.000

Totaal € 6.750.000

Het reeds geplande kunstproject in de Ipe Brouwerssteeg maakt financieel voor 50% deel uit van project Nieuwestad. Het betreft hier een bedrag van € 250.000,-. Dit kunstproject wordt zelfstandig gerealiseerd en maakt daarom inhoudelijk geen onderdeel uit van dit project.

Er resteert daarom een totaalbedrag van **€ 6.500.000,-.**

Voor dit bedrag is een interne globale raming gemaakt (maart 2023) die sluit op (afgerond) 5,5 miljoen euro. Hierin zijn in hoofdzaak kosten opgenomen voor de vervanging Chinese stenen, vergroening, klimaatadaptie en energie. Voor andere onderwerpen zoals voorzieningen fietsparkeren, spelen en bewegen en kunst zijn beperktere bedragen opgenomen.

De resterende miljoen euro is nodig voor interne en ontwerpkosten. Denk hierbij aan plankosten, stedenbouwkundig en technisch ontwerp, raming, aanbesteding etc.

Het budget is in beginsel taakstellend en legt daarmee een beperking op wat we gaan doen. Het is hiervoor niet mogelijk een totaal nieuw ontwerp en herinrichting te maken en is primair gebaseerd op voornoemde raming. Dit betekent dat we in de basis uitgaan van de huidige situatie en hierin de leidende principes en gewenste doelen moeten oplossen. Het kan met zich meebrengen dat we keuzes moeten maken in de ambities die we hebben.

Verder wordt op dit moment voor de Nieuwestad en Ruiterskwartier een subsidieaanvraag voorbereid in het kader van de economische impulsregeling, zie link: Impulsaanpak winkelgebieden (rvo.nl). Deze aanvraag moet in mei 2024 ingediend worden en besluitvorming volgt uiterlijk 1 juli. We gaan er niet vanuit dat dit extra budget genereert voor de herinrichting van de Nieuwestad, maar benut wordt voor investeringen in vastgoed.

Daarnaast is de opgave om samen te kijken en zoeken naar cofinanciering. Zijn er binnen andere programma's en projecten gelden beschikbaar voor gezamenlijke doelen?

Concreet gaat het in ieder geval om de volgende zaken:

- Cofinanciering voor de opgave vanuit stedelijk water in Heerenwaltje en Bagijnesteeg; hiervoor is € 300.000,- gereserveerd;
- Cofinanciering vanuit beheer voor opgave herstraten Kleine Kerkstraat en evt. Sint Jacobstraat (wenselijke koppeling met Nieuwestad en bedrag nader te bepalen).
- Mogelijke cofinanciering vanuit beheer voor vervanging prullenbakken (bedrag nader te bepalen).
- Mogelijke cofinanciering vanuit beheer voor vervanging straatverlichting en plaatsing nieuwe verlichting in het oostelijke deel van de Nieuwestad.
- Mogelijke cofinanciering vanuit beheer en onderhoud vanwege (noodzakelijke) vervangingsopgaves zoals straatmeubilair of herstrating;
- Mogelijke cofinanciering vanuit de programma's verkeer, energie, vergroening en klimaat, bijvoorbeeld waar het gaat om de mogelijke herinrichting van ondergrondse netwerken (kabels en leidingen).

6. Fysieke begrenzing projectgebied

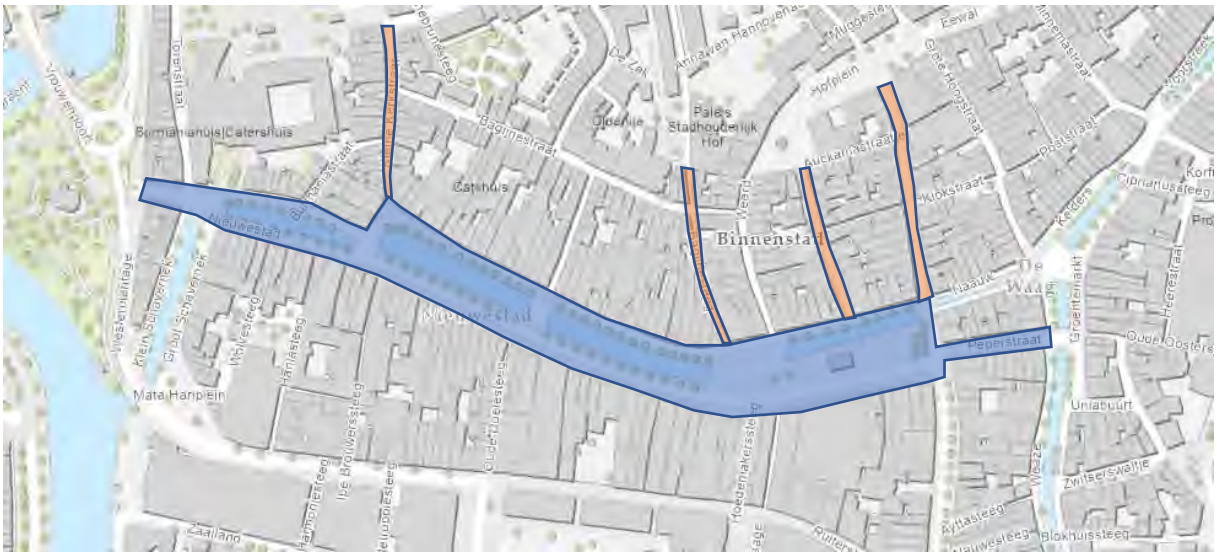
In het uitvoeringsprogramma is de Peperstraat ook onderdeel van het projectgebied en is het gebied Nieuwestad tot aan de Westerplantage als optioneel opgenomen.

Ten behoeve van de integraliteit op de diverse thema's is het gewenst om ook de Nieuwestad tot aan de Westerplantage mee te nemen. Hier ligt tevens de wens om de relatie tussen de binnenstad en Prinsentuin te versterken, zoals nu wordt uitgewerkt in het ontwikkelkader Prinsentuin (het gedeelte bij de Westerplantage hoort ook bij de Prinsentuin). Dit stuk zou verder autoluw gemaakt kunnen worden en liggen mogelijke kansen voor vergroening.

Vanuit beheer en onderhoud is aandacht gevraagd voor afstemming op voorziene werkzaamheden en liggen er een aantal opgaven in de directe omgeving die binnen dezelfde periode als de Nieuwestad opgepakt zouden worden:

- *Heerenwaltje en Bagijnesteeg. Vervanging regenwaterriool.*
  Opgave mede vanuit klimaatadaptatie. Een deel van de werkzaamheden vinden tevens plaats op de Nieuwestad om een aansluiting op de gracht te kunnen. Er is eigen financiering en gaat dus niet ten koste van budget Nieuwestad. Met 5.1.2e is afgestemd dat deze werkzaamheden geïntegreerd kunnen worden in de herinrichting voor de Nieuwestad. Zo maken we werk met werk en worden de werkzaamheden goed op elkaar afgestemd. Daarnaast levert dit vermoedelijk een aanbestedingsvoordeel op. Zie verdere uitleg onder scope.
- *Kleine Kerkstraat, herstraten.*
  Voorzien is om deze straat te herstraten. Er is geen aanleiding om hier voor een andere inrichting te kiezen, maar afstemming van werkzaamheden is noodzakelijk. Overwogen kan worden deze straat mee te nemen in de aanbesteding om een financieel- en planningsvoordeel te behalen. De financiën vanuit beheer en onderhoud kunnen dan aan het project worden toegevoegd.
  In uitwerking nadere afspraak over maken.
- Sint Jacobstraat, herstraten en herinrichting.
  Er is een noodzaak voor herstraten en vanuit verkeer is er aangegeven het profiel van de Sint Jacobstraat te willen herzien (shared space door o.a. opheffen stoepranden). In principe valt de straat in de tweede fase van het autoluw maken Eewal en is dus in een latere fase aan de beurt.
  Niettemin komen de doelen deels overeen met de Nieuwestad. Gelet op de problematiek op het kruispunt Sint-Jacobstraat-Nieuwestad-Naauw (zie onder scope) is het te overwegen de Sint-Jacobstraat toe te voegen aan het projectgebied. Door het meenemen in de aanbesteding kan een financieel- en planningsvoordeel worden behaald. De financiën vanuit beheer en onderhoud voor herstraten kunnen aan het projectbudget toe worden gevoegd. Vanuit verkeer zal een bijdrage moeten worden gedaan in de herinrichting van de Sint-Jacobstraat.
  In uitwerking nader af te stemmen en bespreken.
- Ruiterskwartier, herstraten.
  Voor het Ruiterskwartier is een herinrichting voorzien in het programma binnenstad en is niet direct aansluitend. Daarom is het niet noodzakelijk een koppeling te zoeken met de Nieuwestad, behalve qua planning.

Voorstel: het projectgebied omvat de gehele openbare ruimte van de Nieuwestad, vanaf de Westerplantage, tot en met de Peperstraat, aangevuld met de rioleringswerkzaamheden Heerenwaltje en Bagijnesteeg.
Optioneel mee te nemen en nader te bepalen in scopefase: Herstraten Klein Kerkstraat en herinrichting Sint Jacobstraat.

Afbeelding: het projectgebied (in blauw). In oranje mogelijke koppelkansen, om werk met werk te maken.

7. Doel

Het primaire doel is het versterken van de verblijfskwaliteit van de binnenstad en daarmee een aantrekkelijke en vitale binnenstad. We zorgen daarmee voor een goed vestigingsklimaat voor ondernemers en een prettig verblijfsklimaat voor bewoners en bezoekers.

De Nieuwestad is een multifunctioneel gebied met verschillende functies en gebruik. Vanuit die multifunctionaliteit kunnen alle functies en subdoelen met elkaar verbonden worden zoeken we aansluiting bij het eerder benoemde leidende principe van 'verbinden'.

Vanuit de diverse inhoudelijke thema's en onderliggende onderwerpen zijn meerdere (sub)doelen te formuleren, deze zijn in hoofdstuk 9 uitgewerkt. Dit is een resultaat van o.a. de uitkomsten van de twee werksessies (startbijeenkomsten).

Wat is goed is en wat moeten we behouden?
De historische kwaliteit, de uitstraling en de gezelligheid van de Nieuwestad. De bestaande bomen en terrassen zijn (veelal) goed en de Nieuwestad is een aantrekkelijk gebied om uit te gaan, te winkelen en op het terras te zitten. De Nieuwestad is van iedereen en het is een aantrekkelijke plek om elkaar te on te ontmoeten.

Wat zijn de belangrijkste problemen die moeten worden aangepakt?
- Gladde stenen
- Verrommeling
- Wildgroei aan functies
- Toegankelijkheid
- Minder fietsen op straat (in fietsenstallingen)
- Conflict fietser-voetganger (en auto's)
- Meer groen / bomen, hittestress

Wat zijn de belangrijkste kansen en wensen?
- Inrichting rijbanen, voetganger op 1
- Minder gestalde fietsen (op maaiveld)
- Autoluw maken
- Meer groen en bomen
- Plekken voor ontmoeten / bewegen
- Beheergericht ontwerpen
- Inrichting ondergrond en trafo's
- Gebruik kelder V&D
- Plus op. groen, biodiversiteit, water, etc.
- Kleinere bevoorradingsauto's
- Stimulansen in vastgoed en winkel(concepten)

Kwaliteit huidig ontwerp
Het huidige ontwerp van de Nieuwestad dateert uit eind jaren 90 en is in 1999-2000 aangelegd (ontwerpen door B+B stedenbouw en landschap). Het is een solide en goed ontwerp, wat anno 2023 nog steeds op waardering kan rekenen. Tegelijkertijd is het wel een ontwerp uit 'zijn tijd', met name door het 'stenige' karakter ervan. Groen en verminderen hittestress zou nu veel prominenter in het ontwerp doorklinken.

Financiële randvoorwaarde
Er is geen budgettaire ruimte om een volledig nieuw ontwerp te maken, daarom bouwen we voort op het huidige ontwerp, waarbij de Chinese keien worden vervangen en de ambities en subdoelen geformuleerd in dit document hierin een plek moeten krijgen. Vooral het vergroenen in de vorm van meer bomen en het fietsparkeren zijn hierin dominant.

Fietsenstalling als randvoorwaarde
Het oplossen van alle benodigde fietsparkeerplekken in de openbare ruimte legt een groot beslag op de ruimte en belemmert de doelstelling van een aantrekkelijke en vitale binnenstad. Het fietsparkeren kan voor de langere termijn alleen adequaat worden aangepakt met een inpandige fietsenstalling en dit is daarom *randvoorwaardelijk* voor dit project.

Beheergericht ontwerpen
Uit de interne werksessies is naar voren gekomen dat we beheergericht ontwerpen als uitgangspunt nemen. Dit betekent anderzijds ook ontwerpgericht beheren. Ofwel, in de ontwerpfase dienen de belangen van de beheerder meegenomen te worden (realiseerbaarheid, vervangbaarheid, onderhoudbaarheid en betaalbare beheerkosten) en in de beheerfase dient het beheer erop gericht te zijn het beoogde (hoge) kwaliteitsniveau van het ontwerp in stand te houden gedurende de levensduur.

8. Ambitieniveau

De Nieuwestad is de huiskamer van Friesland en is samen met de hele binnenstad het hart van de stad. De historische binnenstad (beschermd stadsgezicht) is een grote kracht van Leeuwarden en is in elke folder voor woningbouwprojecten in Leeuwarden terug te vinden, ook in de buitenwijken. Historische steden zijn aantrekkelijk en zorgen er mede voor dat men kiest voor Leeuwarden als woonplaats. Het is ook een belangrijke aantrekkingskracht voor toerisme en het is niet voor niks dat de hotelsector al jaren groeiende is in de binnenstad.

Het is daarom logisch dat het college in de agenda binnenstad uit 2021 heeft opgenomen dat voor de binnenstad het hoogste ambitieniveau geldt. Namelijk ambitieniveau C: Groei en onderscheidenheid. *Bij deze ambitie wordt gefocust op onderscheidenheid: de binnenstad moet niet alleen 'goed' zijn, maar zich op haar sterke punten ook duidelijk onderscheiden. De stad wil in alle sterke thema's excelleren en uniek zijn. Leeuwarden heeft in dit scenario één van de aantrekkelijkste binnensteden om te wonen, te werken en te ondernemen van het land. Dit ambitieniveau vraagt meer investeringen en organisatie.*

De belangrijkste maatregelen op het ambitieniveau C uit de agenda binnenstad en relevant voor de herinrichting Nieuwestad zijn;

- Gehele binnenstad autoluw (met ontheffingen en parkeervergunningen voor bewoners en bedrijven);
- Uitvoeren maatregelen klimaatadaptatie (wateroverlast, hittestress, vergroening) binnenstad;
- Inzet op top-events (o.a. Triënnales Arcadia) en topkunst;
- Verbinding met water (stadsgrachten) en met waterrijke regio;
- Optimale, aantrekkelijke en belevingsvolle verbindingen realiseren tussen binnenstad en Prinsentuin.

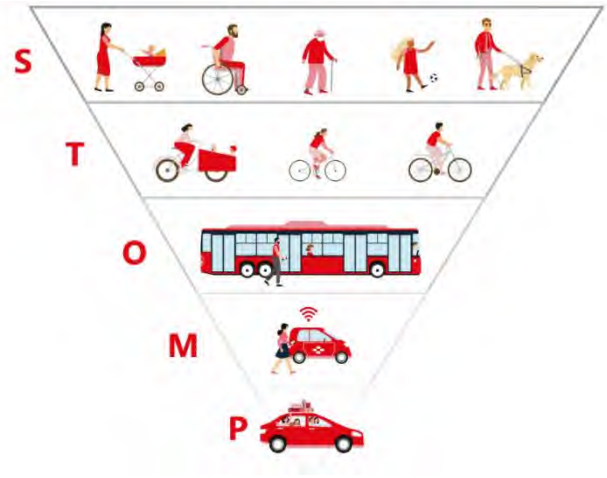
Een hoog ambitieniveau kan botsen met het beschikbare budget. In de werksessies is dit nader besproken. Het college heeft weliswaar gekozen voor C maar we zullen hier per onderwerp en deelgebied moeten kijken hoe we een zo hoog mogelijk ambitie kunnen realiseren rekening houdend met alle belangen zoals de inpassing in de historische binnenstad en de beheersbaarheid (beheergericht ontwerpen). Of dit dan B of C is, is dan minder relevant is gezamenlijk geconcludeerd.

We zullen bij de verdere uitwerking in het ontwerp steeds moeten bepalen en toetsen wat het maximaal haalbare ambitieniveau is per onderwerp of in het betreffende (deel)gebied.

9. Bepalen scope

Het bepalen van de scope zal aan de hand van verschillende thema's en onderwerpen bepaald moeten worden. In de interne werksessies is dit verder uitgewerkt en verwerkt in dit hoofdstuk.

9.1. Thema: gebruikers

a. Voetgangers en fietsers

De gemeente hanteert het STOMP-ontwikkelprincipe, wat betekent dat we eerst kiezen voor de voetganger (stappen) en vervolgens de fiets (trappen). De voetganger komt dus op 1 op de Nieuwestad. Vergeet hierbij ook niet de subgroepen, namelijk minder validen en mensen met een visuele beperking.

Dat betekent niet dat de Nieuwestad louter een voetgangersgebied wordt. We gaan ervan uit dat je in principe moet kunnen blijven fietsen om bijvoorbeeld de beoogde fietsenstalling te bereiken maar ook de fietsparkeerplekken op maaiveld. De kracht van de fiets is om zo dicht mogelijk bij de bestemming te komen passend bij fiets op 1. Er is in beginsel voldoende ruimte om de rijdende fiets ruimte te faciliteren met behoud van STOMP principe. Het langgerekte karakter van de Nieuwestad leent zich voor het verplaatsen per fiets aan het eind of het begin van de fietsrit.

Er is veel ruimte, maar alle (ruimtelijke) opgaves kunnen leiden tot minder ruimte voor de voetganger. Geparkeerde fietsen, terrassen, groenperken kunnen de ruimte van de wandelaar beperken.

Er zijn wat specifieke knelpunten. Met name rondom de Waag, in de Peperstraat en de kruising met Sint Jacobstraat is dit zichtbaar door geparkeerde fietsen en bezorgscooters, terras en verkeer, waardoor de voetganger in het gedrang komt.

Bij de herinrichting zal de indeling met de verschillende verkeersdeelnemers geoptimaliseerd moeten worden, waarbij de voetganger op 1 staat. Er kan gedacht worden aan een meer shared-space gebruik. Het opheffen van stoepranden kan hierbij helpen. Niettemin moet er ook ruimte voor de fiets blijven; de Nieuwestad is te lang om de fiets in zijn geheel te weren en de fietser moet zijn bestemming kunnen bereiken.

Subdoelen:

- een inrichting waarbij de voetganger op 1 staat en zich thuis en veilig voelt.
- Ruimte voor de fietser om zijn bestemming te bereiken, maar zodanig dat dit rechtdoet aan het belang van de voetganger op 1.

b. Autoverkeer, hulpdiensten, busroute

Op de Nieuwestad zijn er nog andere verkeersdeelnemers:

- Bevoorradingsverkeer, zie onder d.
- Autoverkeer is toegestaan op het westelijke deel Nieuwestad, vanaf de Westerplantage tot aan D. Martenapijp. Aan de noordzijde zijn nog enkele parkeervakken.

- Minder validen mogen op de Nieuwestad rijden en parkeren naast de Waag (Lange Pijp).
- Hulpdiensten moeten gebruik kunnen maken van alle routes
- Er is een geherintroduceerde busroute die gebruik maakt van een 8-persoonsbus (vraagafhankelijk) en die sinds kort weer over de Nieuwestad rijdt (route: Station, Ruiterskwartier, Schavernek, Nieuwestad, Peperstraat, Kelders, Voorstreek).

Inzet is om de Nieuwestad verder autoluw te maken, door ook het westelijk deel ontoegankelijk te maken voor doorrijdend verkeer en de 4 a 5 parkeerplaatsen hier op te heffen. Specifieke aandacht is er wel voor bewoners van de binnenstad, die deze route soms moeten kunnen gebruiken om bij hun woningen te komen.

Nader bekeken zal moeten worden of de busroute gehandhaafd kan blijven bij de herinrichting en of dit past in het autoluw maken van de binnenstad. Hierover is tijdig nadere afstemming nodig.

Aansluitend bij het belang van de voetganger en fietser zullen we bij de herinrichting goed moeten bekijken in hoeverre er nog een rijbaan voor auto's komt en er bijvoorbeeld meer ruimte is voor een shared space inrichting. Uiteraard moet de inrichting altijd voldoen aan de eisen van de hulpdiensten en bevoorrading.

Subdoel:
Verder autoluw maken door minimaliseren van het autoverkeer en zo aantrekkelijk mogelijk inrichten voor de voetganger en fietser.

c. Markt en kramen, evenementen

De primaire wekelijkse markt is op het Wilhelminaplein, maar wijkt bij evenementen ook geregeld uit naar de Nieuwestad. Ook is er op zaterdag een kleine markt op de Nieuwestad. Daarnaast zijn er soms incidentele markten. Alhoewel de meeste evenementen op andere plekken plaatsvinden is de Nieuwestad soms ook de plek voor evenementen, denk aan Koningsdag, de bloemetjesmarkt en het Straatfestival.

We gaan ervan uit dat de Nieuwestad beschikbaar blijft voor markten. Dit stelt namelijk ook eisen aan de inrichting van de Nieuwestad.

In het bijzonder vragen we aandacht voor de zaterdagmarkt. Deze is momenteel rommelig gepositioneerd en kan bij de herinrichting mogelijk optimaler gefaciliteerd worden.

Specifiek aandachtspunt zijn de stroomkasten op de Nieuwestad (en Wirdumerdijk. Er is een aanbesteding geweest waarbij de kasten in 2023 worden vervangen. De huidige trafo's in de vorm van prullenbakken verdwijnen dus. De plaats van de (nieuwe) kasten is daarom zoveel mogelijk uitgangspunt bij de herinrichting.

In de uitvoering en planning zal er rekening moeten worden gehouden met regulier terugkerende evenementen, zoals het straatfestival. Als de uitvoering in 2025 en 2026 is moet hier bij de vergunningverlening van evenementen rekening worden gehouden. In 2025 is het festival Arcadia, maar dit zal naar verwachting niet op de Nieuwestad worden gehouden.

Subdoelen:

- Voldoende ruimte voor het houden van markten en evenementen, in evenwicht met alle andere ruimtelijke opgaves.
- Betere indeling en positionering van de zaterdagmarkt bij het ontwerp van de Nieuwestad.

d. Bevoorrading en bezorging

Bevoorrading van winkels en horeca is onmisbaar en noodzakelijk, maar heeft ruimtelijk ook veel impact. De bevoorrading is nu geregeld door middel van venstertijden. Bij de huidige inrichting is aan de zuidzijde het trottoir versterkt, zodat bevoorradingsverkeer hier kan parkeren en daarmee de rijbaan niet blokkeert. Bij de herinrichting kan nagedacht worden of dit beter of slimmer ingericht kan worden en de inrichting ook dwingt tot minder ruimte voor parkerende auto's (bijv. de vele werkbusjes).

Bij de huidige inrichting zijn er een aantal knel- c.q. aandachtspunten. Dit zijn:

- Hoek Nieuwestad-Wirdumerdijk-Sint Jacobstraat: te weinig plek voor bevoorradingswagens, in combinatie met een druk kruispunt: wens voor meer ruimte bevoorradingswagens;
- Pijpen op Nieuwestad; moet voldoende ruimte blijven voor bevoorradingswagens noordzijde Nieuwestad. Op noordzijde mogen geen auto's komen, dus bevoorrading parkeert op de pijpen. Veelal voor de horeca.
- Hoek Groot Schavernek-Nieuwestad is krap voor auto's om bocht te kunnen maken. Aandachtspunt bij de herinrichting.

Voor de binnenstad is een voorstel in voorbereiding voor het instellen van een *zero emissie-zone* in de binnenstad in Leeuwarden per 2027 of 2028. De gemeenteraad moet hier nog over besluiten. Het betekent dat alleen 'schone' bevoorrading mag plaatsvinden, met elektrisch of op waterstof aangedreven bedrijfswagens. Bij de herinrichting kan het daarom slim zijn een aantal plekken aan te wijzen waar ook stroompunten zijn. Niet voor het opladen van de auto's, maar wel voor bijvoorbeeld koeling van auto's).
De zero emissie-zone zal initiatieven voor distributiehubs stimuleren, o.a. voor lokale winkeliers. Mogelijk leidt dit tot meer gestandaardiseerd en kleiner vervoer. De gemeente stelt verder geen eisen stellen aan de maatvoering van bevoorradingsauto's.

Verder is er de laatste jaren een toename van bezorgdiensten voor met name horeca en de komst van postpakketpunten.

- Dor toename bewoning in binnenstad en toename van e-commerce is er ook toename van pakketbezorging voor bewoners in binnenstad. Dit zorgt voor extra verkeersbewegingen ook op de Nieuwestad voor pakketdiensten die hier afleveren en mensen die hun pakket op komen halen.
- Bezorgdiensten voor horeca betekent ook geparkeerde bezorgfietsen en -scooters en soms ook auto's. Hier zijn soms ook parkeerontheffingen voor verleend (o.a. in de Peperstraat). Deze zorgen regelmatig voor overlast voor voetgangers of belemmeren de mogelijkheden om je fiets te kunnen parkeren. Moeten bestaande parkeerontheffingen voor bezorgrestaurants gehandhaafd blijven?

Subdoel:

- Zoveel mogelijk beperken van de overlast van bevoorradings- en bezorgauto's - en het ruimtelijk goed inpassen ervan - zodanig dat dit voldoende adequaat kan plaatsvinden.

9.2. Thema: ontwerp en inrichting

e. Groen en bomen (vergroenen)

Conform de omgevingsvisie en het collegeprogramma heeft de gemeente nadrukkelijke ambities op het gebied van groen en is dit een belangrijk speerpunt. De ambities van Leeuwarden zijn vertaald in het programma Volhoudbaar. De Nieuwestad scoort slecht op het gebied van hittestress, waarbij meer groen en schaduw bijdraagt aan onze ambities op het gebied van klimaataanpassing, en tevens bijdraagt aan biodiversiteit en ecologie. Tevens draagt 'vergroening' nadrukkelijk bij aan een aantrekkelijke vitale binnenstad waar het fijn verblijven is.

Een belangrijke eerste stap is in 2023 gezet met het 'parkje' naast de Waag. Een goed voorbeeld van vergroening. Bij de herinrichting van de Nieuwestad moet verdere vergroening een primair doel zijn.

Vanuit het oogpunt van verminderen van hittestress willen we graag bomen. Laag groen en plantsoenen voegen daarin minder toe en beperken ook de multifunctionaliteit van de Nieuwestad.

Een deel van de bestaande bomen langs de gracht is ca. zeven jaar geleden vervangen en van ruime plantgaten voorzien, soms in een containerachtige constructie. Deze bomen zijn in goede staat en moeten behouden blijven op de huidige plek.

Specifiek aandachtspunt zijn de bestaande bomen aan de noordzijde van de Nieuwestad tussen Kleine Kerkstraat en Sint Jacobstraat. Er zal nader uitgezocht moeten worden in welke staat de bestaande bomen zijn en of deze allen behouden kunnen blijven of dat aanpassing of vervanging noodzakelijk is. De kans is reëel dat een aanzienlijk deel van deze bomen vervangen moeten worden en deze vervanging maakt ook financieel onderdeel uit van het project.

We realiseren ons dat vergroening spanning met andere ruimtelijke opgaves met zich meebrengt, zoals fietsparkeren, terrassen en toegankelijkheid. Daarnaast is inpassing van extra bomen in de binnenstad kostbaar, o.a. door archeologische randvoorwaarden en de beperkt beschikbare ruimte zowel boven als onder de grond. Deze uitdagingen leiden ertoe dat we in het proces voor een nieuw ontwerp een goede afweging moeten maken.

Subdoel:
Een flinke ‘vergroening’ van de Nieuwestad door bomen en ander ‘groen’ toe te voegen, binnen een goede integrale afweging van alle ambities en belangen.

Afbeelding: nieuwe parkje naast De Waag

f. Fietsparkeren

In de omgevingsvisie staat de fiets op 1 in de gemeente, niet tegenstaande het eerder benoemde STOMP-principe. Als belangrijkste winkelstraat trekt de Nieuwestad veel fietsers en daarmee ook veel geparkeerde fietsen. Uit onderzoek door *&morgen* uit 2022 blijkt dat er een tekort is aan fietsparkeerplekken en dat er o.a. een knelpunt is op de Nieuwestad, en dan vooral de omgeving rondom De Waag. Gestalde fietsen kunnen overlast opleveren qua toegankelijkheid, veiligheid en uitstraling.

Voor de toekomst zijn fors meer fietsparkeerplekken nodig om in de behoefte te voorzien. Er zijn nu onvoldoende fietsparkeerplekken en in het bijzonder veilige fietsparkeerplekken om bezoekers te ‘verleiden’ om met de fiets naar het centrum te komen en het risico op diefstal te verminderen.

Het oplossen van alle benodigde fietsparkeerplekken in de openbare ruimte legt een groot beslag op deze ruimte en belemmert de doelstelling van een aantrekkelijke en vitale binnenstad. Daardoor is er minder ruimte om te vergroenen en in de uitstraling zorgt het voor verrommeling. Dit probleem kan alleen worden aangepakt met een inpandige fietsenstalling en dit is daarom randvoorwaardelijk voor dit project.

Op dit moment wordt overleg gevoerd om een fietsenstalling te realiseren in de kelder van de voormalige V&D, tegenover de Waag. Hier is mogelijk ruimte voor 800 tot 1000 fietsen. Met een ingang vanaf zowel de Nieuwestad als het Ruiterskwartier kan het een groot deel van het winkelgebied bedienen. Realisatie zou mogelijk in 2024 en 2025 kunnen plaatsvinden.

Verder zal fietsparkeren waarschijnlijk binnenstad-breed als project opgepakt worden waarin naar meerdere maatregelen wordt gekeken, zoals handhaving en opruimen van weesfietsen.

Naast de realisatie van een fietsenstalling is er ook parkeerplek op straat nodig voor kort parkeren. In het nieuwe ontwerp zullen plekken aangewezen moeten worden waar er plek is om fietsen te stallen. Dit kan in vakken of met klemmen. Daar waar er klemmen worden toegepast zullen dit nieuwe klemmen moeten zijn. De huidige fietsklemmen voldoen daarbij niet omdat fietsen hier meestal niet meer inpassen en ze te veel ruimte innemen ten opzichte van de geparkeerde fietsen. De fietsklemmen beperken bovendien de multifunctionaliteit. De huidige klemmen worden daarom verwijderd waarbij er in het kader van circulariteit een herbestemming gezocht moet worden.

Fietsvakken sluiten beter aan de inzet om straatparkeren alleen voor kort parkeren te benutten. Bovendien kunnen fietsen dichter op elkaar geparkeerd worden. Nadeel is het risico op omwaaien ook de kans op diefstal is mogelijk groter. Per deelgebied moet bekeken worden hoeveel ruimte er voor de geparkeerde fiets is en op welke wijze, vakken en/of klemmen . Deze inrichting biedt meer handvatten om handhavend op te treden en fietsen buiten de vakken of rekken te verwijderen.

Verder zullen we in het ontwerp rekening moeten houden met een terugvalscenario indien de fietsenstalling onder de oude V&D niet gerealiseerd wordt. Deze is nu nog niet gegarandeerd omdat de afspraken niet definitief zijn. In dat terugvalscenario zullen er veel meer fietsparkeerplekken op straat moeten worden gerealiseerd.

Subdoelen:

- Goed faciliteren van de kort geparkeerde fiets op de Nieuwestad door middel van fietsvakken en/of fietsklemmen
- Goed faciliteren van de lang geparkeerde fiets door het goed toegankelijk maken van de beoogde fietsenstalling in de kelder van de voormalige V&D.

Foto: geparkeerde fietsen zorgen ervoor dat voetgangers over de rijbaan moeten lopen en zorgen voor rommelig beeld en beperkte toegankelijkheid.

g. Terrassen

Als je aan de Nieuwestad denkt, dan denk je al snel aan de vele terrassen aan de zonnige noordzijde van de Nieuwestad, langs de gracht. De terrassen zorgen voor levendigheid en maken de Nieuwestad een aantrekkelijke plek. Ook economisch leveren terrassen een belangrijke bijdrage, direct en indirect. In coronatijd zijn de terrassen tijdelijk flink uitgebreid door middel van o.a. terrasboten. De gemeente heeft hier aangegeven deze voor vier jaar te vergunningen vanaf 1-1-2025, mits deze aan bepaalde voorwaarden voldoet (maximale afmetingen, terughoudende kleuren, schip voor 1940). De huidige terrasboot van Efeze voldoet hier niet aan.
Aan de zuidzijde van de Nieuwestad is conform het gemeentelijk beleid geen ruimte voor nieuwe terrassen, aan de noordzijde wel. Zo is er dit jaar nog een nieuw terras vergund ter hoogte van de kruising Heerenwaltje. In het ontwerp zullen we verder moeten bepalen waar er nog eventueel ruimte is voor nieuwe terrassen en dit duidelijk vastleggen.

Terrassen nemen uiteraard ruimte in die niet beschikbaar is voor andere (openbare) functies. Ook veiligheid speelt hierbij een rol; in het nieuwe beleid wordt de vrije zone voor hulpdiensten vergroot van 4 naar 4,5 meter, waardoor sommige terrassen mogelijk wat moeten inkrimpen. Bij de herinrichting moeten we hier rekening mee houden.

Het is goed om te beseffen dat een terras geen absoluut recht is en er bij de herinrichting met goede ruimtelijke en veiligheidsargumenten er de mogelijkheid is om terrassen te verkleinen, op te heffen, of juist te vergroten. Hier moeten we uiteraard zeer zorgvuldig mee omgaan en primair uitgangspunt is om de bestaande terrassen zoveel mogelijk te behouden. Indien er vanuit de inrichting knelpunten zijn die aanpassing vereisen, dan gaan we aanpassing niet uit de weg. Terrassen die hierin sowieso aandacht verdienen zijn:

- Bovenop de Nieuwe Pijp vanwege de inpassing in het beschermd stadsgezicht
- Nabij de Sint Jacobsstraat en in de Peperstraat vanwege de conflictsituaties met voetgangers en fietsers.

Met de herinrichting geven we dus duidelijkheid over waar er terrassen kunnen komen in het projectgebied en bakenen we het terrassenbeleid in dit gebied duidelijk af.

Subdoelen:

- Zoveel mogelijk inpassen van bestaande terrassen en duidelijkheid scheppen waar er op de Nieuwestad (en Peperstraat) nog ruimte is voor terrassen en dit dan ook vast te leggen.
- Knelpunten met terrassen in de openbare ruimte oplossen.

h. Water

De gracht is de ruimtelijk verbindende drager op de Nieuwestad. Vanuit de startbijeenkomsten zijn er op en rondom het water een aantal vraagstukken en kansen die in het project nader ingevuld moeten worden. Het gaat dan om het volgende:

- Het maken van openbare zitplekken aan het water (dus geen horecaterras);
- Duidelijkheid over het behoud van de terrasboten die nu tijdelijk zijn vergund;
- De mogelijkheid om (een) terrasvlonder(s) te maken aan het water, al dan niet ter vervanging van terrasboten, en daarmee versterken van horeca aan het water;
- De mogelijkheid om aan de zuidkant langs het water te ‘flaneren’, en geen of minder plek voor de geparkeerde fiets te bieden;

- Wel of niet meer aanlegplekken in de gracht voor sloepen en kleine watersport ter versterking van de watersport, wat kan de Nieuwestad aan? Dit ook in relatie tot het in ontwikkeling zijnde beleidskader Water;
- Goede wachtvoorzieningen op de wal en steigers ten behoefte van de rondvaartboten (praamvaren). Zie ook verderop in document.
- Versterken van groen en blauw en het benutten van ecologische kansen op en rondom de gracht;

Subdoel:
Water als verbindende drager van de Nieuwestad waar mogelijk versterken en daarmee de verblijfskwaliteit van de binnenstad voor een aantrekkelijke en vitale binnenstad.

9.3. Thema: Beheer en civiele techniek

i. (Herinrichting) Ondergrond

De kernvraag is hier of de herinrichting voor de Nieuwestad ook aanleiding geeft voor een herinrichting onder de grond? Of kunnen we voortbouwen op het bestaande netwerk van kabels en leidingen? En als we ondergronds willen herinrichten kunnen we dit dan tijdig in de projectplanning meenemen?

Een herinrichting onder de grond geeft potentieel ruimte voor meer bomen (en ondergrondse groeiplaatsen) op de Nieuwestad. Maar bovenal biedt het kansen voor een toekomstgerichte robuuste invulling voor met name het energievraagstuk; warmte en elektriciteit.

De opgave zal moeten zijn om de werkzaamheden voorafgaand c.q. gelijktijdig met de herinrichting te laten plaatsvinden en alle benodigde toekomstige leidingen aan te leggen. Dit kunnen mogelijk ook mantelbuizen zijn om later te gebruiken.

Subdoelen:
- In het project een robuuste toekomstgerichte inrichting van de ondergrond met kabels en leidingen mogelijk maken en ruimte creëren voor groeiplaatsen van bomen;
- Werk met werk maken en de benodigde werkzaamheden voorafgaand of gelijk met de herinrichting.
- Een adequate inpandige oplossing voor benodigde extra transformatorruimte;

    - Elektra

Het netwerk zal de komende jaren flink verzwaard moeten worden. Dit komt o.a. door zwaardere aansluitingen, toevoeging extra woningen in de binnenstad, elektrificering van het wagenpark en de teruglevering van zonnestroom. Daardoor zijn er extra (middenspanning)kabels en meer transformatorhuisjes nodig. Ruwweg gaat het om een verdubbeling van de benodigde stroomcapaciteit.

Met netbeheerder Liander zal nader in beeld moeten worden gebracht wat de opgave is en hoe deze in de herinrichting ingepast kan worden.

Het aanleggen van nieuwe stroomkabels kan een uitdaging zijn vanwege de ‘drukte’ in de ondergrond, zeker in aanpalende smalle straten en stegen. De grootste uitdaging in het beschermd

stadsgezicht is echter het inpassen van benodigde extra transformatorhuizen. In de omgeving van de Waag is er een extra nodig, beoogde maatvoering van 5x5 plus voldoende vrije werkruimte rondom. Voor de gemeente is deze locatie niet acceptabel in het beschermd stadsgezicht. We zetten daarom in om deze trafo onder te brengen in de kelder van de voormalige V&D. Hierover zijn we in overleg met de eigenaar en Liander met als doel om tot sluitende afspraken te komen.

- Warmte

De panden aan de Nieuwestad worden nu nog verwarmd door middel van gas en dit zal voorlopig ook (deels) zo blijven. In een aanzienlijk deel van de Nieuwestad liggen gietijzeren leidingen die voor 2030 om veiligheidsredenen en vanwege wettelijke verplichting vervangen moeten worden. Met Liander moet afgesproken worden dat deze leidingen voorafgaand, of tegelijk met de herinrichting vervangen worden. Qua planning zullen begin 2024 afspraken met Liander moeten worden gemaakt om vervangen van leidingen in 2025 mogelijk te maken.

Inmiddels is duidelijk dat de aanleg van een warmtenetwerk in de binnenstad op korte en middellange termijn niet verwacht wordt. Hierbij is de vraag of er überhaupt voldoende ondergrondse ruimte is voor het aanleggen van een warmtenetwerk in de binnenstad. Afgestemd is dat we nu niet uitgaan van een ruimtelijke (ondergrondse) reservering voor een warmtenetwerk en voor dit project uitgaan van het bestaande gasnetwerk en verzwaring van het elektriciteitsnetwerk.

- Telecom

In de ondergrond liggen diverse telecomkabels (telefoon, glasvezel, etc.) en met de netwerkbeheerders zal in beeld moeten worden gebracht of hier aanpassingen of uitbreiding nodig is.

- Drinkwater

Met drinkwaterbedrijf Vitens zal afgestemd moeten worden welke plannen en visie zij hebben in het plangebied.

- Riolering

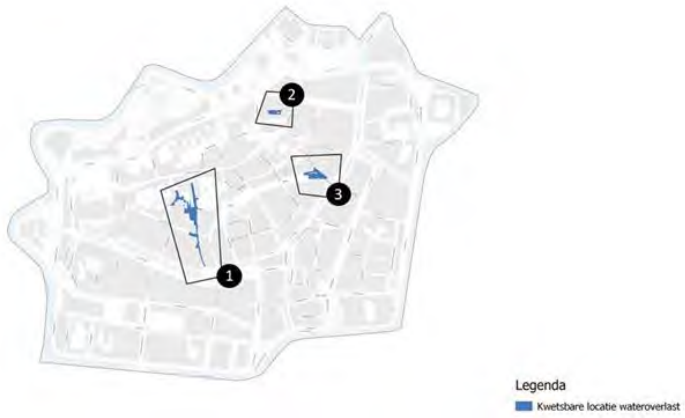
Zie het kopje hierna.

j. Stedelijk water (riolering)

Zoals bij de begrenzing van het projectgebied (hoofdstuk 6) ligt er een specifieke opgave voor stedelijk water wat in dit project meegenomen moet worden.

Bagijnesteeg: Tussen de Grote Kerkstraat en de Nieuwestad en bevindt zit een wateroverlastknelpunt. Hier blijft bij de bui van 60 mm/h meer dan 30 cm water staan. In het deel Bollemanssteeg en st. Anthonystraat zijn in 2022 al maatregelen genomen, in de Bagijnesteeg moeten deze maatregelen nog plaatsvinden. De steeg ligt in een kom en op het laagste punt zit er 70-100 cm hoogteverschil. Omdat het een steeg betreft zonder particuliere tuinen, grenst de deur rechtstreeks aan het openbaar terrein. Water stroomt daardoor rechtstreeks het pand in. De steeg is erg smal en ligt vol kabels en leidingen en een riolering met diameter 400 mm. Ruimte om hier een regenwaterriool in aan te brengen is er niet. Er zal moeten worden gekeken naar alternatieve maatregelen. Hierbij kan gedacht worden aan het bergen onder de verharding met een afvoer via de Nieuwestad naar de grachten.

Heerenwaltje: Hier moet een regenwaterriool komen te liggen met afvoer naar de grachten, vanaf het Hofplein tot aan de gracht Nieuwestad. Diameter leiding rond 250 mm. De wens is om een aantal kolken op de Nieuwestad hierop aan te sluiten. Bij de Voorstreek is onder de natuurstenen afdekrand bij de grachten een opening gemaakt zodat, als het hard regent, het water onder deze rand door naar de grachten kan stromen. Mogelijk zou dat hier ook een oplossing kunnen zijn.

Subdoel:
Werkzaamheden voor regenwaterriool in Heerenwaltje en Bagijnesteeg meenemen in de werkzaamheden voor herinrichting van de Nieuwestad.

k. Straatverlichting

Op de Nieuwestad is deels straatverlichting aanwezig, inclusief ondergrondse kabels. In het plangebied is vervanging van de verlichting (alleen de armaturen, niet de masten) voorzien. Voor het oostelijk deel van de Nieuwestad (rondom de Waag) ontbreekt momenteel verlichting en zou deze aangebracht moeten worden, o.a. vanwege de veiligheid. Het lag in de planning om hiervoor een plan te maken en het is logisch in het kader van dit project te verbreden tot het hele projectgebied.

Met deze herinrichting is het dus gewenst om een verlichtingsplan te maken en de benodigde masten of andere verlichting op de juiste/gewenste plek te zetten. Eenheid in uitstraling van straatlantaarns is hierbij uitgangspunt. Een (groot) deel hiervan kan gefinancierd worden vanuit beheer, vanwege de vervangingsopgave die reeds gepland was.

Subdoel:
Een verlichtingsplan opstellen voor het nieuwe ontwerp en realiseren gelijk met de herinrichting, waarbij eenheid in uitstraling van verlichting uitgangspunt is. De verlichting dient bij te dragen aan de (sociale) veiligheid en een aantrekkelijke inrichting.

l. Afval

Uit de jaarlijkse schouw en gesprekken met bewoners en ondernemers komt de laatste tijd (zwerf)afval steeds vaker als probleem of overlast naar voren. Bij een aantrekkelijke en vitale binnenstad hoort een schone binnenstad, vanuit het principe *schoon, heel en veilig*. Ondernemers, Gemeente Leeuwarden, Politie en Brandweer werken samen in de werkgroep Keurmerk Veilig Ondernemen, daarin worden afspraken gemaakt over schoon, heel en veilig. De werkgroep is actief in de gehele binnenstad en aan De Schrans.

Voor bewoners zijn er in 2023 nieuwe afval- en papiercontainers geplaatst op de Nieuwestad. De locatie hiervan is in beginsel uitgangspunt bij de herinrichting, omdat verplaatsing hiervan op voorhand niet eenvoudig is. Deze afvalcontainers zijn niet mooi in het beschermd stadsgezicht en trekken soms zwerfafval aan (veroorzaakt door bijplaatsing). Het geeft soms een rommelig beeld. Bij de herinrichting zal goed afgestemd moeten worden hoe deze goed ingepast kunnen worden. Omwille van het kostenaspect zal er zoveel mogelijk op gestuurd moeten worden om de huidige locaties te handhaven. Verder is uitgangspunt dat graffiti op containers en andere objecten snel schoongemaakt wordt.

Ondernemers dienen afval zelf via afvalbedrijven af te voeren en zullen op geregelde momenten hun afvalcontainers aan de weg moeten kunnen zetten voor legen.

Voor bezoekers van de binnenstad zijn er afvalbakken op straat. Op drukke dagen zijn deze snel vol en lukt het soms niet om deze tijdig te legen. Daarom is er de wens om te verkennen om deze te vervangen door persprullenbakken. Deze kunnen meer afval aan. De vervanging van prullenbakken zou daarmee onderdeel kunnen worden van de herinrichting. Vanuit beheer is hiervoor mogelijk vervangingsbudget beschikbaar, die aan het projectbudget toegevoegd kan worden. De vraag is nog wel hoeveel prullenbakken er geplaatst gaan worden; met meer capaciteit zijn er mogelijk minder prullenbakken nodig, aan de andere kant is er de wens voor ruim voldoende afvalbakken.

Hoe het probleem van zwerfafval het beste kan worden aangepakt en in hoeverre dit relevant is voor de herinrichting zal nader afgestemd moeten worden.

Subdoelen:

- Een adequate inrichting en aanbod van afvalbakken om (zwerf)afval tegen te gaan om zodoende een schone Nieuwestad te realiseren, passend binnen het principe van schoon, heel en veilig.
- Een duidelijk plek voor ondergrondse afvalcontainers, goed afgestemd op het ontwerp en alle overige functies.
- (Indien mogelijk) het aanwijzen van opstelplekken van bedrijfscontainers om te kunnen worden geleegd.

m. Bestrating

In het programma Volhoudbaar is circulariteit een speerpunt en de Leeuwarder ambitie is om in 2050 een volledige circulaire economie en samenleving te hebben zonder afval. Bij de herinrichting van de Nieuwestad zullen we er daarom op in willen zetten dat alle vrijkomende materialen hergebruikt worden en zo mogelijk ook lokale materialen bij de herinrichting gebruikt worden. Daarom is het logisch bestrating zoveel mogelijk her te gebruiken in het ontwerp.

Bij de Chinese stenen is hergebruik op de Nieuwestad niet mogelijk en vermoedelijk zijn deze ook niet elders als bestrating te gebruiken door de specifieke vorm ervan en de gladheid. Hergebruik van deze stenen wordt als apart deelproject opgepakt binnen Volhoudbaar.

Voor de overige stenen blijkt uit een eerste inventarisatie dat de rode bestrating in goede conditie is en nog een tijd mee kan. Ook de grijze bestrating bovenop de pijpen zijn in goede conditie en kunnen hergebruikt worden. Zowel de rode als grijze stenen zijn nog leverbaar indien dit nodig is om kapotte stenen te vervangen. Herstraten is bij herinrichting gewenst, zodat het geheel er weer strak bij ligt.

Vanuit beheer is er de nadrukkelijke wens om geen ‘specials’ toe te passen maar te werken met beproefde materialen. Verder geen halfverhardingen en/of graskeien. Verhardingen moeten goed te beheren en onderhouden zijn.

Bij de herinrichting maken we gebruik van de werkgroep circulair kwartier binnenstad.

Subdoel:
Zorgen dat er werk met werk wordt gemaakt en onderhoudswerkzaamheden combineren met de herinrichting van de Nieuwestad. Tevens zorgen dat alles er weer netjes en adequaat bij ligt en weer voor minstens 30 jaar mee kan.

9.4. Thema: cultuurhistorie en erfgoed

n. Archeologie

De historische binnenstad en dus ook de Nieuwestad kent in beginsel een vindrijke archeologische bodem. De bovenste laag is veelal verstoord en in het projectgebied hebben er in de historie geen gebouwen gestaan, behoudens de Waag. Daarom is de verwachtingswaarde over het algemeen laag en zal dit naar verwachting niet al te veel belemmeringen opleveren. Dit kan anders zijn wanneer dieper wordt gegraven, zoals bij bomen of bij kabels en (riool)leidingen. Bij de inrichting van de openbare ruimte en alle ondergrondse maatregelen zullen we rekening moeten houden met de archeologische waarden door deze in beeld te brengen en te beschermen waar nodig.
Het is daarom nodig de archeologisch adviseur mee te laten kijken bij het ontwerpproces.

Specifiek voor de in het voorjaar van 2023 opgegraven archeologische resten bij De Waag is er afgesproken dit op de Nieuwestad op een of andere manier te visualiseren. Dit vormt een opgave bij de herinrichting van de Nieuwestad en wordt als apart deelproject opgepakt.

Subdoel:
Het inpassen van de visualisatie van de archeologische vondsten van de Waag bij de herinrichting van de Nieuwestad.

o. Beschermd stadsgezicht en monumenten

De Nieuwestad (als openbare ruimte met gebouwen) is beschermd stadsgezicht en heeft daarmee een monumentale status. Rondom zijn veel gebouwen met een monumentale status. In het huidige ontwerp is nadrukkelijk rekening gehouden met het beschermd stadsgezicht en uiteraard zal dit bij de herinrichting ook moeten gebeuren. Afhankelijk van de omvang van de herinrichting kan er advies van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) noodzakelijk zijn. In het ontwerpproces zal de beleidsadviseur erfgoed daarom goed aangehaakt moeten zijn.

Om de aantrekkelijkheid van de binnenstad te versterken en ten behoeve van stadswandelingen zijn er bij een aantal historische panden informatieborden geplaatst. Deze moeten goed leesbaar en toegankelijk blijven.

Subdoel: het ontwerp moet afgestemd zijn op de status en doelen van het beschermd stadsgezicht en op de historisch-ruimtelijke ontwikkelingsgeschiedenis van het gebied.

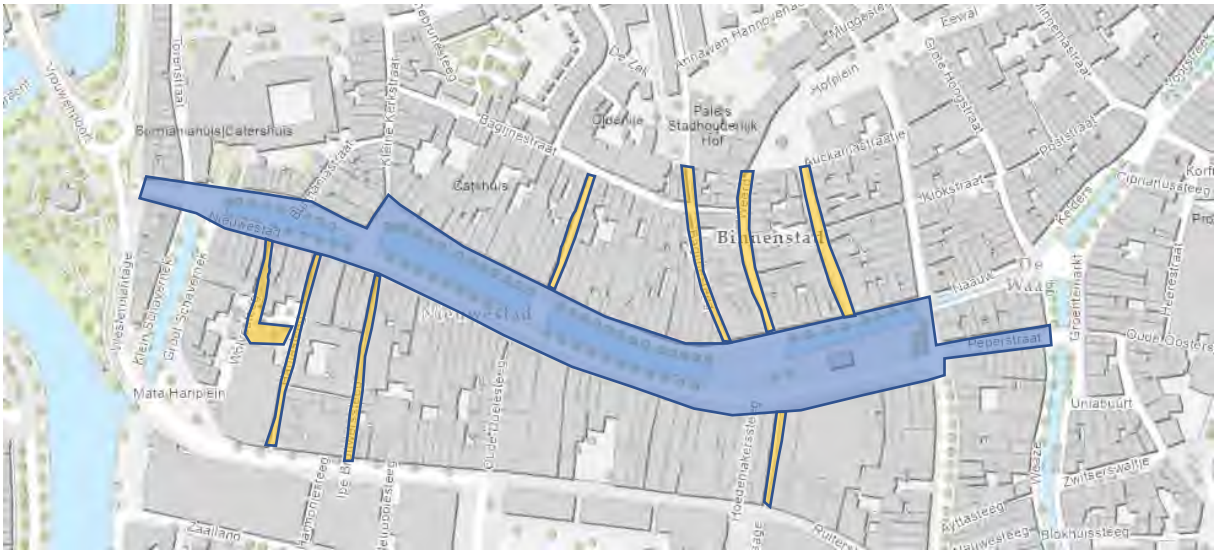
p. Inpassing aansluitende stegen en straten

Vanuit o.a. erfgoed is aandacht gevraagd voor de aantrekkelijkheid en inpassing van een aantal aansluitende stegen en straten. Sommige stegen loop je zo aan voorbij en lijken niet aantrekkelijk om te benutten. Dit terwijl de stegen en straten juist aantrekkelijk kunnen zijn voor de binnenstadbezoeker. Het dwalen door de stad en het ontdekken van de historische binnenstad versterkt de aantrekkelijkheid.

Bij de herinrichting van de Nieuwestad zou nagedacht kunnen worden hoe we de aantrekkelijkheid en zichtbaarheid van deze stegen en straten kunnen verbeteren en versterken. Bijvoorbeeld door in het ontwerp van de bestrating dit zichtbaarder te maken of de inrichting van de ingang vanaf de Nieuwestad te versterken.

Het gaat om de volgende stegen en straten: Wolvesteeg; Haniasteeg; Ipe Brouwersteeg (kunstproject is hier voorzien die aantrekkelijkheid versterkt); Lombardsteeg (kunstproject Walvis heeft steeg al aantrekkelijker gemaakt); Nieuwesteeg; Bagijnesteeg; Weerd; Heerenwaltje.
De overige aansluitende straten en stegen zijn voldoende zichtbaar en aantrekkelijk.

Subdoel: indien mogelijk en indien er budgettaire ruimte is bij de herinrichting de zichtbaarheid en aantrekkelijkheid van aansluitende stegen en straten verbeteren.

Afbeelding: in geel de aansluitende stegen en straten waarvan aantrekkelijkheid verbeterd kan worden.

9.5. Overige onderwerpen

q. (sociale) veiligheid

Bij de inrichting moet rekening worden gehouden met de (sociale) veiligheid. Eerder is bij de inrichting van de terrassen de bereikbaarheid voor hulpdiensten genoemd, maar dit geldt uiteraard voor het hele projectgebied. Bij het fietsparkeren en de gladheid van de bestrating is het aspect veiligheid reeds benoemt. Verder dient de veiligheid bij de inrichting terug te komen als het gaat om de relatie tot kades, cameratoezicht, blinde hoeken, hangplekken, verlichting etc.

Concreet aandachtspunt is het Waagplein. Door het vergroenen van het Waagplein wordt het zicht belemmerd van de beveiligingscamera die aan de gevel hangt bij Bakker Bart. Rondom de vergroening op het Waagplein zijn zitelementen aangebracht en dit kan voor (meer) overlast zorgen door bijv. hangjeugd. Er is een wens om een extra camera te plaatsen. De kosten hiervan bedragen €20.000,-.

r. Kunst

Kunst in de openbare ruimte, in ‘de huiskamer van Leeuwarden’, is belangrijk en bij de herinrichting geldt de percentageregeling voor nieuwe kunst in de openbare ruimte. Voor projecten geldt dat 1% van het uitvoeringsbudget besteedt moet worden aan kunst c.q. een kunsttoepassing in de openbare ruimte. Voor de Nieuwestad gaat het dan naar verwachting om een bedrag van ca. 60 tot 70 duizend euro.

Strikt genomen geldt het hier niet, omdat het alleen gaat om een bouwsom bij bouwwerken, daarvan is hier geen sprake.

Met de besteding van € 250.000,- aan het reeds geplande kunstproject in de Ipe Brouwerssteeg wordt reeds al bijna 4% van het budget aan kunst besteed.
Dit kunstproject maakt voor 50% deel uit van project Nieuwestad. De andere 50% zit in project Ruiterskwartier. Dit project is opgenomen in het coalitieakkoord met nadrukkelijke doelstellingen op cultuur (blz. 17). De realisatie kan los van de herinrichting plaatsvinden en vindt vermoedelijk voorafgaand aan de herinrichting plaats.

Daarnaast is er de wens om de oude verdwenen Waaggebouw zichtbaar te maken in de herinrichting van de Nieuwestad, zie onder kopje archeologie. Mogelijk kan hiervan een nieuw kunstwerk worden gemaakt.

Met voorgaande twee initiatieven wordt er in het project ruim invulling gegeven aan kunst in de openbare ruimte en is het niet noodzakelijk om nog 1% in het uitvoeringsbudget voor kunst te stoppen.

Verder bevinden zich in het plangebied meerdere bestaande kunstwerken. Dit zijn beelden van Anne Vondeling, De Frisiaan, Het Friese Paard, Karnster, gedenktsteen voor Tjoelker en twee bijzondere lantaarnpalen. Tot slot zijn er meerdere poëziestenen. Het lijkt in principe logisch dat deze beelden, kunstwerken en poëziestenen weer (ongeveer) dezelfde plek terug krijgen in het nieuwe ontwerp.

Niettemin kan per kunstwerk worden afgevraagd waar en of deze een plek moeten krijgen. Mogelijk is ook een plek buiten het projectgebied denkbaar of wordt het kunstwerk niet herplaatst. In het

bijzonder wordt hierbij gedacht aan de twee bijzondere grote lantaarnpalen. Hierbij moet de vraag gesteld worden of deze een plek terug moeten krijgen bij de herinrichting.

Subdoelen:

- Een goede inpassing van bestaande kunstwerken;
- Een heroverweging van de inpassing van de twee kunstlantaarnpalen op de Nieuwestad;
- Ruimte bieden aan het zichtbaar maken van het oude Waaggebouw in de vorm van een kunstuiting.

s. Spelen en bewegen

De gemeente heeft de ambitie om in de openbare ruimte meer ruimte te geven voor spelen en bewegen, opgenomen in het beleidsdocument spelen & bewegen ('kom mee naar buiten'). Wij vinden het belangrijk dat iedereen, jong en oud, toegang heeft tot de mogelijkheid van buiten bewegen. Voor kinderen is het belangrijk voor de algehele ontwikkeling om veel buiten te bewegen en (met elkaar) te spelen, maar ook voor volwassenen en ouderen draagt dit bij aan een positief gevoel en een goede gezondheid. Samen bewegen speelt ook op sociaal gebied een belangrijke rol, onder andere omdat dit gelegenheid biedt om anderen te ontmoeten.

Bij de herinrichting van de Nieuwestad is de wens speel- en/of beweegelementen toe te voegen, zodanig dat dit passend is in het historische karakter van de binnenstad. Voor de Nieuwestad liggen speeltoestellen daarom niet voor de hand, maar wel elementen die uitdagen om te bewegen en te ontmoeten. Er liggen daarbij vaak koppelkansen (dubbelfunctie) met andere functies, zoals groen en straatmeubilair. Het hoeven niet per se op zich zelf staande elementen te zijn. Het onlangs gerealiseerde parkje bij de Waag is een mooi voorbeeld van een element dat uitnodigt tot ontmoeten, maar mist wel het bewegen.

Subdoel:
Waar mogelijk, het realiseren van een plek of plekken die uitnodigen tot ontmoeten, spelen en bewegen.

t. Aanleg- en wachtplekken praamvaren, ook voor mindervaliden

Sinds enige jaren wordt er vanaf de Nieuwestad rondvaarten georganiseerd, vanaf de aanlegsteigers aan de zuidzijde, tussen D. Martenapijp en Nieuwe Pijp. Er zit groei in het aantal rondvaarten. Er zijn geen goede wachtvoorzieningen voor wachtende passagiers aan de wal en geparkeerde fietsen staan in de weg. Hierover is intern nadere afstemming nodig.

De rondvaarten voorzien in een duidelijke behoefte en leveren een belangrijke (economische) impuls aan de binnenstad van Leeuwarden.

Subdoel:
Een goede facilitering van de rondvaarten met goede aanlegvoorzieningen voor de boten en goede wachtvoorzieningen voor passagiers.

u. Openbare toiletvoorzieningen

De vraag voor meer openbare toiletten komt regelmatig terug. De gemeente heeft dit in relatie met de programmalijn economische ondersteuning het iepen hûske project gepromoot (ook in relatie met www.hogenood.nl). Verder is er een openbaar toilet op het Oldehoofsterkerkhof. Met het oog

op de hoge kosten voor een openbaar toilet en de forse ruimtelijke implicaties op de monumentale binnenstad en het feit dat er alternatieven zijn is het niet noodzakelijk om binnen het project openbare toiletvoorzieningen te realiseren. Het is daarmee dus geen opgave voor het project, in tegenstelling tot wat in het programma binnenstad is aangegeven (zie onder hoofdstuk 1, aanleiding).

v. Wonen boven winkels

Het versterken van wonen boven winkels zorgt voor meer levendigheid en levert een bijdrage in het verminderen van de woningnood. In een groot deel van de binnenstad zien we de laatste jaren een sterke toename van het realiseren van woningen (m.n. appartementen) boven winkels. Op de Nieuwestad en omgeving verwachten we de komende jaren een mogelijk toename van 100 - 200 woningen (appartementen) . Concrete bouwplannen zijn er o.a. bij de voormalige bioscopen en V&D.

Meer woningen vraagt mogelijk ook wat anders voor de inrichting van de openbare ruimte. Denk aan het stallen van fietsen, een zwaarder energienetwerk en afvalcontainers. Er zal nader afgestemd worden wat dit betekent voor het ontwerp van de Nieuwestad?

Subdoel:
Bij de herinrichting anticiperen op de openbare ruimtebehoefte van extra woningen, zodanig dat dit passend is binnen het primaire doel van de herinrichting (aantrekkelijke en vitale binnenstad).

10. Fasering en Planning

10.1. Fasering

Er zijn drie fasen te onderscheiden:
Fase 1: Bepalen Scope en randvoorwaarden
Fase 2: Maken ontwerp
Fase 3: Realisatiefase incl. voorbereiding en aanbesteding

Fase 1 en 2 kunnen iteratief zijn. Dit omdat we na schetsontwerp moeten kijken of en hoe dit past bij het (al dan niet) taakstellend budget.

10.2. Op te leveren tussenproducten

Activiteit	Product / mijlpaal	Wie maakt?	Vast te stellen door:
	Projectopdracht	5.1.2e	Homme
Fase 1	Scopedocument	5.1.2e / projectgroep	B&W
	Communicatie- en participatieplan	Projectgroep	PO
Fase 2	Aanbesteding ontwerp; selectie stedenbouwkundig /bureau.(meervoudig onderhands)	5.1.2e	Homme
	Voorlopig ontwerp	Projectgroep	B&W
	Definitief ontwerp met (definitief) financieringsvoorstel	5.1.2e	gemeenteraad
Fase 3	Uitvoeringsontwerp	IBB	Homme
	Aanbestedingsdocument	IBB	B&W
	Realisatie		

Fase 3: aanbestedingsvorm nader te bepalen

10.3. Tijdsplanning

Onderstaande planning is nog zeer globaal en zal in het project verder uitgewerkt worden. Na vaststelling van het communicatie- en participatieplan kan de planning worden uitgebreid met communicatie- en participatiemomenten. De tweede en derde fase zullen later verder worden uitgewerkt.

In het eerste kwartaal van 2024 willen we het scopedocument afronden en vaststellen en de gelijktijdig de aanbesteding van het ontwerp opstarten (meervoudig onderhandse aanbesteding is uitgangspunt). In april zou dan het stedenbouwkundig bureau geselecteerd kunnen worden, zodat we nog voor de zomervakantie (externe) ontwerpsessies kunnen organiseren.

Een en ander wordt in het participatie- en communicatieplan verder uitgewerkt.

De planning van de uitvoering is erg afhankelijk van afstemming met andere projecten in de binnenstad en zal rekening moeten houden met andere activiteiten, zoals Arcadia in 2025. Voor fase 3 zal onder regie van de nog aan te stellen omgevingsmanager een nauwkeurige planning moeten worden opgesteld.

Fase 0	
Projectopdracht vaststellen	December 2023
Fase 1	
Participatie- en communicatieplan vaststellen	Januari 2024
Startbijeenkomsten intern	November 2023
Verdiepingssessies intern	Januari - februari 2024
Eerste externe communicatie en participatie (bekendmaking en vragen)	Februari - maart 2024
Scope vaststellen	Maart 2024
Fase 2	
Aanbesteding ontwerp stedenbouwkundig bureau	Maart / april 2024
Ontwerpsessies	Q2/Q3 2024
Participatie	Q3 2024
Voorlopig ontwerp en doorrekening	Q4 2024
Vaststellen in B&W en raad	Q1 2025
Fase 3	
Aanbestedingsdocument opstellen	Q1 2025
Aanbestedingsprocedure	Q2 2025
Voorbereiding aanbesteding	Q3 2025
Uitvoering / realisatie	Start eind 2025, doorlooptijd ca. 1 a 1,5 jaar.

11. Organisatie

- Opdrachtgever: Homme de Jong
- Gedelegeerd opdrachtgever (uitgezonderd financiën): 5.1.2e
- Bestuurlijk opdrachtgever: Hein de Haan (programmawethouder, wijkwethouder, ruimte en leefomgeving)
- Te betrekken wethouders:
    - Evert Stellingwerf (klimaat, energie, duurzaamheid, circulaire economie, infrastructuur en mobiliteit, monumenten en erfgoed);
    - Abel Reitsma (economie, recreatie en toerisme);
    - Gijs Jacobse (beheer en openbare ruimte);
    - Hein Kuiken (cultuur/evenementen).

- Projectmanager: 5.1.2e
- Projectondersteuner: 5.1.2e

<u>Bestuurlijke afstemming</u>
We sluiten aan bij de bestaande overlegstructuren voor het programma binnenstad. Daarnaast kan er regulier worden afgestemd via de PO's van betrokken wethouders.

<u>Interne projectgroep (kerngroep)</u>

5.1.2e	Projectmanager
5.1.2e	Ondergronds netwerk, verlichting, wij werken aan
5.1.2e	Projectondersteuner
5.1.2e	Control
5.1.2e	Economische Zaken
5.1.2e	Civiele Techniek
5.1.2e	Verkeer
5.1.2e	Stedenbouw
5.1.2e	Landschap
5.1.2e	Groen
5.1.2e	Beheer
5.1.2e	Communicatie en participatie

<u>Agendaleden (en 'grote projectgroep' voor brede afstemming tijdens proces).</u>

5.1.2e	Beheer stedelijk water
5.1.2e	Afvalbeleid
5.1.2e	Volhoudbaar
5.1.2e	Wijkzaken
5.1.2e	Klimaat en groen
5.1.2e	Communicatie en participatie
5.1.2e	Monumenten
5.1.2e	Programmaleider binnenstad
5.1.2e	Wonen

5.1.2e	Coördinator Verkeer
5.1.2e	Economische Zaken
5.1.2e	Biodiversiteit
5.1.2e	Coördinator beheer
5.1.2e	Inrichting en beheer buitenruimte
5.1.2e	Archeologie
5.1.2e	Recreatie en toerisme
5.1.2e	Monumenten
5.1.2e	Terrasbeleid
5.1.2e	Duurzaamheid
5.1.2e	Sr. Adviseur sociaal domein
5.1.2e	Water
5.1.2e	Cultuur (kunstbeleid)
5.1.2e	Beleid aanlegplekken (w.o. praamvaren)
5.1.2e	Inrichting en beheer buitenruimte, verhardingen
5.1.2e	Zero Emissie zone
5.1.2e	Marktkasten
5.1.2e	Circulariteit
5.1.2e	Bovengrondse infra
5.1.2e	Spelen en bewegen

Externe klankbordgroep

5.1.2e	Ondernemer Fire Cafe en Catshuis
5.1.2e	Ondernemer Spellekijn
5.1.2e	Directeur parkeergarages
5.1.2e	Bestuur stichting parkeergarages cv
5.1.2e	Wijkzaken gemeente
5.1.2e	Projectassistent gemeente
5.1.2e	Economische Zaken gemeente
5.1.2e	Ondernemer Huize Kwast en De Brass, als afvaardiging horeca Nieuwestad
5.1.2e	Voorzitter winkeliersvereniging Nieuwestad en ondernemer Intersport
5.1.2e	Projectmanager gemeente
5.1.2e	Binnenstadsmanager
5.1.2e	Projectmanager gemeente
5.1.2e	Wijkpanel

12. Communicatie en participatie

De communicatie- en participatieaanpak zal verder uitgewerkt moeten worden in een communicatie- en participatieplan en is dus nog niet uitgewerkt in dit projectplan. Het communicatie- en participatieplan zal later afzonder worden vastgesteld.

Verder gelden de volgende uitgangspunten:

- Voor het communicatie- en participatieplan zal in het begin van het project een factor-c sessie worden georganiseerd om alle stakeholders en krachtenveld in beeld te brengen.
- We voorzien uitgebreide participatie en communicatie in het project, want… de Nieuwestad is van iedereen.
- We hebben een klankbordgroep met daarin een afvaardiging vanuit de binnenstad, ondernemers en bewoners (zie hoofdstuk 11). Binnenstadsmanager 5.1.2e is primair aanspreekpunt. De klankbordgroep is inmiddels samengesteld en zal geregeld bij elkaar komen.
- Voor de 2e en 3e fase van het project voorzien we de inzet van een om omgevingsmanager om de vele individuele belangen en afstemming in goede banen te leiden. De inzet hiervan zal voorafgaand aan de 2e fase verder uitgewerkt worden en vraagt uiteraard ook financiële inzet.

13. Risico's

Hieronder wordt een overzicht gegeven van de risico's die we op voorhand zien. In het begin van elke fase is de inzet om een risicoanalyse uit te voeren, om zo beter grip te krijgen op de risico's in het project. In fase 1 zullen onderstaande risico's in een risicosessie nader besproken, uitgewerkt en aangevuld worden.

Risico	**Kans**	**Effect**	**Maatregel**
Financieel: Meer wensen en ambities dan dat er geld is	++	++	- geregeld afstemmen met opdrachtgever en bestuurder(s) - tijdig een doorrekening maken - (extra) cofinanciering uit andere programma's - cofinanciering uit subsidie of fondsen - wensen en/of ambities terugschroeven tot binnen budget - bestuurlijke besluitvorming over meer geld
Financieel: Tegenvallers bij uitvoering die in het ontwerp niet voorzien waren. Bijvoorbeeld door onverwachtste zaken onder de grond zoals kabels en leidingen en archeologie	+	++	- ondergrond zo goed mogelijk in beeld brengen, mogelijk door een bodemscan of door proefsleuven op cruciale punten - voldoende risicoreservering opnemen in het uitvoeringsbudget - tijdig afstemmen met opdrachtgever en bestuurder(s)
Planning: Afstemmen met andere projecten en evenementen zorgen dat uitvoering/planning uitloopt	++	+	Tijdig en voldoende afstemmen met stakeholders, waaronder nutsbedrijven en evenementen coördinatie.
Planning: Alle (interne) afstemming, communicatie, participatie neemt veel tijd in beslag waardoor planning uitloopt.	+	0	Adequaat projectmanagement door tijdig en ver vooruit te plannen.
Ontwerp en uitvoering: Tegenstrijdige belangen vanuit verschillende (inhoudelijke) disciplines of vanuit individuele belangen (ondernemers/eigenaren) die niet verenigbaar zijn. En dus noopt tot keuzes.	+	0	Tijdig sturen op besluitvorming, Duidelijk de afweging uitleggen aan alle betrokkenen. Commitment en akkoord vanuit management en bestuur.
Ontwerp: Voor het gewenste eindbeeld gelden randvoorwaarden die buiten scope en invloed van het project liggen. Bijvoorbeeld noodzaak fietsenstalling om minder fietsen op straat te krijgen.	++	++	Duidelijk maken wat binnen scope en buiten scope project ligt, verwachtingen. Commitment van management en bestuur organiseren voor zaken die door anderen moeten worden opgepakt.
Juridisch:	++	+	Duidelijk maken wat binnen scope en buiten scope project ligt, verwachtingen.

Bepaalde ontwerpopgaven of -wensen stuiten op juridische belemmeringen, of op randvoorwaarden die de scope van het project liggen. Bijvoorbeeld terrasbeleid of (fiets)parkeerverbod			Commitment van management en bestuur organiseren voor zaken die door anderen moeten worden opgepakt.
Juridisch: Bepaalde (ruimtelijke) problemen kunnen alleen met meer toezicht en handhaving worden opgelost, en niet of beperkt in het ontwerp.	++	+	Duidelijk maken wat binnen scope en buiten scope project ligt, verwachtingen. Commitment van management en bestuur organiseren voor zaken die door anderen moeten worden opgepakt, dan wel niet opgelost kan worden.
Veiligheid: Het ontwerp- en uitvoeringsproces duurt zo lang waardoor Chinese stenen blijven liggen en risico op ongevallen en letselschade toeneemt	+	+	Er wordt voortdurend gemonitord op de stroefheid. Met beheer afstemmen welke (nood)maatregelen genomen kunnen worden om weg toch begaanbaar te houden. In uiterste geval noodbestrating op cruciale punten aanbrengen.
Technisch: Niet alle wensen en ambities zijn technisch te realiseren of zeer kostbaar, met name onder de grond	+	++	- ondergrond zo goed mogelijk in beeld brengen, mogelijk door een bodemscan of door proefsleuven op cruciale punten - wensen en/of ambities terugschroeven tot binnen budget - bestuurlijke besluitvorming over meer geld - tijdig afstemmen met opdrachtgever en bestuurder(s)
Technisch; De wens om werk met werk te maken kan niet gerealiseerd worden omdat andere partijen niet meewerken (m.n. externe partijen, zoals nutsbedrijven)	0	+	Vroegtijdig externe partijen, zoals nutsbedrijven, informeren en meenemen in verdere project, om risico hierop te minimaliseren. In ontwerp ruimtelijke reservering (ook onder de grond) opnemen voor toekomstige wensen en plannen die nu niet gerealiseerd kunnen worden. Ondergrondse reservering voor toekomstige kabels- en leidingen.

14. Afstemming

Voor dit projectplan is gebruik gemaakt van input uit individuele gesprekken met:

- 5.1.2e senior communicatieadviseur
- 5.1.2e senior beleidsadviseur (zwerfafvalbeleid)
- 5.1.2e programmamanager binnenstad
- 5.1.2e binnenstadsmanager Leeuwarden
- 5.1.2e medewerker ontwerp en voorbereiding (marktkasten)
- 5.1.2e bestuurlijk juridisch medewerker (terrasbeleid)
- 5.1.2e medewerker ontwikkeling (kunstbeleid)
- 5.1.2e senior beheerder groen en spelen
- 5.1.2e senior beheerder bovengrondse infra
- 5.1.2e senior beleidsmedewerker erfgoed (monumenten)
- 5.1.2e beleidsadviseur erfgoed en duurzaamheid
- 5.1.2e senior adviseur stedenbouw
- 5.1.2e wijkmanager
- 5.1.2e communicatieadviseur
- 5.1.2e adviseur economische ontwikkeling
- 5.1.2e senior beleidsadviseur (klimaat)
- 5.1.2e beleidsadviseur erfgoed (archeologie)
- 5.1.2e adviseur civiele techniek
- 5.1.2e adviseur verkeer en vervoer
- 5.1.2e adviseur ontwerp en voorbereiding (landschapsadviseur)
- 5.1.2e projectleider ct, openbare verlichting, bereikbaarheid
- 5.1.2e adviseur verkeer en vervoer (zero emissie)
- 5.1.2e beleidsadviseur wijkzaken (spelen en bewegen)
- 5.1.2e adviseur economie en toerisme

Bijlage: verslagen interne startbijeenkomsten

Bijlage 1: verslag 31 oktober 2023

Bijlage 2: verslag 14 november 2023

Eerste startbijeenkomst: Herinrichting Nieuwestad

Datum: 31 oktober 2023

Aanwezig: 5.1.2e , 5.1.2e , 5.1.2e , 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e , 5.1.2e , 5.1.2e , 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e , 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e , 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e , 5.1.2e

Afwezig: 5.1.2e 5.1.2e , 5.1.2e 5.1.2e , 5.1.2e 5.1.2e , 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e , 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e

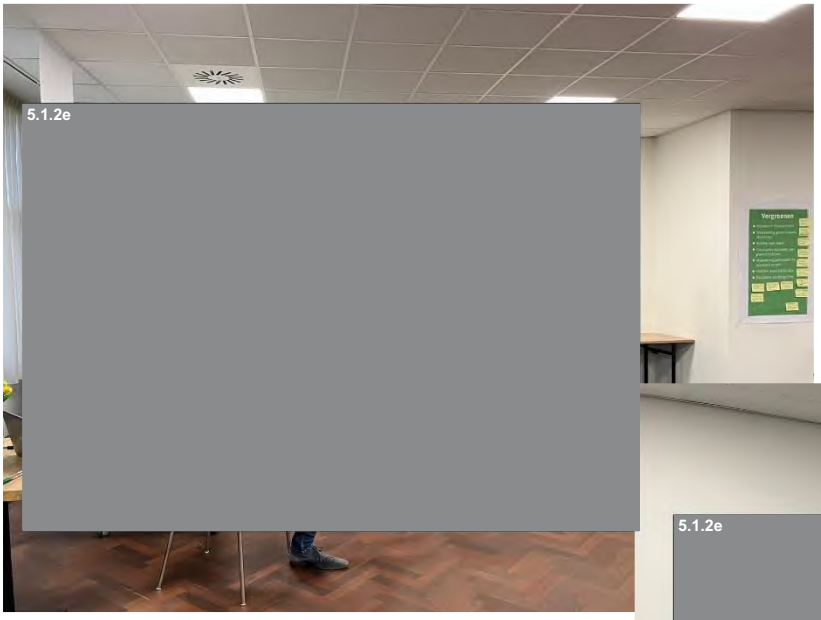
<u>Leidende principes</u>:

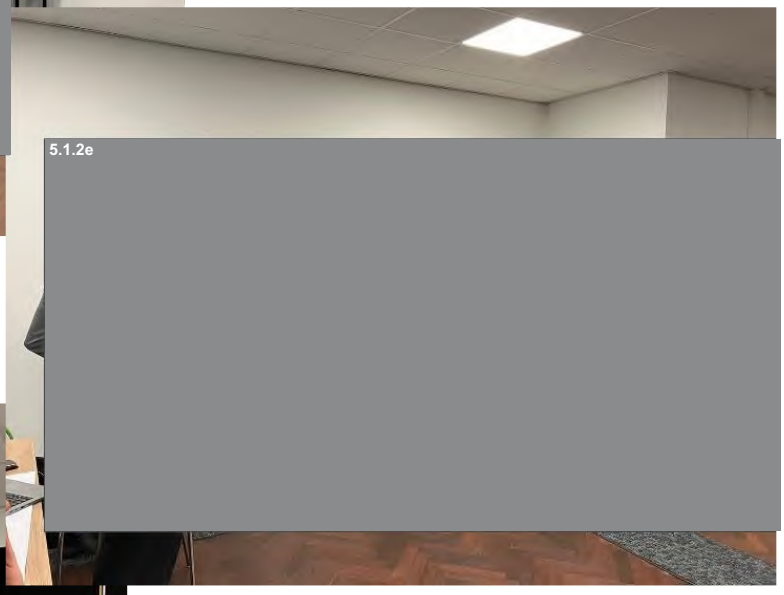
Uitkomsten van alles wat opgeschreven is staat in onderstaande tabel

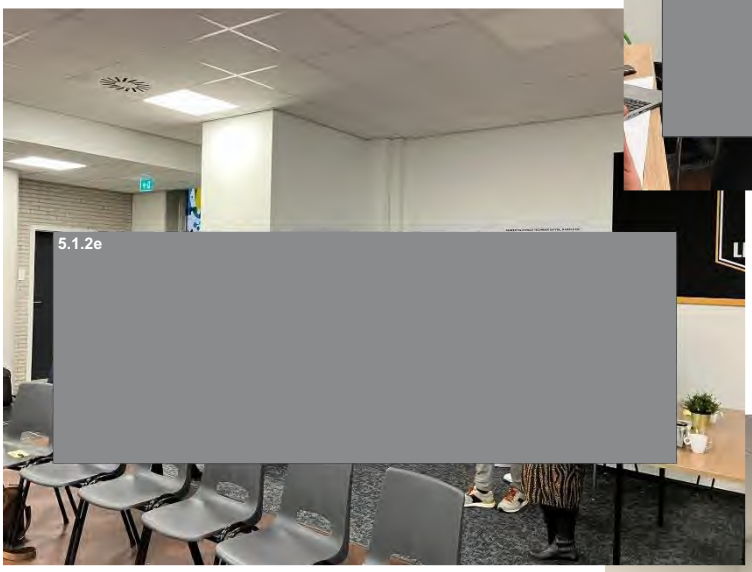
Vergroenen verbinden en verwaarden		
Vergroenen	**Verbinden**	**Verwaarden**
Laanuitstraling is vriendelijk en nodigt uit om te blijven	Omdat de Nieuwestad van iedereen is, is verbinden(d) ook het meest cruciale leidende principe.	Vergroenen is de ideale combinatie met verbinden en verwaarden
Herstellen van de oorspronkelijke orde van grootte van de bomen	aan elkaar maken, hier komen dingen samen.	Verwaarden zorgt voor levendigheid en betrokkenheid
Verhoudingsoppervlakte waar mogelijk reduceren	Monumenten, water en openbare ruimte komen samen.	Nieuwstad is een cultuur historische schat die gekoesterd moet worden
Logistiek/bevoorrading centraliseren (	De Nieuwestad verbindt nooit de hele binnenstad samen.	Verlaagd terras
Biodiversiteit; de stad heeft hogere biodiversiteit dan platteland.	Verbinden is ook keuzes maken.	Rijk aanbod van Retail, leisure en horeca
Groen betekent ruimtelijke kwaliteit en is fijner. Terrassen horeca; microklimaat	Verbinden; verleden-heden-toekomst	Mooiste winkelstraat van Friesland
Klimaatadaptatie is dé opgave om de binnenstad leefbaar te houden	Water: waterverbinding, afvoer/doorstroming, verkoeling, beleving, historie	Ideale plek voor combineren van functies; bewegen, vergroenen en ontmoeten
Vanuit historisch perspectief vergroenen niet/minder logisch	De meest bruisende plek in de binnenstad vraagt om nog een plek om tot rust te komen zoals Waagplein	Nieuwe winkelconcepten
Hittestress vraagt om vergroening	Zoveel publieke en privebelangen die moet je verbinden	Startups Peperstraat hogescholen
Verbeteren verblijfskwaliteit door vergroenen	Inclusieve samenleving gaat om verbinden en de Nieuwestad is de ultimieme plek daarvoor	Regie: V&D sleutel
Voorbeeldfunctie overheid in transities (goed voorbeeld doet volgen)	vervinden is Mienskip. Samen voor iedereen (mens en dier)	Groen aanzicht in de grachtsmuren
Vergroenen is de paraplu voor de andere leidende ontwikkelprincipes		Kade inrichting vergroening (bij het water)
Groene gevels		Verwaarden is verblijfskwaliteit vergroten. Bv Waagplein
		Passende elementen bij de binnenstad die versterken

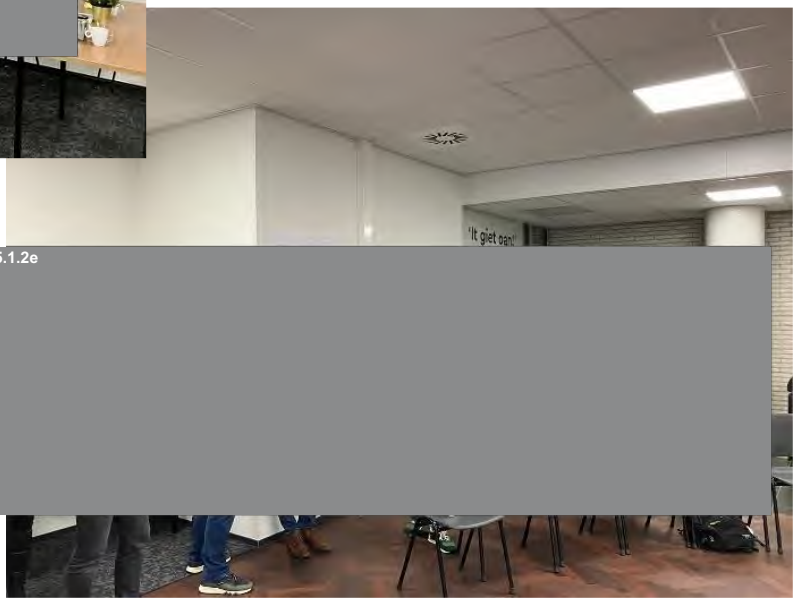
Als er een leidend principe gekozen moet worden is er het meeste draagvlak voor “verbinden”.
Maar ook aan “*vergroenen*” wordt veel waarde gehecht als leidend principe.
En als laatste volgt “*verwaarden*”.
“*Vergroenen*” en “*verwaarden*” moeten nadrukkelijk in samenhang met “*verbinden*” worden bezien.

Impressies van de bijeenkomst:

Problemen, wensen, kansen en wat willen we behouden

Uitwerking in drie thema's:

1. Gebruikers
2. Ontwerp en inrichting
3. Beheer en civiele techniek

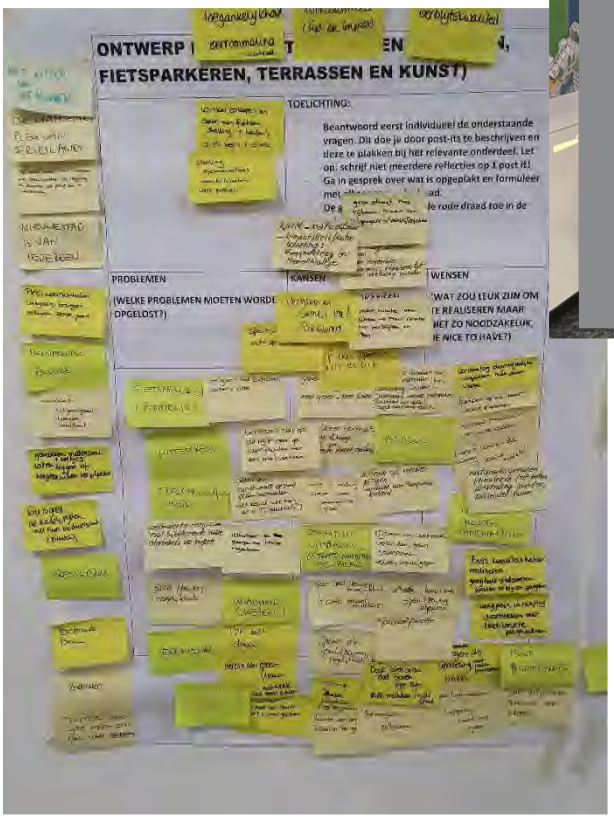
Vergroenen verbinden en verwaarden		
Vergroenen	**Verbinden**	**Verwaarden**
Laanuitstraling is vriendelijk en nodigt uit om te blijven	Omdat de Nieuwestad van iedereen is, is verbinden(d) ook het meest cruciale leidende principe.	Vergroenen is de ideale combinatie met verbinden en verwaarden
Herstellen van de oorspronkelijke orde van grootte van de bomen	aan elkaar maken, hier komen dingen samen.	Verwaarden zorgt voor levendigheid en betrokkenheid
Verhardingsoppervlakte waar mogelijk reduceren	Monumenten, water en openbare ruimte komen samen.	Nieuwstad is een cultuur historische schat die gekoesterd moet worden
Logistiek/bevoorrading centraliseren (	De Nieuwestad verbindt nooit de hele binnenstad samen.	Verlaagd terras
Biodiversiteit; de stad heeft hogere biodiversiteit dan platteland.	Verbinden is ook keuzes maken.	Rijk aanbod van Retail, leisure en horeca
Groen betekent ruimtelijke kwaliteit en is fijner. Terrassen horeca; microklimaat	Verbinden; verleden-heden-toekomst	Mooiste winkelstraat van Friesland
Klimaatadaptatie is dé opgave om de binnenstad leefbaar te houden	Water: waterverbinding, afvoer/doorstroming, verkoeling, beleving, historie	Ideale plek voor combineren van functies; bewegen, vergroenen en ontmoeten
Vanuit historisch perspectief vergroenen niet/minder logisch	De meest bruisende plek in de binnenstad vraagt om nog een plek om tot rust te komen zoals Waagplein	Nieuwe winkelconcepten
Hittestress vraagt om vergroening	Zoveel publieke en privebelangen die moet je verbinden	Startups Peperstraat hogescholen
Verbeteren verblijfskwaliteit door vergroenen	Inclusieve samenleving gaat om verbinden en de Nieuwestad is de ultimieme plek daarvoor	Regie: V&D sleutel
Voorbeeldfunctie overheid in transities (goed voorbeeld doet volgen)	vervinden is Mienskip. Samen voor iedereen (mens en dier)	Groen aanzicht in de grachtsmuren
Vergroenen is de paraplu voor de andere leidende ontwikkelprincipes		Kade inrichting vergroening (bij het water)
Groene gevels		Verwaarden is verblijfskwaliteit vergroten. Bv Waagplein
		Passende elementen bij de binnenstad die versterken

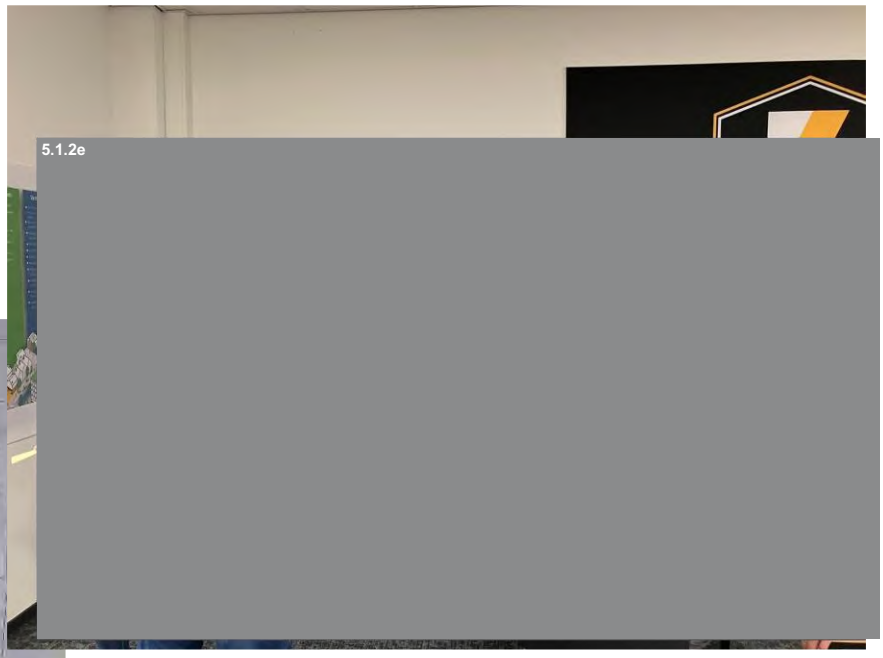

Ontwerp en inrichting (groen en bomen, fietsparkeren, terrassen en kunst)

PROBLEMEN	KANSEN	WENSEN	BEHOUDEN
(WELKE PROBLEMEN MOETEN WORDEN OPGELOST?)	(WELKE (KOPPEL)KANSEN BIEDT HET PROJECT?)	(WAT ZOU LEUK ZIJN OM TE REALISEREN MAAR NIET ZO NOODZAKELIJK, DE NICE TO HAVE?)	WAT IS GOED EN MOET WORDEN BEHOUDEN?
Terrassen niet op de pijp maar op vaste plekken met smal voetpad	Sport/bewegen ook op het water	Fietsen op een vaste plek	Nieuwestad is van iedereen
Water en rondvaart opstapplaats behouden wel keuze wie mag er in? Electrisch?	Gebakken materiaal en keitjes laten liggen of hergebruiken ter plekke	Verrommeling door tijdelijke objecten, niet door vaste	De ontmoetingsplek van Friesland
Toegankelijkheid	Speel-/beweeg mogelijkheden	Vastgoedeigenaren stimuleren tot betere uitstraling panden, passende puien	Op deze plek komt iedereen uit Leeuwarden en daarom de plek om te verbinden
Omgaan met extremen (water/hitte)	Beheergericht ontwerpen	Schoner houden, handhaving inzetten	Plek waar winkelen, uitgaan, verblijven en bewegen samengaan
Fietsparkeren rommelig	Ruimte voor terras en zitten in het groen	Markt rondom de Waag, kleine markt!	Monumentale allure
Hittestress	Groen; wandelen langs de gracht	Straatmeubilair op vaste plekken	Aantrekkelijk uitgaansgebied, terassen en winkelstraat
Verrommeling	5.1.2e liet zien dat bomen fijn zijn. Rust midden in de stad	Waagplein inrichting doortrekken met biodiversere plantvakken	de kades en pijpen met hun biodiversiteit (planten)
met een smalle beurs ook te laten genieten	Groen als speel-/beweeg mogelijkheid	Fijne zitplekken temidden van groen	"prettig" druk
Verbinden groen/blauw. Netwerk voor mens en dier	Geen speel-/beweeg mogelijkheid. Misschien dit combineren met straatmeubilair	Meer bodemgroen	Bestaande bomen
Hittesress gevolgen van hevige regenbuien	Kunst als speel-/beweeg object	Verbindende bomenrijen (lindes) als verkoeling met bodemgroen	Terrassen
Permanente terrassen met bijbehorende vaste obstakels op	Podiumfunctie en decor	Koppeling water met groen	trottoir zuidzijde heeft een fijne maat, daarom behouden
Gladheid chinese keien	Rijbaan en voetpad verbinden, geen stoepranden wel een strook groen	Groene kadewanden	
Vol met dingen	Eenheid in uitstraling (straatlantaarns) meubilair	Basis kwaliteit natuur realiseren: gangbare stadsoorten worden of blijven gangbaar	
De binnenstad ontbeert (nagenoeg) plekken voor spelen en bewegen. Dit zijn juist de plekken voor ontmoeten en verbinden	Ruimte in ondergrond creeeren voor bovengrondse inrichting en groen		
	Wonen op verdiepingen aandacht voor toegankelijkheid		
	Visualiseren vroeg 16e eeuwse waag en beeldende kunst opdracht		
	Autoluw		
	Voor ontwerp nadenken over hergebruik materialen/herbestemming. Circulair is reduceren nieuwe materialen. Is biobased een optie?		
	Meer groen op de Nieuwestad, meer bomen		
	Minder ruimte voor rijbaan betekend meer ruimte voor verblijven en groen		
	Vergroenen samen met bewoners		
	Geen straat met rijbaan maar een voetgangers/verblijfs gebied van maken		
	Kunst - waterafvoer; klimaatstress/waterbelasting: Bagijnesteeg en Herenwaltje		
	Oude Waag zichtbaar maken		
	Wonen versterken		
	Ondernemers stimuleren tot betere uitstraling van de panden		
	Verblijfskwaliteit		
	Duurzaamheid in tijd en impact		
	Fietsenstalling gemeentehuis openbaar maken buiten kantoortijden		
	Winkelpanden (aankopen) gebruiken voor trafo's en fietsenstalling. 2 stuks aan begin en eind van de Nieuwestad.		

Beheer en civiele techniek (afval, kabels en leidingen en warmtenetwerk)			
PROBLEMEN	**KANSEN**	**WENSEN**	**BEHOUDEN**
(WELKE PROBLEMEN MOETEN WORDEN OPGELOST?)	(WELKE (KOPPEL)KANSEN BIEDT HET PROJECT?)	(WAT ZOU LEUK ZIJN OM TE REALISEREN MAAR NIET ZO NOODZAKELIJK, DE NICE TO HAVE?)	WAT IS GOED EN MOET WORDEN BEHOUDEN?
Gladde stenen (probleem)	Scope: St. Jacobstraat, Ruiterskwartier en Schaverneck	Zero-emmissie-zone bevoorrading kleiner	Gebakken klinkers voetgangersstrook
Indeling markt ; martkt kasten	Verantwoorde gedragen inrichting en materialisering buitenruimte	Profiel Nieuwestad; rekening houden met kabels en leidingen	(Grotendeels) wegprofiel
Opgave kabels en leidingen (grijs gietijzer)	Beheer en ontwerp in gesprek voor materialen	Groene parasols (bomen) ipv bouwvallen over terrassen.	Tree parks system; bomen thv spiegelaar
Slecht groeiende bomen noordzijde door slechte ondergrondse groeiplaats	Beheer gericht ontwerpen	Waterbuffer systeem voor groene gevels	
Weinig ondergrondse ruimte groen	Nieuwe trafo's in panden, niet in openbare ruimte	Bij voorkeur geen "specials" materialen	
Veel te stenig	Kabelzone	spelaanleidingen	
Onderhoudsopgave	Fietsverkeer weren; reductie verbranding -> vergroenen		
Keuze meubilair passend met geen explosief duur onderhoud	Minder verharding		
Fietsers zijn ongeleide projecttielen	Biodiversiteit, klimaatadaptatie en place to be		
Afvalbakken op de juiste plek tegen zwerfvuil, juiste type	Kade inrichting groen		
	Steenbreek bomen in groen is goedkoper		

Tweede startbijeenkomst: Herinrichting Nieuwestad

Datum: 14 november 2023

Aanwezig: [redacted].

Afwezig:, [redacted]

Terugkoppeling sessie 31 oktober 2023

Leidende principes:
Verbinden als leidend principe, want de Nieuwestad is van iedereen en verbindt alle belangen. Vergroenen en verwaarden zijn ook heel belangrijk en sterk ondersteunend aan het leidende principe.

Wat is goed en wat moeten we behouden?:
- Veel algemeenheden: historische kwaliteit, uitstraling etc.
- Vervolgens benoemen we veel problemen, kansen en wensen
- Dit staat op gespannen voet met elkaar; is de basis nu goed of niet?

Hoofdpunten:
<u>Problemen:</u> gladde stenen, verrommeling, wildgroei aan functie, toegankelijkheid, fietsenstallingen, conflict fietser-voetganger (en auto's), meer groen / bomen, hittestress.
<u>Kansen:</u> inrichting rijbanen, voetganger op 1, minder fietsen, autoluw, meer groen en bomen, plekken voor ontmoeten / bewegen, beheergericht ontwerpen, inrichting ondergrond en trafo's, gebruik kelder V&D.
<u>Wensen:</u> Diverse specifieke wensen op specifieke plekken, vaak ook een 'plus' op de diverse kansen met name t.a.v. groen, biodiversiteit, water, etc., kleinere bevoorradingsauto's, stimulansen in vastgoed en winkel(concepten).

Terugkoppeling met opdrachtgever:
- Als stenen niet glad waren hadden we komende jaren geen herinrichting gedaan, dus dan moet de basis goed zijn?
- Ga uit van de basis, kijk goed naar beschikbare budget en los daarin de problemen, wensen en kansen op;
- Wat is de deadline vervangen gladde stenen en bepaalt dit wat er verder nog kan?
- Een goede fietsenstalling randvoorwaardelijk stellen voor een goede inrichting.
- Kans doet zich nu voor in kelder V&D (incl. oplossing trafo)
- Noodzakelijk om minder fietsen op straat te krijgen en ruimte te bieden voor andere functies, m.n. vergroenen.

Ambitieniveau

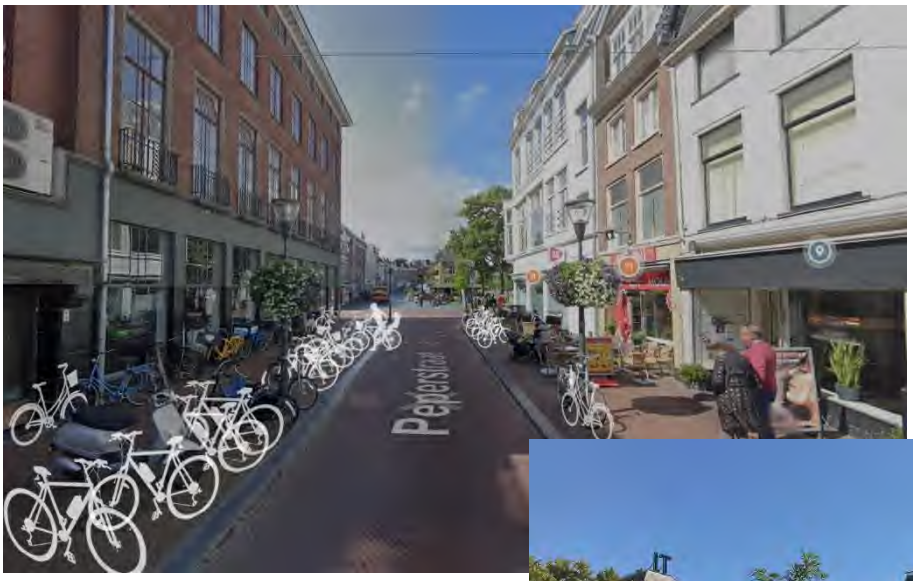
Een goed gesprek over de verschillende ambitiesniveaus zoals ook opgenomen in de agenda binnenstad (A, B, en C). College heeft weliswaar gekozen voor C maar we zullen hier per onderwerp en gebied moeten kijken hoe we een zo hoog mogelijk ambitie kunnen realiseren rekening houdend met alle belangen zoals de inpassing in de historische binnenstad en de beheersbaarheid (beheergericht ontwerpen). Of dit dan B of C is, is dan minder relevant.

Impressies stedenbouw ter inspiratie en discussie

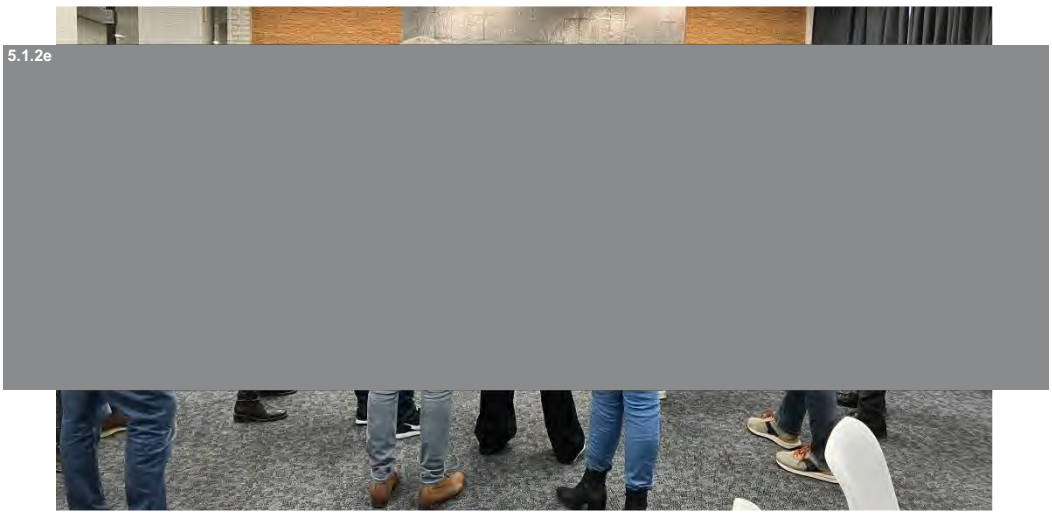

Stellingen

Stelling 1:
De Nieuwestad moet te allen tijde een fietsroute blijven en ruimte bieden aan geparkeerde fietsen.

Een meerderheid was het hier mee oneens, waarbij in het gesprek de nodige nuance werd aangebracht en vooral de woorden ‘te allen tijde’ ervoor zorgt dat ze niet achter deze stelling stonden. Er is een meerderheid die vindt dat het bespreekbaar moet zijn om op sommige momenten en plekken niet de fiets op 1 te zetten. Vanuit mobiliteit is aangegeven dat de bereikbaarheid per fiets wel belangrijk is en omrijdroutes niet makkelijk zijn.

Stelling 2:
We moeten zoveel mogelijk bomen en groen plaatsen, ook als dit ten koste gaat van andere functies zoals terrassen en fietsen.

De groep was hierin verdeeld. Ook hierin zijn diverse nuances aan te brengen. Duidelijk is dat er meer belangen zijn dan groen en bomen en functies soms ook goed te combineren zijn. Niettemin is de wens tot vergroening en meer bomen wel prominent.

Gezamenlijke opdracht

De groep is in drieën gedeeld en heeft per thema van 31 oktober de drie belangrijkste onderwerpen aangeduid die volgens die groep het meest van belang zijn. Dit resulteert in de volgende prioritering per thema:

Ontwerp en inrichting:
- Verrommeling
- Eenheid in uitstraling meubilair
- Meer groen, meer bomen, klimaatbestendigheid

Beheer en civiele techniek:
- Gladde stenen
- Weinig ondergrondse ruimte voor groen
- Verantwoorde gedragen inrichting en materialisering buitenruimte

Gebruikers:
- Verblijfskwaliteit verhogen is voetgangersgebied, voetganger op 1, huidige inrichting met brede rijbaan geeft prioriteit aan auto en fiets. Visueel rijbaan laten vervallen en prio geven aan voetgangers
- Toekomstbestendig ondernemen
- Water(sport)voorzieningen en relatie met maaiveld

In de vervolgopdracht is de groepen gevraagd dit verder uit te werken en te concretiseren. Dit leidt tot de volgende bevindingen.

Ontwerp en inrichting:

Verrommeling

- Reclame, fietsen, windschermen, terrassen, niet alles overal/wat-waar/keuzes

Eenheid in uitstraling

- Straatverlichting en meubilair
- Gebakken en klinkers en eenheid in verharding, met variaties per deelgebied

Meer groen, meer bomen, klimaatbestendigheid

- Basis op orde / toekomstbestendig
- Wel te onderhouden, niet te 'gemaakt', inheems
- Meer groen en bomen

Beheer en civiele techniek:

Gladde stenen

- Stenen eruit en herbestemming zoeken, wellicht als stortsteen oever
- Nieuwe stenen niet glad
- Rood/bruin gebakken
- Juiste formaat, dus niet te klein (beheer en onderhoud)

Weinig ondergrondse ruimte voor groen

- Kabels en leidingen eventueel herstructureren
- Reserveren ruimte energietransitie
- Groeiplaats ontwerpen; hou oud moet de boom worden? Wat voor grootte? -> x m3 ruimte intekenen
- Wat moet het groen op deze plek hier gaan betekenen, en wat heeft het groen daarvoor nodig?

Verantwoorde gedragen inrichting en materialisering buitenruimte

- Ontwerp en beheer hand in hand met het plan maken
- Bewoners/ondernemers/bezoekers betrekken in ontwerpproces
- Geen grasbeton of halfverharding

Gebruikers:

Verblijfskwaliteit verhogen

- De binnenstad is (bij uitstek) een cluster waar (bijna overal) economie de boventoon voert (bereikbaarheid/parkeren)
- Vergroenen = verblijven
- Langzaam aan
- Geen bus over de Nieuwestad
- Voorwaardelijk; historische kwaliteit behouden
- Gedeelte rondom de waag voetgangersgebied maken

Toekomstbestendig ondernemen

- Ruimte voor cultuur
- Vestigingsklimaat versterken
- Wie maakt de Nieuwestad: ondernemers
- Betrouwbare overheid: staand beleid
- Place to be: een bezoek aan de binnenstad moet een beleving zijn!
- Schoon, heel en netjes
- Verder uitlichten historische panden

Water(sport)voorzieningen en relatie met maaiveld

- Unique selling point (USP): uitnutten marketing en profilering. Zitgelegenheid, water en sloepenroute, horeca aan het water.
- Openbare zitplekken voor iedereen aan het water
- Gedeelte tussen terrasboten een openbare steiger (water/looproute)
- Water als activiteit

Tot slot: 5.1.2e vroeg aan het eind om in het vervolgproces deze groep goed te blijven betrekken bij het verdere ontwerpproces. Waarvan akte, dat gaan we doen!

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	11, 32, 34, 35, 36, 39, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 48, 49, 51

From: "5.1.2e "
Sent: 5/28/2026 6:25:35 AM +00:00
To: "5.1.2e " <5.1.2e @leeuwarden.nl>, "5.1.2e " <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Cc:
Subject: RE: Aanvraag kapvergunning Nieuwestad

Zie ook mail net, monumentenvergunning en kapvergunning niet koppelen! Want we kunnen de monumentenvergunning nog niet indienen, tekeningen verlaagde kade zijn nog niet klaar.
Bovendien moet die monumentenvergunning nog langs Rijksdienst Cultureel Erfgoed en ik weet niet hoe lang dat duurt, maar dat is potentieel een vertragende factor, waardoor de kapvergunning en onze planning in gevaar komt. Dat kunnen we niet hebben.
We moeten nu echt haast maken met de kapvergunning, want in oktober starten we de werkzaamheden en dan willen we denk ik ook al wel kappen. Dus gelet op bezwaartermijnen e.d. moeten we deze zsm zien in te dienen. We hebben er straks overleg over.

De kade gaan we waarschijnlijk pas in het najaar van 2027 verlagen, dus voor die vergunning hebben we nog alle tijd.

Tot straks!

Groet 5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: dinsdag 26 mei 2026 16:26
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: FW: Aanvraag kapvergunning Nieuwestad

Dag 5.1.2e en 5.1.2e

5.1.2e jij hebt onderstaande mail ook ontvangen van 5.1.2e met zijn opmerkingen tot nu toe op de aanvraag kapvergunning.

Ik heb net even via teams contact met hem gehad waarbij hij aangaf dat er nog wat zaken niet kloppen en dat we het volgende nog nodig hebben om de aanvraag compleet te maken.

- Een tekening (treeologic) waar in staat aangeven welke boomsoort het is, de omtrek en de dikte van de van de bomen van zowel de bomen die verplant gaan worden als die gekapt worden. 5.1.2e kun jij die nog aanleveren of moet ik hiervoor bij degene zijn die de BEA heeft opgesteld.
- V.w.b. de BEA hier staat in dat de bomen duurzaam behouden kunnen worden. Wij moeten een tekst toevoegen in de aanvraag waarin we toelichten waarom de bomen dan toch gekapt gaan worden. Voorbeeld: omdat de bomen in dusdanige condititie zijn dat ze niet behouden kunnen worden. En omdat we in het nieuwe plan een verlaagde kade gaan aanbrengen etc.
- Ook staat in de BEA een afwijking tov de tekening die ik van jou heb gehad mbt de kappen bomen. Aan het eind van het stuk staan bomen in rood aangegeven en in de BEA zijn deze groen. Ook hier moet een toelichting voor komen. 5.1.2e 5.1.2e wil 1 van jullie de tekst hiervoor aanleveren?
- M.b.t. het ecologisch onderzoek de quickscan staat een zin dat er een verstoring van de vleermuizen bij kap bomen zal plaatsvinden. Is hier een nader onderzoek naar gedaan.
  5.1.2e kan ik dit aanvullende rapport ontvangen

@5.1.2e Ik heb vanmorgen met 5.1.2e die de aanvraag beoordeeld afgesproken dat we de kapvergunning en monumentenvergunning in 1 aanvraag doen. Morgen heb ik een overleg met 5.1.2e over de laatste.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e
Projectassistent
Projectmanagementbureau (PMB)
E 5.1.2e @leeuwarden.nl
M 5.1.2e

Gemeente Leeuwarden
Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000, 8900 JA LEEUWARDEN
T 14 058 | www.leeuwarden.nl | Twitter | Facebook

Afwezig: vrijdagmiddag

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: dinsdag 26 mei 2026 15:46
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
CC: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: Aanvraag kapvergunning Nieuwestad

Hoi 5.1.2e,

De informatie heb ik grof doorgenomen. Er zijn is extra informatie nodig.

Dit zijn dingen die mij zijn opgevallen:

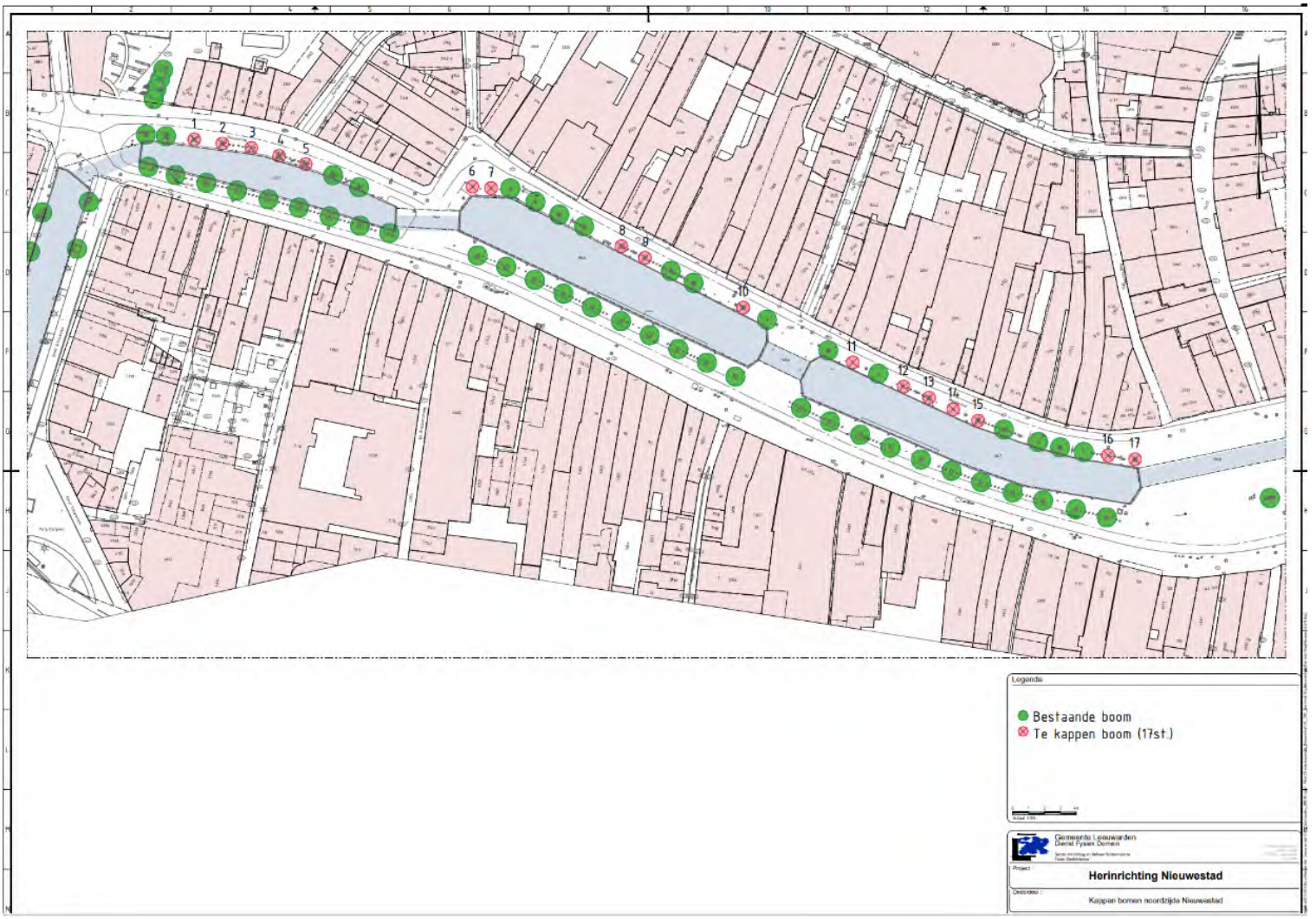
Een overzichtslijst/Inventarisatie van de bomen ontbreekt. (Bomen van 20 cm of dikker zijn vergunningplichtig). Het bedrijf dat de BEA heeft gemaakt zal deze informatie hebben (Excel).
Volgens mail alle bomen (aan de Noordzijde Nieuwestad) vergunning plichtig. Zuidzijde onbekend.

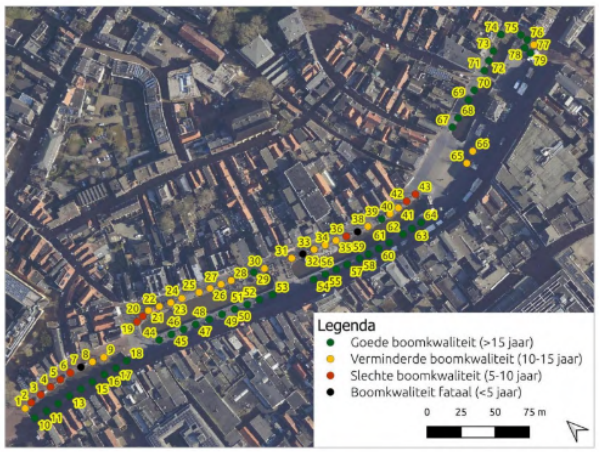
Voor de herplant worden de bomen aan zuidzijde gebruikt. Verplanten is ook vergunning plichtig. Deze bomen zijn niet opgenomen in de aanvraag.
In de BEA staat dat de bomen aan de zuidzijde duurzaam behouden kunnen worden. Mogelijk dat er in de BEA wel een tekst staat dat deze bomen verplant zullen worden naar de noordzijde alleen ben ik deze (nog) niet tegengekomen.

Bomen kap tekening gemeente en conditie tekening BEA komen in aantallen/locaties niet overeen. Hierdoor is er een motiveringsgebrek voor het deel van de bomen dat niet in de BEA staat.

Advies: één aanvraag/vergunning (niet twee keer vergunning traject).

Ecologische Quickscan. Uitgevoerd door gemeente Leeuwarden. Dit kan reacties opleveren.
Is er afstemming geweest met de Provincie Fryslân? Onder andere i.v.m. vleermuizen, gierzwaluwen?

Afb. 6: overzicht boomkwaliteit

6 Conclusie

Voor 79 bomen in het projectgebied is bepaald of deze behouden kunnen blijven. Daarbij stond de volgende hoofdvraag centraal:

> *"Wat zijn de gevolgen van de voorgenomen plannen voor de bomen en hoe kunnen de bomen duurzaam behouden blijven voor de toekomst?"*

De bomen zijn onderscheiden in drie categorieën. Deze categorieën worden in onderstaande paragrafen verder uitgewerkt:

1. Bomen die NIET te behouden zijn;
2. Bomen die te behouden zijn MET randvoorwaarden;
3. Bomen die te behouden zijn ZONDER randvoorwaarden.

6.1 Bomen niet te behouden

Binnen het projectgebied zijn 13 bomen niet duurzaam te behouden. Voor al deze bomen komt dit door de slechte boomkwaliteit. De boomkwaliteit is dermate slecht dat bodemverbetering niet zal leiden tot een hogere toekomstverwachting. Het gaat hierbij om de bomen 2 t/m 7, 19, 20, 32, 36, 37, 42, 43.

Voor boom 1, 8 en 9 kan overwogen worden deze ook gelijk te vervangen zodat de hele bomenrij nieuw wordt aangeplant.

6.2 Bomen te behouden met randvoorwaarden

Dit zijn 66 bomen waarbij knelpunten geconstateerd zijn. De bomen 10 t/m 18, 44 t/m 64 en 67 t/m 79, zijn echter, met de juiste randvoorwaarden duurzaam te behouden.

Daarnaast zijn de bomen 1, 8, 9, 21 t/m 31, 33 t/m 35, 38, 39, 40, 65 en 66 duurzaam te behouden met de juiste randvoorwaarden **en** het toepassen van groeiplaatsverbetering. In paragraaf 5.4 zijn de mogelijkheden geanalyseerd. In deze situatie is het meest effectief om te kiezen voor gronduitwisseling of het injecteren van voedingstoffen. De inschatting is dat de bomen op deze manier voldoende voedingstoffen een toekomstverwachting van 15 jaar te bereiken.

De quickscan heb ik ook doorgenomen. Hierin valt mij het volgende op:

Vleermuizen: Nader onderzoek.

Bij de documenten zit geen Nader onderzoek m.b.t. vleermuizen. Dit zal er wel bij moeten.

3. Invloed op soorten en aanbevelingen

3.1 Flora en fauna

In tabel 3.1 staat per soortgroep het mogelijke effect van de werkzaamheden beschreven en het advies.

Tabel 3.1 soorten met mogelijk effect van werkzaamheden

Soortgroep	(Negatieve) effecten van de werkzaamheden	Advies
Vleermuizen	Verstoring door verlichting	Werken tijdens daglichtperiode
	Mogelijke verstoring/vernietiging verblijfplaatsen bij bomenkap	Nader onderzoek
	Mogelijke aantasting vliegroute bij bomenkap	Nader onderzoek
Vogels	Verstoring/vernieling vanwege verwijdering nest bij bomenkap	Werken buiten het broedseizoen
Amfibieën	Mogelijke verstoring/doding bij vernielen schuilplaats	Vooraf aan de werkzaamheden de geveltuintjes controleren op aanwezigheid. Indien aanwezig, de soorten verplaatsen naar geschikt biotoop (b.v. bosjes bij het water in Potmargegebied)
Reptielen	Geen	
Ongewervelden	Geen	
Vissen	Geen	
Grondgebonden zoogdieren	Geen	
Vaatplanten	Geen	

Van: 5.1.2e <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Verzonden: dinsdag 26 mei 2026 12:33
Aan: 5.1.2e <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Onderwerp: Aanvraag kapvergunning Nieuwestad

Hoi 5.1.2e

Ik heb de documenten die ik in de aanvraag kapvergunning heb gezet in deze map in teams gezet Kapvergunning
Ik heb jou aan dit kanaal toegevoegd.

Ik hoor graag welke documenten nog ontbreken dan kan ik deze morgen toevoegen.

Groetjes en werkse!

5.1.2e
Projectassistent
Projectmanagementbureau (PMB)
E 5.1.2e @leeuwarden.nl
M 5.1.2e

Gemeente Leeuwarden
Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000, 8900 JA LEEUWARDEN
T 14 058 | www.leeuwarden.nl | Twitter | Facebook

Afwezig: vrijdagmiddag

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 2, 3, 4

From: "5.1.2e " <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Sent: 5/26/2026 1:45:41 PM +00:00
To: "5.1.2e " <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Cc: "5.1.2e " <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Subject: RE: Aanvraag kapvergunning Nieuwestad

Hoi 5.1.2e ,

De informatie heb ik grof doorgenomen. Er zijn is extra informatie nodig.

Dit zijn dingen die mij zijn opgevallen:

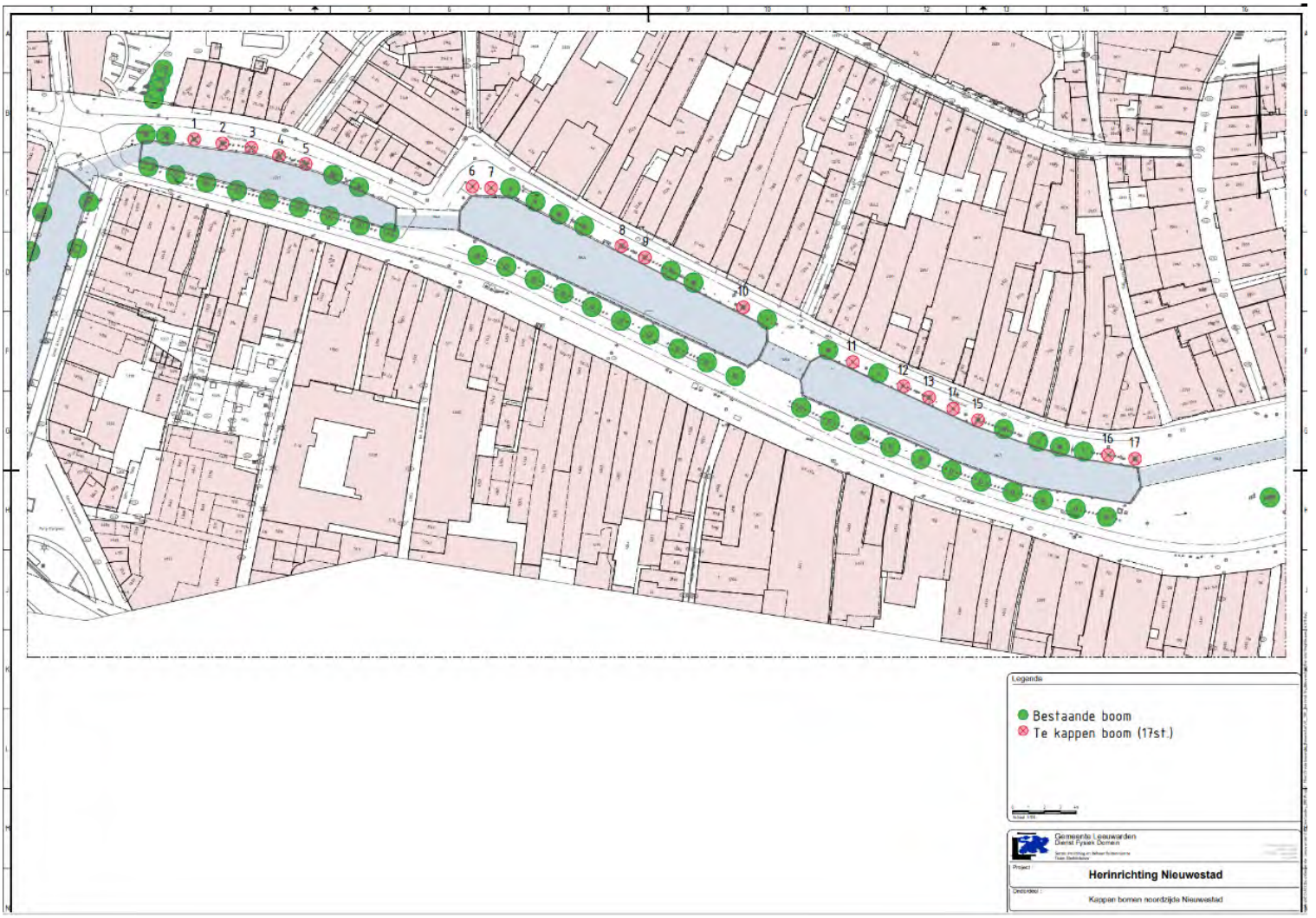
Een overzichtslijst/Inventarisatie van de bomen ontbreekt. (Bomen van 20 cm of dikker zijn vergunningplichtig). Het bedrijf dat de BEA heeft gemaakt zal deze informatie hebben (Excel).
Volgens mail alle bomen (aan de Noordzijde Nieuwestad) vergunning plichtig. Zuidzijde onbekend.

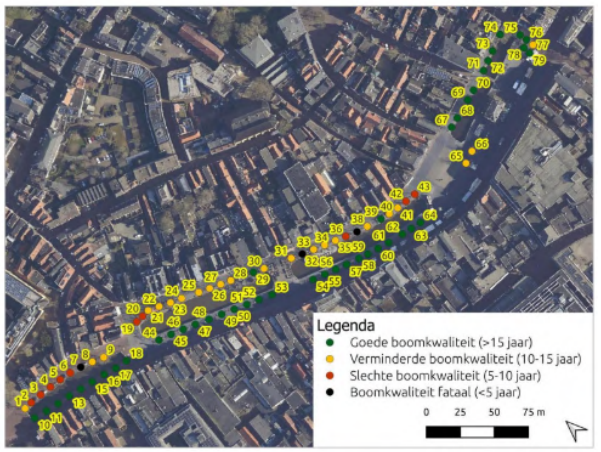
Voor de herplant worden de bomen aan zuidzijde gebruikt. Verplanten is ook vergunning plichtig. Deze bomen zijn niet opgenomen in de aanvraag.
In de BEA staat dat de bomen aan de zuidzijde duurzaam behouden kunnen worden. Mogelijk dat er in de BEA wel een tekst staat dat deze bomen verplant zullen worden naar de noordzijde alleen ben ik deze (nog) niet tegengekomen.

Bomen kap tekening gemeente en conditie tekening BEA komen in aantallen/locaties niet overeen. Hierdoor is er een motiveringsgebrek voor het deel van de bomen dat niet in de BEA staat.

Advies: één aanvraag/vergunning (niet twee keer vergunning traject).

Ecologische Quickscan. Uitgevoerd door gemeente Leeuwarden. Dit kan reacties opleveren.
Is er afstemming geweest met de Provincie Fryslân? Onder andere i.v.m. vleermuizen, gierzwaluwen?

Afb. 6: overzicht boomkwaliteit

6 Conclusie

Voor 79 bomen in het projectgebied is bepaald of deze behouden kunnen blijven. Daarbij stond de volgende hoofdvraag centraal:

> *"Wat zijn de gevolgen van de voorgenomen plannen voor de bomen en hoe kunnen de bomen duurzaam behouden blijven voor de toekomst?"*

De bomen zijn onderscheiden in drie categorieën. Deze categorieën worden in onderstaande paragrafen verder uitgewerkt:

1. Bomen die NIET te behouden zijn;
2. Bomen die te behouden zijn MET randvoorwaarden;
3. Bomen die te behouden zijn ZONDER randvoorwaarden.

6.1 Bomen niet te behouden

Binnen het projectgebied zijn 13 bomen niet duurzaam te behouden. Voor al deze bomen komt dit door de slechte boomkwaliteit. De boomkwaliteit is dermate slecht dat bodemverbetering niet zal leiden tot een hogere toekomstverwachting. Het gaat hierbij om de bomen 2 t/m 7, 19, 20, 32, 36, 37, 42, 43.

Voor boom 1, 8 en 9 kan overwogen worden deze ook gelijk te vervangen zodat de hele bomenrij nieuw wordt aangeplant.

6.2 Bomen te behouden met randvoorwaarden

Dit zijn 66 bomen waarbij knelpunten geconstateerd zijn. De bomen 10 t/m 18, 44 t/m 64 en 67 t/m 79, zijn echter, met de juiste randvoorwaarden duurzaam te behouden.

Daarnaast zijn de bomen 1, 8, 9, 21 t/m 31, 33 t/m 35, 38, 39, 40, 65 en 66 duurzaam te behouden met de juiste randvoorwaarden **en** het toepassen van groeiplaatsverbetering. In paragraaf 5.4 zijn de mogelijkheden geanalyseerd. In deze situatie is het meest effectief om te kiezen voor grondruitwisseling of het injecteren van voedingstoffen. De inschatting is dat de bomen op deze manier voldoende voedingstoffen een toekomstverwachting van 15 jaar te bereiken.

De quickscan heb ik ook doorgenomen. Hierin valt mij het volgende op:

Vleermuizen: Nader onderzoek.

Bij de documenten zit geen Nader onderzoek m.b.t. vleermuizen. Dit zal er wel bij moeten.

3. Invloed op soorten en aanbevelingen

3.1 Flora en fauna

In tabel 3.1 staat per soortgroep het mogelijke effect van de werkzaamheden beschreven en het advies.

Tabel 3.1 soorten met mogelijk effect van werkzaamheden

Soortgroep	(Negatieve) effecten van de werkzaamheden	Advies
Vleermuizen	Verstoring door verlichting	Werken tijdens daglichtperiode
	Mogelijke verstoring/vernietiging verblijfplaatsen bij bomenkap	Nader onderzoek
	Mogelijke aantasting vliegroute bij bomenkap	Nader onderzoek
Vogels	Verstoring/vernieling vanwege verwijdering nest bij bomenkap	Werken buiten het broedseizoen
Amfibieën	Mogelijke verstoring/doding bij vernielen schuilplaats	Vooraf aan de werkzaamheden de geveltuintjes controleren op aanwezigheid. Indien aanwezig, de soorten verplaatsen naar geschikt biotoop (b.v. bosjes bij het water in Potmargegebied)
Reptielen	Geen	
Ongewervelden	Geen	
Vissen	Geen	
Grondgebonden zoogdieren	Geen	
Vaatplanten	Geen	

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: dinsdag 26 mei 2026 12:33
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: Aanvraag kapvergunning Nieuwestad

Hoi 5.1.2e

Ik heb de documenten die ik in de aanvraag kapvergunning heb gezet in deze map in teams gezet Kapvergunning
Ik heb jou aan dit kanaal toegevoegd.

Ik hoor graag welke documenten nog ontbreken dan kan ik deze morgen toevoegen.

Groetjes en werkse!

5.1.2e
Projectassistent
Projectmanagementbureau (PMB)
E 5.1.2e @leeuwarden.nl
M 5.1.2e

Gemeente Leeuwarden
Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000, 8900 JA LEEUWARDEN
T 14 058 | www.leeuwarden.nl | Twitter | Facebook

Afwezig: vrijdagmiddag

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 2, 3

From: "5.1.2e" <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Sent: 9/22/2025 9:29:51 AM +00:00
To: "5.1.2e" <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Cc:
Subject: RE: Aanvullende BEA

5.1.2e is dit voldoende zo?

Van: 5.1.2e (Civiele Techniek Fysiek Domein)
Verzonden: maandag 22 september 2025 09:23
Aan: 5.1.2e ; 5.1.2e ; 5.1.2e
CC: 5.1.2e ; 5.1.2e
Onderwerp: RE: Aanvullende BEA

Hoi 5.1.2e,
Van de meetpunten die ik op https://www.grondwatertools.nl/gwsinbeeld/ kon vinden zit het grondwater gemiddeld op ca. 1 meter t.o.v. het maaiveld (meetpunt in de Wirdumerdijk (+0,83 m NAP) en Ruiterskwartier (+0,72 m NAP)). Bij een meetpunt in het Herenwaltje zit het gemiddelde grondwater dieper op ca. 1,80 m t.o.v. het maaiveld (op -0,54 m NAP).
Als ik naar meetpunten kijk die wat verder van de Nieuwestad zitten maar nog wel in de binnenstad dan zit de gemiddelde grondwaterstand tussen de 1,00 en 1,50 meter t.o.v. het maaiveld.
Met vriendelijke groet,
5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: zondag 21 september 2025 19:43
Aan: 5.1.2e (Civiele Techniek Fysiek Domein) ; 5.1.2e ; 5.1.2e
CC: 5.1.2e ; 5.1.2e
Onderwerp: FW: Aanvullende BEA

Hoi 5.1.2e en 5.1.2e,
Zie onderstaande vraag van Tree-o-logic (via 5.1.2e) over de grondwaterstanden. Dit is relevant voor de BEA en de eindconclusies over te vervangen bomen.
Hebben jullie hier een antwoord op? 5.1.2e is met vakantie de komende twee weken bedenk ik me. 5.1.2e weet jij dit, of hoe we dit kunnen achterhalen?
@5.1.2e kun jij het VO (tot nu toe) in dwg of dxf aanleveren?
Hoor graag,
Groet 5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Verzonden: vrijdag 19 september 2025 10:40
Aan: 5.1.2e <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Onderwerp: Fw: Aanvullende BEA

Hoi 5.1.2e
Weet jij onderstaande ook van het grondwater? Gaat er om dat hij kan bepalen hoe diep ze kunnen ontgraven voor we in het grondwater zitten.
Plus de vraag of het vo ook in dwg of dxf is aan te leveren?
Met vriendelijke groeten,
5.1.2e

Van: 5.1.2e | Tree-o-Logic <5.1.2e@treeologic.nl>
Verzonden: vrijdag, september 19, 2025 10:18 AM
Aan: 5.1.2e <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Onderwerp: Aanvullende BEA

Dag 5.1.2e
Zoals net besproken even een vraag over de grondwaterstanden. In onderstaande mail staat: ¡§uitgaande van een boezempeil (0,52 ¡V NAP) in de grachten zal het grondwater daaraan gerelateerd zijn. Met wat opbolling zal het richting 0,40 / 0,45 ¡V NAP zijn.¡¨ Is dit boven NAP of beneden NAP?
Verder gaf je aan de ontwerptekeningen te hebben van de overige groeiplaatsconstructies. Deze zou ik ook graag ontvangen.
Vriendelijke groet,
5.1.2e **| Tree-o-Logic**
Boomtechnisch adviseur (ETT) / Gis en data adviseur
tree-o-logic

Westenengerdijk 11
6732 GP Harskamp
(0318) 47 91 66

LinkedIn ¡´ Website

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 2

From: "5.1.2e" <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Sent: 6/26/2026 7:30:02 AM +00:00
To: "5.1.2e" <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Cc:
Subject: Re: Advies Nieuwestad herinrichting, 25-06-2026

Goedemorgen 5.1.2e,
Datum ga ik wijzigen.
Dank voor de feedback.
5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Verzonden: Friday, 26 June 2026 08:14:31
Aan: 5.1.2e <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: Advies Nieuwestad herinrichting, 25-06-2026

Volgens mij prima zo, netjes gedaan.

Enige waar ik nog over twijfelde is de herplant termijn van 31-12-2027. Is dat zo verplicht of kan je dat opschuiven naar 1-4-2028? Als het niet kan dan is het niet anders, als het wel kan dan biedt dat nog wat ruimte als er tegenslagen zijn. Archeologische vondsten enzo 😊

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Verzonden: donderdag 25 juni 2026 10:49
Aan: 5.1.2e <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Onderwerp: Advies Nieuwestad herinrichting, 25-06-2026
Urgentie: Hoog

Hoi 5.1.2e

Nog aanvullingen?

Ik stuur je dit advies in het geval er bezwaren komen dan kan je aansluiten bij de commissie.

Met vriendelijke groeten,

5.1.2e

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1

From: 5.1.2e "
Sent: 6/15/2026 12:57:51 PM +00:00
To: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>, "5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>, "5.1.2e " <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Cc: 5.1.2e " <5.1.2e @leeuwarden.nl>, 5.1.2e " <5.1.2e @leeuwarden.nl>, 5.1.2e " <5.1.2e @leeuwarden.nl>, 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Subject: RE: bomen 1-43 Nieuwestad

Goedemiddag,

Zojuist met de Bomenridders gezeten. We kunnen gewoon doorgaan met het plan zoals bedacht. Er zijn geen aanpassingen nodig.

Ze snapten de overwegingen, vonden het uiteraard wel jammer van sommige bomen.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: woensdag 10 juni 2026 11:45
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
CC: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: bomen 1-43 Nieuwestad

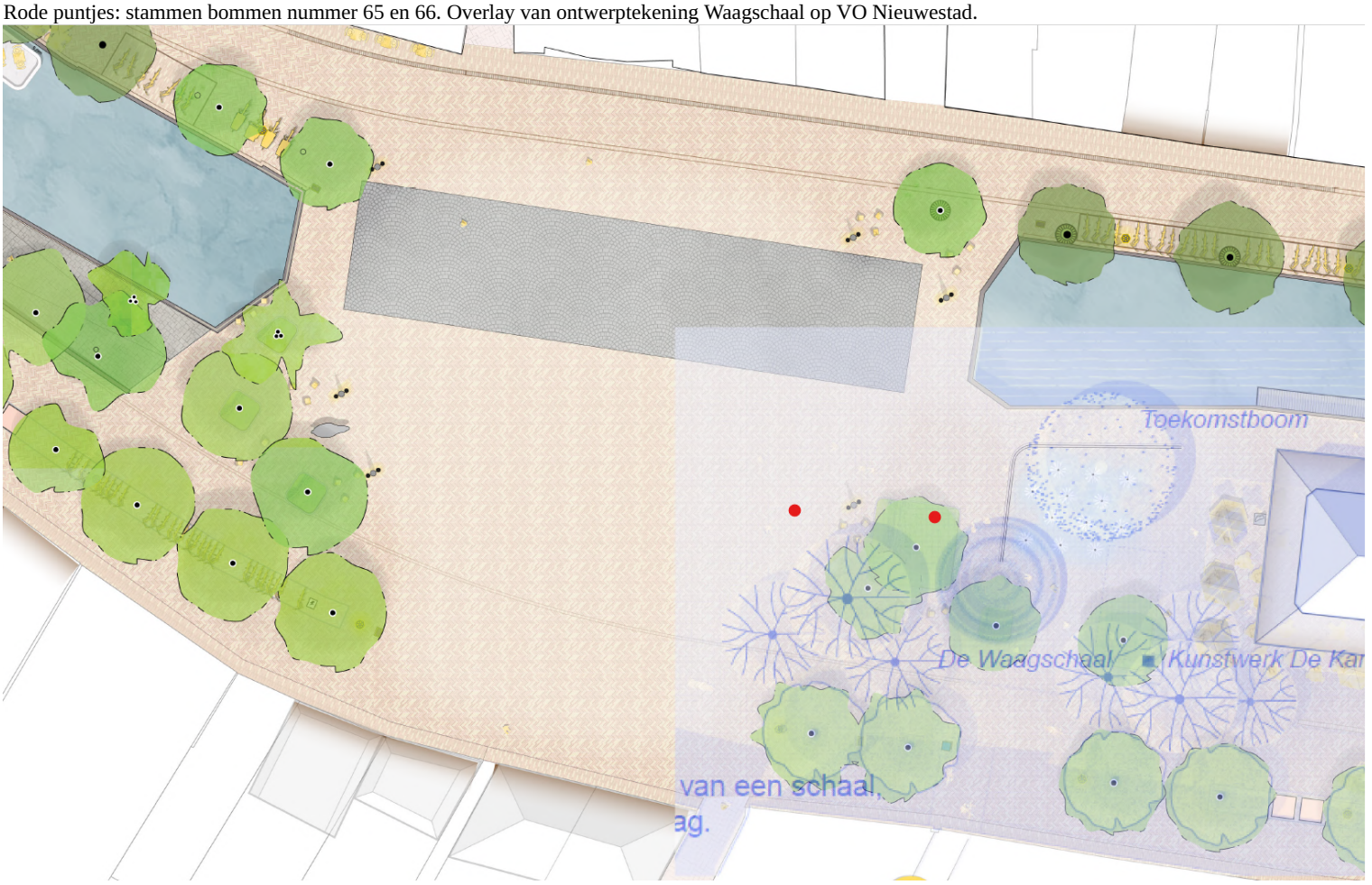
Daar heb ik absoluut geen moeite mee. Want voor nummer 25 en 26 was het idee om op dezelfde plek nieuwe boom te planten. Dus ontwerp hoeft dan niet aangepast te worden. Voor nummer 34 geldt dat ook.

Nummer 35 wilde we verschuiven. Dus dan moet het ontwerp worden aangepast, maar dat zou geen grote gevolgen hebben.

Nummer 42 en 43 zijn wel belangrijk om snel duidelijk over te hebben. (De twee bomen bij Lange pijp bij Pizza Beppe). Daar zijn we bezig om het DO aan te passen en waren we aan het schuiven met de bomen.

Nummers 65 en 66 staan op de lange pijp. Nummer 65 vind ik niet fraai staan, maar mocht deze echt moeten blijven dan kunnen we het wel inpassen in het ontwerp. Dan maken we een cluster van bomen door toevoeging nieuwe bomen rondom en wordt de positie van deze bestaande bomen logischer.
De Waagschaal staat daar wel dicht in de buurt ingetekend. Maar die kan wellicht nog wat opschuiven. Stel voor dat we deze twee bomen meenemen in het ontwerptraject van de Waagschaal en omgeving.

Rode puntjes: stammen bommen nummer 65 en 66. Overlay van ontwerptekening Waagschaal op VO Nieuwestad.

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: woensdag 10 juni 2026 09:21

Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
CC: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: bomen 1-43 Nieuwestad

Prima insteek, succes! Altijd handig om wat wisselgeld te hebben, maar doe je best.
@5.1.2e als 25/26 blijft staan is dat ontwerptechnisch akkoord of kom je dan niet uit?

Ik sprak net 5.1.2e nog en hij heeft toch sterke twijfel of die extra boom bij Fire wel kan, komt bovenop kabels en leidingen lijkt het.
Dit graag bespreken in het volgende ontwerpoverleg. Als we echt inschatten dat het niet haalbaar is moeten we het ontwerp hier mogelijk nog aanpassen.

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: woensdag 10 juni 2026 09:08
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
CC: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: bomen 1-43 Nieuwestad

Ik denk dat het wel even beargumenteren wordt en uitleggen dat we er nu goed bij kunnen en straks als het er in ligt we lastig een nieuwe treeparker kunnen aanleggen. Dus als er over 5 jaar alsnog een boom uitvalt kunnen we moeilijk een Treeparker er tussen doen waardoor dit een open plek blijft zou een argument kunnen zijn. Plus gezien de matige conditie en de werkzaamheden zullen de bomen er ook niet beter op worden.

Er zitten een aantal bomen bij die in de BEA slecht waren, maar door het tijdstip in het jaar en het frisse groen lijkt alles best gezond.

Even een eerste snelle inschatting:
nummers 4,5,6 ik wel met ze uit kom.
19 bij Fire ook wel
25, 26, 34 en 35 discussie
42 en 43 komen we ook wel uit
65 en 66 lastig, dit zijn vooral ontwerpafwegingen en niet zozeer vanuit de boom.

Als we bezwaren moeten voorkomen dan moeten we wat onderhandelen. Dan zijn bomen 25, 26 de twee die je eventueel nog zou kunnen laten staan.

Ik ga proberen deze of volgende week weer even met ze af te spreken.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: woensdag 10 juni 2026 08:47
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
CC: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: bomen 1-43 Nieuwestad

@5.1.2e kun je er zoveel mogelijk op insteken dat we de bomen langs de gracht die we willen vervangen ook daadwerkelijk gaan vervangen? Het UO en bestek is op een haar na klaar en we hebben eigenlijk hier geen ruimte meer in om te wijzigen.
Zeker niet waar bomen op een andere plek komen, zoals bij Fire waar we ze anders positioneren. Waar ze exact op dezelfde plek komen is er wellicht nog een mouw aan te passen kan ik me voorstellen, maar liever ook niet. Kun je daar in de gepsrekken met de bomenridders zoveel mogelijk op insteken en binnenhalen.
Als er echt nog een discussie over een bepaalde boom blijft moeten we zsm afstemmen wat we doen. Want bezwaar tegen bomenkap en mogelijk een jaar vertraging voor het project en de horeca kunnen we ons ook niet permitteren.

Mocht de discussie zich alleen toespitsen op de 2 bomen bij de Waag kunnen we eventueel toezeggen dat we die nu uit de kapvergunning halen zodat we met de noordzijde door kunnen. Voor bij De Waag hebben we nog ruim tijd en kunnen we misschien later in overleg met ze eruit komen en daarvoor dan nog een losse aanvraag indienen.

Hoe schat jij het in 5.1.2e?

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: dinsdag 9 juni 2026 19:46
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
CC: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: bomen 1-43 Nieuwestad

Oei, de bomen bij Fire zijn wel cruciaal om snel duidelijkheid over te hebben. En die laatste bij de Lange pijp ook. Hoeveel tijd gaat dit overleg in beslag nemen?

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: dinsdag 9 juni 2026 16:07
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
CC: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: FW: bomen 1-43 Nieuwestad

Ter info, wordt vervolgd.
Kan invloed hebben nog.

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: dinsdag 9 juni 2026 15:47

Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: FW: bomen 1-43 Nieuwestad

Hoi 5.1.2e en 5.1.2e

N.a.v. het overleg met de Bomenridders zijn ze nog even langs de betreffende bomen geweest. Ze zijn het met een aantal bomen niet eens dat we die kappen. Mijn voorstel is dat we deze beoordelen en met de Bomenridders in gesprek gaan hierover. Qua proces denk ik dat we niet in de bezwaren moeten komen want dan vertraagt de aanleg. Ik denk dat we moeten proberen er aan de voorkant uit te komen.
Ik zie al een aantal staan waar ik het niet mee eens ben en goed kan uitleggen. Dus op zich vallen de bezwaren nog relatief mee. Als het resulteert in een boom extra laten staan dan is dat ook niet direct een ramp. De meest lastige zijn de twee bij de Waag die in feite relatief goede conditie hebben.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Van: Stichting Bomenridders Leeuwarden <outlook_3AB8FB9524D83FB9@outlook.com> **Namens** Stichting Bomenridders Leeuwarden
Verzonden: dinsdag 9 juni 2026 15:20
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
CC: 5.1.2e <info@5.1.2e nl>
Onderwerp: bomen 1-43 Nieuwestad

Hoi 5.1.2e,

Zoals je weet hebben 5.1.2e en ik de bomen op de aan de noordzijde van de Nieuwestad 'visueel geïnspecteerd'. In de bijlage onze bevindingen. Dan lossen foto's van nummers 4, 5 en 6.
Nummer 4 oogt best ok, dus het is onduidelijk waarom deze gerooid moet worden.
Nummer 5 heeft een asymmetrische kroon, zoals trouwens een heleboel andere bomen, door slechte snoei. Maar oogt verder gezond.
Nummer 6 is misschien idd wat matig

Ik stuur je hierna nog even wat foto's van de schandalig slecht gesnoeide 'nieuwe' lindes aan de zuidzijde.

Met vriendelijke groet,
5.1.2e

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 2, 3

From: "[redacted]
Sent: 6/23/2026 8:28:35 AM +00:00
To: "[redacted] (Civiele Techniek Fysiek Domein)" <[redacted]@leeuwarden.nl>
Cc: "[redacted]" <[redacted]@leeuwarden.nl>, "[redacted]" <[redacted]@leeuwarden.nl>, "[redacted]" <[redacted]@leeuwarden.nl>
Subject: RE: Bomen Nieuwestad - Noordzijde

Hoi [redacted]

Ik heb even met Nationale Bomenbank overlegd. Hij komt ergens in de week van 13 juli nog met een voorstel om nog zaken door te spreken. Lijkt me goed dan met zijn allen even om tafel te gaan. In blauw mijn antwoorden weer.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Van: [redacted] (Civiele Techniek Fysiek Domein) <[redacted]@leeuwarden.nl>
Verzonden: vrijdag 19 juni 2026 08:05
Aan: [redacted] <[redacted]@leeuwarden.nl>
CC: [redacted] <[redacted]@leeuwarden.nl>; [redacted] <[redacted]@leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: Bomen Nieuwestad - Noordzijde

Hoi [redacted]

Bedankt voor de info. In rood hieronder heb ik een antwoord gegeven op jou vragen.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
M [redacted]

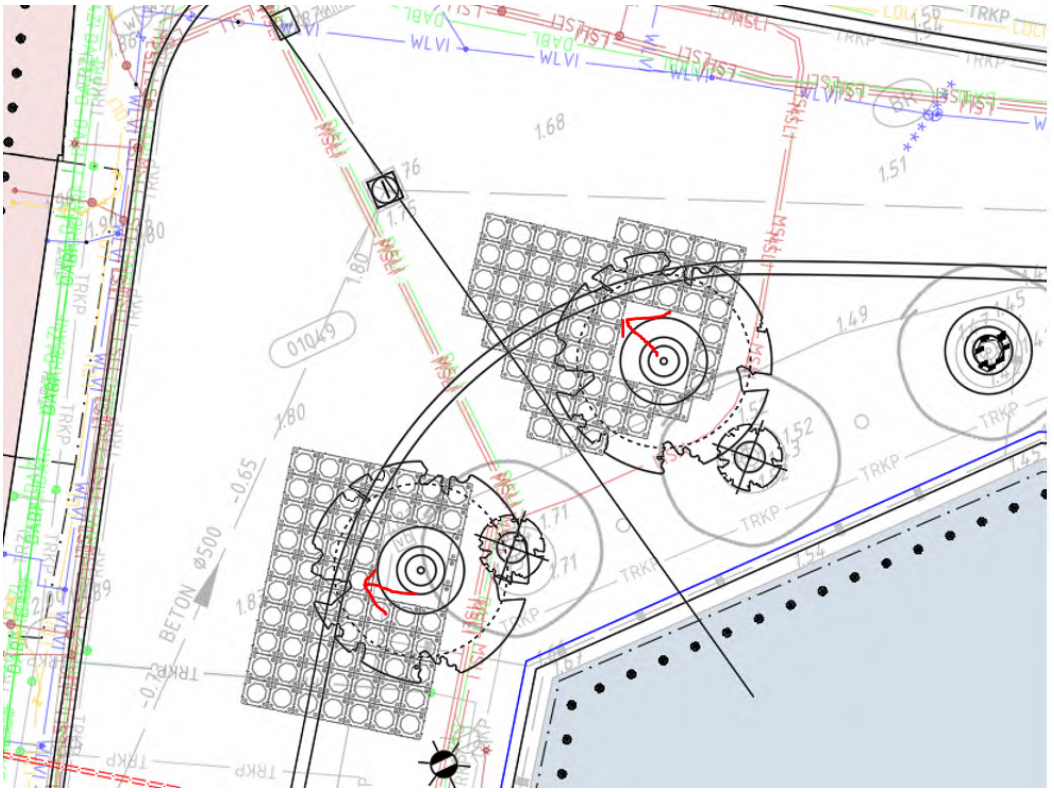
Van: [redacted] <[redacted]@leeuwarden.nl>
Verzonden: woensdag 17 juni 2026 12:46
Aan: [redacted] (Civiele Techniek Fysiek Domein) <[redacted]@leeuwarden.nl>
CC: [redacted] <[redacted]@leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: Bomen Nieuwestad - Noordzijde

Hoi [redacted]

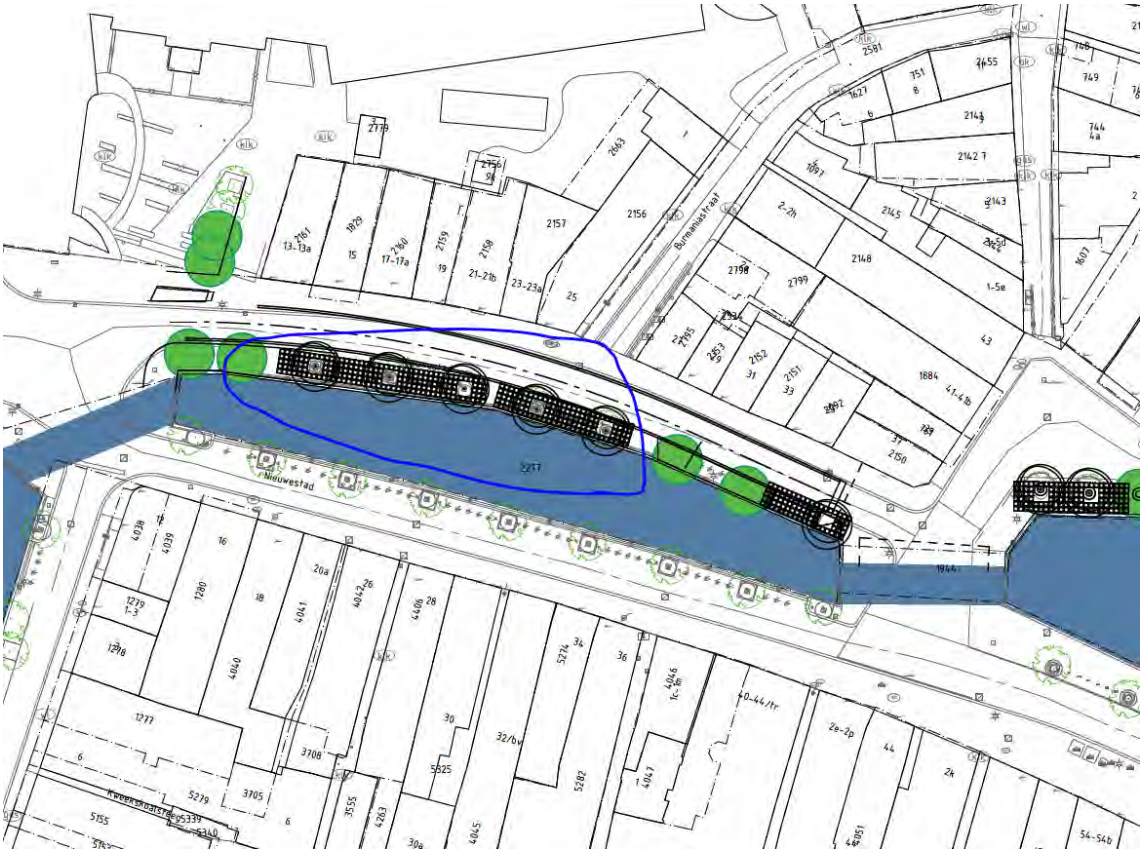
Onderstaand alle antwoorden en vragen extra 😊

De kluiten zijn ongeveer 1,5 meter maar speling houden tot 2 meter. De diepte is ongeveer 1 meter. Het gat voor de in boom in de kratten is ca. 1,80 x 1,80 m. Is dit dan wel voldoende. Als het goed is is het systeem flexibel en zou het naar 2x2 kunnen?

Hoeveel m3 blijft er dan nog beschikbaar per boom? De vlakken zijn ca. 25m2 groot. Bij een element hoogte van 0,80 m en een vulling tot 0,72 m hoogte kom ik op 18 m3 per boom voor deze twee bomen.
Waar ik wat mee zit is dat ze aan de rand zitten van de kratten. Dan heb je geen stabiliteitswortels aan die kant. Zou mooi zijn als ze iets naar binnen kunnen opschuiven. Zoals op het plaatje:
Ik heb dit met [redacted] overlegd en vanuit stedenbouw hebben ze dit liever niet om dat we dan te dicht op de rollaag komen. Zou kunnen, bomen wel goed verankeren ondergronds. Kunnen we met Nationale Bomenbank afstemmen, evt met 3 palen ondergronds en gordel.

Nog een andere vraag, hier hebben we het mondeling wel eens over gehad maar was even benieuwd of dit is aangepast. Op het stuk hieronder staat blauw omcirkeld Treeparker in een deel wat volgens mij open grond wordt toch? In principe hoeft daar geen Treeparker. En hoe breed en diep is dat? En lang? (m3 per boom)
Hier komen inderdaad groenvakken. Hier ben ik nog niet mee bezig geweest dus ik weet nog niet welke ruimte we hier hebben voor de bomen.

- Hoe gaan we maatregelen opnemen voor groeiplaatsverbetering van bestaande bomen? Hier hebben we nog niet iets voor opgenomen, volgens mij zou jij daar nog naar kijken. Doorspreken met Nationale Bomenbank. De te handhaven bomen krijgen een klap door de werkzaamheden. Voorstel is om deze ook in nazorg mee te nemen. De te nemen maatregelen volgen nog. Kan zijn beluchten en bemesten, voedingspeilers en aanhechten aan nieuwe groeiplaatsen

- En hoe hebben we het toezicht ook alweer geregeld bij het aanbrengen van de grond in de Treeparkers? Was het niet zo dat iemand van de Nationale bomenbank het aangevulde vak zou komen keuren. Ja klopt, hiervoor een aantal momenten inbouwen dat zij een halve dag op het werk zijn, Beetje afhankelijk van de fasering van het werk hoe vaak.
- Welke maand moet de boomverplanting ongeveer plaats vinden? Dit ivm planning voor Nationale Bomenbank Dit kunnen we nog niet zeggen. Dit is ook afhankelijk van de planning van de Civiel aannemer. Check, liefst wel een richting plus we hebben een natuurlijke klok qua periode dat verplanten mogelijk is en niet.

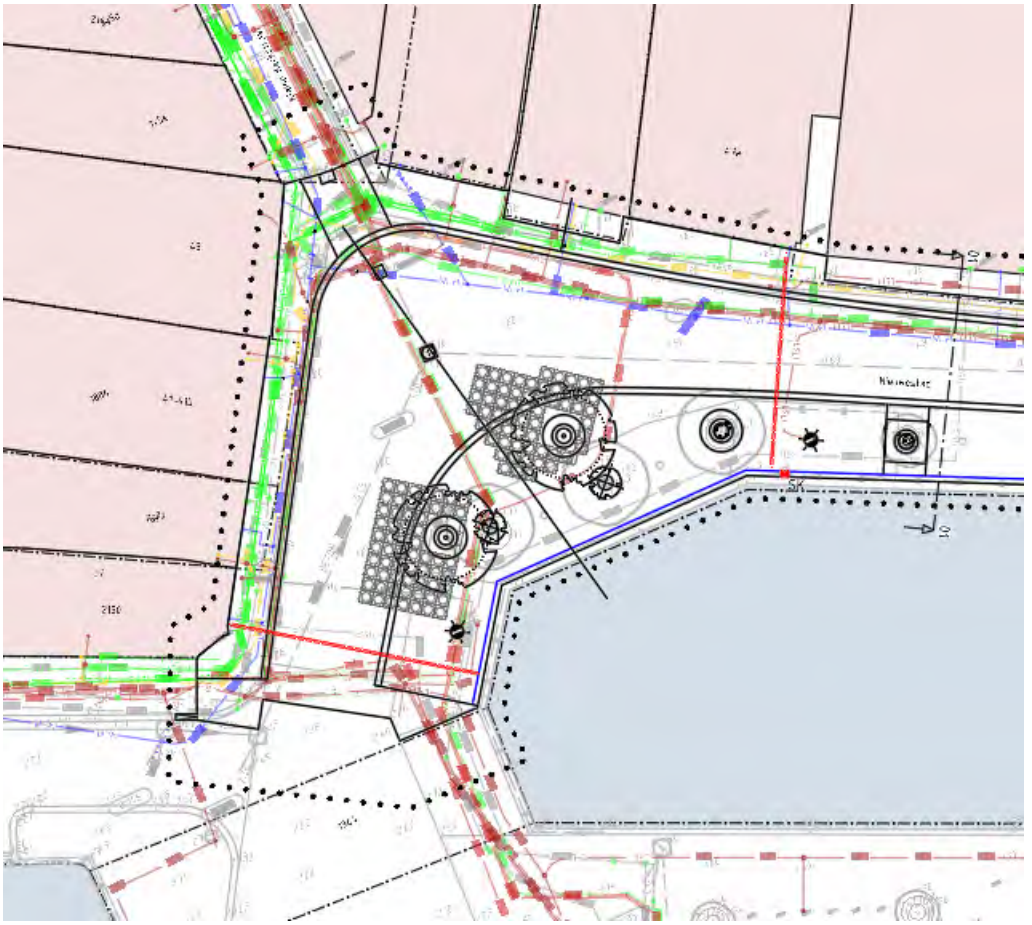
Met vriendelijke groet,

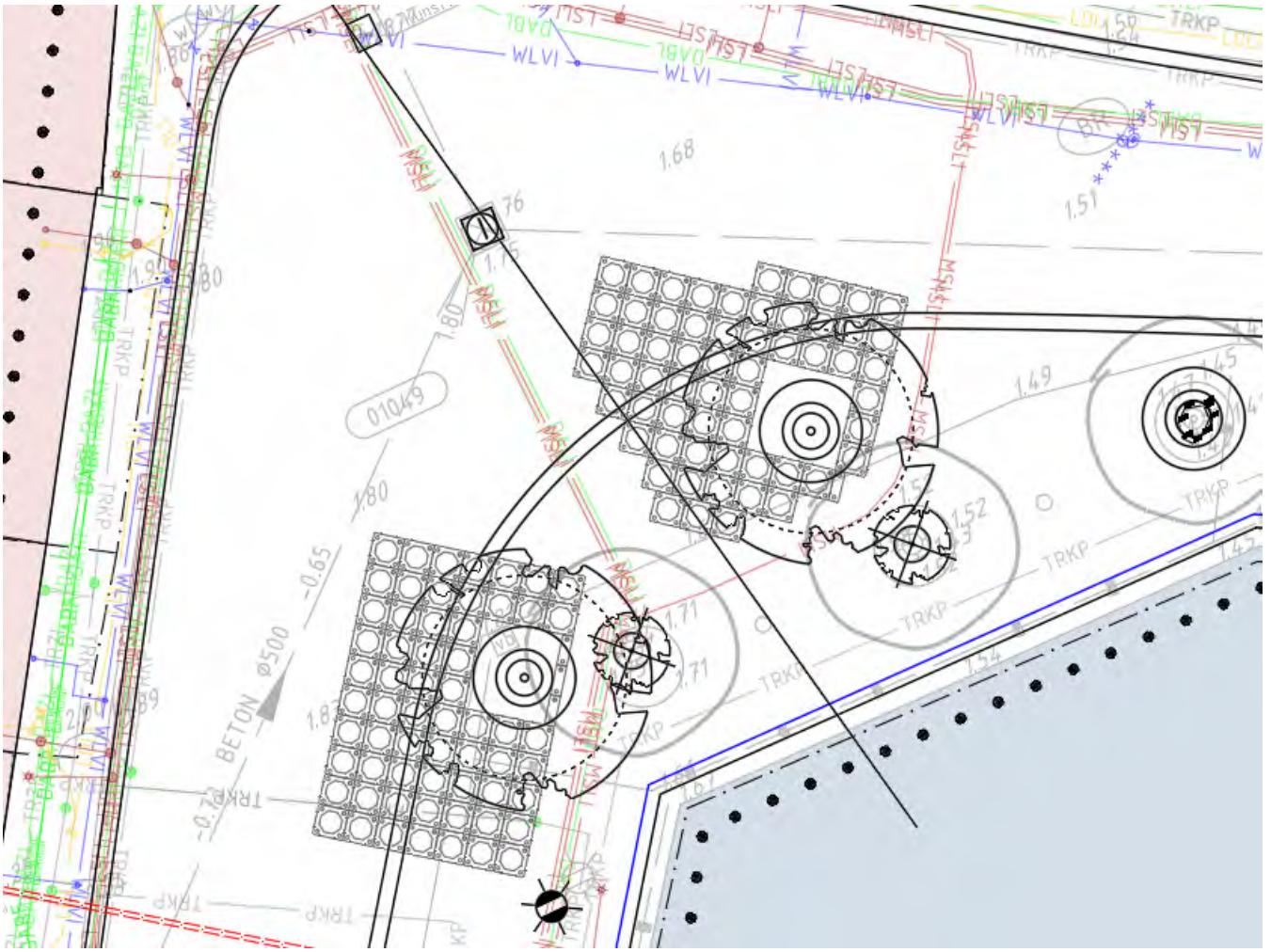
5.1.2e

Van: 5.1.2e (Civiele Techniek Fysiek Domein) <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Verzonden: dinsdag 16 juni 2026 11:13
Aan: 5.1.2e <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Onderwerp: Bomen Nieuwestad - Noordzijde

Hoi 5.1.2e

Nabij de Dr. Martenapijp (aan de noordzijde van de Nieuwestad) stonden twee te verplanten bomen boven of net naast middenspanningskabels.
Deze heeft 5.1.2e nu verplaatst en hier heb ik de Treeparker op aangepast. In het eerste ontwerp stonden hier voor 2 bomen 120 units. Ik heb nu per boom 60 units kunnen inpassen (zie plaatjes hieronder).
Kun jij je hierin vinden?
Ik vroeg mij nog af hoe groot de kluit van de te verplanten boom wordt? Dan kan ik nog even kijken of deze wel in het gat tussen de units past.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

M 5.1.2e

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 3, 4

From: "5.1.2e" <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Sent: 9/16/2025 11:15:31 AM +00:00
To: "5.1.2e" <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Cc: "5.1.2e" <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Subject: RE: Bomen van Nieuwstad herplanten in Stiens?

Hoi 5.1.2e,
Goed dat je aan de bel trekt.
Ik heb dit vorige week in de projectgroep besproken.
Wij verwachten alle bomen terug te kunnen plaatsen in het projectgebied. Met name aan de noordzijde waar we veel slechte bomen moeten vervangen.
Met het herplanten van deze bomen planten we direct mooie bomen van formaat, wat voor het aanzicht hier belangrijk wordt geacht.
Ook rondom de Waag verwachten we de nodige bomen kwijt te kunnen en daar willen we graag ook wat grotere bomen.
Wij gaan in het project de bomen dan ook direct op de juiste plek zetten en niet in depot. Dat scheelt ook een boel transportbewegingen (en korte afstanden scheelt hoop gedoe met opleggers enzo).
We vinden het vanuit communicatieoogpunt ook mooi dat we kunnen zeggen dat we alle bomen hergebruiken in het project.
Kortom; wij zien nu geen ruimte om bomen te doneren aan Stiens.
Helaas dus.
Met vriendelijke groet,
5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: donderdag 11 september 2025 15:29
Aan: 5.1.2e
CC: 5.1.2e
Onderwerp: RE: Bomen van Nieuwstad herplanten in Stiens?
Dag 5.1.2e,
In vervolg op onderstaande mail van 9 juli: heb je al meer zicht op hoeveel bomen je verwijdert en hoeveel je terug kunt planten? Kortom: blijven er bomen over om in Stiens te herplanten?
Met vriendelijke groet,
5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: woensdag 9 juli 2025 19:52
Aan: 5.1.2e
CC: 5.1.2e
Onderwerp: RE: Bomen van Nieuwstad herplanten in Stiens?
Hoi 5.1.2e,
Ik zie geen kans om dit nog voor mijn vakantie in mijn projectteam af te stemmen, ik kom er daarom na de zomervakantie op terug.
Ik wil dit even goed afstemmen of we hier ruimte voor zien, ook om dat de wens is de bomen te hergebruiken in het project zelf.
Ik kom er op terug, maar dus even geduld ��
Met vriendelijke groet,
5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Verzonden: woensdag 9 juli 2025 09:22
Aan: 5.1.2e <5.1.2e@leeuwarden.nl>
CC: 5.1.2e <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Onderwerp: Bomen van Nieuwstad herplanten in Stiens?
Goedemorgen 5.1.2e,
Onze agenda's zitten behoorlijk vol, ik kan op korte termijn geen gezamenlijk moment vinden. Daarom deze mail.
Gemeente Leeuwarden is in Stiens bezig om het plein aan de Langebuorren te vergroenen en er meer een verblijfsgebied van te maken.
In dat kader wordt de bomenrij langs de Langebuorren ter hoogte van het plein aangevuld met 3 à 4 bomen.
5.1.2e is hierbij betrokken. Hij gaf aan dat er op de Nieuwstad bomen vrij komen (tilia cordata- kleinbladige linde).
Het zou voor Stiens mooi zijn als er 3 à 4 van deze bomen gebruikt kunnen worden. Er staan dan meteen wat grotere bomen.
Wij verwachten eind 2026 het groen aan te brengen, dus ook deze bomen te planten.
Mijn vragen:
Zie jij mogelijkheden dat wij 3 à 4 van deze bomen gebruiken voor ons project in Stiens?
Zo ja, zijn de bomen per eind 2026 beschikbaar?
Ik hoor het graag!

Met vriendelijke groet,

5.1.2e Adviseur Locatieontwikkeling
Gebiedsontwikkeling, Economie & Bedrijfsvoering
E 5.1.2e @leeuwarden.nl
T 5.1.2e
Aanwezig: maandag t/m donderdag

Gemeente Leeuwarden
Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000, 8900 JA LEEUWARDEN
T 14 058 | www.leeuwarden.nl | Twitter | Facebook

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 2

From: "5.1.2e | Tree-o-Logic" <5.1.2e@treeologic.nl>
Sent: 6/26/2026 5:48:51 AM +00:00
To: "5.1.2e" <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Cc:
Subject: RE: kapaanvraag Nieuwestad Leeuwarden

Ha 5.1.2e,

Bedankt voor je terugkoppeling. Vanuit de schijn van belangenverstrengeling is het inderdaad beter om het niet te doen. Maar volgens mij hadden wij afgesproken dat ik eerst een project mee zou kijken. Bij een volgende aanvraag zou ik het dan doen waarbij jij mee zou kijken. Misschien is dat alsnog een optie?
Komende dinsdag heb ik nog ruimte gereserveerd. Maar komt het beter uit om het door te schuiven omdat ik de aanvraag zelf niet ga behandelen dan is dat wat mij betreft ook prima. (Mijn agenda puilt momenteel een beetje uit). Laat het maar weten.

Met vriendelijke groet,

Van: 5.1.2e <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Verzonden: woensdag 24 juni 2026 14:25
Aan: 5.1.2e | Tree-o-Logic <5.1.2e@treeologic.nl>
CC: 5.1.2e <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: kapaanvraag Nieuwestad Leeuwarden

Hoi 5.1.2e,

Dank voor je mail en voorstel.

In de stukken van de aanvraag zie ik dat Tree-o-logic de B.E.A. analyse heeft gemaakt.

Vanuit belangverstrengeling ben ik van mening dat het niet juist is om jullie de advisering te latten doen.

Om deze reden ben ik niet bij de voorbereiding(en) betrokken.

Een afspraak maken om een oudere aanvraag door te nemen kan uiteraard wel.
Past de 30e nog?

Met vriendelijke groet,

5.1.2e *Groen adviseur (bos)*
Sector Inrichting en Beheer Buitenruimte (I.B.B.)
5.1.2e @leeuwarden.nl
5.1.2e | 5.1.2e

Gemeente Leeuwarden
Oldehoofsterkerkhof 2
8911 DH LEEUWARDEN
Telefoon 14 058 | www.leeuwarden.nl | LinkedIn

Van: 5.1.2e | Tree-o-Logic <5.1.2e @treeologic.nl>
Verzonden: dinsdag 16 juni 2026 11:58
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: kapaanvraag Nieuwestad Leeuwarden

Dag 5.1.2e
Bedankt voor je mail. Ik heb even in mijn agenda gekeken. Komende weken zit ik wel erg vol. Zou het ook dinsdag 30 juni kunnen? Lukt dat niet en moet het eerder dan kijk ik even of ik kan schuiven in de planning. Laat maar weten.

Met vriendelijke groet,

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: zondag 14 juni 2026 15:06
Aan: 5.1.2e | Tree-o-Logic <5.1.2e @treeologic.nl>
CC: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: kapaanvraag Nieuwestad Leeuwarden

U ontvangt niet vaak e-mail van 5.1.2e @leeuwarden.nl. Ontdek waarom dit belangrijk is
Goedemorgen 5.1.2e,

Alweer een tijdje terug hebben wij elkaar gesproken over omgevingsvergunningen kappen.
Excuus dat ik je nog niet eerder heb gemaild.

Afgelopen week is er een aanvraag binnengekomen.
Volgens mij een mooie gelegenheid om bij elkaar te komen.
Past het jou om komende of de week erop om af te spreken?

De bestanden stuur ik je hierna. Graag zorgvuldig met deze informatie omgaan.

Met vriendelijke groeten,

5.1.2e | Adviseur bos, bomen & natuur
Sector Inrichting en Beheer Buitenruimte (I.B.B.)
Werkdagen: ma, di, wo, do
E 5.1.2e @leeuwarden.nl
T 5.1.2e | **M** 5.1.2e

Gemeente Leeuwarden
Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000, 8900 JA LEEUWARDEN
T 14 058 | www.leeuwarden.nl | Twitter | Facebook

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 2, 3

From: "5.1.2e (Civiele Techniek Fysiek Domein)" <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Sent: 5/13/2026 10:57:25 AM +00:00
To: "5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Cc:
Subject: RE: Kort verslag projectgroep Nieuwestad 28-04-2026

Hoi 5.1.2e ,

Heb jij ook nog ergens de tekeningen van de bestaande Treepark op de Nieuwestad?

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: woensdag 13 mei 2026 09:10
Aan: 5.1.2e (Civiele Techniek Fysiek Domein) <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: FW: Kort verslag projectgroep Nieuwestad 28-04-2026

Zie onder, wellicht nog maatwerk advies nodig vanuit Treebuilders?

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Van: Info | TreeBuilders <info@treebuilders.eu>
Verzonden: woensdag 13 mei 2026 09:00
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
CC: 5.1.2e <5.1.2e @greenmax.eu>
Onderwerp: Kort verslag projectgroep Nieuwestad 28-04-2026

Goedemorgen 5.1.2e

Om ook antwoord te geven op de vragen vanuit dit vraagstuk zie onderstaand mijn reactie.

Kabeltracé
Een enkele kabel of buis/pijp kan door het systeem gelegd worden. Als dit een heel tracé van kabels is wordt dat lastiger omdat dan de zijkanten van het systeem lastig dicht te maken zijn.
De verdichting die nodig is aan de zijkant van het systeem kan dan niet gegarandeerd worden. Ditzelfde vraagstuk is besproken bij het project Peperstraat.
Aan de hand van eventueel een proefsleuf kan gekeken worden wat haalbaar is. Aan de hand van alle informatie kunnen wij natuurlijk altijd meedenken over mogelijke oplossingen.

TreeParker in helling
Bij het plaatsen van het TreeParker systeem in een helling is ons advies om het systeem toch vlak te plaatsen met in acht neming dat op het laagste punt de dekking minimaal 40 cm is bovenop het systeem.
Afhankelijk van de grondwaterstand op de plaats van het laagste punt is dan bepalend voor de hoogte van de te plaatsen TreeParker units.

Mochten wij e.e.a. nog een keer verder mondeling toe moeten lichten dan horen we dat natuurlijk graag.
Succes met de verdere voorbereiding en fijne Hemelvaart gewenst.

Met vriendelijke groet,
Kind regards,
Mit freundlichen Grüßen,
Cordialement,

T: 5.1.2e
M: 5.1.2e
5.1.2e @greenmax.eu
greenmaxgroup.eu

Wij zijn gesloten op 14 & 15 mei (Hemelvaart) | We are closed on 14 & 15 May (Ascension Day)

The content of this email is confidential and intended for the recipient specified in message only. It is strictly forbidden to share any part of this message with any third party, without a written consent of the sender. If you received this message by mistake, please reply to this message and follow with its deletion, so that we can ensure such a mistake does not occur in the future.

Save a tree...please don't print this e-mail unless you really need to.
We like to welcome you on our stand at one of the exhibitions we exhibit, please click on this link for our agenda.

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: maandag 11 mei 2026 10:49
Aan: Info | TreeBuilders <info@treebuilders.eu>
Onderwerp: FW: Kort verslag projectgroep Nieuwestad 28-04-2026

Hoi 5.1.2e,

Ik heb nog een aantal aanvullende vragen gekregen over de Nieuwestad. Zou je mij hier ook een antwoord op kunnen geven?

Hartstikke bedankt!

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Van: 5.1.2e (Civiele Techniek Fysiek Domein) <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: donderdag 7 mei 2026 12:28
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
CC: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: Kort verslag projectgroep Nieuwestad 28-04-2026

Hoi 5.1.2e,

Het gaat om twee locaties. Bij de Langepijp en nabij de Duco Martenapijp.
Bij beide ligt een tracé van de Middenspanning.
De boom bij de Langepijp komt hier ook in een helling te staan (zie profiel).
Kan dit wel?

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: woensdag 6 mei 2026 09:37
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e (Civiele Techniek Fysiek Domein) <5.1.2e @leeuwarden.nl>
CC: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: Kort verslag projectgroep Nieuwestad 28-04-2026

Hoi 5.1.2e,

Heb jij ook een tekening of detail om welk stuk dit gaat?

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: dinsdag 28 april 2026 12:28
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @wetterskipfryslan.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e (Civiele Techniek Fysiek Domein) <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
CC: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: Kort verslag projectgroep Nieuwestad 28-04-2026

Hallo,
5.1.2e, bedankt voor het verslag.

De vragen over de bomen/treeparkers/Middenspanning kan het beste direct met 5.1.2e en 5.1.2e afgestemd worden.
Dat heeft 5.1.2e ook zo gedaan mbt het Ruiterskwartier.
Volgens mij hebben 5.1.2e en 5.1.2e vaker rechtstreeks overleg met 5.1.2e en 5.1.2e over de bomen.
5.1.2e en 5.1.2e weten beter wat er wel en niet mogelijk is met treeparkers. Ook weten zij beter wat er wel en niet mogelijk is om een groeiplaatsverbinding over/onder K&L te maken zonder treeparkers.

@5.1.2e @5.1.2e
Zie onderstaande verslag en bovenstaande.
Er liggen een aantal MS-kabels waar treeparkers gepland staan. Dat kan niet. MS-kabels mogen we niet aankomen of in de buurt van komen.
Zijn er andere mogelijkheden om groeiplaatsverbindingen te maken?
Kunnen jullie 5.1.2e en 5.1.2e hierover adviseren?

Met vriendelijke groet,

5.1.2e | Accounthouder Assetbeheer Openbare Ruimte
Sector Inrichting en Beheer Buitenruimte / Team Assetbeheer
W MaDiWo + Vr-ochtend
T 5.1.2e
M 5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: dinsdag 28 april 2026 12:05
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @wetterskipfryslan.nl>; 5.1.2e

<[redacted]@leeuwarden.nl>; [redacted] <[redacted]@leeuwarden.nl>; [redacted]
<[redacted]@leeuwarden.nl>; [redacted] <[redacted]@leeuwarden.nl>; [redacted] (Civiele Techniek Fysiek Domein) <[redacted]@leeuwarden.nl>
CC: [redacted] <[redacted]@leeuwarden.nl>
Onderwerp: Kort verslag projectgroep Nieuwestad 28-04-2026

Hoi allemaal,

Hierbij een kort verslag van de projectgroep van vanochtend.

Voor verbetering van de afwatering van de pijpen brengt [redacted] vijf varianten van principeprofielen in.
Beheer, STEM en CT hebben de voorkeur voor de profielen A en B. De andere profielen zorgen voor te steile trottoirs.
CT werkt de situatie uit op basis van profielen A en B met een bredere goot.
[redacted] bespreekt de profielen met Age.
Voor een optimale afwatering moet de gekozen goot zo open mogelijk zijn.
Dus geen patronen in bijv. cor-ten staal.

Boom dichtst bij de Kleine Kerkstraat staat boven op middenspanning.
De nieuwe boom op die plek kan daarom geen Treeparkersysteem krijgen.
De volgende vragen legt [redacted] daarover terug bij de groenexperts:
-kun je aan weerszijden van de middenspanning Treeparker aanleggen?
-hoe maak je dan verbinding over de K&L?
Boom rechts Lange Pijp: door de ligging van K&L kan het Treeparkersysteem niet verbonden worden.
De volgende vragen legt [redacted] daarover terug bij de groenexperts:
-is er aan verbinding nodig tussen de Treeparkersystemen, of kan de boom solitair staan?

Stedenbouw brengt een concept fietssymbooltegel in: een gefreesde vorm en tekst in een natuursteentegel.
Zelfde natuursteen als voor de banden is gekozen. [redacted] laat een voorbeeldtegel maken bij [redacted].
Beheer, STEM en CT stemmen hiermee in.
Opmerking [redacted]: fietstegel moet via bestek van aannemer. Kan niet als directielevering.

De keuze van een fietsnietje is gemaakt.
Per fietsvak twee nietjes, aan de kopse uiteinden van het vak. Exacte detaillering plaatsing volgt.
Keus nietje:
Grijssen nietje 530
Dikte buis 50 mm
Breedte 530 mm
Hoogte v.a. maaiveld 900 mm
Kleur RAL 7016

Met vriendelijke groet,

[redacted] | Ontwerper buitenruimte
Sector Inrichting en Beheer Buitenruimte
E [redacted]@leeuwarden.nl
T [redacted]

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 2, 3, 4

From: "5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Sent: 9/4/2025 9:18:29 AM +00:00
To: "5.1.2e " <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Cc:
Subject: RE: Poging tot uitwerking bomen

Deze heb ik meegestuurd dus een aantal gaan iig al zeker weg.
Met vriendelijke groet,
5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: donderdag 4 september 2025 11:02
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: RE: Poging tot uitwerking bomen
Ik stem dit even af met 5.1.2e en 5.1.2e , je hoort nog. Ik denk trouwens liefst zo snel mogelijk zodat nu in het ontwerp duidelijk is welke bomen blijven en welke vervangen worden.

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: donderdag 4 september 2025 11:00
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: Re: Poging tot uitwerking bomen
heb je ook een uiterste datum waarop je ze wil hebben? Ik heb ze vanochtend gesproken en ze gaan kijken vaart te maken.
Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: donderdag 4 september 2025 10:58
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: Poging tot uitwerking bomen
Prima, dank!

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: donderdag 4 september 2025 07:20
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: Poging tot uitwerking bomen
Goedemorgen 5.1.2e
De BEA is nog niet binnen, ik vermoed gezien de vakantieperiodes en dat we pas laat informatie hebben ingeleverd dat het nog wel even duurt. Ik ga er achteraan.
Met vriendelijke groet,
5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: woensdag 3 september 2025 15:05
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: Poging tot uitwerking bomen
Hoi 5.1.2e voor mijn beeld, wat is stand van zaken BEA?

Groet 5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: vrijdag 25 juli 2025 11:33
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
CC: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: Poging tot uitwerking bomen
Hoi 5.1.2e
Voor de aanvullende BEA zou ik nog wat info aanleveren.
Bijgevoegd, de K&L onder het VO ontwerp. Op de kaart staat ook de hoogte inmeting.
Over de grondwaterstand, we hebben geen peilbuizen geslagen. Begreep van 5.1.2e dat uitgaande van een boezempeil (0,52 – NAP) in de grachten zal het grondwater daaraan gerelateerd zijn. Met wat opbolling zal het richting 0,40 / 0,45 – NAP zijn.
Is dit voldoende voor de aanvullende BEA?

Groet,
5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: dinsdag 27 mei 2025 09:27
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: Poging tot uitwerking bomen

5.1.2e dat is op een aantal plekken ook al gedaan, zie bijlage. We kunnen nu wat concreter uitvragen.
Met vriendelijke groet,
5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: dinsdag 27 mei 2025 08:47
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: Poging tot uitwerking bomen

Ja. Omdat we nu specifiek naar mogelijkheden tot groeiplaatsverbetering vragen zal men meer onder de verharding moeten gaan kijken.
Maw de verharding/fundering zal dan op meerdere plekken opengebroken moeten worden……

Met vriendelijke groet / mei freonlike groetnis,

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: maandag 26 mei 2025 16:35
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: Poging tot uitwerking bomen

Hoi allemaal,
Klopt dit zo ongeveer met wat er is gezegd?
Voor vervolg BEA hebben we dan even het nieuwe schetsontwerp nodig en ik denk de kabels en leidingen tekeningen en hoogte grondwater. En of we eventueel nog wat centimeters omhoog kunnen bij de bestaande bomen.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e | Senior beheerder groen en spelen
Sector Inrichting en Beheer Buitenruimte
E 5.1.2e @leeuwarden.nl
T 5.1.2e **M** 5.1.2e

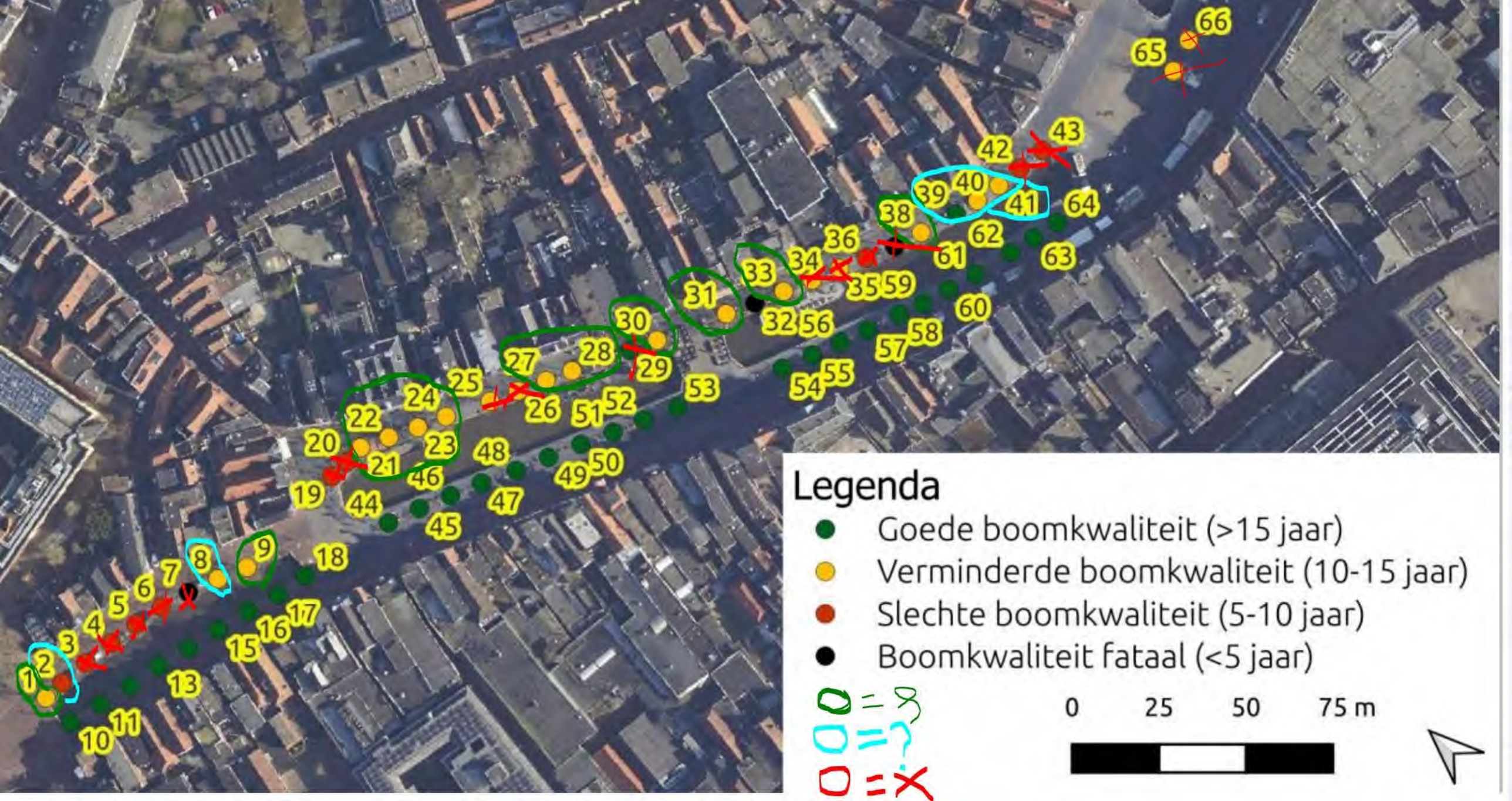
Gemeente Leeuwarden
Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000, 8900 JA LEEUWARDEN
T 14 058 | www.leeuwarden.nl | Twitter | Facebook

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 2

Legenda
Goede boomkwaliteit (>15 jaar)
Verminderde boomkwaliteit (10-15 jaar)
Slechte boomkwaliteit (5-10 jaar)
Boomkwaliteit fataal (<5 jaar)
0
25
50
75 m

From: "5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Sent: 5/27/2025 7:27:09 AM +00:00
To: "5.1.2e " <5.1.2e @leeuwarden.nl>, "5.1.2e " <5.1.2e @leeuwarden.nl>, "5.1.2e 5.1.2e " <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Cc:
Subject: RE: Poging tot uitwerking bomen

Jawis, dat is op een aantal plekken ook al gedaan, zie bijlage. We kunnen nu wat concreter uitvragen.
Met vriendelijke groet,
5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: dinsdag 27 mei 2025 08:47
Aan: 5.1.2e ; 5.1.2e ; 5.1.2e
Onderwerp: RE: Poging tot uitwerking bomen
Ja. Omdat we nu specifiek naar mogelijkheden tot groeiplaatsverbetering vragen zal men meer onder de verharding moeten gaan kijken.
Maw de verharding/fundering zal dan op meerdere plekken opengebroken moeten worden……
Met vriendelijke groet / mei freonlike groetnis,

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: maandag 26 mei 2025 16:35
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: Poging tot uitwerking bomen
Hoi allemaal,
Klopt dit zo ongeveer met wat er is gezegd?
Voor vervolg BEA hebben we dan even het nieuwe schetsontwerp nodig en ik denk de kabels en leidingen tekeningen en hoogte grondwater. En of we eventueel nog wat centimeters omhoog kunnen bij de bestaande bomen.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e | Senior beheerder groen en spelen
Sector Inrichting en Beheer Buitenruimte
E 5.1.2e @leeuwarden.nl
T 5.1.2e **M** 5.1.2e

Gemeente Leeuwarden
Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000, 8900 JA LEEUWARDEN
T 14 058 | www.leeuwarden.nl | Twitter | Facebook

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1

Boom Effect Analyse Nieuwestad Leeuwarden

tree-o-logic

Colofon

Opdrachtgever

Adres	Gemeente Leeuwarden Oldehoogsterkerkhof 2 8911 DH Leeuwarden
Contactpersoon	5.1.2e
Functie	Coördinator Bomen
Website	www.leeuwarden.nl
Telefoon	5.1.2e
E-mail	5.1.2e @leeuwarden.nl

Opdrachtnemer

Adres	Tree-o-logic Westenengerdijk 11 6732 GP Harskamp
Website	www.treeologic.nl
Telefoon	5.1.2e
E-mail	info@treeologic.nl

Projectreferentie

Projectnaam	24188 BEA Nieuwestad Leeuwarden
Projectlocatie en plaats	Nieuwestad Leeuwarden
Auteur(s)	5.1.2e
Kwaliteitscontrole	5.1.2e (ETT)
Versie	1.0
Datum	25 juli 2024

Samenvatting

In opdracht van de gemeente Leeuwarden is een Bomen Effect Analyse (hierna: BEA) uitgevoerd aan de Nieuwestad in Leeuwarden. Aanleiding voor dit onderzoek zijn de voorgenomen plannen om de Nieuwestad te vernieuwen. De gladde bestrating wordt vervangen. Thema's die spelen binnen deze vernieuwing zijn: verbinden, vergroenen en verwaarden.

Doel van de BEA is het bepalen van de gevolgen van voorgenomen werkzaamheden voor de duurzame instandhouding van bomen. De hoofdvraag die daarbij centraal staat luidt:

"Wat zijn de gevolgen van de voorgenomen plannen voor de bomen en hoe kunnen de bomen duurzaam behouden blijven voor de toekomst?"

Aanvullend is een advies gevraagd hoe invulling kan worden gegeven aan de vergroening van de situatie.

Binnen het projectgebied staan in totaal 79 bomen. Van deze bomen hebben 44 een goede boomkwaliteit, wat wil zeggen dat deze een toekomstverwachting van meer dan 15 jaar. Dit betreft met name de jongere bomen met plantjaar 2016 en 2020. De boomkwaliteit van 22 bomen is verminderd. De toekomstverwachting van deze bomen is op dit moment 10-15 jaar. Naar verwachting kan bij deze bomen doormiddel van groeiplaatsverbetering kan de toekomstverwachting worden verbeterd tot meer dan 15 jaar. Voor 13 bomen geldt dat de boomkwaliteit zodanig is dat deze niet duurzaam te behouden zijn.

Om schades te voorkomen tijdens de werkzaamheden zijn diverse randvoorwaarden opgesteld. Deze hebben betrekking tot minimale graafafstanden, aanbrengen van boombescherming, opslag van materiaal/materieel en het instellen van een toezichthouder.

Per locatie binnen het projectgebied zijn knelpunten en mogelijkheden voor vergroening gegeven. Veel genoemde knelpunten zijn smal straatprofiel, fietsenstallingen tussen bomen, terrassen onder/tussen bomen en groeiplaatsconstructies. Opties die op verschillende locaties zijn genoemd zijn vervangen van boomroosters door ingeplante boomspiegels, aanleg van plantvakken, plaatsen van plantbakken en bevestigen plantbakken aan lantaarnpalen.

Inhoudsopgave

Samenvatting 3
1 Inleiding 5
1.1 Aanleiding 5
1.2 Doelstelling en onderzoeksvraag 5
1.3 Leeswijzer 5
2 Projectplan en situatie 7
2.1 Projectgebied en ontwerptekening 7
2.2 Voorgenomen plannen 7
3 Onderzoeksmethode 8
3.1 Inventarisatie boomkwaliteit 8
3.2 Beoordeling projectinvloed 8
4 Boomkwaliteit 9
4.1 Sortiment 9
4.2 Leeftijd 9
4.3 Gebreken, conditie en toekomstverwachting 9
4.4 Ecosysteemdiensten 10
4.5 Conclusie boomkwaliteit 11
5 Analyse projectinvloed 12
5.1 Werkzaamheden binnen kwetsbare boomzone 12
5.2 Groeiplaatsbeoordeling 12
5.3 Analyse knelpunten 13
5.4 Analyse mogelijkheden tot groeiplaatsverbetering 14
6 Conclusie 15
6.1 Bomen niet te behouden 15
6.2 Bomen te behouden met randvoorwaarden 15
7 Advies 16
7.1 Bomen niet te behouden 16
7.2 Bomen te behouden met randvoorwaarden 16
7.3 Opties voor vergroenen 17
Bijlage 1. Overzichtskaart projectgebied 20
Bijlage 2. Overzichtskaart locatie proefsleuven 21
Bijlage 3. Resultaten proefsleuven 22
Bijlage 5. Overzichtskaart conclusie 27
Bijlage 6. Bomenposter ‘werken rond bomen’ 28

1 Inleiding

In opdracht van de gemeente Leeuwarden is een Bomen Effect Analyse (hierna: BEA) uitgevoerd aan de Nieuwestad in Leeuwarden.

1.1 Aanleiding

Aanleiding voor dit onderzoek zijn de voorgenomen plannen om de Nieuwestad te vernieuwen. De gladde bestrating wordt vervangen. Thema's die spelen binnen deze vernieuwing zijn: verbinden, vergroenen en verwaarden. Daarbij wordt nadrukkelijk rekening gehouden met mobiliteit, aantrekkelijke binnenstad en verblijfplaats, biodiversiteit en klimaatadaptatie. Deze werkzaamheden hebben mogelijk gevolgen voor de duurzame instandhouding van de bomen in het projectgebied.

Binnen de vergroening wordt gekeken of bestaande bomen kwalitatief voldoende zijn om te behouden, eventueel in combinatie met groeiplaatsverbetering, of dat de keuze moet worden gemaakt voor boomvervanging.

1.2 Doelstelling en onderzoeksvraag

Doel van de BEA is het bepalen van de gevolgen van voorgenomen werkzaamheden voor de duurzame instandhouding van bomen. De hoofdvraag die daarbij centraal staat luidt:

> *"Wat zijn de gevolgen van de voorgenomen plannen voor de bomen en hoe kunnen de bomen duurzaam behouden blijven voor de toekomst?"*

De deelvragen binnen deze BEA zijn:

- *"Wat is de resterende levensverwachting van de bomen?"*
- *"Is duurzame (> 15 jaar) instandhouding mogelijk?"*
- *"Wat voor invloed hebben de werkzaamheden (vervangen bestrating) op de levensverwachting van de bomen?"*
- *"Kunnen de bestaande bomen blijven gehandhaafd of is vervangen een betere optie?"*
- *"Welke (beschermende) maatregelen zijn nodig bij handhaven?"*
- *"Wat voor werkzaamheden zijn er nodig om de conditie te optimaliseren, indien de bomen behouden blijven?"*

Aanvullend is een advies gevraagd hoe invulling kan worden gegeven aan de vergroening van de situatie. Deze rapportage moet de mogelijkheden beschrijven die toegepast kan worden in de verschillende situaties.

1.3 Leeswijzer

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden zijn de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- hoofdstuk 2 – projectplan met de relevante projectinformatie;
- hoofdstuk 3 – beschrijving van methodiek van het onderzoek;
- hoofdstuk 4 – resultaten van de inventarisatie en beoordeling van de boomkwaliteit;
- hoofdstuk 5 – beoordeling van de invloed van de werkzaamheden op basis van het ontwerp en onderzoek naar de groeiplaats, bodemopbouw en beworteling;

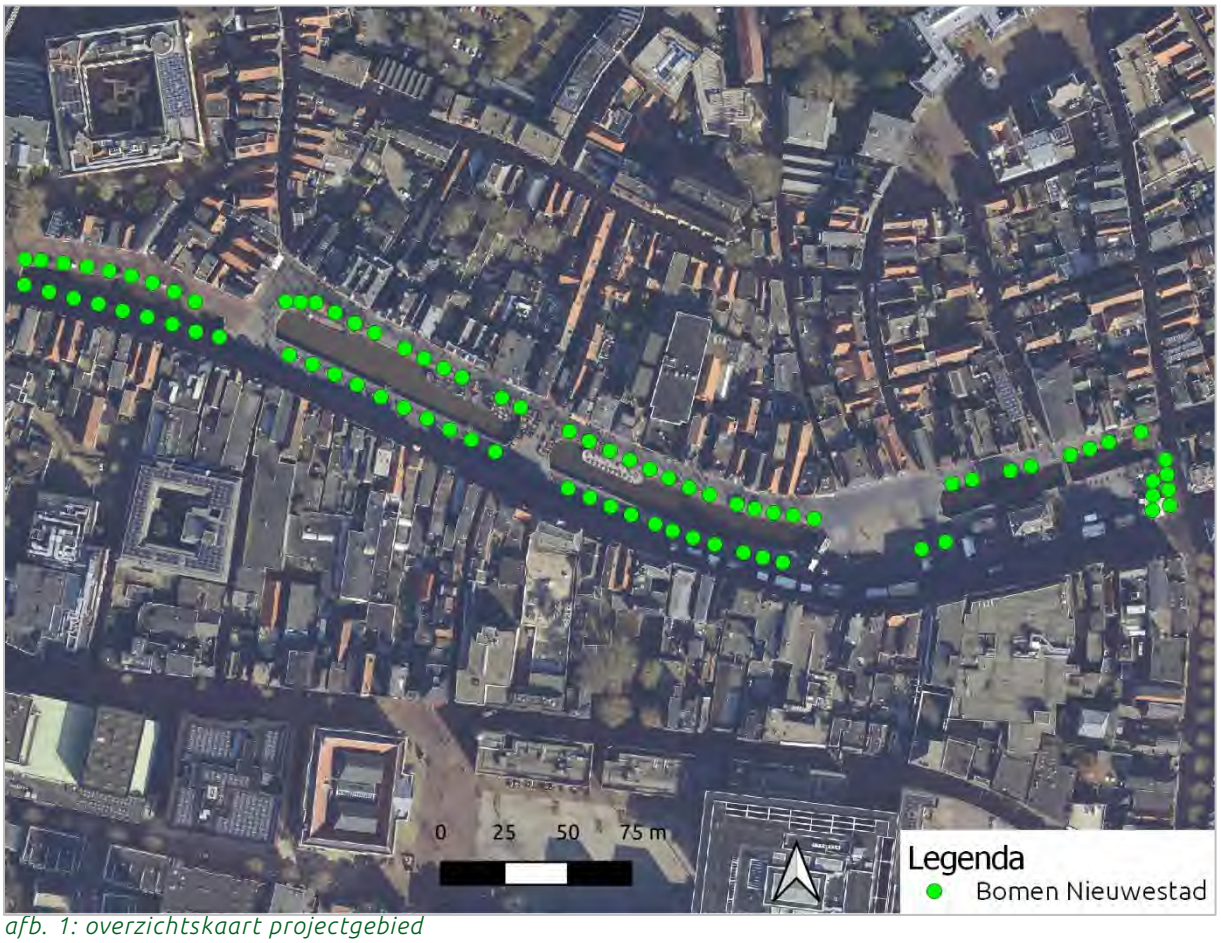
- hoofdstuk 6 – conclusie waarin antwoord is gegeven op de hoofdvraag;
- hoofdstuk 7 – advies waarin de adviezen en randvoorwaarden worden uitgewerkt;
- bijlagen – hier is alle relevante informatie opgenomen die te omvangrijk of gedetailleerd is voor de rapportage zelf. Indien nodig zijn de bijlagen separaat aangeleverd.

2 Projectplan en situatie

In dit hoofdstuk zijn het projectgebied en de voorgenomen plannen beschreven, voor zover deze bekend zijn.

2.1 Projectgebied en ontwerptekening

Op onderstaande kaart is het projectgebied en de daarin aanwezige bomen weergegeven.

afb. 1: overzichtskaart projectgebied

2.2 Voorgenomen plannen

Het betreft een herinrichting van de Nieuwestad. De voorgenomen plannen zijn:

- De verharding, gevoegd met cement, gaat verwijderd worden en vervangen door andere bestrating
- Projectgebied extra vergroenen.

3 Onderzoeksmethode

De opbouw van deze BEA en gehanteerde methodiek is gebaseerd op hoofdstuk 16 uit het Handboek Bomen 2022. Daar wordt onderscheid gemaakt tussen de beoordeling van de boomkwaliteit en beoordeling van de projectinvloed.

3.1 Inventarisatie boomkwaliteit

De boomkwaliteit is in het veld beoordeeld met een visuele boomveiligheidscontrole (BVC). Daarbij zijn onderstaande kenmerken opgenomen, volgens hoofdstuk 14 van Handboek Bomen 2022:

- basisgegevens, zoals locatie, boomsoort, boomtype en stamdiameter;
- kwaliteitsgegevens, zoals conditie, gebreken, ziektes en aantastingen;
- veiligheidsgegevens, zoals veiligheidsmaatregelen en urgentie;
- toekomstverwachting, bepaald op basis van soortspecifieke kenmerken, conditie, standplaats, eventuele gebreken en de mechanische kwaliteit. Dit betreft een momentopname en geldt bij gelijkblijvende (groeiplaats) omstandigheden;
- beheerbaarheid en onderhoudsmaatregelen.

De boomkwaliteit geeft uiteindelijk inzicht in de handhaafbaarheid van de boom op basis van de kwaliteit. Daarbij is nog geen rekening gehouden met de voorgenomen plannen.

3.2 Beoordeling projectinvloed

De projectinvloed is bepaald door de ontwerptekeningen te vergelijken met de huidige situatie. Vervolgens is met theoretische normen bepaald waar de mogelijke knelpunten optreden, bijvoorbeeld als de theoretische minimale graafafstand wordt overschreden. Situaties waarbij knelpunten ontstaan tussen de bomen en het ontwerp, worden nader onderzocht door groeiplaatsonderzoek.

Het groeiplaatsonderzoek is bedoeld om inzicht te verkrijgen in de bodemopbouw, het bewortelingsprofiel en (eventueel) de grondwaterstand. Dit is gedaan door het maken van proefsleuven en/of grondboringen.

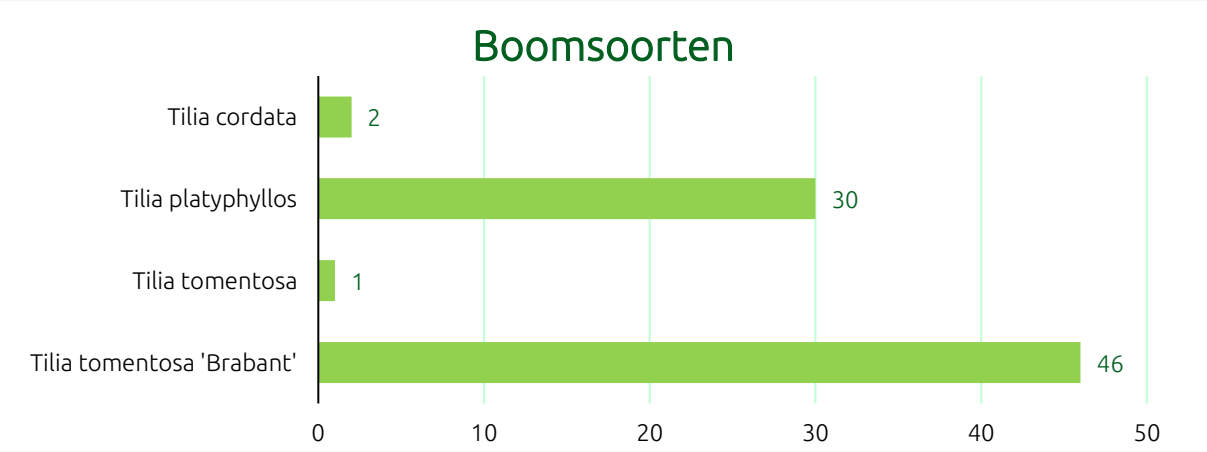
Voor dit onderzoek zijn in totaal negen proefsleuven gemaakt en zijn twee grondboringen uitgevoerd. Het aantal gemaakte proefsleuven of grondboringen is representatief voor het hele gebied.

4 Boomkwaliteit

In totaal zijn 79 bomen geïnventariseerd en beoordeeld. Alle bomen zijn gemeentelijke bomen. Op de Overzichtskaart (zie bijlage 1) zijn de boomnummers zichtbaar. Deze corresponderen met de gegevens per boom uit de Bomenlijst (zie bijlage 2).

4.1 Sortiment

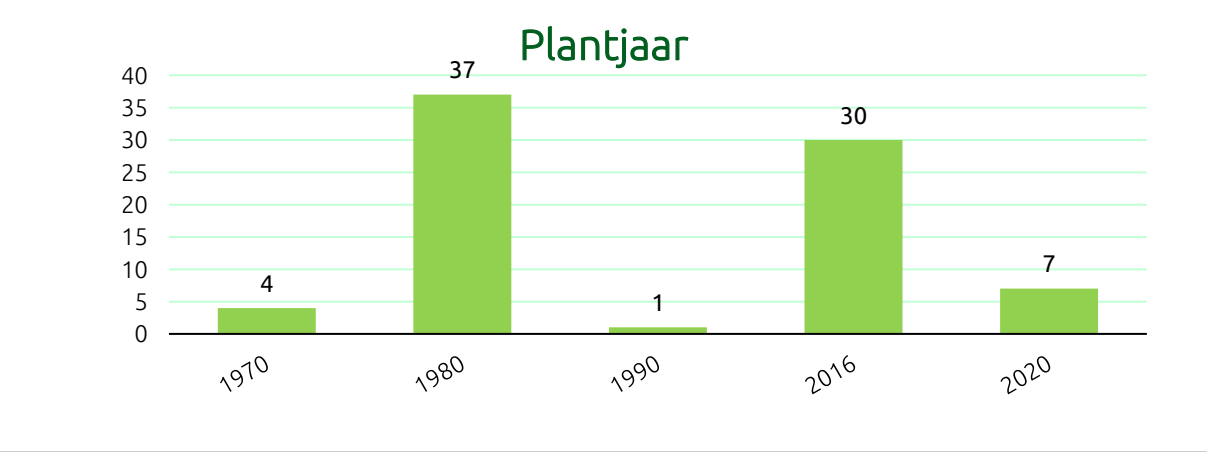
Zie afb. 2 voor de verdeling van boomsoorten.

afb. 2: verdeling boomsoorten

4.2 Leeftijd

Zie afb. 3 voor de verdeling van het plantjaar per decennium.

afb. 3: verdeling plantjaar

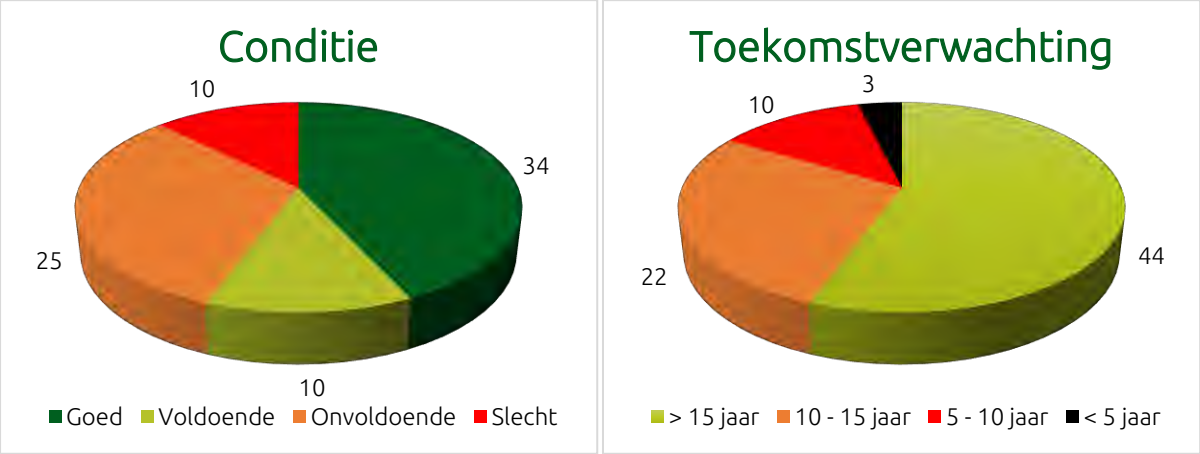
4.3 Gebreken, conditie en toekomstverwachting

Zie tabel 1 voor de gebreken van de bomen in het projectgebied.

tabel 1: gebreken en locatie

Gebrek/locatie	Kroon
Afstervingsverschijnselen	8
Grof dood hout	1

De conditie en toekomstverwachting zijn opgenomen in onderstaande diagrammen, zie afb. 4. De conditie of toekomstverwachting per boom is opgenomen in de Bomenlijst. De toekomstverwachting is gebaseerd op de huidige situatie in gelijkblijvende omstandigheden.

afb. 4: links de verdeling van de conditie en rechts de verdeling van de toekomstverwachting

De conditie is bepaald op basis van groeikenmerken, zoals bladbezetting, bladkleur, knopbezetting of -grootte. Op onderstaande afbeelding is te zien hoe een dergelijke boom er (ongeveer) in het veld uitziet.

afb. 5: conditieklassen in de volgorde voldoende-onvoldoende-slecht-zeer slecht

4.4 Ecosysteemdiensten

Bomen, als onderdeel van een heel ecosysteem, zijn waardevol op tal van gebieden. Ze zijn een basisbehoefte om te kunnen leven (productie van zuurstof via fotosynthese), maar bieden ook specifieke waarden op een kleinschalig niveau. Dit worden ecosysteemdiensten genoemd.

Binnen deze Boom Effect Analyse betreft het allemaal Lindes. Lindes zijn waardevol op het gebied van beperken van de opwarming[1]. Daarnaast leveren de lindes een zeer grote bijdrage aan het vastleggen van CO_2 en het wegvangen van stikstof uit de lucht. Ook zijn de bomen een belangrijke bron van nectar en voedsel voor insecten. Dit geldt bij bomen met een goede of voldoende conditie. Bij onvoldoende slechte of zeer slechte conditie neemt de bijdrage aan ecosysteemdiensten snel af.

[1] (WUR Wageningen, 2024)

4.5 Conclusie boomkwaliteit

Op basis van voorgaande paragrafen is een conclusie getrokken ten aanzien van de boomkwaliteit. Centrale vraag daarbij is:

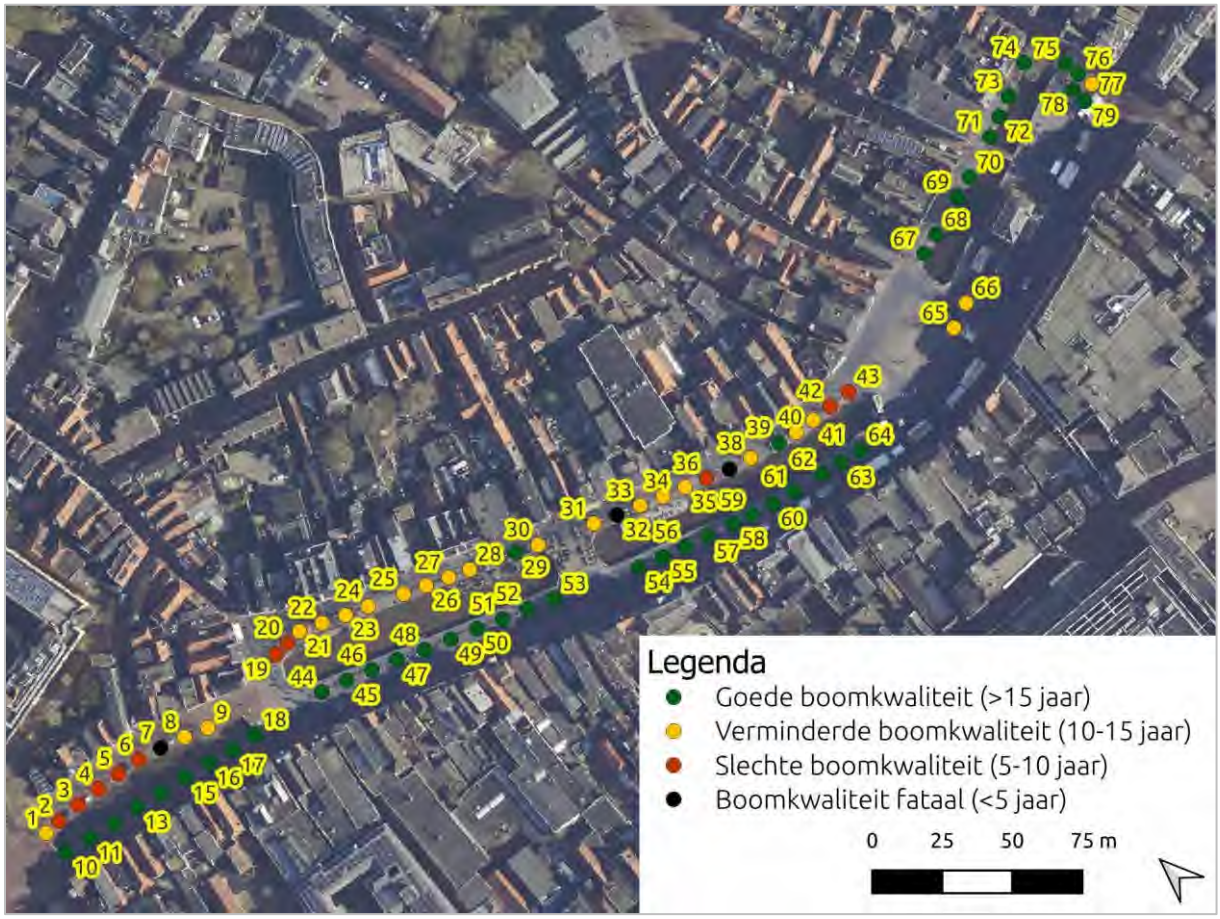
"Wat is de resterende levensverwachting van de bomen?"
"Is duurzame (> 15 jaar) instandhouding mogelijk?"

Van de 79 bomen hebben 44 bomen een goede boomkwaliteit. Dit betekent dat er geen gebreken zijn aangetroffen en de toekomstverwachting meer dan 15 jaar is. Dit betreft voornamelijk de jongere bomen binnen het projectgebied (10 t/m 18, 44 t/m 64 en 67 t/m 73).

De boomkwaliteit van 22 bomen is verminderd. De toekomstverwachting van deze bomen is op dit moment 10-15 jaar. Om deze op te waarderen naar meer dan 15 jaar is verbetering van de groeiplaats nodig.

Voor 13 bomen geldt dat de boomkwaliteit zodanig is dat deze niet duurzaam te behouden zijn. Dit betreft de rode en zwarte punten op de onderstaande afbeelding. De toekomstverwachting is 5-10 jaar of minder. Deze bomen hebben ook geen bijzondere boomwaarde of beleidsstatus.

De conclusie boomkwaliteit per boom is weergegeven in afbeelding 6 en opgenomen in de Bomenlijst (bijlage 2).

Afb. 6: overzicht boomkwaliteit

5 Analyse projectinvloed

In dit hoofdstuk is de invloed van het project op het duurzaam voortbestaan van de bomen uitgewerkt. De vraagstelling daarbij luidt als volgt:

"Wat voor invloed hebben de werkzaamheden (vervangen bestrating) op de levensverwachting van de bomen?"

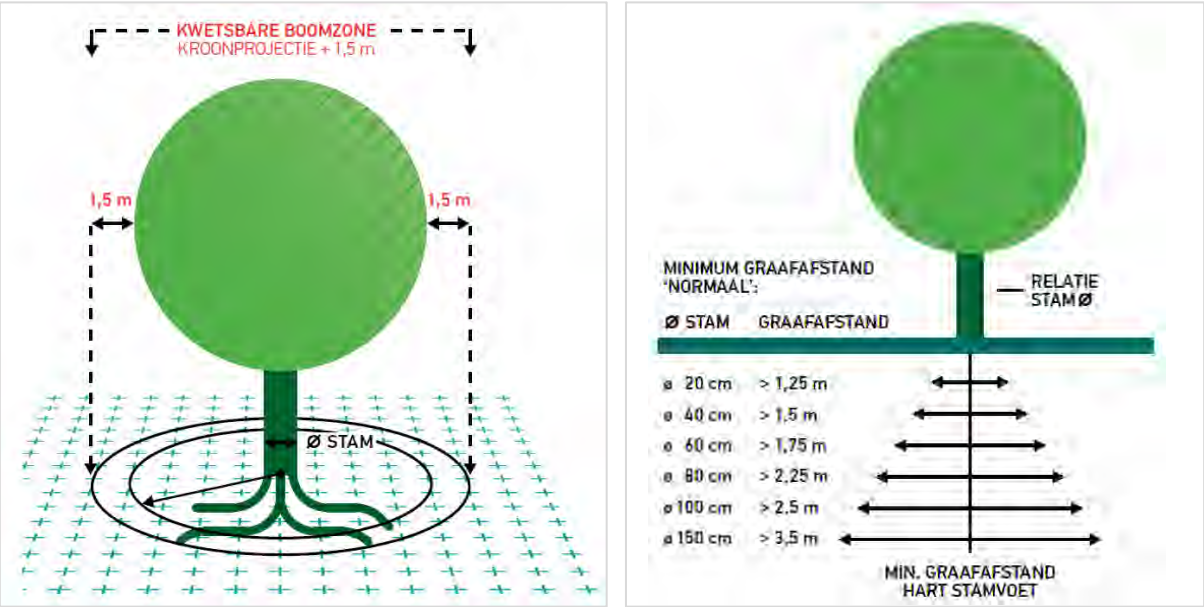
5.1 Werkzaamheden binnen kwetsbare boomzone

Onderstaande werkzaamheden (zie tabel 23) worden uitgevoerd binnen de zogenaamde kwetsbare boomzone. De kwetsbare boomzone is de zone rond de boom tot 1,5 m buiten de kroonprojectie, zie afb. 7. Mogelijk is dit een knelpunt voor behoud van de bomen.

Daarnaast worden werkzaamheden uitgevoerd binnen de minimale graafafstand. De minimale graafafstand is de zone direct rond de stamvoet. De afstand is gerelateerd aan de stamdiameter en geldt bij **éénzijdig** graven. Werkzaamheden binnen de minimale graafafstand zijn vaak een risico voor de boom.

tabel 2: werkzaamheden rond de bomen met mogelijke knelpunten

Werkzaamheden	Nr.	Wortels	Kroon/stam/stamvoet	Bodem
Verharding verwijderen/aanbrengen	1 t/m 79	X	X	X
Groeiplaatsen van bomen herinrichten	1 t/m 79	X	X	X
Opslag/transport van materiaal en materieel	1 t/m 79		X	X

afb. 7: links de (schematische) weergave van de kwetsbare boomzone volgens art. 2.16 Handboek Bomen. Rechts de (schematische) weergave van de minimale graafafstand volgens art. 2.50 Handboek Bomen

5.2 Groeiplaatsbeoordeling

Vanwege de geconstateerde knelpunten is een groeiplaatsbeoordeling noodzakelijk. De locaties van de groeiplaatsbeoordeling zijn opgenomen in bijlage 3. Op de volgende locaties is de beoordeling uitgevoerd:

- bij boom 16 en 47 omdat daar mogelijk herinrichting van de groeiplaats/vergroening plaats gaat vinden en de verharding vervangen gaat worden. Daarbij wordt de theoretische minimale graafafstand overschreden;
- bij boom 25, 38, 65, 77 omdat de bestaande verharding daar vervangen gaat worden en daarbij de theoretische minimale graafafstand wordt overschreden.

5.3 Analyse knelpunten

De resultaten van de groeiplaatsbeoordeling zijn vanwege de omvang opgenomen als bijlage 4. De analyse, onderscheiden voor de mogelijke knelpunten, is hieronder opgenomen.

5.3.1 Wortelschade

- De kans op wortelschade als gevolg van de diverse graaf- en transportwerkzaamheden met groot materiaal en materieel is bij alle bomen waarbij binnen de kwetsbare boomzone wordt gegraven, reëel.
- Bij alle bomen wordt binnen één meter vanuit het hart van de stam bestaande bestrating vervangen. Uit het groeiplaatsonderzoek is gebleken dat hier veel wortels op verschillende dieptes groeien. Daarom is de theoretische minimale graafafstand niet voldoende.
- Uit het groeiplaatsonderzoek blijkt dat tussen de bomen in de rij de meeste beworteling aanwezig is (zie met name proefsleuf 4). Aan de wegzijde is de bodem zeer verdicht. Hier zijn alleen haarwortels aangetroffen (zie proefsleuf 1 en 3).
- De ruimte bij de bomen 10 t/m 18, 44 t/m 64 en 67 t/m 73 wordt mogelijk gebruikt om te vergroenen. Rond deze bomen zijn de volgende groeiplaatsinrichting aangebracht:
  - Bomen 10 t/m 18: Urban granulaat
  - Bomen 44 t/m 64: Permavoid Sandwich constructie
  - Bomen 67 t/m 73: Treeparker

  Uit het groeiplaatsonderzoek blijkt dat er redelijk intensieve beworteling aanwezig is bij deze bomen in de groeiplaatsinrichting. Bij het verwijderen van deze inrichtingen is de kans op verlies van opname wortels groot. Dat kan leiden tot parasitaire aantastingen of verdroging met als gevolg vervroegde uitval.

5.3.2 Kroon-/stam-/stamvoetschade

- Er zal binnen de kwetsbare boomzone en binnen de minimale graafafstand gewerkt worden met machines. De kans op schade aan de boom is reëel. Boomschades kunnen leiden tot parasitaire aantastingen met als gevolg vervroegde uitval.
- Merendeel van de bomen heeft takaanzetten op ca. 3 meter hoogte. Bij de jongere bomen welke zich in de begeleidingsfase bevinden is de takvrije stam vaak nog minder. Bij het werken met groot materieel is bij deze bomen de kans aanwezig op schades aan de kronen.

5.3.3 Bodemschade

- Opslag en transport van en werken met materiaal en materieel binnen de kroonprojectie kan tot verdichting van de bodem leiden. Bodemverdichting is slecht voor de bomen en kan leiden tot vervroegde uitval.
- Grondophoging is mogelijk aan de orde rond de bomen 10 t/m 18, 44 t/m 64 en 67 t/m 73 omdat de ruimte rond deze bomen in aanmerking komt voor vergroening van de Nieuwestad. Bij ophoging van het maaiveld kan verstoring ontstaan van de vocht en luchthuishouding in de bodem. Dit kan (soms na jaren) uiten in achteruitgang van de conditie.

5.4 Analyse mogelijkheden tot groeiplaatsverbetering

In paragraaf 4.5 is gesteld dat bij 22 bomen met een verminderde boomkwaliteit groeiplaatsverbetering nodig is om de bomen een hogere toekomstverwachting te geven. Hieronder worden de opties van groeiplaatsverbetering afgewogen met de huidige situatie waarin de bomen staan.

5.4.1 Gronduitwisseling

Bij gronduitwisseling wordt voedingsarme grond weggezogen en vervangen door voedingrijke grond. Hierdoor wordt de voedingsvoorraad van de boom aangevuld waardoor de boom weer een geruime tijd vooruit kan en in conditie kan toenemen.

In de situatie van Nieuwestad is de ruimte beperkt. Het aanleggen van groeiplaats in de rijbaan is niet wenselijk vanwege de ligging van het riool. Gronduitwisseling is daardoor alleen mogelijk tussen de rijbaan en de kade.

Omdat er weer verharding wordt aangebracht moet bomenzand worden toegepast voor voldoende draagkracht. Bomenzand heeft een organisch stofgehalte van 3,5 tot 5 %, wat overeenkomt met matig humeus zand. In het geval van proefsleuf 2 zou dit een verbetering zijn, aangezien hier zwak humeus zand aanwezig is. Bij proefsleuf 4 is reeds matig heus zand aanwezig, waardoor de maatregel geen verbetering oplevert. Bij slechts een deel van de bomen zal dit een toegevoegde waarde zijn.

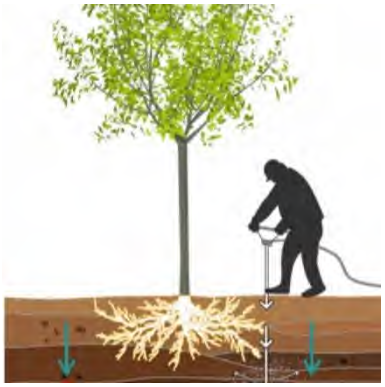
5.4.2 Voeding pijlers maken

Door het zuigen of boren van gaten, welke vervolgens worden vol gestort met voedingrijke grond kan met weinig inspanning voeding worden toegevoegd aan de bodem. Afhankelijk van de bodemkwaliteit per boom kan flexibel worden omgegaan met de hoeveelheid pijlers per boom.

Deze maatregel heeft slechts beperkt effect omdat het aantal m^3 voeding wat wordt toegediend beperkt is.

5.4.3 Voedingstoffen injecteren (ploffen)

Bij het injecteren van voedingstoffen worden onder hoge druk met een lans voedingstoffen in de bodem geïnjecteerd, zie afbeelding 8. Het voordeel is dat tussen de wortels door kan worden geprikt.

afb. 8 voorbeeld van injectie van voedingsstoffen

Op basis van bodemanalyses moet vooraf bepaald worden welke voedingstoffen toegediend moeten worden en in welke hoeveelheid. Het advies is om deze methode eens in de 5 jaar te herhalen.

5.4.4 Aanbrengen groeiplaatsinrichtingen of constructies

Het aanbrengen van een groeiplaatsconstructie zoals dat is gedaan bij de bomen aan de zuidzijde van de gracht met Permavoid is een minder haalbare oplossing. Door dit toe te passen worden kratten onder het straatwerk aangebracht. Deze kratten worden voor een deel gevuld met bomengrond. Op deze manier ontstaat als het ware een tweede maaiveld onder het daadwerkelijke maaiveld. De voedingrijke grond in de kratten kan worden vergeleken met een strooisellaag. Door insijpelen van hemelwater worden voedingstoffen uit deze laag ingespoeld in de bodem, zodat een ‘natuurlijke’ toevoer van nutriënten ontstaat.

Het nadeel van het toepassen van een dergelijke constructie bij bestaande bomen is dat dit op het bestaande wortelpakket moet worden aangelegd. Al met al zal het straatwerk dan 20 tot 30 cm hoger komen te liggen. In een situatie als deze is dat mogelijk niet gewenst.

6 Conclusie

Voor 79 bomen in het projectgebied is bepaald of deze behouden kunnen blijven. Daarbij stond de volgende hoofdvraag centraal:

> *"Wat zijn de gevolgen van de voorgenomen plannen voor de bomen en hoe kunnen de bomen duurzaam behouden blijven voor de toekomst?"*

De bomen zijn onderscheiden in drie categorieën. Deze categorieën worden in onderstaande paragrafen verder uitgewerkt:

1. Bomen die NIET te behouden zijn;
2. Bomen die te behouden zijn MET randvoorwaarden;
3. Bomen die te behouden zijn ZONDER randvoorwaarden.

6.1 Bomen niet te behouden

Binnen het projectgebied zijn 13 bomen niet duurzaam te behouden. Voor al deze bomen komt dit door de slechte boomkwaliteit. De boomkwaliteit is dermate slecht dat bodemverbetering niet zal leiden tot een hogere toekomstverwachting. Het gaat hierbij om de bomen 2 t/m 7, 19, 20, 32, 36, 37, 42, 43.

Voor boom 1, 8 en 9 kan overwogen worden deze ook gelijk te vervangen zodat de hele bomenrij nieuw wordt aangeplant.

6.2 Bomen te behouden met randvoorwaarden

Dit zijn 66 bomen waarbij knelpunten geconstateerd zijn. De bomen 10 t/m 18, 44 t/m 64 en 67 t/m 79, zijn echter, met de juiste randvoorwaarden duurzaam te behouden.

Daarnaast zijn de bomen 1, 8, 9, 21 t/m 31, 33 t/m 35, 38, 39, 40, 65 en 66 duurzaam te behouden met de juiste randvoorwaarden en het toepassen van groeiplaatsverbetering. In paragraaf 5.4 zijn de mogelijkheden geanalyseerd. In deze situatie is het meest effectief om te kiezen voor gronduitwisseling of het injecteren van voedingstoffen. De inschatting is dat de bomen op deze manier voldoende voedingstoffen een toekomstverwachting van 15 jaar te bereiken.

7 Advies

In dit hoofdstuk is het advies opgenomen. Het advies is opgesteld op basis van de conclusie uit hoofdstuk 6. Het betreft hier voornamelijk een beschrijving van de randvoorwaarden en boombeschermende maatregelen.

7.1 Bomen niet te behouden

Deze bomen zijn niet duurzaam te behouden. Het advies is deze bomen te kappen en de achterblijvende stobben te rooien.

Verder is het advies geadviseerd de te verwijderen bomen te vervangen door herplant. Dit kan plaatsvinden op de locaties waar deze bomen stonden Daarbij moet aandacht worden gegeven aan onder andere de groeiplaats, boomvorm en soort. Het advies is om daarbij de Bomenmonitor van het Norminstituut Bomen te gebruiken. Met de Bomenmonitor kan een onderbouwde keuze worden gemaakt over bijvoorbeeld de omvang van de groeiplaats en de geschikte boomsoort.

7.2 Bomen te behouden met randvoorwaarden

Deze bomen zijn alleen te behouden door de randvoorwaarden uit op te volgen. De maatregelen zijn afhankelijk per boom en zijn indien mogelijk gegroepeerd weergegeven.

tabel 3: knelpunten en randvoorwaarden per boom

Nr.	Knelpunt	Randvoorwaarden
10 t/m 18, 44 t/m 64 en 67 t/m 73	Wortelschade - vervangen bestrating; - herinrichten groeiplaats en vergroening omgeving; - verwijderen Permavoid (zie advies in paragraaf 7.3).	- meerzijdige minimale graafafstand van 2 meter aanhouden; - bestrating en groeiplaatsconstructies binnen minimale graafafstand handmatig verwijderen; - beworteling mag alleen onder toezicht van een boomdeskundige (min. ETW-gecertificeerd) verwijderd worden.
10 t/m 18, 44 t/m 64 en 67 t/m 73	Kroon-/stam- en stamvoetschade - vervangen bestrating; - herinrichten groeiplaats en vergroening omgeving; - verwijderen Permavoid (zie advies in paragraaf 7.3).	- minimale graafafstand 1,25 meter - bestrating en groeiplaatsconstructies binnen minimale graafafstand handmatig verwijderen - graafwerkzaamheden binnen de kwetsbare boomzone mogen alleen onder toezicht van een boomdeskundige (min. ETW-gecertificeerd) uitgevoerd worden. - plaatsen van stambescherming bestaande uit houten latten tot 2,5 m. tussen de latten en de stam drainagebuis aanbrengen
10 t/m 18, 44 t/m 64 en 67 t/m 73	Bodemschade - ophoging van te vergroenen gebieden; - transport en opslag van materiaal en materieel.	- opslag van materiaal en materieel moet buiten de kwetsbare boomzones plaatsvinden - de te vergroenen gebieden maximaal 20 cm ophogen

1, 8, 9, 21 t/m 31, 33 t/m 35, 38, 39, 40, 65, 66, 74 t/m 79	Wortelschade - vervangen bestrating; - herinrichten/verbeteren groeiplaats.	- minimale graafafstand 1,5 meter; - bestrating binnen minimale graafafstand handmatig verwijderen; - beworteling mag alleen onder toezicht van een boomdeskundige (min. ETW-gecertificeerd) verwijderd worden.
1, 8, 9, 21 t/m 31, 33 t/m 35, 38, 39, 40, 65, 66	Kroon-/stam- en stamvoetschade - vervangen bestrating; - herinrichten/verbeteren groeiplaats.	- minimale graafafstand 1,5 meter; - bestrating binnen minimale graafafstand handmatig verwijderen; - graafwerkzaamheden mogen alleen onder toezicht van een boomdeskundige (min. ETW-gecertificeerd) uitgevoerd worden.); - plaatsen van stambescherming bestaande uit houten latten tot 2,5 m. tussen de latten en de stam drainagebuis aanbrengen.
1, 8, 9, 21 t/m 31, 33 t/m 35, 38, 39, 40, 65, 66	Bodemschade - transport en opslag van materieel en materiaal.	- opslag van materiaal en materieel moet buiten de kwetsbare boomzones plaatsvinden; - de te vergroenen gebieden maximaal 20 cm ophogen.

7.3 Opties voor vergroenen

Om extra te vergroenen zijn zeer veel mogelijkheden. Echter zijn er ook veel beperkende factoren waardoor niet alle mogelijkheden ook een optie zijn voor veel locaties. Hieronder is per locatie geanalyseerd wat de knelpunten zijn om te kunnen vergroenen. Vervolgens zijn mogelijkheden genoemd wat op deze locatie wel mogelijk is. Uiteraard moeten deze opties worden afgewogen tegen andere belangen die meespelen binnen het gebied.

afb. 9: indeling in locaties met relatief gelijke omstandigheden.

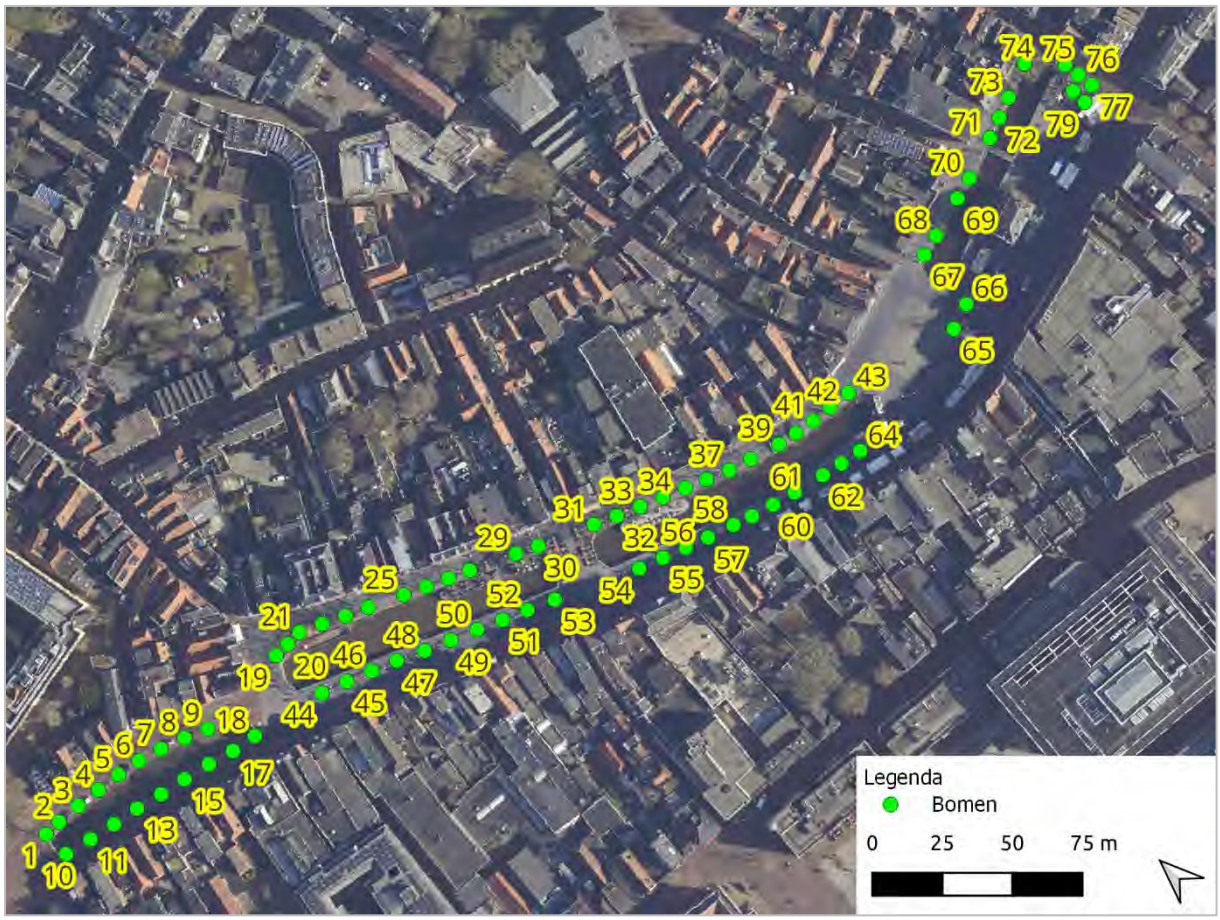
Tabel 4: knelpunten en mogelijkheden voor vergroening

Locatie	Knelpunten	Mogelijkheden
A	gemiddeld slechte boomkwaliteit redelijk smal straatprofiel; parkeren tussen de bomen; fietsenstalling tussen bomen.	overwegen om bomen te vervangen; boomroosters vervangen door boomspiegels, ingeplant met heesterbeplanting; bloembakken plaatsen met vaste planten; bloembakken aan lantaarnpalen bevestigen met bloeiende planten.
B	redelijk smal straatprofiel; intensief gebruik omgeving; terrassen onder/ tussen bomen; fietsenstalling tussen bomen; in en uitstapmogelijkheid voor boten.	boomroosters vervangen door boomspiegels, ingeplant met heesterbeplanting; waar geen terrassen zijn plantvakken tussen bomen leggen (eventueel aan laten sluiten aan boomspiegels): o bestrating verwijderen; o zand wegzuigen tot op wortelpakket; o teelaarde aanbrengen; o inplanten met heesterbeplanting of vaste planten. bloembakken aan lantaarnpalen bevestigen met bloeiende planten.
C	fietsenstalling tussen bomen; groeiplaatsconstructie – Treeparker-systeem.	boomroosters vervangen door boomspiegels, ingeplant met heesterbeplanting; tussen de bomen, buiten het Treeparker-systeem verharding verwijderen en plantvakken aanleggen: o bestrating verwijderen; o zand wegzuigen tot op wortelpakket; o teelaarde aanbrengen; o inplanten met heesterbeplanting of vaste planten.
D	terrassen onder bomen; intensief gebruik omgeving.	buiten terras aan westzijde is ruimte voor plantvakken/ plantenbakken; boomroosters vervangen door boomspiegels, ingeplant met heesterbeplanting.
E	ernstige verdichting en puinfundering in groeiplaats.	veel ruimte rond bomen voor aanleg van een plantvak rond bomen. eventueel met een verhoogde rand om een zitgelegenheid te creëren. o bestrating verwijderen; o zand wegzuigen tot op wortelpakket; o zoveel mogelijk puin verwijderen met inzet grondzuiger; o teelaarde aanbrengen; o inplanten met heesterbeplanting of vaste planten.

F	- fietsenstalling tussen bomen; - sandwichconstructie.	Breed wegprofiel met veel ruimt voor vergroening: - Rond/tussen bomen plantvakken aanleggen: - bestrating verwijderen; - op locatie waar plantvakken worden aangelegd Permavoidkratten verwijderen (waar bestrating terugkomt kratten laten zitten); - (bomen)zand wegzuigen tot op /tussen wortelpakket; - teelaarde aanbrengen; - inplanten met heesterbeplanting of vaste planten. - in trottoir, langs rijbaan beplantingsvlakken of blokhagen aanleggen. - bomen planten in trottoir, langs rijbaan planten. Eventueel lei- of blokbomen toepassen in verband met beperkte ruimte tot aan gevels.
G	- redelijk smal straatprofiel; - fietsenstalling tussen bomen; - boomgranulaat beperkt mogelijkheden om plantvakken aan te leggen.	- boomspiegels, inplanten met heesterbeplanting. Eventueel boomspiegels verhoogt aanleggen; - bloembakken plaatsen met vaste planten; - tussen de bomen, buiten de kroonprojecties plantvakken aanleggen: - bestrating verwijderen; - boomgranulaat uitgraven en vervangen door bomengrond of teelaarde; - inplanten met heesterbeplanting of vaste planten.

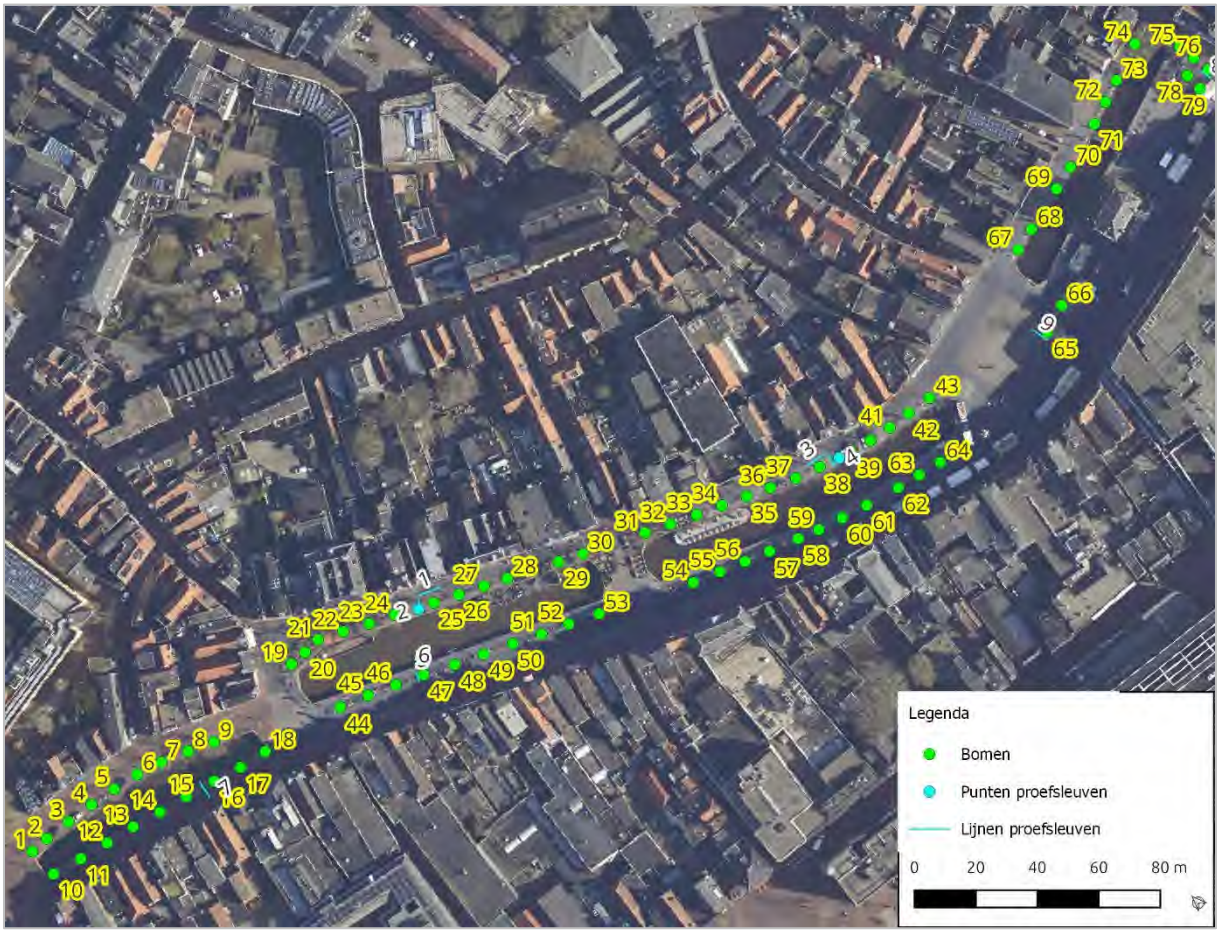
Bijlage 1. Overzichtskaart projectgebied

In onderstaande kaarten is de ontwerptekening met daarop de boompunten weergegeven. De nummering van de bomen correspondeert met de nummering van de separaat aangeleverde bomenlijst (kolom: Boomnummer UID). In kleur is op onderstaande kaarten het BEA-advies weergegeven uit hoofdstuk 5.

Bijlage 2. Overzichtskaart locatie proefsleuven

De locaties van de proefsleuven zijn verdeeld over het projectgebied zodat deze een representatief beeld vormen van de beworteling.

Bijlage 3. Resultaten proefsleuven

Proefsleuf 1	Boomnummer 10
Afstand tot hart boom: 120 cm	Locatie: in verharding

Diepte	Grondsoort	Beworteling	Opmerking
0-20	Grind	Matig intensief, tot 1 cm dikte	Direct onder verharding is granulaat aanwezig. Daarin is beworteling aangetroffen tot max 1 cm dikte.
20-60	Humusarm, matig grof zand	Nauwelijks tot geen beworteling aanwezig	
60-70	Humusarm, matig grof zand	Nauwelijks beworteling aanwezig	Beworteling is nihil
70-80	Humusarm leem	Matig intensief, tot 1 cm dikte	Beworteling neemt toe in deze laag.

Proefsleuf 2 en grondboring 1	Boomnummer
Afstand tot hart boom: 140 cm	Locatie: in verharding

Diepte	Grondsoort	Beworteling	Opmerking
0-20	Grind	Redelijk intensief, tot 1 cm dikte	Direct onder verharding is granulaat aanwezig. Daarin is beworteling aangetroffen tot max 1 cm dikte.
20-60	Humusarm, matig grof zand	Redelijk intensief, tot 1 cm dikte	
60-120	Matig humeus, matig grof zand	Redelijk intensief, tot 1 cm dikte	Beworteling is redelijk intensief

Proefsleuf 3 en grondboring 2	Boomnummer
Afstand tot hart boom: 170 cm	Locatie: in verharding

Diepte	Grondsoort	Beworteling	Opmerking
0-20	Grind	matig intensief, tot 1 cm dikte	Direct onder verharding is granulaat aanwezig. Daarin is beworteling aangetroffen tot max 1 cm dikte.
20-60	Humusarm, matig grof zand	matig intensief, tot 1 cm dikte	
60-100	Humusarm, matig grof zand	matig intensief, tot 1 cm dikte	Beworteling is redelijk intensief

Proefsleuf 4	Boomnummer
Afstand tot hart boom: 100 cm	Locatie: in verharding

Diepte	Grondsoort	Beworteling	Opmerking
0-20	Grind	Redelijk intensief, tot 1 cm dikte	Direct onder verharding is granulaat aanwezig. Daarin is beworteling aangetroffen tot 10 cm dikte.
20-40	Matig humeus, matig grof zand	Zeer intensief, tot 10 cm dikte	

Proefsleuf 5	Boomnummer
Afstand tot hart boom: 110 cm	Locatie: in verharding

Diepte	Grondsoort	Beworteling	Opmerking
0-20	Grind	Matig intensief, tot 1 cm dikte	Direct onder verharding is granulaat aanwezig. Daaronder blauw zeil. Onder dit zeil blijken geen kratten aanwezig. Beworteling is aangetroffen tot 3 cm dikte.
20-40	Matig humeus, matig grof zand	Zeer intensief, tot 3 cm dikte	
40-50	Matig humeus, matig grof zand	Zeer intensief, tot 3 cm dikte	Beworteling is zeer intensief

Proefsleuf 6	Boomnummer
Afstand tot hart boom: 210 cm	Locatie: in verharding

Diepte	Grondsoort	Beworteling	Opmerking
0-10	Grind	Nihil	Op 23 cm diepte is worteldoek aanwezig met daaronder bomengrond in Permavoid. Zeer veel haarwortels in Permavoid zichtbaar.
10-20	Matig humeus, zeer fijn zand	Nihil	
20-30	Matig humeus, matig grof zand	Zeer intensief, tot 1 cm dikte	Beworteling is zeer intensief

Proefsleuf 7		Boomnummer	
Afstand tot hart boom: 170 cm		Locatie: in verharding	

Diepte	Grondsoort	Beworteling	Opmerking
0-10	Grind	Nihil	Direct onder verharding is 10 cm straatzand aanwezig. Daaronder worteldoek. Daaronder bomengranulaat
10-20	Humusarm, matig grof zand	Nihil	
20-30	Grind	Redelijk intensief, tot 1 cm dikte	Beworteling is redelijk intensief

Proefsleuf 8		Boomnummer	
Afstand tot hart boom: 160 cm		Locatie: in verharding	

Diepte	Grondsoort	Beworteling	Opmerking
0-20	Grind	Nihil	Direct onder verharding is 10 cm straatzand aanwezig. Vanaf 30 cm matig humeus en zeer intensief wortelpakket, met dunnere en dikkere wortels. Dieper graven is niet mogelijk
20-30	Humusarm, matig grof zand	Nihil	
30-40	Matig humeus, matig grof zand	Zeer intensief, tot 5 cm dikte	Beworteling is zeer intensief

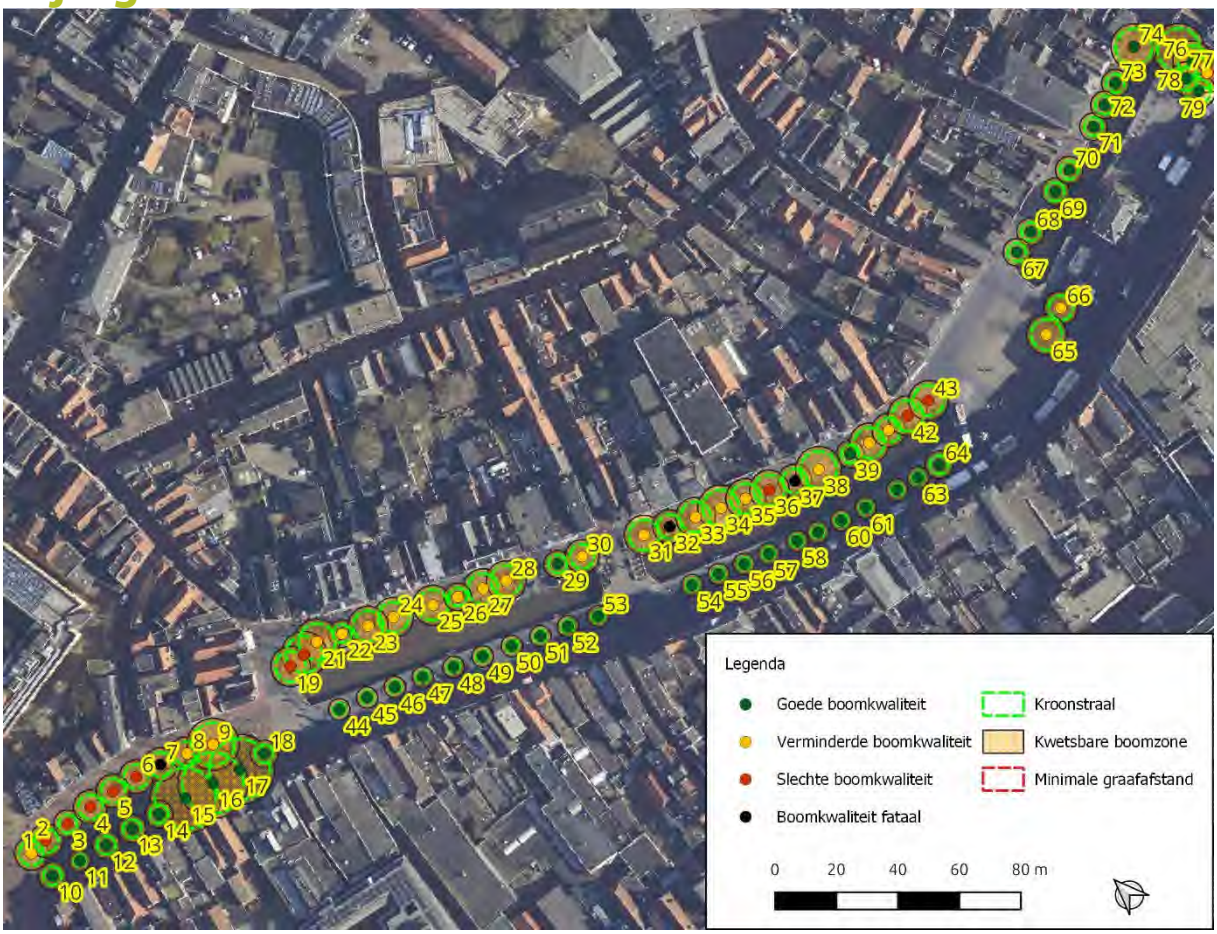
Proefsleuf 9	Boomnummer
Afstand tot hart boom: 150 cm	Locatie: in verharding

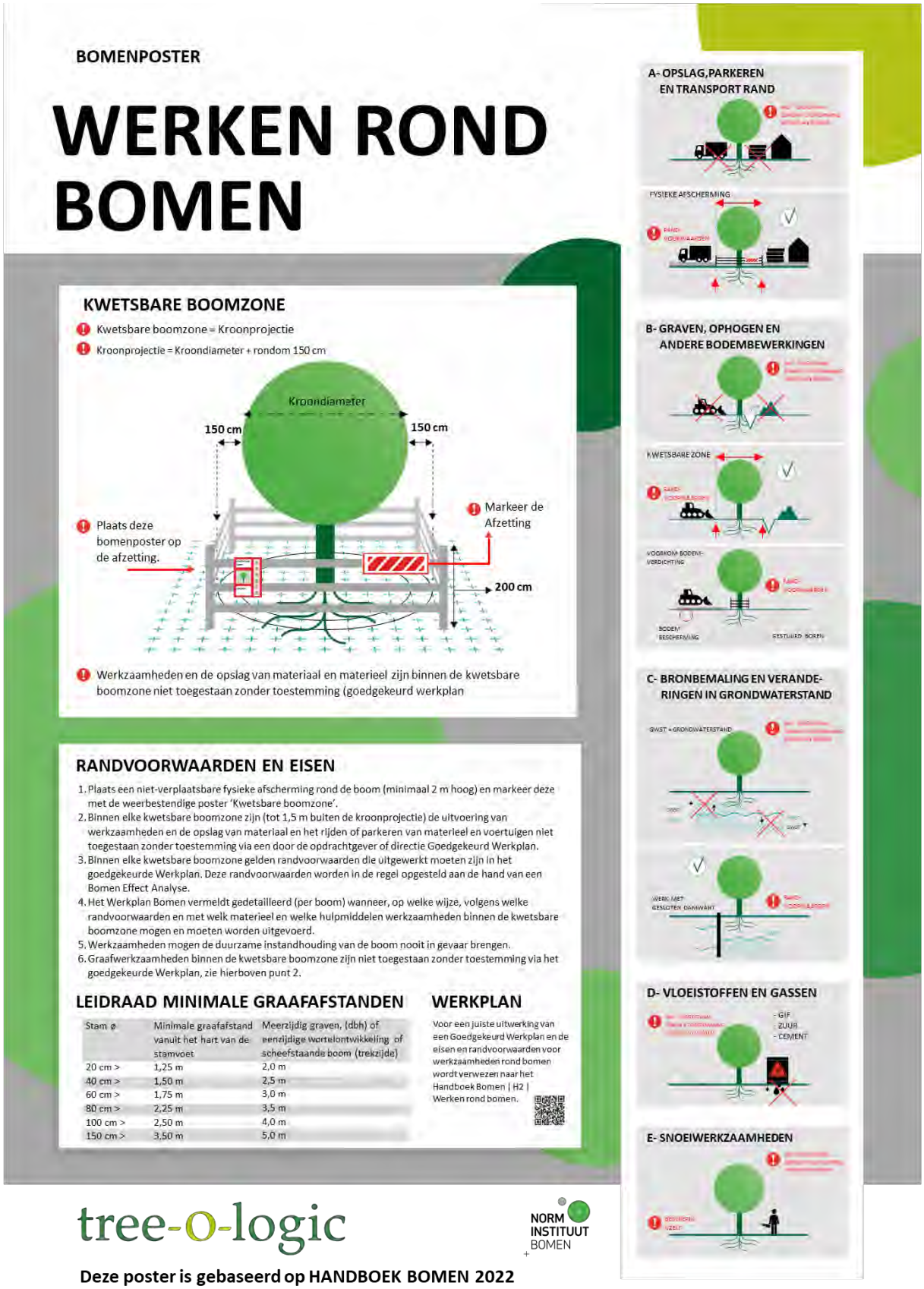

Diepte	Grondsoort	Beworteling	Opmerking
0-30	Grind	Nihil, vanaf 10 cm matig intensief beworteld.	Direct onder verharding is dun laagje zand aanwezig, daaronder verdicht puin.

Bijlage 5. Overzichtskaart conclusie

Bijlage 6. Bomenposter 'werken rond bomen'

Tree-o-logic van a tot z

- Aanbesteding
- Beheervisies en -plannen
- Boomeffect analyse (BEA)
- Flora- en faunaonderzoek
- Geluidstomografie
- Groeiplaatsonderzoek
- Inventarisatie en inspectie (VTA/BVC)
- Nader onderzoek op hoogte
- Project- en Assetmanagement
- Projectvoorbereiding
- Stabiliteitsonderzoek
- Verplantbaarheidsonderzoek
- Visie en beleid
- Waardebepaling en taxaties

tree-o-logic B.V.
Westenengerdijk 11
6732 GP Harskamp

t (0318) 479 166

info@treeologic.nl
www.treeologic.nl

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	2

From: "[redacted]" <[redacted]@leeuwarden.nl>
Sent: 9/16/2025 11:48:50 AM +00:00
To: "[redacted]" <[redacted]@leeuwarden.nl>
Cc:
Subject: RE: Poging tot uitwerking bomen

Ik heb geen reactie meer gekregen, nu [redacted] met verlof is zijn we ook wat onthand ��
[redacted] en [redacted] verwerken het verder. Als je de druk erop kunt houden graag. We moeten het dit najaar toch afronden in het DO. Ik hoor graag wanneer het klaar is.

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 4 september 2025 11:00
Aan: [redacted]
Onderwerp: Re: Poging tot uitwerking bomen
heb je ook een uiterste datum waarop je ze wil hebben? Ik heb ze vanochtend gesproken en ze gaan kijken vaart te maken.
Met vriendelijke groet,

[redacted]

Van: [redacted] <[redacted]@leeuwarden.nl>
Verzonden: donderdag 4 september 2025 10:58
Aan: [redacted] <[redacted]@leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: Poging tot uitwerking bomen
Prima, dank!

Van: [redacted] <[redacted]@leeuwarden.nl>
Verzonden: donderdag 4 september 2025 07:20
Aan: [redacted] <[redacted]@leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: Poging tot uitwerking bomen
Goedemorgen [redacted],
De BEA is nog niet binnen, ik vermoed gezien de vakantieperiodes en dat we pas laat informatie hebben ingeleverd dat het nog wel even duurt. Ik ga er achteraan.
Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted] <[redacted]@leeuwarden.nl>
Verzonden: woensdag 3 september 2025 15:05
Aan: [redacted] <[redacted]@leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: Poging tot uitwerking bomen
Hoi [redacted], voor mijn beeld, wat is stand van zaken BEA?

Groet [redacted]

Van: [redacted] <[redacted]@leeuwarden.nl>
Verzonden: vrijdag 25 juli 2025 11:33
Aan: [redacted] <[redacted]@leeuwarden.nl>
CC: [redacted] <[redacted]@leeuwarden.nl>; [redacted] <[redacted]@leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: Poging tot uitwerking bomen
Hoi [redacted],
Voor de aanvullende BEA zou ik nog wat info aanleveren.
Bijgevoegd, de K&L onder het VO ontwerp. Op de kaart staat ook de hoogte inmeting.
Over de grondwaterstand, we hebben geen peilbuizen geslagen. Begreep van [redacted] dat uitgaande van een boezempeil (0,52 – NAP) in de grachten zal het grondwater daaraan gerelateerd zijn. Met wat opbolling zal het richting 0,40 / 0,45 – NAP zijn.
Is dit voldoende voor de aanvullende BEA?
Groet,
[redacted]

Van: [redacted] <[redacted]@leeuwarden.nl>
Verzonden: dinsdag 27 mei 2025 09:27
Aan: [redacted] <[redacted]@leeuwarden.nl>; [redacted] <[redacted]@leeuwarden.nl>; [redacted]

5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: Poging tot uitwerking bomen
5.1.2e, dat is op een aantal plekken ook al gedaan, zie bijlage. We kunnen nu wat concreter uitvragen.
Met vriendelijke groet,
5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: dinsdag 27 mei 2025 08:47
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: Poging tot uitwerking bomen
Ja. Omdat we nu specifiek naar mogelijkheden tot groeiplaatsverbetering vragen zal men meer onder de verharding moeten gaan kijken.
Maw de verharding/fundering zal dan op meerdere plekken opengebroken moeten worden……
Met vriendelijke groet / mei freonlike groetnis,

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: maandag 26 mei 2025 16:35
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: Poging tot uitwerking bomen
Hoi allemaal,
Klopt dit zo ongeveer met wat er is gezegd?
Voor vervolg BEA hebben we dan even het nieuwe schetsontwerp nodig en ik denk de kabels en leidingen tekeningen en hoogte grondwater. En of we eventueel nog wat centimeters omhoog kunnen bij de bestaande bomen.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e | Senior beheerder groen en spelen
Sector Inrichting en Beheer Buitenruimte
E 5.1.2e @leeuwarden.nl
T 5.1.2e **M** 5.1.2e

Gemeente Leeuwarden
Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000, 8900 JA LEEUWARDEN
T 14 058 | www.leeuwarden.nl | Twitter | Facebook

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 2

From: '5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Sent: 6/25/2025 1:26:43 PM +00:00
To: "Stichting Bomenridders Leeuwarden" <5.1.2e @hotmail.com>, "Stichting Bomenridders Leeuwarden" <info@bomenridderslwd.nl>
Cc: '5.1.2e <info@5.1.2e .nl>
Subject: RE: project Nieuwestad

Mooi zetten we die in de agenda!
Met vriendelijke groet,
5.1.2e

Van: Stichting Bomenridders Leeuwarden
Verzonden: woensdag 25 juni 2025 13:28
Aan: 5.1.2e ; 'Stichting Bomenridders Leeuwarden'
CC: 5.1.2e
Onderwerp: Re: project Nieuwestad
Dat is prima! Die staat.
Met vriendelijke groet,
5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: woensdag 25 juni 2025 10:07
Aan: 'Stichting Bomenridders Leeuwarden' <5.1.2e @hotmail.com>; 'Stichting Bomenridders Leeuwarden' <info@bomenridderslwd.nl>
CC: 5.1.2e <info@5.1.2e .nl>
Onderwerp: RE: project Nieuwestad
Hoi 5.1.2e ,
Dan zit 5.1.2e met vakanties. Past eventueel donderdag 10 juli om 15.00 ook?
Met vriendelijke groet,
5.1.2e

Van: Stichting Bomenridders Leeuwarden <5.1.2e @hotmail.com>
Verzonden: dinsdag 24 juni 2025 12:43
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 'Stichting Bomenridders Leeuwarden' <info@bomenridderslwd.nl>
CC: 5.1.2e <info@5.1.2e .nl>
Onderwerp: Re: project Nieuwestad
Hi 5.1.2e ,
Dank voor de snelle reactie. Ons 5.1.2e is in de week van de 14e tot 21 juli op vakantie. Eerder kan wel of 22 juli.
Ik ben zelf van 23-30 juli weg.
Met vriendelijke groet,
5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: dinsdag 24 juni 2025 10:01
Aan: 'Stichting Bomenridders Leeuwarden' <info@bomenridderslwd.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @hotmail.com>
CC: 5.1.2e <info@5.1.2e .nl>
Onderwerp: RE: project Nieuwestad
Goedemorgen 5.1.2e en 5.1.2e
Dan vraag ik de projectleider, 5.1.2e , van de Nieuwestad er ook bij. Zou het jullie maandag 14 juli om 13.00 ook passen?
Tweede deel gaat denk ik over het uitvoeringsprogramma vergroening, vervangen van 5300 bomen. Dat zijn inderdaad bomen die de conditie slecht tot zeer slecht hebben en op termijn vervangen zullen moeten worden. Bijvoorbeeld door essentaksterfte of andere redenen. Maar dat is iets wat geleidelijk over de jaren heen. Misschien goed om dan dit ook even door te nemen en jullie wat meer hierover te vertellen.
Met vriendelijke groet,
5.1.2e

Van: Stichting Bomenridders Leeuwarden <outlook_3AB8FB9524D83FB9@outlook.com> **Namens** Stichting Bomenridders Leeuwarden

Verzonden: maandag 23 juni 2025 20:15
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
CC: 5.1.2e <info@5.1.2e .nl>
Onderwerp: project Nieuwestad

Hoi 5.1.2e ,
onze 5.1.2e en ik zouden graag op de hoogte gebracht worden van de plannen op de Nieuwestad. Kun jij ons daarover inlichten of iemand anders?
Ik ben ook al een paar keer benaderd door mensen die het over 'de plannen voor kap van 6000 bomen' hebben. Kennelijk heeft er iets in de LC gestaan ofzo? Ik benoem dan de essentaksterfte enzo, maar het is wel handig dat we iets beter geïnformeerd zijn.
Met vriendelijke groet,
5.1.2e

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 2

From: "5.1.2e" <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Sent: 9/3/2024 8:13:14 AM +00:00
To: "5.1.2e" <5.1.2e@leeuwarden.nl>
Cc:
Subject: RE: Quickscan ecologie Nieuwestad

Hoi 5.1.2e,
We hebben hier voor de vakantie al contact over gehad. Zie mailwisseling 16 juli.
Jij zou intern nagaan of wij deze quick-scan zelf kunnen doen. Idee was dat we zelf meer lokale kennis hebben en dit niet meer tijd kost dan als we het buiten de deur zetten. En dat dit wellicht niet veel tijd zou moeten kosten omdat de ecologische scope vrij overzichtelijk is.
Maar ik begrijp dat je zo'n goede vakantie hebt gehad dat dit in je geheugen is gewist ��
Kun je hier weer verder mee? Ik hoor graag.
Groet 5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: maandag 2 september 2024 13:02
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: Quickscan ecologie Nieuwestad
Hallo 5.1.2e,
Ik heb een gesprek gehad met 5.1.2e. Zij is gevraagd door Bosch Slabbers om ecologisch advies te geven en benaderde mij daarom.
Wat zij terecht aangeeft is dat er een QuickScan ecologie zou moeten worden gedaan. Als je alleen bestrating eruit haalt en er weer inlegt heb je
strikt genomen die niet nodig, denk ik. Maar zodra je iets met de grachten gaat doen, bomen gaat kappen e.d. dan heb je hem nodig.
Vanuit ecologie adviseren we een QuickScan te doen naar beschermde (voor de Omgevingswet) èn onbeschermde (vrijwillig) plant- en diersoorten als input voor het plan.
Hoe kijk jij her tegenaan? Kan ik je helpen dit te regelen?
Groeten 5.1.2e
5.1.2e
Trekker Biodiversiteit
Sector Duurzame Omgevingskwaliteit

E 5.1.2e@leeuwarden.nl
T 5.1.2e 5.1.2e
werkdagen ma di wo en do

Gemeente Leeuwarden
Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000, 8900 JA LEEUWARDEN
T 14 058 | www.leeuwarden.nl | Twitter | Facebook

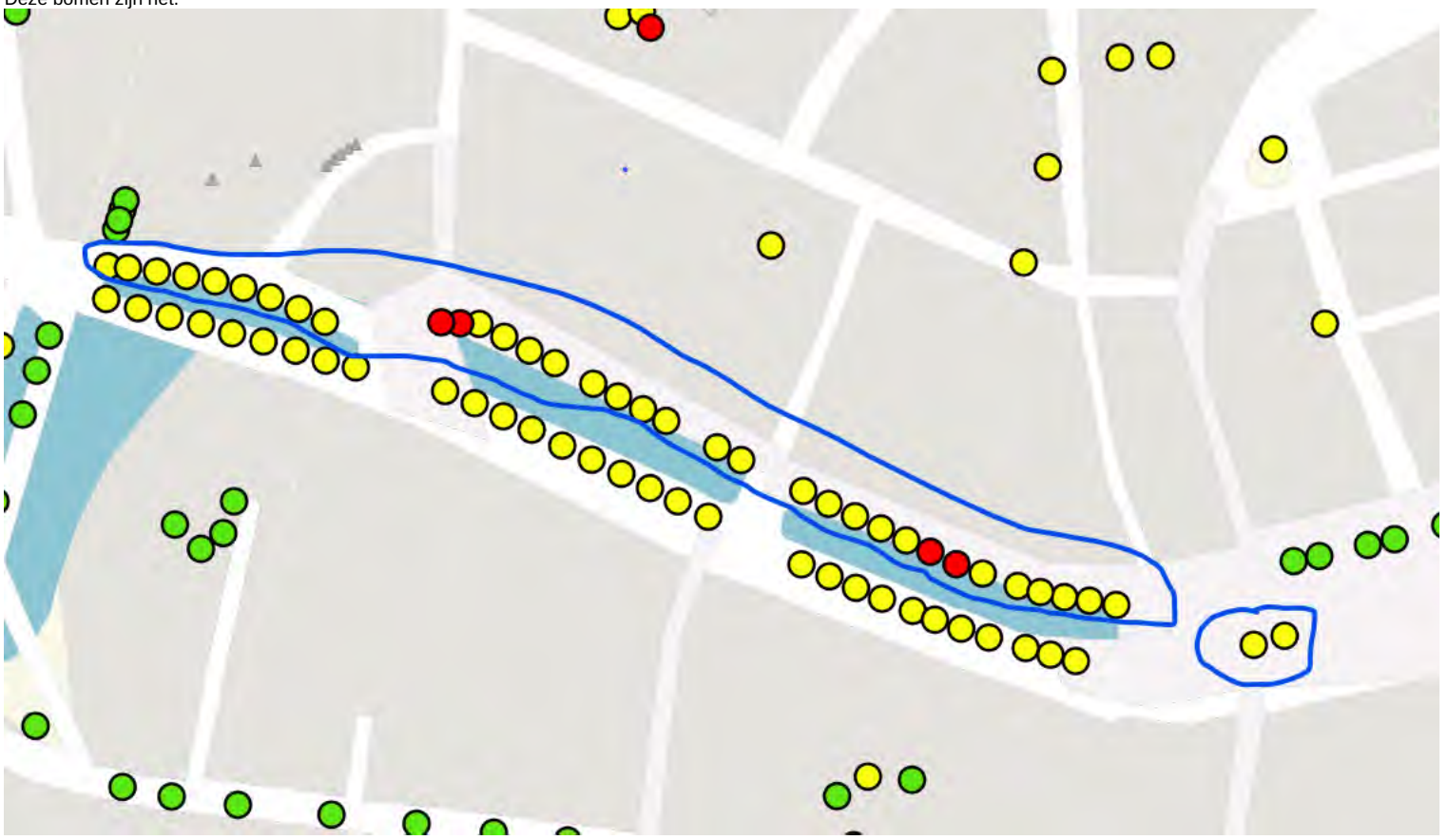
Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1

From: 5.1.2e ' <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Sent: 6/17/2024 12:41:06 PM +00:00
To: 5.1.2e ' <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Cc:
Subject: RE: uitvraag BEA

Hoi 5.1.2e
Deze bomen zijn het:

De andere aan de zuidzijde zijn nieuw en staan (nog) in kratten. Die hoef je niet te vervangen. We zouden wel het advies kunnen vragen wat te doen met als we ze gaan vergroenen. De krattenconstructie moet dan worden weggehaald en eventueel het substraat. De bomen oostelijk van het Groene Waagplein heb ik niet uitgevraagd omdat die dacht ik al meegenomen waren bij het Waagplein?
Het bureau geeft aan dat als we meer willen uitvragen er vertraging komt. Dus we kunnen dat wellicht beter later uitvragen. Of meteen aanvullend doen?
Jouw tweede deel van de opmerkingen worden sowieso meegenomen en beoordeeld. Maar dit check ik nog even.
Met vriendelijke groet,
5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: woensdag 12 juni 2024 16:31
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: RE: uitvraag BEA
Dank,

Er wordt gesproken over 36 bomen die worden onderzocht. Welke zijn dat? Is dat voldoende?
Er staan nu meer bomen in het projectgebied, is het wellicht verstandig om alle bomen in het projectgebied te beoordelen, zodat we geen discussie hebben?
Verder denk ik wel, dat als in een rijtje van bijvoorbeeld 6 bomen, er 6 slecht zijn en 2 goed (genoeg), we ze wellicht alle 6 moeten vervangen voor een eenduidig beeld.
Daarbij kan meespelen dat de wortels ondergronds mogelijk verbonden zijn, dus als je er 1 weghaalt moet de anderen misschien ook?
Ik zou daarom in de BEA graag ook wel beoordeeld (of ingeschat) willen hebben in hoeverre het weghalen van een boom (die slecht is) effect heeft op de naastgelegen boom.
Of moet de naastgelegen boom dan ook weg?
Hoe zie jij dit? Kun je ze dit meegeven?
Groet 5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: woensdag 12 juni 2024 11:51
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: uitvraag BEA
(eindelijk) ook offerte, nog opmerkingen of toevoegingen?
Met vriendelijke groet,
5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: dinsdag 11 juni 2024 10:51
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: uitvraag BEA
Haha, go 5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: dinsdag 11 juni 2024 10:43
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: uitvraag BEA
Haha ja ik hou van opschieten ☺ Ik denk dat is in een maand wel geregeld maar alle bedrijven zitten stampvol. Ik zal het doorgeven dat het echt van uitstekende kwaliteit moet zijn en dat dit op Champions league niveau moet.
Met vriendelijke groet,
5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: dinsdag 11 juni 2024 10:36
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: uitvraag BEA
Ha 5.1.2e,
Je bent ook wel veeleisend met de snelheid ☺ Die luxe hebben we helaas niet. Ik vind 5 weken acceptabel.
Dus wat mij betreft akkoord. Als we het voor de zomervakantie hebben graag.
Ik ken tree-logic niet, dus kan weet niet of ze de juiste kwaliteit leveren.

Liever goed en iets langzamer dan half werk. Dus zorg wel dat we een kundig bureau hebben. Maar daar zal je ook vast op geselecteerd hebben.
Groet 5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: dinsdag 11 juni 2024 07:52
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: uitvraag BEA
Hoi 5.1.2e
Even sparren, we hebben drie bedrijven gevraagd hiervoor maar dit gaat moeizaam. Maar ze zijn allemaal druk en moesten zich inlezen:

- Eentje lukt het niet en had minstens 3 maand nodig
- De andere is nog aan het denken en komt er op terug (paar keer gebeld)
- Tree- o – logic kan opleveren alleen niet in de door ons gestelde tijd (was een maand) Nu zeggen ze 5 weken.

Wat heeft jouw voorkeur?

- Tree o logic opdracht geven en 5 weken
- Doorzoeken?

Met vriendelijke groet,
5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: woensdag 5 juni 2024 14:27
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: uitvraag BEA
Oke, we houden een vinger aan de pols ��
Wie heb je hiervoor gevraagd?

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: woensdag 5 juni 2024 14:26
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: uitvraag BEA
Hoi 5.1.2e
Ja ik denk dat dit nog wel een week of drie duurt.
Met vriendelijke groet,
5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: woensdag 5 juni 2024 14:24
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: uitvraag BEA
5.1.2e heb jij de BEA inmiddels uitgezet? En wanneer zou deze gereed kunnen zijn?
BoschSlabbers zou deze graag willen hebben voor hun ontwerpproces.
Groet 5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: donderdag 23 mei 2024 16:46
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: uitvraag BEA
Hoi 5.1.2e
Check je even mee of je het eens bent met de uitvraag? Daarna check ik het even met 5.1.2e en 5.1.2e. De uitvraag doen we vanuit beheer en vragen we aan. Het is denk ik een goede onderbouwing voor welke keuze dan ook en helpt in het proces.
De Nieuwestad wordt vernieuwd. De aanleiding hiervoor was om de gladde verharding te vervangen. Er wordt dit jaar een ontwerp gemaakt voor de hele Nieuwestad. Thema's zijn verbinden, vergroenen en verwaarden. Er wordt nadrukkelijk rekening mee gehouden met mobiliteit, aantrekkelijke binnenstad en verblijfsplaats, biodiversiteit en klimaatadaptatie. Het is een project met een grote impact: er zijn veel bezoekers en dit is het hart van Leeuwarden.
De linden zijn kenmerkend langs de Nieuwestad. De linden aan de zuidzijde zijn in 2017 vervangen en in een krattensysteem geplaatst. Deze blijven ook staan in het nieuwe ontwerp. Er is een mogelijkheid dat er extra vergroend gaat worden.
Boom effect analyse
De linden aan de noordzijde zijn Tilia tomentosa 'Brabant' en zijn in 1980 geplant. De conditie is onvoldoende (gele stippen) tot slecht (rode stippen). Het ontwerp is nog niet klaar. Maar vooruitlopend op het ontwerp zijn er de volgende uitgangspunten:

- De verharding, gevoegd met cement, gaat verwijderd worden en vervangen voor andere bestrating
- Er zal met groot materieel gewerkt worden zoals shovels en vrachtwagens
- Aan de noordzijde blijft het waarschijnlijk ook verhard onder de bomen en is er geen of minimale vergroening

Graag willen wij een bomen effect analyse met de volgende vragen beantwoord.

- Wat is de resterende levensverwachting van de bomenrij?
- Wat voor invloed hebben de werkzaamheden (vervangen bestrating) op de levensverwachting van de bomen?
- Wat is uw advies: de bomen handhaven of vervangen?
- Als we gaan handhaven: wat voor werkzaamheden zijn er nodig om de conditie te optimaliseren?

Optioneel (ik moet even vragen of dit wel bij dit bedrijf kan)

- Wat zijn de ecosysteemdiensten van de huidige bomen?
- Wat is de theoretische restlevensduur en hoeveel ecosysteemdiensten levert dit op na 10 / 20 jaar?
- Wat voor ecosysteemdiensten kunnen we bereiken als we nieuwe linden maat XX aanplanten na 10 / 20 jaar?

Met vriendelijke groet,

5.1.2e | Senior beheerder groen en spelen
Sector Inrichting en Beheer Buitenruimte
E 5.1.2e @leeuwarden.nl
T 5.1.2e **M** 5.1.2e

Gemeente Leeuwarden
Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000, 8900 JA LEEUWARDEN
T 14 058 | www.leeuwarden.nl | Twitter | Facebook

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 2

From: "5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Sent: 7/25/2025 9:33:13 AM +00:00
To: "5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Cc: "5.1.2e " <5.1.2e @leeuwarden.nl>, "5.1.2e " <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Subject: RE: Poging tot uitwerking bomen

Hoi 5.1.2e ,
Voor de aanvullende BEA zou ik nog wat info aanleveren.
Bijgevoegd, de K&L onder het VO ontwerp. Op de kaart staat ook de hoogte inmeting.
Over de grondwaterstand, we hebben geen peilbuizen geslagen. Begreep van 5.1.2e dat uitgaande van een boezempeil (0,52 – NAP) in de grachten zal het grondwater daaraan gerelateerd zijn. Met wat opbolling zal het richting 0,40 / 0,45 – NAP zijn.
Is dit voldoende voor de aanvullende BEA?
Groet,
5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: dinsdag 27 mei 2025 09:27
Aan: 5.1.2e ; 5.1.2e ; 5.1.2e
Onderwerp: RE: Poging tot uitwerking bomen
Jawis, dat is op een aantal plekken ook al gedaan, zie bijlage. We kunnen nu wat concreter uitvragen.
Met vriendelijke groet,
5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: dinsdag 27 mei 2025 08:47
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: Poging tot uitwerking bomen
Ja. Omdat we nu specifiek naar mogelijkheden tot groeiplaatsverbetering vragen zal men meer onder de verharding moeten gaan kijken.
Maw de verharding/fundering zal dan op meerdere plekken opengebroken moeten worden……
Met vriendelijke groet / mei freonlike groetnis,

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Verzonden: maandag 26 mei 2025 16:35
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @leeuwarden.nl>
Onderwerp: Poging tot uitwerking bomen
Hoi allemaal,
Klopt dit zo ongeveer met wat er is gezegd?
Voor vervolg BEA hebben we dan even het nieuwe schetsontwerp nodig en ik denk de kabels en leidingen tekeningen en hoogte grondwater. En of we eventueel nog wat centimeters omhoog kunnen bij de bestaande bomen.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e | Senior beheerder groen en spelen
Sector Inrichting en Beheer Buitenruimte
E 5.1.2e @leeuwarden.nl
T 5.1.2e **M** 5.1.2e

Gemeente Leeuwarden
Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000, 8900 JA LEEUWARDEN
T 14 058 | www.leeuwarden.nl | Twitter | Facebook

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1

Situatie - 01

1 : 200

Legenda kabels en leidingen

Datatransport
- DATA Bluefiber
- DATU Eurofiber
- DATE Gemeente
- DATJ Liander
- DATM Reggefiber
- DATZ Ziggo

Electra, laagspanning (LS)
- LSJ Liander

Electra, middenspanning (MS)
- MSJ Liander

Gasleiding, lage druk (LD)
- LDJ Liander

Riolering, persleiding
- PLW Gemeentelijk

Waterleiding
- WLW Vitens

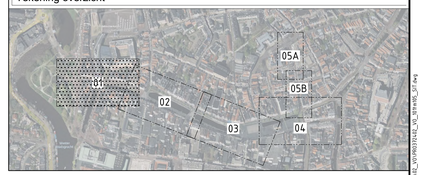
Overig
- OVW Vitens

Mantelbuizen
Mantelbuizen, verschillende beheerders

Tracés
- TRKP Tracé, KPN
- TRZI Tracé, Ziggo

0 2 4 6 8m
Schaal 1:200

Tekening overzicht

Opmerkingen

- Maten in meters, tenzij anders is aangegeven.
- Hoogtematen in meters t.o.v. N.A.P., tenzij anders is aangegeven.
- Constructiematen in millimeters, tenzij anders is aangegeven.

Versie	Status	Datum	Omschrijving	Get	Gec	Acc
0.1	In bwrkng.	13-06-2025	Eerste uitgave	SMe	GMo	GMo

Gemeente Leeuwarden
Dienst Fysiek Domein
Sector Inrichting en Beheer Buitenruimte
Team Civiele Techniek

Project :

Herinrichting Nieuwestad

Onderdeel :

Situatie met bestande kabels en leidingen

Situatie 01

Schaal :	Gatekend door:	Bestelnummer :	Blad :	Van :	Tekeningnummer :
1 : 200	T.J.H.	-	01	05	PRO372402_VO_101_SIT
Papierformaat :		Ontwerpfase :	Documentsoort :		Datum :
A1.0 - 594x1189		Voorontwerp	Tekening		13-06-2025

In bewerking

Werkmap\Data\Tekeningen\PRO372402_Herinrichting Nieuwestad\Civiel\Tekeningen\Situatie\PRO372402_VO_101_SIT_1.dwg

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1

Situatie - 02

1 : 200

Legenda kabels en leidingen

Datatransport
- DATA Bluefiber
- DATU Eurofiber
- DATZ Gemeente
- DAU Liander
- DAW Reggefiber
- DAZ Ziggo

Electra, laagspanning (LS)
- LSU Liander

Electra, middenspanning (MS)
- MSU Liander

Gasleiding, lage druk (LD)
- LDU Liander

Riolering, persleiding
- PLIE Gemeentelijk

Waterleiding
- WLW Vitens

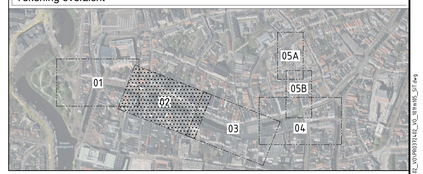
Overig
- OVW Vitens

Mantelbuizen
Mantelbuizen, verschillende beheerders

Tracés
- TKKP Tracé, KPN
- TKZI Tracé, Ziggo

0 2 4 6 8m
Schaal 1:200

Tekening overzicht

Opmerkingen

- Maten in meters, tenzij anders is aangegeven.
- Hoogtematen in meters t.o.v. N.A.P., tenzij anders is aangegeven.
- Constructiematen in millimeters, tenzij anders is aangegeven.

Versie	Status	Datum	Omschrijving	Get	Gec	Acc
0.1	In bwrkng	13-06-2025	Eerste uitgave	SMe	GMo	GMo

Gemeente Leeuwarden
Dienst Fysiek Domein
Sector Inrichting en Beheer Buitenruimte
Team Civiele Techniek

Project :

Herinrichting Nieuwestad

Onderdeel :

Situatie met bestande kabels en leidingen

Situatie 01

Schaal :	Getekend door :	Bestelnummer :	Blad :	Van :	Tekeningnummer :
1 : 200	S.T.Z.	-	02	05	PRO372402_VO_102_SIT
Papierformaat :		Ontwerpfase :	Documentsoort :		Datum :
A1.0 - 594x1189		Voorontwerp	Tekening		13-06-2025

In bewerking

Gemeente Leeuwarden
Postbus 4200 AJ
8900 LE Leeuwarden
T 14058

C:\VLOG\Gebeurte tekeningen\PRO372402_Herinrichting Nieuwestad\Ontwerp\Civiele_VO\PRO372402_VO_102_SIT.dwg

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1

Situatie - 03

1 : 200

Legenda kabels en leidingen

Datatransport
- DATA Bluefiber
- DATA Eurofiber
- DATA Gemeente
- DATA Liander
- DATA Reggefiber
- DATA Ziggo

Electra, laagspanning (LS)
- LSLI Liander

Electra, middenspanning (MS)
- MSLI Liander

Gasleiding, lage druk (LD)
- LDLI Liander

Riolering, persleiding
- PLEI Gemeentelijk

Waterleiding
- WLVI Vitens

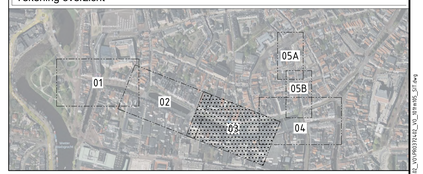
Overig
- OVVI Vitens

Mantelbuizen
- Mantelbuizen, verschillende beheerders

Tracés
- TRKP Tracé, KPN
- TRZI Tracé, Ziggo

0 2 4 6 8m
Schaal 1:200

Tekening overzicht

Opmerkingen

- Maten in meters, tenzij anders is aangegeven.
- Hoogtematen in meters t.o.v. N.A.P., tenzij anders is aangegeven.
- Constructiematen in millimeters, tenzij anders is aangegeven.

Versie	Status	Datum	Omschrijving	Get	Gec	Acc
0.1	In bwrkng	13-06-2025	Eerste uitgave	SMe	GMo	GMo

Gemeente Leeuwarden
Dienst Fysiek Domein
Sector Inrichting en Beheer Buitenruimte
Team Civiele Techniek

Project :

Herinrichting Nieuwestad

Onderdeel :

Situatie met bestaande kabels en leidingen

Situatie 03

Schaal :	Getekend door :	Bestelnummer :	Blad :	Van :	Tekeningnummer :
1 : 200	S.1.2e	-	03	05	PRO372402_VO_103_SIT
Papierformaat :		Ontwerpfase :	Documentsoort :		Datum :
A1.0 - 594x1189		Voorontwerp	Tekening		13-06-2025

In bewerking

Gemeente Leeuwarden
Postbus 888, 8900 AW Leeuwarden
T 14058

C:\Users\Gebruiker\Gemeente Leeuwarden\PRO372402 - Herinrichting Nieuwestad - Documenten\Ontwerp\Civiel\Tek_VO\PRO372402_VO_103_SIT.dwg

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1

Situatie - 04

1 : 200

Legenda kabels en leidingen

Datatransport
- DATA Bluefiber
- DATU Eurofiber
- DATE Gemeente
- DATL Liander
- DATM Reggefiber
- DATZ Ziggo

Electra, laagspanning (LS)
- LSU Liander

Electra, middenspanning (MS)
- MSU Liander

Gasleiding, lage druk (LD)
- LDU Liander

Schaal 1:200 (0 2 4 6 8m)

Riolering, persleiding
- PLEI Gemeentelijk

Waterleiding
- WLVI Vitens

Overig
- OVVI Vitens

Mantelbuizen
Mantelbuizen, verschillende beheerders

Tracés
- TRKP Tracé, KPN
- TRZI Tracé, Ziggo

Tekening overzicht

Opmerkingen

- Maten in meters, tenzij anders is aangegeven.
- Hoogtematen in meters t.o.v. N.A.P., tenzij anders is aangegeven.
- Constructiematen in millimeters, tenzij anders is aangegeven.

Versie	Status	Datum	Omschrijving	Get	Gec	Acc
0.1	In bwrkng	13-06-2025	Eerste uitgave	SMe	GMo	GMo

Gemeente Leeuwarden
Dienst Fysiek Domein
Sector Inrichting en Beheer Buitenruimte
Team Civiele Techniek

Project :

Herinrichting Nieuwestad

Onderdeel :

Situatie met bestaande kabels en leidingen

Situatie 01

Schaal :		Bestelnummer :	Blad :	Van :	Tekeningnummer :
1 : 200	5.3.2e	-	04	05	PRO372402_VO_104_SIT
Papierformaat :		Ontwerpfase :	Documentsoort :		Datum :
A1.0 - 594x1189		Voorontwerp	Tekening		13-06-2025

In bewerking

Gemeente Leeuwarden
Postbus 4200
8901 EA Leeuwarden
T 14058

C:\ACCDocs\Gemeente Leeuwarden\PRO372402 Herinrichting Nieuwestad\Project Files\05 Bewerking\Civiel\TO_VO\PRO372402_05_SIT.dwg